

Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften

Philosophisch-historische Abteilung

Jahrgang 1940, Heft 7

Zu den Wortstellungsvarianten der Mantras des
Atharvaveda in der S'aunaka- und Paipalāda-Rezension
und des Sāmaveda in der Kauthuma- und
Jaiminiya-Rezension

von

Hanns Oertel

Vorgetragen am 1. Juni 1940

München 1940

Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften

In Kommission bei der C. H. Beck'schen Verlagsbuchhandlung

Gedruckt in der C. H. Beck'schen Buchdruckerei
in Nördlingen

1. Einleitung

Untersuchungen der Wortstellungsvariationen in Sprachen mit sogenannter 'freier' Wortstellung werden zumeist durch das verhältnismäßig geringe zur Verfügung stehende Material erschwert. In dieser Hinsicht nimmt das vedische Mantramaterial eine bevorzugte Stellung ein, da hier eine sehr große Masse von Parallelstellen vorliegt, die sich entweder nur oder doch fast nur durch die Wortstellungsvarianten voneinander unterscheiden.

Im folgenden sind solche Parallelen der Mantras des Atharvaveda in der S'aunaka- und Paippalāda-Rezension sowie solche des Sāmaveda in der Kauthuma- und Jaiminiya-Rezension¹ zusammengestellt, insofern sie entweder untereinander oder von den Paralleltexten anderer Schulen in bezug auf die Wortstellung abweichen.

Fragt man nach Gründen² für diese Variationen, so spielt zunächst

¹ Ich habe absichtlich diese Texte zugrunde gelegt um der Behandlung in den Vedic Variants nicht vorzugreifen, da die Paippalāda-Rezension des Atharvaveda und die Jaiminiya-Rezension des Sāmaveda dort nicht berücksichtigt werden.

Außer den in Bloomfields Concordance verzeichneten Texten sind noch neben Kap. und RVKhila ed, Scheftelowitz verarbeitet:

AVP. = Paippalāda-Rezension des AV. nach L. C. Barrets Veröffentlichungen JAOS. XXVI sqq. und American Oriental Series IX (1936).

SVJ. = Jaiminiya-Rezension des SV. nach Raghu Viras Ausgabe, Sarasvatī Vihāra Series III, 1938, The International Academy of Indian Culture, Lahore.

Vaikh. text und transl. = Vaikhānasasmārtasūtram ed. W. Caland (Bibliotheca Indica, Calcutta, 1927) und Calands Übersetzung (Bibliotheca Indica, 1929).

ChMbh. = Chāndogyanamantrabhāṣya, A pre-Sāyaṇa Vedic Commentary of Guṇaṇiṣṇu, ed. Durgamohan Bhattacharyya (Sanskrit Sahitya Parishad Series XIX, Calcutta, 1930).

² Die Möglichkeit, daß eine fremdsprachliche Vorlage auf die Wortstellung der Übersetzung eingewirkt hat, wie etwa im Gotischen oder in der römischen Komödie, scheidet natürlich bei unserem Material gänzlich aus.

A. die metrische Notwendigkeit

bei dem hier in Betracht kommenden Material eine ganz untergeordnete Rolle, wie ein Blick auf die § 14 und § 15 zusammengestellten zahlreichen Varianten im selben Metrum zeigt.

Einige Male erscheinen

B. Variationen in parallelen Satzteilen,¹

wo die Wortfolge entweder dasselbe Schema festhält oder variiert:

MS. 2. 12. 3 (146, 15) divo mūrdhāsi nābhiḥ prthivyāḥ aber VS. 18. 54; TS. 4. 3. 4. 2; 4. 7. 13. 2; K. 18. 15 (276, 3); 39. 1 (117, 14); Kap. 29. 4 (131, 16); S'B. 9. 4. 4. 13 divo mūrdhāsi prthivyā nābhiḥ.

AV. 4. 19. 3 uta trātāsi pākasyātho hantāsi rakṣasaḥ aber AVP. 5. 25. 3 (JAOS. 37, 288) uta pākasya trātāsy uta hantāsi rakṣasaḥ.

AV. 11. 8. 8–9; AVP. 16. 85. 7–8 (Am. Or. Ser. IX, 87) kuta indraḥ kutaḥ somaḥ kuto 'gnir (AV. agnir) ajāyata | kutas tvaṣṭā samabhavat kuto dhātājāyata (aber AVP. dhātā samabhavat kutaḥ) || indrād indraḥ somāt somo agner agnir ajāyata | tvaṣṭā ha jajñe tvaṣtur dhātur dhātājāyata (aber AVP. dhātā dhātur ajāyata).

RV. 8. 91. 4; AVP. 4. 26. 3 (JAOS. 35, 82) kuvic chakat kuvit karat (aber AVP. karat kuvit) kuvin no vasyasas karat | kuvit patidviṣo yatir indreṇa saṅgamāmahai.

RVKhila 10. 128. 11 (= 4. 10. 6, Scheft. p. 118); AV. 19. 62. 1; AVP. 2. 32. 5 (JAOS. 30, 216) priyaṁ mā kuru (AV.; AVP. kṛṇu) deveṣu priyaṁ rājasu mā kuru (AV.; AVP. kṛṇu): : HG. 1. 10. 6 priyaṁ mā kuru deveṣu priyaṁ mā kuru rājasu : : ApMB. 2. 8. 4 priyaṁ mā deveṣu kuru priyaṁ rājasu mā kuru.

RV. 10. 85. 41; AV. 14. 2. 4; AVP. 18. 7. 4 (JAOS. 58, 582); SMB. 1. 1. 7; PG. 1. 4. 16; ApMB. 1. 3. 2; MG. 1. 10. 10 somo dadad (SMB.; PG. 'dadad) gandharvāyā gandharvo dadad (SMB.; PG. 'dadad) agnaye : : HG. 1. 10. 2 somo 'dadād gandharvāyā gandharvo 'gnaye 'dadāt.

¹ Zum Konflikt zwischen dem Streben nach Gleichheit einerseits und dem Streben nach Wechsel andererseits vgl. Havers, Handbuch der erklärenden Syntax (1931) § 158, p. 180 mit der Anmerkung p. 263.

RV. 1. 164. 34; AV. 9. 10. 13; AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX, 70); VS. 23. 61; TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4. 7 (164, 5); TB. 3. 9. 5. 5; LS'S. 9. 10. 13 prchāmi (LS'S. prchāmas) tvā param antaṁ prthivyāḥ prchāmi tvā bhuvanasya nābhim (RV.; VS.; LS'S. prchāmi [LS'S. prchāmo] yatra bhuvanasya nābhiḥ; AV. prchāmi vis'vasya bhuvanasya nābhim) | prchāmi (LS'S. prchāmas) tvā vṛṣṇo as'vasya retaḥ (AV. prchāmi vṛṣṇo as'vasya retaḥ) prchāmi (LS'S. prchāmo) vācaḥ (AVP. vācaḥ prchāmi) paramaṁ vyoma.

AV. 2. 27. 3-4 ... indro ha cakre tvā bāhāv asurebhya starītave | prās'am pratiprās'o jahy arasān kṛṇv oṣadhe || pātām indro vy ās'nād asurebhya starītave | prās'am ... oṣadhe aber AVP. 2. 16. 2-3 (JAOS. 30, 203) ... indras tvā cakre bāhāv asurebhyas starītave || pātām indro vy ās'nād hantavā asurebhyah ...

AV. 11. 7. 15-16; AVP. 16. 83. 5-6 (Am. Or. Ser. IX, 85) ... bibharti bhartā vis'vasyocchiṣṭo janituḥ pitā || pitā janitur ucchiṣṭo 'soḥ (AVP. 'sau) pautraḥ pitāmahaḥ.

AV. 10. 8. 27 tvaṁ strī tvaṁ pumān asi kumāra uta vā kumārī :: AVP. 16. 103. 4 (Am. Or. Ser. IX, 105) tvaṁ strī tvaṁ pumān asi tvaṁ kumāry uta vā kumāraḥ.

Daran schließen sich

C. Variationen in aufeinanderfolgenden Mantras:

RV. 9. 67. 31-32; SV. 2. 648-649; TB. 1. 4. 8. 4; ChMbh. 6. 23-24 yaḥ (TB. om. yaḥ) pāvamānīr adhyety ṛṣibhiḥ sambhṛtaṁ rasam | sarvaṁ sa pūtam as'nāti svaditaṁ mātariś'vanā || pāvamānīr yo adhyety ṛṣibhiḥ sambhṛtaṁ rasam | tasmai sarasvatī duhe kṣīraṁ sarpir madhūdakam.

RV. 4. 47. 2-3; SV. 2. 979-980; SVJ. 4. 23. 10-4. 24. 1 indras' ca vāyav eṣāṁ somānām pītim arhathaḥ | yuvām hi yantīndavo nimnam āpo na sadhryak || vāyav indras' ca s'uṣminā sarathaṁ s'avasah patī | niyutvantā na ūtaya ā yātaṁ somapītaye.

RV. 3. 27. 13-14; AV. 20. 102. 1-2; SV. 2. 888-889; SVJ. 4. 13. 3-4; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2 īdenyo namasyas tiras tamānsi dars'ataḥ | sam agnir idhyate vṛṣa || vṛṣo agniḥ sam idhyate 's'vo na devavāhanaḥ | taṁ haviṣmanta īdate.

AV. 7. 60. 4 und 6 upahūtā bhūridhanāḥ sakhāya svādusam-mudāḥ | akṣudhyā atrīṣyā sta grhā māsmad bibhītana || ... ||

sūnṛtāvantaḥ subhagā irāvanto hasāmudāḥ | aṛṣyā akṣudhyā
sta gṛhā māsmad bibhītana [die Parallele AVP. 3. 26. 3 und 6
(JAOS. 32, 373) sūnṛtāvantas subhagā irāvanto hasāmudāḥ | ak-
ṣudhyā aṛṣyāso gṛhā māsmad bibhītana || . . . || upahūtā bhūri-
dhanās sakhāyas svādusaṁnara (so ms.) | ariṣṭās sarvapuruṣā
gṛhā nas santu sarvadā].

AV. 2. 10. 1; AVP. 2. 3. 1 (JAOS. 30, 192) kṣetṛiyāt tvā nirṛtyā
jāmis'ānsāt . . . :: AV. 2. 10. 2–8; AVP. 2. 3. 4 (JAOS. 30,
193) evāhaṁ (AVP. evā) tvāṁ kṣetṛiyān nirṛtyā jāmis'ānsāt.

AV. 4. 17. 6–7 kṣudhāmāraṁ tṛṣṇāmāram agotām anapat-
yatām | apāmarga tvayā vayaṁ sarvaṁ tad apa mṛjmahe ||
tṛṣṇāmāraṁ kṣudhāmāram atho akṣaparājayam | apāmarga
tvayā vayaṁ sarvaṁ tad apa mṛjmahe.

AV. 13. 1. 47–48; AVP. 18. 19. 7–8 (JAOS. 58, 598) varṣājyāv
agnī ījāte rohitasya svarvidaḥ || svarvido rohitasya brahmaṇāgniḥ
sam idhyate (AVP. brahmaṇāgnis samāhitaḥ); aber AV. 13. 1.
49–51; AVP. 18. 19. 9–11 wiederholen brahmeddhāv agnī ījāte
rohitasya svarvidaḥ.

AV. 10. 8. 38 vedāhaṁ sūtraṁ vitataṁ yasminn otāḥ prajā
imāḥ | sūtraṁ sūtrasyāhaṁ vedātho yad brāhmaṇaṁ mahat.

VS. 38. 11; MS. 4. 9. 9. (129, 1); S'B. 14. 2. 2. 17 divi dhā
imaṁ yajñam imaṁ yajñam divi dhāḥ und TA. 4. 9. 3; 5. 8. 3
divi dhā imaṁ yajñam yajñam imaṁ divi dhāḥ.

VS. 2. 32; S'S'S. 4. 5. 1; SMB. 2. 3. 11; GG. 4. 3. 21 namo vaḥ
pitarāḥ pitaro vo namaḥ.

Natürlich stehen solchen Fällen mit Variation der Wortfolge
auch solche ohne Variation¹ gegenüber:

¹ Ein gutes Beispiel für die Wiederholung als stilistisches Mittel bei Alphonse Daudet 'Le sous-préfet aux champs' (in den Lettres de mon moulin): Sur ses genoux repose une grande serviette en chagrin gaufré qu'il regarde tristement. M. le sous-préfet regarde tristement sa serviette en chagrin gaufré. . . . Messieurs et chers administrés – la suite du discours ne vient pas. La suite du discours ne vient pas – il fait si chaud dans cette calèche. . . . Là-bas, au pied d'un coteau, il vient d'apercevoir un petit bois de chênes verts qui semble lui faire signe. Le petit bois de chênes verts semble lui faire signe: Venez donc par ici, monsieur le sous-préfet. . . . M. le sous-préfet est séduit; il . . . dit à ses gens de l'attendre, qu'il va composer son discours dans le petit bois de chênes verts. Dans le petit bois de chênes verts il y a des oiseaux, des violettes, et des sources sous l'herbe fine. . . . Tout ce petit monde-là n'a jamais

AV. 7. 83. 2 [mit wiederholtem varuṇa muñca naḥ] dāmno – dāmno (mss. dhāmno – dhāmno) rājann ito varuṇa muñca naḥ | yad āpo aghnyā iti varuṇeti yad ūcima tato varuṇa muñca naḥ und [mit wiederholtem varuṇa no muñca] TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 5–7); K. 3. 8 (27, 1–2); Kap. 2. 15 (23, 9–10) dhāmno – dhāmno rājann ito varuṇa no muñca | yad āpo aghnyā (TS. aghniyā) iti (TS.; MS.; K. om. iti) varuṇeti s'apāmahe (MS. s'apāmahai) tato varuṇa no muñca.

AV. 18. 1. 13–14 na te nāthaṁ yamy atrāham asmi na te tanūṁ tanvā saṁ papṛcyām | . . . || na vā u te tanūṁ tanvā saṁ papṛcyām pāpam āhur yaḥ svasāraṁ nigachāt. [Aber RV. 10. 10. 12 na vā u te tanvā tanvaṁ saṁ papṛcyām pāpam . . . nigachāt].

AV. 6. 111. 1–4 ato 'dhi te kṛṇavad bhāgadheyaṁ yadānunmadito 'sati || kṛṇomi vidvān bheṣajaṁ yathānunmadito 'sasi || kṛṇomi vidvān bheṣajaṁ yadānunmadito 'sasi || punas tvā dur vis've devā yathānunmadito 'sasi. Dagegen hat AVP. 5. 17. 6 (JAOS. 37. 280) ato 'dhi te kṛṇavad bhāgadheyam anunmadito agado yathāsāt parallel zu AV. 6. 111. 1. Parallelen zu den anderen AV. Mantras fehlen in AVP.

D. Für die Annahme, daß die Silbenzahl¹ auf die Wortfolge eingewirkt hat (wie bei den Dvandvas, Wackernagel II, 1, § 71, b, p. 166), gibt das mir vorliegende Material keine Stütze.

AV. 11. 7. 20; AVP. 16. 83. 10 (Am. Or. Ser. IX, 85); TB. 3. 12. 9. 4 ardhamāsās' ca māsās' ca; VS. 23. 41; TS. 5. 2. 12. 1; KAs'v. 10. 6 (186, 3) ardhamāsāḥ parūṇṣi te māsās' chyantu

vu de sous – préfet, et se demande à voix basse quel est ce beau seigneur qui se promène en culotte d'argent. A voix basse, sous la feuillée, on se demande quel est ce beau seigneur en culotte d'argent. . . . Et les sources lui font sous la mousse une musique divine; et dans les branches, au-dessus de sa tête, des tas de fauvettes viennent lui chanter leurs plus jolis airs; et tout le petit bois conspire pour l'empêcher de composer son discours. Tout le petit bois conspire pour l'empêcher de composer son discours – M. le sous-préfet, grisé de parfums, ivre de musique, essaye vainement de résister au nouveau charme qui l'envahit. . . . Puis il envoie les administrés au diable; et la Muse des comices agricoles n'a plus qu'à se voiler la face. Voile-toi la face, ô Muse des comices agricoles!

¹ Zum 'Stellungsgesetz der wachsenden Glieder' vgl. Havers, Handbuch der erklärenden Syntax (1931) § 157, p. 178 f. mit der Anmerkung p. 262.

s'imyantah (VS. te māsā āchyantu s'amyantah); ApMB. 2. 19. 6; HG. 2. 10. 7 ardhāmāsais' ca māsais' ca; TA. 10. 1. 2; Mahān Up. 1. 9 ardhāmāsā māsā ṛtavaḥ stehen S'G. 3. 12. 5; 3. 13. 5 māsās' cārdhamāsās' ca; TS. 5. 7. 25. 1; KAs'v. 5. 5 (168, 8) māsās' cārdhamāsās' ca parvāṇi (KAs'v. parūṇṣi) gegenüber.

AVP. 2. 52. 1 (JAOS. 30, 229) as'vavān gomān ayam astu vīraḥ :: AV. 6. 68. 3 gomān as'vavān astu prajāvān.

Kaus'. 90. 18 as'vāvad goman mayy astu puṣṭam :: AV. 18. 3. 61 gomad as'vavan mayy astu puṣṭam.

AVP. 2. 22. 6 (JAOS. 30, 208) ud asthād rathajid gojid as'vajid dhiranyajit; MS. 2. 7. 12 (92, 11) ud asthād gojid as'vajid dhiranyajit; K. 38. 14 (116, 4) ud asthād dhanajid gojid as'vajit :: ApS'S. 16. 18. 6 ud asthād gojid dhanajid as'vajit.

Endlich könnte man noch einen

E. Wechsel in der Emphase¹

für gewisse Wortstellungsvariationen verantwortlich machen.

(a) Bei der Stellung der Personalpronomina der ersten und zweiten Person zum Verbum finitum, z. B. AV. 3. 24. 2 vedāham payasvantam gegenüber AVP. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295) aham veda yathā payaḥ. Das in Betracht kommende Material ist unten § 2 und § 3 zusammengestellt.

(b) Bei der Prolepsis, wenn bei einem relativisch eingeleiteten Nebensatze ein zu diesem gehöriges Wort vorweg genommen wird und außerhalb des Nebensatzes zu stehen kommt, z. B. AV. 5. 25. 6 yad veda rājā varuṇo yad vā devī sarasvatī | yad indro vṛtrahā veda gegenüber RVKhila 10. 128. 7 (= 4. 6. 6, Scheft. p. 117) yad veda rājā varuṇo yad u devī sarasvatī | indro yad vṛtrahā veda und AV. 19. 26. 4; AVP. 13. 2. 15 (JAOS. 48, 39) yad veda rājā varuṇo veda devo bṛhaspatiḥ | indro yad vṛtrahā veda. Weitere Beispiele s. unten § 5.

Die Möglichkeit, daß in beiden Fällen (a und b) die Emphase auf die Stellung eingewirkt haben kann, läßt sich prinzipiell und

¹ Vgl. dazu Havers, Handbuch der erklärenden Syntax (1931) § 137, p. 158 mit der Anmerkung dazu p. 255–256.

im allgemeinen nicht leugnen, aber für jeden einzelnen und konkreten Fall läßt sich diese Einwirkung nicht nachweisen. Das geht aus den Zusammenstellungen für die Stellung des Personalpronomens unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform § 3 hervor. Dort stehen sich, wenn man die Untersuchung über das Gebiet der Varianten hinaus weiter ausdehnt, gegenüber: aham asmi :: asmy aham, sam . . . aham āgām :: āgām aham, ahaṁ karomi :: karomy aham, ahaṁ khanāmi :: khanāmy aham, ahaṁ gr̥bhṇāmi :: gr̥hṇāmy aham, ahaṁ dade :: ā dade 'ham und ā . . . dade aham, ahaṁ dadhāmi :: api (und upa) dadhāmy aham, ahaṁ prapadye :: prapadye 'ham, ahaṁ manye :: manye 'ham, ahaṁ vapāmi :: vapāmy aham, ahaṁ veda :: vedāham, ahaṁ syām :: syām aham, ahaṁ huve :: huve 'ham; tvam abhi tiṣṭha :: ut tiṣṭha tvam, tvam asi :: asi tvam, tvam āvitha :: āvitha tvam, tvam ud ihi :: apehi tvam, tvaṁ kṛṇu :: kṛṇu tvam, tvaṁ cara :: cara tvam, tvaṁ jajñiṣe :: jajñiṣe tvam, tvaṁ jahi :: jahi tvam, tvaṁ tara :: tara tvam, tvaṁ daha :: prati daha tvam, tvaṁ pāhi :: pāhi tvam, tvaṁ bindhi :: vi bindhi tvam, tvaṁ bhava :: bhava tvam, tvaṁ bhuvaḥ :: bhuvas tvam, tvaṁ rakṣa :: rakṣa tvam; vayaṁ cakṛmā und ava . . . vayaṁ cakṛmā :: cakṛma vayam, vayaṁ prati bruvīmahi :: pra bravāma vayam, vayaṁ riṣāma :: riṣāma vayam, vayaṁ vṛṇīmahe :: ā vṛṇīmahe vayam, vayaṁ smaḥ :: smo vayam; yūyaṁ stha :: stha yūyam. Daß hier in jedem Falle die Emphase der Grund zur Voranstellung des Personalpronomens gewesen sei, scheint mir ausgeschlossen.

Für die Fälle der Prolepsis (oben b) liegen mir leider keine Sammlungen vor, die sich über das Gebiet der Varianten hinauserstrecken und es ermöglichen zahlenmäßig festzustellen, wie häufig diese Art der Prolepsis im Vergleiche zur nicht-proleptischen Wortstellung in den Mantras war. Doch bezweifle ich auch hier die Möglichkeit in jedem konkreten Falle die Prolepsis durch Emphase zu erklären.

Man darf also wohl behaupten, daß bei der überwiegenden Mehrzahl der Wortstellungsvarianten weder metrische (oben A) noch stilistische (oben B-E) Ursachen eine genügende Erklärung für den Wechsel in der Wortstellung geben.

F. Es müssen für diese versteckter liegende Ursachen gewirkt haben. Auf deren Spur führt folgende Überlegung:

Ein Gedanke, wenn er sprachliche Form annehmen soll, muß notwendigerweise vom Sprecher in bestimmte, jeder einzelnen Sprache eigentümliche und von ihr gebilligte Wortfolgetypen gegossen werden, die im Gedächtnis aller Sprechenden aufgespeichert liegen.

(a) Wenn es nun mehrere solche von der betreffenden Sprache sanktionierte Wortfolgetypen gibt, so treten diese nicht alle gleichzeitig und mit derselben Kraft in den Brennpunkt des Bewußtseins, vielmehr wird der Sprecher denjenigen Typ bevorzugen, der aus irgendeinem für uns später (d. h. wo wir den Vorgang nicht in statu nascendi beobachten können) nicht mehr im einzelnen feststellbaren Grunde ihm im Augenblick des Sprechens klarer als die anderen auch möglichen und konkurrierenden Typen vorschwebt.

(b) Es kann also auch bei demselben Sprecher bei verschiedenen Gelegenheiten einmal der eine, ein anderes Mal der andere sprachgemäße Wortfolgetyp in den Brennpunkt des Bewußtseins treten und über die anderen den Sieg davon tragen, so daß sich derselbe Sprecher einmal der einen, ein andermal einer anderen erlaubten Wortfolge bedient.

(c) Für zwei verschiedene Sprecher gilt natürlich das gleiche. Doch ist hier noch zu bedenken, daß gewohnheitsmäßig von dem einen Sprecher der eine Wortfolgetyp, von dem anderen aber ein anderer, konkurrierender Wortfolgetyp bevorzugt werden kann, so daß derselbe Gedanke bei zwei Sprechern mit verschiedener Wortfolge zum Ausdruck kommt.

(d) Diese Variation der Wortfolge könnte nur dadurch vermieden werden, daß der eine der Sprecher seine ganze Aufmerksamkeit auf die Form der Aussage richtet und bewußtmaßen diese reproduziert, selbst wenn die Wortfolge des Originals von seinem gewohnheitsmäßigen Wortfolgetyp abweicht. Es ist aber anzunehmen, daß wir es beim Wiederholen eines Mantras in verschiedenen Schulen durchaus nicht immer mit einer solchen rein mechanischen, formalen Reproduktion zu tun haben, sondern vielmehr mit einer Wiederholung desselben Gedankens. In

diesem Falle wird der zweite Sprecher sich nicht ängstlich an die ursprüngliche Wortfolge halten, sondern seinem gewohnheitsmäßigen Gebrauche folgen. Beim Abschreiben kann man sich leicht davon überzeugen, wie beim Überwiegen des Gedanklichen die Originalform sich oft in der Feder des Kopisten verändert, während ein 'gedankenloser' Abschreiber die Originalform treuer bewahrt.

So einfach diese Überlegungen in abstracto sind, so schwer ist es sie in concreto mit eindeutigen Beispielen zu belegen; besonders gilt dies wegen ihrer mehr oder weniger fest gebundenen Wortstellungstypen für die modernen Sprachen, auf die man natürlich des eigenen Sprachgefühls wegen am liebsten zurückgreifen möchte.

Immerhin läßt sich einiges beibringen:

Zu (b): Derselbe Plautus, der Poen. 290 'nam illa mulier lapidem silicem subigere ut se amet potest' sagt, hat Pseud. 808 'me nemo potest minoris quisquam nummo ut surgam subigere' mit verschiedener Stellung (a) des finiten Verbums, (b) der ut-Sätze ut se amet und ut surgam und (c) des Infinitivs subigere. Mit verschiedener Stellung des Objektakkusativs und Imperativs steht Cic. ad Att. 12. 45. 3 dem 'tu vero pervolga Hirtium (i. e. Hirtii librum)' ibid. 12. 47. 3 'Hirtii librum, ut facis, divolga' gegenüber.

Im Urfaust sagt Margarete: 'Ich habe schon für dich soviel gethan, Daß mir zu tun fast nichts mehr über bleibt'; dagegen steht im Faustfragment von 1790 'Ich habe schon soviel für dich gethan . . . übrig bleibt' (Büchmann, Geflügelte Worte²² [1905], p. 188).¹

In Klemens Brentanos 'Geschichte vom braven Kasperl und dem schönen Annerl' liest der von F. W. Gubitz in 'Gaben der

¹ Vgl. ebenda p. 6 Luthers Übersetzung von Gen. 6. 5 'und alles Dichten und Trachten ihres Herzens nur böse war' :: Jes. 59. 13 'und mit Reden zum Frevel und Ungehorsam, trachten und dichten falsche Worte aus dem Herzen'; p. 45 Jerem. 50. 43 'ihm wird so angst und bange werden'; Hesek. 30. 16 'und Sin soll angst und bange werden'; Sir. 4. 19 'und macht ihm angst und bange' :: 1. Maccab. 13. 2 'und sah, daß dem Volk sehr bange und angst war'.

Milde' 1817 gedruckte Text 'so werden wir sie gerade zu rechter Zeit noch finden', aber die von Christian Brentano besorgte Ausgabe in den Gesammelten Schriften 1852 '... gerade noch zu rechter Zeit finden' (Brentanos Werke, herausgegeben von J. Dohmke, Leipzig und Wien, Bibliographisches Institut, p. 328). Klemens Brentano starb 1842. Ob die Umstellung von Klemens selbst (etwa in einem Handexemplar) herrührt oder auf den Herausgeber Christian Brentano zurückgeht, kann ich nicht feststellen; im letzteren Falle gehört das Beispiel zu (c).

Zu (c): Wir zitieren (Büchmann, Geflügelte Worte²² [1905], p. 88) 'Glaube, Liebe, Hoffnung', aber die Lutherische Übersetzung liest 1. Kor. 13. 13 'nun aber bleiben Glaube, Hoffnung, Liebe, diese drei'. Die Umstellung kann nicht durch Behagels 'Gesetz der wachsenden Glieder' erklärt werden und ist kaum durch die Wortfolge 1. Thessal. 1. 3 'und gedenken an euer Werk im Glauben, und an eure Arbeit in der Liebe, und an eure Geduld in der Hoffnung' ... und 5. 8 'angethan mit dem Krebs des Glaubens und der Liebe und mit dem Helm der Hoffnung zur Seligkeit' beeinflusst worden.

Lessings 'Antwort eines trunkenen Dichters' schließt mit den Worten: 'Zuviel kann man wohl trinken, Doch nie trinkt man genug', zitiert wird aber 'Doch trinkt man nie genug' (Büchmann, Geflügelte Worte²² [1905], p. 161).¹

In Ewald Christian von Kleists 'Der Frühling' ist der Vers 'Die Bäche färbten sich silbern, im Luftraum flossen Gerüche' in Ramlers Bearbeitung zu 'Die Bäche führeten Funken, Gerüche flossen im Luftraum' verändert worden.

Eine erhebliche Anzahl solcher Varianten würde sich wohl bei einer genauen Vergleichung der verschiedenen Fassungen von Volksliedern und Kirchenliedern ergeben. Darauf hat schon Aufrecht in der zweiten Auflage seiner Rigveda Ausgabe II, p. XXXIX–XL hingewiesen, wo als Beispiel die ursprüngliche

¹ Vgl. ebenda p. 3 'Bein von meinen Beinen und Fleisch von meinem Fleisch' :: 'Fleisch von meinem Fleisch und Bein von meinem Bein'; p. 18 'Von den Fußsohlen (seiner Fußsohle, der Fußsohle) an bis auf die (seine) Scheitel' :: 'vom Scheitel bis zur Sohle'; p. 39 'vanitas vanitatum' :: 'vanitatum vanitas'; p. 89 'sit anathema :: anathema sit'; p. 201 'Dichtung und Wahrheit' :: 'Wahrheit und Dichtung'.

Fassung von Paul Gerhardts 'Nun ruhen alle Wälder' und die Bearbeitung des Bauzener Gesangbuches (1775) abgedruckt sind. Doch bietet gerade dieses Lied für Wortstellungsvarianten keinen Beleg.

Die Paragraphen § 2–§ 13 behandeln Wortstellungsvarianten, die sich nach einem Gesichtspunkte in Gruppen zusammenfassen lassen.

2. Die Stellung der Personalpronomina unmittelbar vor und nach der finiten Verbalform

Die Personalpronomina aham und tvam unmittelbar vor und nach der finiten Verbalform in Parallelen von AV. und AVP.

1. ahaṁ veda :: vedāham:

AVP. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295) ahaṁ veda yathā payaḥ, aber die Parallele AV. 3. 24. 2 vedāhaṁ payasvantam.

Ganz ähnlich die Variante ahaṁ khaṇāmi :: khaṇāmy aham in den folgenden Parallelen:

RV. 10. 97. 20; VS. 12. 95; TS. 4. 2. 6. 5 yasmai cāhaṁ khaṇāmi vaḥ :: VS. 12. 100 yasmai ca tvā khaṇāmy aham (aber AVP. 9. 3. 2 [JAOS. 42, 110]; Kaus'. khaṇāmasi für khaṇāmy aham)

Das Weitere zur Variation ahaṁ veda :: vedāham s. § 3, A, 64 und B, 47.

2. tvam asi :: asi tvam:

AV. 5. 13. 10 na ghet tvam asi tastuvam, aber AVP. 8. 2. 10 (JAOS. 41, 268) na ghed asi tvaṁ tastuvam (das ms. na har iṣik-taṁ trastuvam s. § 3, C, 8 und D, 7).

AV. 5. 13. 11 na ghet tvam asi tābuvam aber AVP. 8. 2. 11 (JAOS. 41, 268) na ghed asi tvaṁ tāvucam (das ms. na her asik-taṁ und läßt tāvucam vor dem folgenden tāvucena aus, s. § 3, C, 8 und D, 7).

Ganz ähnlich die Variante tvam asi :: asi tvam in den folgenden Parallelen:

RV. 10. 97. 18; TS. 4. 2. 6. 5 tāsāṁ tvam asy uttamā :: VS. 12. 92 tāsāṁ asi tvam uttamā.

TS. 5. 5. 7. 5; JUB. 4. 3. 1 teṣāṁ tvam asy uttamaḥ :: AV. 2. 3. 2; VS. 18. 67; K. 22. 10 (67, 2); S'B. 9. 5. 1. 53; MS'S. 6. 2. 6 teṣāṁ asi tvam uttamaḥ (AV. uttamam).

Das Weitere zur Variation tvam asi :: asi tvam s. § 3, C, 8 und D, 7.

Im folgenden Paragraphen (§ 3) ist das ganze mir zur Verfügung stehende Mantra-Material zur Stellung der Personalpronomina der ersten und zweiten Person Singularis, Dualis und Pluralis unmittelbar vor und nach der finiten Verbalform zusammengestellt.

3. Die Personalpronomina der ersten und zweiten Person unmittelbar vor oder nach der finitiver Verbalform (Wackernagel III § 224, d, α-γ, p. 455–456) in den Mantras (ṛc, yajus, praiśa etc.)

A. Das Personalpronomen der ersten Person Singularis aham unmittelbar vor der finiten Verbalform

1. aham akaram:

tebhyo 'ham akaraṁ namaḥ AVP. 14. 2. 11 (JAOS. 47, 248);
Nīlar Up. – Aber: ahaṁ tebhyo 'karaṁ namaḥ VS.; TS.; K.;
Kap. 27. 1 (113, 17).

[aham agāśiṣam:

jyotir evāham agāśiṣaṁ na tamaḥ SB. wird in der Concordance irrtümlich als Mantra verzeichnet. Der Kontext zeigt, daß es eine Prosastelle ist; vgl. dazu die Parallele JB. 1. 74 (JAOS. 23, 328) tam yadi brūyus: tamāṁsi vā agāsīr na jyotīṁṣīti jyotīṁṣy evāham agāśiṣam iti brūyāt.]

2. āham ajāni:

āham ajāni garbhadham VS.; TS.; MS.; KAs'v.; S'B.; TB.; MS'S'.

3. aham admi:

utāham admi pīva it RV. X.; AV. XX.
mām adanty aham admy amanyān TB.

4. aham anu vyakraṁsi:

tam aham anu vyakraṁsi S'S'S., wenn anu zum Verbum gehört.

5. aham anvārohāmi:

tān aham anvārohāmi kāmaprāya (ebenso rājyāya, sāmraṇyāya, svārājyāya) S'S'S. Ebenso, mit anderer Reihenfolge der Dative, S'āṅkh. Ār. 1. 7. – Aber tān aham anu rājyāya sāmraṇyāya . . . svāvas'yāyatiṣṭhāyārohami AB.

6. aham as'ravam:

supatnīm aham as'ravam TS.; K.

subhagām aham as'ravam RV. X; AV. XX.

7. aham asāni:

medhāvy aham asāni PG.

8. aham astabhnām:

aham astabhnām pṛthivīm uta dyām K.; cf. aham viveca p.⁰ u⁰ d⁰ AV.

9. aham asmi [Umgekehrt asmy aham s. unten B, 8]:

anās'irdām aham asmi prahantā RV. X

amūham asmi sā tvam TB.; ApS'S.; ApMB.; HG.

amo 'ham asmi sā (AB. sa) tvam AV.; AVP. 18. 14. 1 (JAOS. 58, 591); K.; Kap. 48. 16 (307, 16); AB.; S'B.; BAUp.; JUB²; AG.; S'G.; Kaus'.; PG.; MG.

asau nāmāham asmi MDh. – Aber asau nāmāsmi SMB.; ApMB.; ChMbh. 4. 55.

astrto nāmāham asmi . . . K. – Aber astrto nāmāham ayam asmi . . . AV.

aham asmi prathamajā ṛtasya ArS.; TB.; TA.; TUp.; NṛpUp.; Nir.

aham asmi brahmāham asmi TA.; cf. brahmāham asmi TA.; Mahān Up.; yo 'ham asmi brahmāham asmi TA.; MahānUp.

aham asmi mahāmahaḥ RV. X.

aham asmi yas'astamaḥ AV.²

aham asmi sapatnahā RV. X. – Aber asapatnas sapatnahā AVP. 13. 3. 11 (JAOS. 48, 40).

aham asmi sahamānaḥ AV.; AVP. 17. 6. 2 (Am. Or. Ser. IX, 158).

aham asmi sahamānā RV. X; AV.; ApMB.

aham asmi sahasvān AV.; AVP. 12. 4. 5 (JAOS. 46, 42).

indro 'ham asmi yajamānāya devān Vaikh. tr. p. 4, N. 10.

utāham asmi vīriṇī RV. X; AV. XX.

utāham asmi samjayā RV. X; AVP. 2. 41. 3 (JAOS. 30, 223);
ApMB.

gopāya mā (VāDh. mārṇ) s'evadhis te (Nir. °dhiṣ te; Samhitopaniṣad B. s'reyase te) 'ham asmi Samhitopaniṣad B.; VāDh.; ViDh.; Nir.

jyotir aham asmi TA.; MahānUp.

tavāham asmi tvam mā pālayasva Samhitopaniṣad B.

tavāham asmi sakhye nyokāḥ RV²; SV.²

durāpanā vāta ivāham asmi RV. X; S'B.

na te nāthaṁ yamy atrāham asmi AV.

brahmāham asmi TA.; MahānUp.; cf. aham asmi brahmāham asmi TA. und yo 'ham asmi brahmāham asmi TA.; MahānUp.

mano 'ham asmi vāk tvam AVP. 18. 14. 1 (JAOS. 58, 591);
ApMB.

yatrāham asmi tāñ (MS.; JB. tañ) ava RV. VIII; VS.; TS.²;
MS.; K.; JB.; S'B.²

yasyāham asmi purohitaḥ VS.; TS.; MS.; K.; S'B. TA. – Aber
yeṣām asmi purohitaḥ AV²; AVP. 3. 19. 1; 3 (JAOS. 32, 365).
yuṣmākaṁ sakhye aham asmi s'evā AV.; AVP. 16. 19. 10 (Am.
Or. Ser. IX, 22). Aber ahaṁ vo asmi sakhyāya s'evaḥ AV.

yo 'sāv āditye (MUp. 'sā āditye; VSK.; BĀrUp. Kāṇva; Īs'ā-
Up. asau) puruṣaḥ so 'sāv (MUp. 'sā) aham (VSK.; BĀrUp.
Kāṇva; Īs'āUp. so 'ham asmi) VS.; VSK.; BĀrUp. Kāṇva;
Īsā'Up.

yo 'ham asmi brahmāham asmi TA.; MahānUp.; cf. aham asmi
brahmāham asmi TA.; brahmāham asmi TA.; MahānUp.

yo 'ham asmi sa san yaje TB.; ApS'S.

ruddhāham asmi GG.; ChMbh. 3. 57

reto 'ham asmi reto dhattam MG. – Aber: reto 'haṁ retabhṛt
tvam ApMB.

samīcinānāṁ vo aham asmi brahmā AVP. 10. 4. 6 (JAOS. 43, 102).
sarvāham asmi romas'ā RV. I.

sāmāham asmy (S'B.; BĀrUp.; PG. asmi; AB.; TB.; ApS'S;
AG.; HG. om. asmi) ṛktvam AV.; AB.; S'B.; BĀrUp.; TB.;
Kap. 48. 16 (307, 15); ApS'S.; AG.; ApMB.; PG.; HG.; cf.
mano 'ham asmi vāk tvam AVP. 18. 14. 1 (JAOS. 58, 591);
ApMB.

10. aham āgamam:

abhibhūtir aham āgamam TB.

abhibhūr aham āgamam RV. X; PG.

janikāmo 'ham āgamam AV.; AVP. 2. 17. 2 (JAOS. 30, 203).

11. sam . . . aham āgām [umgekehrt agām aham s. unten B, 2].

sam aham indriyeṇa manasāham āgām ApMB.

sam indriyeṇa payasāham (HG. manasāham) agne (HG. āgām) AV.; HG.

12. aham ā ciketam:

kathā ta etad aham ā ciketam RV. X.

13. aham īs'īya:

etāvad aham īs'īya RV. VII; AV. XX; SV.²; SVJ. 1. 32. 8.

14. aham īs'e:

yāvatām aham īs'e S'S'S.

15. aham ud vadāmi:

aham pacāmy aham ud vadāmi AVP. 17. 40. 8 (Am. Or. Ser. IX, 196). – Aber aham pacāmy aham dadāmi AV.; sa pacāmi sa dadāmi sa yaje . . . AV.; AVP. 16. 51. 9 (Am. Or. Ser. IX, 52).

16. aham emi:

prati va enā namasāham emi RV. I.

17. aham karomi [umgekehrt karomy aham s. unten B, 15].

nāham karomi TAA. in den Mantras: kāmo 'kārṣīt kāmaḥ karoti nāham karomi kāmaḥ kartā nāham kartā kāmaḥ kārayitā nāham kārayitā . . . TAA. 10. 61 und manyur akārṣin manyuḥ karoti nāham karomi manyuḥ kartā nāham kartā manyuḥ kārayitā nāham kārayitā . . . TAA. 10. 62.

18. vy aham kalpayāmi:

tau brahmaṇā vy aham kalpayāmi AV.; AVP. 17. 33. 3 (Am. Or. Ser. IX, 187).

19. aham kāmaya:

āmanasya deva ye pas'avaḥ samanasaś tām aham kāmaya . . . MS.

āmanasya devā (MS. ⁰va) yā (MS. yāḥ; K. yās) striyaḥ samanasas tā (K. samanaso yā) aham kāmaya . . . TS.; MS.; K.

āmanasya devā (MS. ⁰va) ye putrāḥ samanastas tām (K. putrāso ye pas'avas samanasto yām) ahaṁ kāmāye . . . MS.; K.

āmanasya devā (MS.; MS'S. Pratikā ⁰va) ye sajātāḥ (TS. sajātāḥ kumārāḥ) samanastas tām (K. samanasto yām) ahaṁ kāmāye . . . TS.; MS.; K.

yathāhaṁ kāmāye tathā RVKhila 3. 15. 11 (Scheft. p. 101); AVP. 3. 37. 1 (JAOS. 32, 385); 8. 11. 11 (JAOS. 41, 278).

20. ahaṁ kṛṇomi:

namas tu te nirṛte ahaṁ kṛṇomi AVP. 5. 27. 6 (JAOS. 37, 291). yad adīvyann ṛṇam ahaṁ kṛṇomi AV.; AVP. 16. 50. 6 (Am. Or. Ser. IX, 51). – Aber yad adīvyann ṛṇam ahaṁ babhūva TA.²; BDh.²; yad daivyaṁ ṛṇam ahaṁ babhūva MS.; adīvyann ṛṇam yad ahaṁ cakāra TB.

21. ahaṁ khanāmi [umgekehrt khanāmy aham s. unten B, 17]:

yasmai cāhaṁ khanāmi vaḥ RV. X; VS.; TS.

22. ahaṁ gamam:

grāhaṁ rājann ahaṁ gamam RV. VII.

23. ahaṁ grṇāmi, ahaṁ grṇe.

marutām pitas tad ahaṁ grṇāmi (MS. grṇe te) TS.; MS.

24. aham grbhṇāmi [umgekehrt grbhṇāmy aham s. unten B, 18].

ahaṁ grbhṇāmi manasā manāṁsi AV.²

25. ahaṁ cakāra:

adīvyann ṛṇam yad ahaṁ cakāra TB. – Aber yad adīvyann ṛṇam ahaṁ kṛṇomi AV.; AVP. 16. 50. 6 (Am. Or. Ser. IX, 51); yad adīvyann ṛṇam ahaṁ babhūva TA.²; BDh.²; yad daivyaṁ ṛṇam ahaṁ babhūva MS.

26. ahaṁ jajāna:

ahaṁ jajāna prthivīm uta dyām AV.

27. ahaṁ jayāni, ahaṁ jayāmi:

tayānantām kāmam (S'S'S. lokam) ahaṁ jayāni AS'S.; S'S'S.; ApS'S.; ApMB.

tvayāgne kāmam ahaṁ jayāmi MS'S.

28. ahaṁ dadāmi:

ahaṁ pacāmy ahaṁ dadāmi AV. – Aber ahaṁ pacāmy aham ud vadāmi AVP. 17. 40. 8 (Am. Or. Ser. IX, 196).

29. ahaṁ dade [umgekehrt ādade 'ham und ā . . . dade 'ham s. unten B, 10]:

garbhaṁ dadhāthāṁ te vām ahaṁ dade TB.; ApS'S.

30. ahaṁ dām:

ahaṁ dām gr̥ṇate pūrvyaṁ vasu RV. X.

31. ahaṁ dadhāmi [umgekehrt api dadhāmy aham und upa dadhāmy aham s. unten B, 6 und 13]:

ahaṁ dadhāmi draviṇaṁ (AV. draviṇā) haviṣmate RV. X; AV.

32. ahaṁ dveṣmi:

yaṁ cāhaṁ dveṣmi yas'ca mām TB.; TA.; ApS'S.

yāṁs' cāhaṁ dveṣmi ye ca mām AVP. 3. 3. 1; 6 (JAOS. 32, 348); TB.; TA.; ApS'S.

yān ahaṁ dveṣmi ye ca mām AV.³

33. ahaṁ dhariṣye:

vrataṁ mīmāya yad ahaṁ dhariṣye AV.; AVP. 8. 1. 3 (JAOS. 41, 266).

34. ahaṁ dhārayāṇi:

yad ahaṁ veda tad ahaṁ dhārayāṇi TA.

35. ahaṁ nihnave (nihnuve):

tad ahaṁ nihnave (S'S'S. nihnuve) tubhyam AB.; S'S'S.

36. ahaṁ pacāmi:

ahaṁ pacāmy ahaṁ dadāmi AV.

ahaṁ pacāmy aham ud vadāmi AVP. 17. 40. 8 (Am. Or. Ser. IX, 196).

37. ahaṁ pari veda:

nirṛtiṁ tvāhaṁ pari veda vis'vataḥ VS.; MS.; S'B.

nirṛtir iti tvāhaṁ pari veda sarvataḥ (TS.; K.; Kap. vis'vataḥ) AV.; TS.; K.; Kap. 25. 3 (95, 20).

38. ahaṁ piparmi:

yo mām piparti yam ahaṁ piparmi AVP. 2. 19. 5 (JAOS. 30, 205).

39. ahaṁ punāmi:

tat pāvamānibhir ahaṁ punāmi RVKhila (= 3. 10. 2–9, Scheft. p. 97).

40. ahaṁ pratigṛhṇāmi:
tā ahaṁ pratigṛhṇāmi PG.
tena tvāhaṁ pratigṛhṇāmi tvāṁ ahaṁ HG. – Aber tena gṛhṇāmi
tvāṁ ahaṁ (AV.; AVP. gṛhṇāmi te hastam) AV.; AVP. 18. 5. 7
(JAOS. 58, 579); VS.; ApMB.
41. ahaṁ pratividhyāmi:
teṣāṁ ahaṁ pratividhyāmi cakṣuḥ MG.
42. ahaṁ prapadye [umgekehrt prapadye 'ham s. unten B, 37]:
indrasya gṛhāḥ s'ivā vasumanto (PG. gṛhā vasumanto) varū-
thinas tān ahaṁ prapadye saha jāyayā . . . S'G.; PG. – Aber
indrasya gṛhā vasumanto varūthinas tān ahaṁ sumanasah
prapadye ApMB. – Der Eintrag tān ahaṁ prapadye S'G.; PG.
in der Concordance bezieht sich auf obige Stelle.
- tām ahaṁ prapadye TS.²
durgāṁ devīm s'araṇam ahaṁ prapadye RVKhila (= 4. 2. 12,
Scheft. p. 112); TA.; MahānUp.
43. ahaṁ prabravīmi:
tad ahaṁ prabravīmīndrāya vis'vebhyo devebhyo brāhmaṇe-
bhyah . . . LS'S.
44. ahaṁ praharāmi:
amuṣmā ahaṁ praharāmi na tubhyam KS'S.
45. ahaṁ babhūva: .
yad adīvyann ṛṇam ahaṁ babhūva TA.²; BDh.²
yad daīvyam ṛṇam ahaṁ babhūva MS. Aber adīvyann ṛṇam
yad ahaṁ cakāra TB.; yad adīvyann ṛṇam ahaṁ kṛṇomi AV.;
AVP. 16. 50. 6 (Am. Or. Ser. IX, 51).
46. ahaṁ bibharmi:
ahaṁ bibharmi te manaḥ AVP. 2. 77. 1 (JAOS. 30, 247).
tam ahaṁ bibharmi bahu rocamānaḥ AVP. 3. 13. 4 (JAOS. 32,
359). – Aber taṁ bhriyāsam (Roth-Whitney¹ priyāsam, cf.
Vedic Variants II § 112, p. 64, 10) bahu rocamānaḥ AV.
47. ahaṁ bravīmi:
idaṁ s'ṛṇotu yad ahaṁ bravīmi AV.²
tat satyam yad ahaṁ bravīmi ApMB.²; HG.
yad ahaṁ bravīmi tat satyam adharo mat padyasva PG.

48. ahaṁ bhavāmi:

yaś'o 'haṁ bhavāmi brāhmaṇānām SMB.

49. ud ahaṁ bhideyam:

kāmaṁ stutvod ahaṁ bhideyam AV.; AVP. 16. 72. 2 (Am. Or.

Ser. IX, 78 korrupt: kāmaṁ juṣṭvā hān ud ahaṁ bhideyam).

50. ahaṁ bhuvam:

ahaṁ bhuvam yajamānasya coditā RV. X.

ahaṁ bhuvam yajamānasya rājani RV. X.

ahaṁ bhuvam vasunaḥ pūrvyas patiḥ RV. X; AB.; KB.²

51. ahaṁ bhūyāsam:

anārtāsy anārto 'haṁ bhūyāsam AG.

ahaṁ bhūyāsam saviteva cāruḥ AV. – Aber asmi saviteva cāruḥ

AVP. 18. 18. 8 (JAOS. 58, 597).

ahaṁ bhūyāsam uttamaḥ RV. X; AV.²; AVP. 5. 29. 8 (JAOS.

37, 294); SVJ. 2. 2. 2.

ahaṁ bhūyāsam uttamaḥ samānānām TS.

uttamo 'haṁ bhūyāsam adhare matsapatnāḥ K⁵.

uttaro 'haṁ bhūyāsam adhare matsapatnāḥ Kaus'.

brahmabhāga evāhaṁ bhūyāsam pāpmabhāgā me dviṣantaḥ
SMB.

bhrātṛvyāṇām sapatnānām ahaṁ bhūyāsam uttamaḥ ApS'S.

vīrapatny ahaṁ bhūyāsam Kaus'.

52. sam ahaṁ bhūyāsam:

sambhūr devo 'si sam ahaṁ bhūyāsam JUB.

53. ahaṁ manasye:

na parvatāso yad ahaṁ manasye RV. X.

54. ahaṁ manye [umgekehrt manye 'ham s. unten B, 39]:

tān ahaṁ manye durhitān AV.

nāhaṁ manye su vedeti (S'loka) JUB. 4. 19. 2 (= KenaUp.).

55. ahaṁ riṣam:

imaṁ logaṁ (TA. lokaṁ) nidadhan mo ahaṁ riṣam RV. X;
AV.; TA.

56. ahaṁ vatsyāmi:

om ahaṁ vatsyāmi bhoḥ S'G.

57. ahaṁ vadāni, ahaṁ vadāmi:
ahaṁ vadāmi (AVP. vadāni) net (AVP. māha) tvam AV.; AVP.
3. 29. 5 (JAOS. 32, 376).

58. ahaṁ vapāmi (umgekehrt vapāmy aham s. unten B, 44]:
tena te 'haṁ vapāmy asau HG.

59. ahaṁ vas'mi:
tad ahaṁ vas'mi pavamāna soma RV. IX.

60. ahaṁ viveca:
ahaṁ viveca pṛthivīm uta dyām AV.; cf. aham astabhnām pṛthi-
vīm uta dyām K.

61. ahaṁ vi ṣyāmi:
ahaṁ vi ṣyāmi mayi rūpam asyāḥ AV.; AVP. 18. 6. 5 (JAOS. 58,
581).

62. ahaṁ vṛṇe:
oṣadhīnām ahaṁ vṛṇe AV.; AVP. 16. 17. 1 (Am. Or. Ser. IX, 19).

63. ahaṁ vindāmi:
nāhaṁ vindāmi kitavasya bhogam RV. X.

64. ahaṁ veda [umgekehrt vedāham s. B, 47]:
ahaṁ veda na me mṛtyuḥ TA.³
aham veda yathā payaḥ AVP. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295); dagegen
vedāhaṁ payasvantam AV.
tasyāhaṁ veda te nāma AVP. 4. 24. 4 (JAOS. 35, 79).
tān ahaṁ veda brāhmaṇaḥ HG.; ApMB.
nāhaṁ veda bhrātṛtvam no svasṛtvam RV. X.
yad ahaṁ veda tad ahaṁ dhārayāṇi TA.
s'iro yajñasyāhaṁ veda AV.; AVP. 16. 107. 3 (Am. Or. Ser. IX,
109).
sūtram sūtrasyāhaṁ veda AV.; dagegen vedāhaṁ sūtram vita-
tam AV.
stanān asyā ahaṁ veda AVP. 13. 5. 27 (JAOS. 48, 46).

65. aham samindhe:
(a) tām ahaṁ samindhe MS.⁴ (auch MS. 4. 9. 23, p. 136, 11)
TA.⁶
(b) Dazu parallel tām ahaṁ samindhiṣṭa MS.⁴, wo man eine erste
Person samindhiṣi erwartet; die dritte Person samindhiṣṭa wird
wohl einer Perseveranz der beiden vorhergehenden dritten

Personen tām agniḥ samindhiṣṭa, sāgniḥ samindhiṣṭa; tām vāyuḥ samindhiṣṭa, sā vāyuḥ samindhiṣṭa; tām ādityaḥ samindhiṣṭa, sādityaḥ samindhiṣṭa und tām prajāpatiḥ samindhiṣṭa, sā prajāpatiḥ samindhiṣṭa zuzuschreiben sein.

66. ahaṁ suve:

ahaṁ suve pitaram asya mūrdhan RV. X; AV.

67. ahaṁ syām [umgekehrt syām ahaṁ s. unten B, 54]:

ahaṁ syām tvaṁ syāḥ surāyāḥ kulajaḥ syāt ApS'S. – Statt surāyāḥ konjiziert Caland ad loc. surādhāḥ.

68. ahaṁ hanāmi:

badhāya dattaṁ tam ahaṁ hanāmi TA.

69. ahaṁ huve [umgekehrt huve 'ham s. unten B, 56].

agniḥ maho dhanasātāv ahaṁ huve RV. X.

indrāvaruṇa vām ahaṁ | huve citrāya rādhase RV. I.

bṛhaspatiḥ vis'vān devān ahaṁ huve RV. VIII.

B. Das Personalpronomen der ersten Person Singularis ahaṁ unmittelbar nach der finiten Verbalform

1. akārṣam ahaṁ:

akārṣam ahaṁ tad yan mama karmāgāsiṣam yad geyam SB.;
cf. akarma vayaṁ tad yad asmākaṁ karma . . . agāsiṣma yad
atra geyam JB. 1. 76 (JAOS. 23, 328).

akārṣam ahaṁ tad yan mama karmodgātāraṁ prchata SB.; cf.
akarma vayaṁ tad yad asmākaṁ karma . . . udgātāraṁ prchata
JB. 1. 76 (JAOS. 23, 328).

akārṣam ahaṁ tad yan mama [karma] hotāraṁ prchata SB.;
cf. akarma vayaṁ tad yad asmākaṁ karma . . . hotāraṁ pr-
chata JB. 1. 76 (JAOS. 23, 328).

2. agām ahaṁ (umgekehrt sam . . . ahaṁ āgām s. oben A, 11]:
svar (TS.; VādhS. suvar) jyotir agām ahaṁ AV.; AVP. 3. 38. 8
(JAOS. 32, 387); 16. 98. 6 (Am. Or. Ser. IX, 99); VS.; TS.;
MS.; K.; Kap. 28. 4 (124, 10); S'B.; VādhS. (Acta Orient. IV,
p. 169, 3).

3. ajāye 'ham:

yām ca rātrīm ajāye 'ham yām ca pretāsmi AB.

4. apa bādhe 'ham:
apa bādhe 'hañ tān AVP. 5. 20. 1 (JAOS. 37, 282).
5. apas'yam aham:
apas'yam aham etān sapta sūryān TA. 1. 7. 2.
apas'yam aham etat sūryamaṇḍalañ parivartamānam TA. 1. 7. 3.
6. api dadhāmy aham (umgekehrt ahañ dadhāmi s. oben A, 31]:
yajñāyāpi dadhāmy aham TB.; ApS'S.
7. api nahye 'ham:
imāñ tām api nahye 'ham (HG. tāñ prati muñce 'ham) ApMB.;
HG.
8. asmy aham [umgekehrt aham asmi s. oben A, 9]:
anubandhyo 'smy ahañ vibhuḥ TA.
9. āñje 'ham:
tena vām āñje 'ham (ApMB. tejase) HG.; ApMB.
10. ādade 'ham und ā . . . dade 'ham [umgekehrt ahañ dade
s. oben A, 29]:
imañ tañ punar ādade 'ham (Text ādade 'yam) HG. – Aber:
tañ ahañ punar ādade KS'S.; PG.; tad ahañ punar ādade
ApS'S.; ahañ tat punar ādade SVJ. 2. 4. 7.
aiṣāñ yajñam uta varco dade 'ham AV. Wackernagel III § 224,
d, β, p. 456.
11. ā bhare 'ham:
ā bhare 'hañ sahasras'ah AV. – Aber ā harāmi sahasras'ah
AVP. 5. 30. 1 (JAOS. 37, 295).
12. āvāhayāmy aham:
s'ivam āvāhayāmy aham MS.
13. upa dadhāmy aham [umgekehrt ahañ dadhāmi s. oben
A, 31]:
ukhe upa dadhāmy aham TB.; ApS'S.
14. upamañkṣye 'ham:
upamañkṣyati syā (S'S'S. upamañkṣye 'ham [Wackernagel III
§ 256, c, β, p. 548, 20]) salilasya madhye S'B.; S'S'S.; cf. ni-
mañkṣye 'hañ salilasya madhye AB.
- 14b. upaimy aham:
upaimy ahañ bhavantam S'B. 14. 9. 1. 10 (= BAUpMādhy. 6.
1. 10 = Kāṇva 6. 2. 7) ist wahrscheinlich als Mantra aufzu-

fassen und in der Concordance nachzutragen; dafür spricht die unmittelbar vorausgehende Rede des Königs: *sa vai gautama tīrthene* ('auf die richtige Art', *S'aṅkara: nyāyena s'astravihitena*) 'chāsā iti, und das unmittelbar folgende: *vācā ha smaiva pūrva upayanti*. Es war also die Formel, mit der bei den Alten der Schüler sich in die Lehre begab.

15. *karomy aham* [umgekehrt *aham karomi* s. oben A, 17]:
nama eṣāṁ karomy aham PG.⁴

16. *kṛṇve 'ham*:

kṛṇve 'haṁ rodasī varma AVP. 7. 3. 8 (JAOS. 40, 149).

kṛṇve 'ham adharāṅs tathā AV. – Aber *kṛṇve 'mum adharaṁ tathā* AVP. 7. 18. 9 (JAOS. 40, 167).

tat kṛṇve 'ham udaraṁ s'evadhibhyaḥ AV. – Aber *tat kṛṇva udaraṁ s'evadhibhyaḥ* AVP. 16. 40. 6 (Am. Or. Ser. IX, 41).

17. *khanāmy aham* [umgekehrt *aham khanāmi* s. oben A, 21]:

yasmai ca tvā khanāmy aham (AVP.; Kaus'. *khanāmasi*) AVP.

9. 3. 2 (JAOS. 42, 110); VS.; Kaus'. – Dagegen *yasmai cāhaṁ khanāmi vaḥ* RV. X; VS.; TS.

18. *gr̥hṇāmy aham* [umgekehrt *aham gr̥bhṇāmi* s. oben A, 24):

mayi gr̥hṇāmy (MS.; K.; Kap. *gr̥hṇāmy aham*) *agre agnim* VS.; TS.²; MS.; K.; Kap. 6. 2 (60, 9); S'B.; ApS'S.⁴ – Aber *mayy agre agnim gr̥hṇāmi* AV.

19. *gr̥hṇe 'ham*:

gr̥hṇe 'haṁ teṣāṁ bhūmānam AV. – Aber *gr̥hṇīyāṁ teṣāṁ bhūmānam* AVP. 10. 5. 4 (JAOS. 43, 104).

20. *caratād aham*:

dvyuṣaṁ caratād aham AVP. 4. 6. 7 (JAOS. 35, 52). Cf. *āvyuṣaṁ jāgr̥tād aham* AV.; *āvyuṣaṁ jāgr̥yām aham* RVKhila 2. 14. 1 (Scheft. p. 86). Siehe unten B, 21 und 22.

21. *jāgr̥tād aham*:

āvyuṣaṁ jāgr̥tād aham AV. Cf. *āvyuṣaṁ jāgr̥yām aham* (B, 22) und *dvyuṣaṁ caratād aham* (B, 20).

22. jāgryām aham:

āvyuṣam jāgryām aham RVKhila 2. 14. 1 (Scheft. p. 86); Aufrecht RV.², p. 678 dvyuṣam (var. lect. dvyulhām) jāgriyād aham und so Concordance. Cf. dvyuṣam caratād aham (B, 20); āvyuṣam jāgrtād aham (B, 21).

23. jāghāsāham:

apamitya dhānyam yaj jaghāsāham (AVP. jaghāsa) AV.; AVP. 16. 50. 1 (Am. Or. Ser. IX, 51).

24. jihīdāham:

taṁ tvā manyo akratur jihīdāham RV. X; AV.; AVP. 4. 32, 5 (JAOS. 35, 90). Wackernagel III § 224, d, b, β, p. 455.

25. jīvyāsam aham:

jīvyāsam aham AV. – Aber jīvyāsam AV.; jīveyam S'B.

26. ati . . . tarāmy aham und tarāmy aham⁹

ati mṛtyuṁ tarāmy aham TB.; TAA.; ApS'S.

mṛtyuṁ tarāmy aham MS'S.

dadhāmy aham [umgekehrt aham dadhāmi s. oben A, 31]:

s. unter api dadhāmy aham [B, 6] und upa dadhāmy aham [B, 12].

27. dadhe 'ham:

antar dadhe 'ham salinena vācaḥ AV. – Aber antar dadhe salinena vācaḥ AVP. 18. 32. 12 (JAOS. 58, 613).

parīdam vājy ajinam (PG. parīdam vajinam) dadhe 'ham (HG. ajinam dhatsvāsau) S'G.; PG.; HG.; ApMB.

28. dis'āmy aham:

tad dviṣadb'hyo dis'āmy aham ApMB.²; HG.

29. nās'ayāmy aham:

alakṣmīr (so RVKhila Aufrecht RV.² p. 675, aber Scheftelowitz alakṣmīn i. e. ⁰kṣmīr; cf. Vedic Variants III § 703, p. 347, 2–3)

nas'ayāmy aham RVKhila (= 2. 6. 8, Scheft. p. 73); TAA.

30. nimañkṣye 'ham:

nimañkṣye 'ham salilasya madhye AB. Cf. upamañkṣyati syā (S'S'S. upamañkṣye 'ham) salilasya madhye.

31. nir avocam aham:

nir avocam aham yakṣmam AV.; AVP. 9. 13. 8 (JAOS. 42, 125).

nir avocam (AVP. nir vocam) aham viṣam AV.²; AVP. 5. 8. 3; 4 (JAOS. 37, 268).

nir avocam ahaṁ tvat AV.⁵; AVP. 16. 74. 10 (Am. Or. Ser. IX, 76); 16. 75. 1; 9; 10 (Am. Or. Ser. IX, 77).

32. parikrīṇāmy aham:

yadi vāruṇy asi varuṇāya tvā parikrīṇāmy ahaṁ tataḥ . . . Rvidh.

33. pari jagrabhāham:

puṣṭīm pas'ūnām pari jagrabhāham AV.; AVP. 10. 5. 5 (JAOS. 43, 144). Wackernagel III § 224, d, β, p. 456.

34. pari dadāmy aham:

tāṁ te paridadāmy aham ApS'S.

tām te paridadāmy aham (TA. paridadāmi) TA.²; ApS'S.²

35. pratijagrahāham:

yad eva kiṁ ca pratijagrahāham (TA. pratijagrāham) AV.; TA.². Wackernagel III § 224, d, β, p. 456 (lies Zeile 3 und 15: TA. 2. 6. 2 [Mantra 11 und 12]), der auf den von Pat. zu V. 7 zu Pāṇ. 3. 2. 115 (120, 26) angeführten Vers (Weber, Ind. Stud. 13, 368) verweist.

36. pratimuñce 'ham:

imām tām api nahye (HG. tām pratimuñce) 'ham ApMB.; HG.

37. prapadye 'ham [umgekehrt ahaṁ prapadye s. oben A, 42]:
etān sarvān prapadye 'ham PG.⁴

38. bharāmy aham:

syonaṁ pitṛbhyas tvā bharāmy aham TB.; ApS'S.

39. manye 'ham [umgekehrt ahaṁ manye s. oben A, 54]:
tad eva manye 'haṁ jyeṣṭham AV.; AVP. 16. 102. 5 (Am. Or. Ser. IX, 104).

manye 'haṁ mām tadvidvāṁsam KBUp.; AG.

40. yācāmy aham:

yaṁ yācāmy ahaṁ vācā AV. Aber yaṁ vācā mama kuryāt AVP. 7. 9. 10 (JAOS. 40, 158).

41. yuve 'ham:

yuve 'haṁ yamarājagān TA.

42. rakṣe 'ham:

nainaṁ rakṣe 'haṁ tvat AVP. 13. 5. 27 (JAOS. 48, 46).

43. labhāmy aham:

yena saukhyaṁ labhāmy aham RVKhila (= 2. 6. 17, Scheft. p. 77).

44. vapāmy aham [umgekehrt ahaṁ vapāmi s. oben A, 58]:
vayasāṁ ca krimiṇāṁ ca bhūmāv annaṁ vapāmy aham Vaikh.
text p. 41, 11–12.

45. vi krame 'ham:
antarikṣam anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 2 (Am. Or.
Ser. IX, 125).
apo 'nu vi krame 'ham AV.; fehlt AVP. 16. 131.
ās'ā anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131.5 (Am. Or. Ser. IX,
125).
rco 'nu (AVP. rco anu) vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 6 (Am.
Or. Ser. IX, 125).
oṣadhīr anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 8 (Am. Or.
Ser. IX, 125).
kr̥ṣim anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 9 (Am. Or. Ser. IX,
125).
divam anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 3 (Am. Or. Ser. IX,
125).
dis'o 'nu (AVP. dis'o anu) vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 4
(Am. Or. Ser. IX, 125).
pr̥thivīm anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 1 (Am. Or.
Ser. IX, 125).
prāṇam anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 10 (Am. Or.
Ser. IX, 125).
yajñam anu vi krame 'ham AV.; AVP. 16. 131. 7 (Am. Or. Ser.
IX, 125).

46. viśrjāmy aham:
sakhiebhyo viśrjāmy aham PG.

47. vedāham [umgekehrt ahaṁ veda s. oben A, 64]:
vedāhaṁ sapta parvataḥ AV.
vedāhaṁ sūtraṁ vitatam AV.
vedāhaṁ tat prajāpatau ApMB.
vedāhaṁ tad yan nāv eṣā samā jā AV.; AVP. 8. 1. 10 (JAOS. 41,
266, korrupt: veda vai tad varṇdaṁ samā jā).
vedāhaṁ tan mām tad vidyāt PG.²
vedāhaṁ tasya (AVP. tasmin) bheṣajam AV.²; AVP. 3. 2. 5
(JAOS. 32, 348).
vedāham asya nibhṛtaṁ ma etat RV. II.

vedāham asya bhuvanasya nābhim VS.; S'B.

vedāham etaṁ puruṣaṁ mahāntam RVKhila 4. 11. 9 (Scheft. p. 128); VS.; TA.²; S'vetUp.; ChMbh. 7. 19.

vedāhaṁ payasvantam AV. Dagegen: ahaṁ veda yathā payaḥ AV. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295).

vedāhaṁ manye tad brahma SMB.; ChMbh. 4. 23.

48. s'amayāmy aham:

tābhiḥ s'āntibhiḥ sarvas'āntibhiḥ s'amayāmy aham AV.

sarvāṇi s'amayāmy aham SMB.⁵; ChMbh. 3. 50–54.

49. s'us'ruvāham:

tās saptagr̥dhṛā iti s'us'ruvāham AVP. 16. 19. 8 (Am. Or. Ser.

IX, 22). Aber saptagr̥dhṛā iti s'us'rumā vayam AV.

50. saṁ girāmy aham:

saṁ girāmy ahaṁ giram AVP. 5. 33. 9 (JAOS. 37, 300). Aber

saṁ girāmo amuṁ vayam AV.

51. sanem aham, sanomy aham:

ubhau lokau sanem (MS'S. sanomy) aham TB.; TAA.; ApS'S.; MS'S.

Anmerkung: sanem verhält sich zu saneyam wie ApS'S. 4. 12. 3 (ādityān devān [ebenso rudrān devān und vasūn devān] yajñe-nāpiprem) apiprem zu apipreyam Hirany. S'S. (Caland's Anm. zu ApS'S.). Vgl. zu sanem Ved. Var. I § 121, p. 78, 3; Caland zu ApS'S. 5. 8. 4 ("= sanā īm aham?"); Verf. Zt. f. Indol. u. Iran. VIII, p. 293; col. 1, Z. 15 ff.; p. 297, col. 2, Z. 8 ff.

52. saṁ pinaṣmy aham:

saṁ pinaṣmy ahaṁ krimīn AV.²

53. saṁ pibāmy aham:

saṁ pibāmy ahaṁ pibam AVP. 5. 33. 8 (JAOS. 37, 300). Aber

saṁ pibāmo amuṁ vayam AV.

54. syām ahaṁ [umgekehrt ahaṁ syām s. oben A, 67]:

yad agne syām ahaṁ tvam RV. VIII. Zum Prädikatsnominativ

tvam s. Wackernagel III § 224, e, Anm. in fine, p. 456.

syām ahaṁ te sadam id rātau RV. VI.

syām ahaṁ mitramaho amartyaḥ RV. VIII.

55. harāmy aham:

s'amīṁ s'āntyai harāmy aham TB.; ApS'S.

56. huve 'ham [umgekehrt aham huve s. oben A, 69].
 sahasrākṣau vṛtrahaṇā huve 'ham AV. aber sahasrākṣau vṛtra-
 haṇā huve vām AVP. 4. 37. 5 (JAOS. 35, 96).

C. Das Personalpronomen der zweiten Person
 Singularis tvam unmittelbar vor der
 finiten Verbalform:

[tvam agāsīḥ:

tamo vai tvam agāsīr na jyotiḥ ŚB wird in der Concordance
 irrümlich als Mantra verzeichnet. Der Kontext zeigt, daß es eine
 Prosastelle ist; vgl. dazu die Parallele JB. 1. 74 (JAOS. 23, 328)
 taṁ yadi brūyus: tamāṁsi vā agāsīr na jyotīṁṣī jyotīṁṣy evāham
 agāsiṣam iti brūyāt.]

1. tvam ajāyathāḥ:

asmād vai tvam ajāyathā ayaṁ tvad adhi jāyatām AG.; Kaus'.
 asmād vai tvam ajāyathā eṣa tvaj jāyatām svāhā JB. 1. 2; 1. 47
 (JAOS. 19, 105).

2. ā tvam ajāsi:

ā tvam ajāsi garbhadham VS.; TS.; MS.; KAs'v.; S'B.; TB.

3. tvam anu prāṇiḥi:

prajāṣ tvam anu prāṇiḥi VS.; TS.; K.; ApS'S.

4. tvam abhi tiṣṭha [umgekehrt ut tiṣṭha tvam s. unten D, 12]:
 evā pṛtanyatas tvam abhi tiṣṭha sahasva ca AVP. 3. 3. 3 (JAOS.
 32, 348). Aber: evā tān sarvān nir bhaṇdhi AV.

5. tvam adhvarīyasi:

tava pras'āstraṁ tvam adhvarīyasi RV. II und X.

6. tvam abhibhāṣathāḥ:

adhvaryo mā nas tvam abhibhāṣathāḥ VS.

7. tvam avasi:

kṣatrāya tvam avasi na tvam āvitha s'acīpate RV. VIII.

8. tvam asi [umgekehrt asi tvam s. unten D, 7]:

atha (AV. atho) tvam asi sāsahīḥ RV. X; AV.; ApMB.
 athā tvam asi saṁkṛtiḥ MS.
 atho tvam asi niṣkṛtiḥ K.
 ṛk tvam asi sāmāham S'G.; MG.

evā tvam asy oṣadhe AVP. 8. 6. 5 (JAOS. 41, 271).

cakṣuṣ tvam asi SMB.; ChMbh. 4. 99.

tatas tvam asi jyāyān vis'vahā mahān AV.⁶; AVP. 16. 77. 8; 16. 78. 1-6 (Am. Or. Ser. IX, 79-80).

tasya tvam asi niṣkṛtiḥ RVKhila 4. 7. 3 (Scheft. p. 119); AV.

tāsām tvam asy uttamā RV. X; TS. Dagegen tāsām asi tvam uttamā VS.

tr̥ṣṭā tvam asi gandhena AVP. 5. 20. 7 (JAOS. 37, 283).

tejadās tvam asy agner asi (MahānUp. tvam asy agneḥ) TA.; MahānUp.

teṣām tvam asy uttamaḥ TS.; JUB. - Dagegen teṣām asi tvam uttamaḥ (AV. uttamam) AV.; VS.; K.; S'B.; MS'S.

tvam asi krāntaṁ salilasya pṛṣṭhe AVP. 17. 10. 9 (Am. Or. Ser. IX, 162). Aber: tapasi krāntaṁ salilasya pṛṣṭhe AV.

tvam asi pradivaḥ kārudhāyāḥ RV. VI.

tvam asi pras'asyaḥ RV. VIII.

tvam asi sahamānaḥ AV.; AVP. 12. 4. 5 (JAOS. 46, 42).

dyumnodās tvam asi candramasaḥ TA.; MahānUp.

dhruvas tvam asi TA.

na ghet tvam asi tastuvam AV. Dagegen AVP. 8. 2. 10 (JAOS. 41, 268) wahrscheinlich na ghed asi tvaṁ tastuvam. Das ms. liest nahar iṣiktaṁ trastuvam.

na ghet tvam asi tābuvam AV. Dagegen AVP. 8. 2. 9 (JAOS. 41, 268) wahrscheinlich na ghed asi tvaṁ tāvucam. Das ms. liest naher asiktam und läßt tāvucam vor dem folgenden tāvucena aus. Barret: 'the naher asiktam of our ms. is probably only a corruption of na ghed asi tvaṁ'.

patnī tvam asi dharmaṇāhaṁ gṛhapatis tava AV.; AVP. 18. 5. 8 (JAOS. 58, 579).

prāṇe tvam asi saṁdhātā TA.; MahānUp.

brahmaṇ (so Bloomfield, Concordance; TA. Bibliotheca Indica ed. brahmaṇ, aber TA. Poona ed. brahman und so MahānUp.)

tvam asi vis'vasṛt (TA. var. lect. vis'vadhṛk; MahānUp. ⁰sṛk) TA.; MahānUp.

mitras tvam asi dharmaṇā (SMB.; ChMbh. karmaṇā) S'G.; SMB.; HG.; ApMB.; ChMbh. 4. 57; Vaikh. transl. p. 46, N. 5.

rathe tvam asi dars'ataḥ AV. Aber ratheṣu dars'atas tvam AVP. 4. 25. 2 (JAOS. 35, 81).

rājanvān aham arājakas tvam asi Svidh.

vadhriṣ tvam asy oṣadhe AV.; AVP. 5. 8. 7 (JAOS. 37, 268).

varcodās tvam asi sūryasya TA.; MahānUp.

vṛṣā tvam asy oṣadhe AVP. 4. 5. 2 (JAOS. 35, 51); Kaus'.

s'uciṣ tvam asi priyo na mitraḥ RV. I.

sa tvam asy amo 'ham AB.

sa hi na tvam asi AV.

sā tvam asy amo 'ham (S'B.; BAUp.; PG. amo aham; ApMB.

amūham; MG. āpy amo 'ham) K.; Kap. 48. 16 (307, 16);

JUB.²; S'B.; BAUp.; AG.; S'G.; PG.; ApMB.; MG.

surā tvam asi s'uṣmiṇī soma eṣaḥ (AB. eṣa rājā) VS.; MS.; K.²;

AB.; S'B.; TB.²; AS'S.; ĀpS'S.

9. tvam aharyathāḥ:

tvam-tvam aharyathā upastutaḥ RV. X; AV. XX.

10. tvam ā gamayā:

taṁ tvam ā gamayā game AV.

11. tvam ā tatantha:

tvam ā tatanthorv antarikṣam (ArS. tanor urv āntarikṣam;

SVJ. tanor urv antarikṣam) RV. I; ArS.; SVJ. 2. 1. 3; VS.;

MS.; K.; TB.

12. tvam āyajase:

yasmai tvam āyajase sa sādhati RV. I. Aber yasmai tvam āhur

bhajase (korrupt) sa sādhati AVP. 12. 1. 2 (JAOS. 46, 36).

13. tvam āyasi:

atha nūnaṁ tvam āyasi AVP. 13. 1. 16 (JAOS. 48, 37).

14. tvam āvitha [umgekehrt āvitha tvam s. unten D, 11]:

kṣatrāya tvam avasi na tvam āvitha s'acīpate RV. VIII.

tvam āvitha naryam turvas'am yadum RV. I.

tvam āvitha sus'ravasam tavotibhiḥ RV. X; AV. XX.

15. tvam īs'īṣe:

tvam īs'īṣe pas'ūnām pārthivānām AV.

tvam īs'īṣe vasupate vasūnām RV. I.

tvam īs'īṣe vasūnām RV. VIII.

tvam īs'īṣe sāsminn ā satsi barhiṣi RV. X; AV. XX.

tvam īs'īṣe sutānām RV. VIII; AV. XX; SV.; SVJ. 4. 8. 1.

pibed asya tvam īs'īṣe RV. VIII³; SV.; SVJ. 1. 17. 8.

vṛṣṇo madasya vṛṣabha tvam īs'īṣe RV. II.

16. tvam udihi [umgekehrt apehi tvam s. unten D, 2]:
ariṣṭā tvam udihi yajñe asmin VS.; TS.; MS.; K.²; Kap. 30. 8
(145, 2); S'B.

17. tvam udbhinatsi:
yathā tvam udbhinatsy oṣadhe . . . TA.

18. tvam upāvaroha:
prajāṣ tvam upāvaroha TS.

19. tvam edhi:
tvam edhi vivācanaḥ AVP. 13. 3. 10 (JAOS. 48, 40).

20. tvam ehi [umgekehrt ehi tvam s. unten D, 16]:
arvāñ tvam ehy upa jīvalokam AV.
tavāyaṁ somas tvam ehy arvāñ RV. III; VS.; AB.; GB.;
AS'S.

21. tvam karoṣi:
tvam karoṣi ni jānukam TA.
tvam karoṣi ny añjalikām TA.

22. tvam kṛṇavaḥ:
darbheṇa tvam kṛṇavo vīryāṇi AV. Aber darbheṇa tvam kṛṇu
vīryāṇi AVP. 12. 5. 5 (JAOS. 46, 43).

23. tvam kṛṇu [umgekehrt kṛṇu tvam s. unten D, 17]:
darbheṇa tvam kṛṇu vīryāṇi AVP. 12. 5. 5 (JAOS. 46, 43). Aber
darbheṇa tvam kṛṇavo vīryāṇi AV.

24. tvam kṛdhi:
s'akadhūma tvam kṛdhi AV.

25. tvam khāda:
tāṁs tvam khāda sukhādītān VS.; TS.; MS.; K.

26. tvam gacha:
taṁ tvam gacha punarnave RVKhila 4. 5. 5 (Scheft. p. 114).

27. tvam gopāya:
tat tvam gopāyā (i. e. gopāya + ā) punar mad aitoḥ K. 7. 3 (64,
21); Kap. 5. 2 (51, 12). Vgl. Sitzber. Bayer. Ak. d. Wiss., Jahr-
gang 1934, Heft 6, p. 92.
tvam gopāya MG.

28. tvam cakartha:
tvam cakartha manave syonān RV. X.

29. tvaṁ cara [umgekehrt cara tvam s. unten D, 20]:
parasmā eva tvaṁ cara AVP. 13. 1. 16 (JAOS. 48, 37).

30. tvaṁ chāhi (lies psāhi?):
sapatnāṁs tvaṁ chāhi AVP. 16. 64. 5 (Am. Or. Ser. IX, 64).
Aber evā sapatnān me psāhi AV.

31. tvaṁ jagantha:
tvaṁ jagantha namuciṁ makhasyum RV. X.

32. tvaṁ jajñiṣe [umgekehrt: jajñiṣe tvam s. unten D, 22]:
cyukākāṇi tvaṁ jajñiṣe AVP. 5. 3. 4 (JAOS. 37, 262). Aber cyu-
kākāṇi tvaṁ tān vras'cīḥ AVP. 5. 3. 6 (JAOS. 37, 262).

33. tvaṁ jayāsi:
tvaṁ jayāsi no parājaya asā (korrupt) AVP. 3. 36. 2 (JAOS. 32, 384). Aber tvaṁ jigetha na dhanā rurodhita RV. .

34. tvaṁ jaraya und tvaṁ jarayasi:
ajirṇā tvaṁ jarayasi (MS.; K. jaraya) sarvam anyat TS.; MS.; K.; PG. Zum hypermetrischen jarayasi (Vedic Variants I § 116, p. 71, 6) vgl. das hypermetrische uhasi in ekā satī bahu-dhoṣo vy uhasi (MS.; K. ucha) TS.; MS.; K.; PG (Vedic Variants I § 116, p. 67, 19).

35. tvaṁ jahi [umgekehrt jahi tvam s. unten D, 24]:
arātim indra tvaṁ jahi AVP. 5. 26. 3 (JAOS. 37, 289).
tam u tvaṁ jahy oṣadhe AV.; AVP. 7. 1. 2 (JAOS. 40, 147).
tasya prās'am tvaṁ jahi AV.; AVP. 2. 16. 5 (JAOS. 30, 203).

36. tvaṁ jigetha:
tvaṁ jigetha na dhanā rurodhita RV. I. Aber tvaṁ jayāsi no
parājaya asā (korrupt) AVP. 3. 36. 2 (JAOS. 32, 384).

37. tvaṁ jīva:
tayā tvaṁ jīva s'aradaḥ suvarcāḥ AV.

38. tvaṁ tara [umgekehrt tara tvam s. unten D, 28]:
agne tvaṁ tarā mṛdhaḥ VS.; TS.; MS.; K.; S'B.

39. tvaṁ tiṣṭha:
uta tvaṁ tiṣṭha madhyame AV.

40. tvaṁ dadhāsi:
tvaṁ dadhāsi dvipade catuṣpade AVP. 11. 1. 9 (JAOS. 44, 260).

41. tvaṁ daha [umgekehrt prati daha tvam unten D, 38]:
agne rakṣas tvaṁ daha RV. X.

42. tvaṁ dehi:
tvaṁ dehi sahasraṇaṁ rayiṁ naḥ RV. III; K.
43. tvaṁ dhuḥṣva:
tebhyas tvaṁ dhuḥṣva sarvadā AV.; AVP. 16. 137. 2 (Am. Or. Ser. IX, 131).
44. tvaṁ nās'aya:
taṁ oṣadhe tvaṁ nās'aya AV.; AVP. 16. 79. 9 (Am. Or. Ser. IX, 81).
45. tvaṁ pari śvajasva:
sā tvaṁ pari śvajasva mām (AVP. mā) AV.; AVP. 5. 33. 11 (JAOS. 37, 300).
46. tvaṁ paryāvartaya:
pūṣaṁ tvaṁ paryāvartaya SMB.
47. tvaṁ pary eṣi:
tvaṁ trtaṁ (AVP. tritaṁ) tvaṁ pary eṣy utsam AV.; AVP. 18. 32. 1 (JAOS. 58, 613). Zu trta :: trita cf. Vedic Variants II § 670, p. 310.
48. tvaṁ pāraya:
agne tvaṁ pārayā navyo asmān RV. I; TS.; MS.²; TB.; TA.; MahānUP.; AS'S. (Pratika agne tvaṁ pārayā auch Vaikh. text p. 28, 18–19).
49. tvaṁ pāhi [umgekehrt pāhi tvaṁ s. unten D, 33]:
tvaṁ pāhindra sahiyaso nṛṇ RV. I.
vis'am tvaṁ pāhındriyeṇa TS.²; MS.²; K.; Kap. 3. 4 (28, 15).
viṣṇuṁ tvaṁ pāhi VS.; S'B.
50. tvaṁ punīhi:
tvaṁ punīhi duriṭāny asmat AV.; AVP. 12. 5. 3 (JAOS. 46, 43); Kaus'.
51. tvaṁ puṣyasi:
tvaṁ puṣyasi madhyamam RV. VII; SV.; SVJ. 1. 28. 8.
52. tvaṁ pra chindhi:
tāṁs tvaṁ pra chindhi varaṇa AV.; AVP. 16. 64. 6 (Am. Or. Ser. IX, 64).
53. tvaṁ prajanaya:
etaṁ tvaṁ prajanaya AB.
etasya tvaṁ prajanaya GB.

54. tvam prati pas'yāsi:

evā sahasracakṣo tvam | prati pas'yāsy āyataḥ AVP. 3. 22. 5 (JAOS. 32, 368); 8. 6. 11 (JAOS. 41, 271). Cf. atho sahasracakṣo tvam prati pas'yāḥ kimīdinaḥ' AV. Aber s'yāvās'vasya cakṣuṣā prati pas'ya kimīdinaḥ AVP. 3. 22. 6 (JAOS. 32, 368).

55. tvam prati pas'yāḥ:

atho sahasracakṣo tvam | prati pas'yāḥ kimīdinaḥ AV. Cf. evā sahasracakṣo tvam prati pas'yāsy āyataḥ AVP. 3. 22. 5 (JAOS. 32, 368); 8. 6. 11 (JAOS. 41, 271). Aber s'yāvās'vasya cakṣuṣā prati pas'ya kimīdinaḥ AVP. 3. 22. 6 (JAOS. 32, 368).

56. tvam pratyāgrṇītāt:

avihrtaṁ tvam pratyāgrṇītāt S'S'S.

tvam psāhi s. oben C, 30 tvam chāhi.

57. tvam babhūtha:

tvam babhūtha pṛtanāsu sāsahih RV. I; AVP. 3. 36. 6 (JAOS. 32, 384).

58. tvam bindhi [umgekehrt vi bindhi tvam s. unten D, 50]:
tasya tvam bindhy adhiṣṭhāya RVKhila 4. 5. 20 (Scheft. p. 114).

59. tvam bibharṣi:

tvam bibharṣi dvipadas tvam catuṣpadaḥ (AVP. dvipadas' catuṣpadaḥ) AV.; AVP. 17. 2. 7 (Am. Or. Ser. IX, 152).
tvam bibharṣi yonyām AVP. 5. 11. 8 (JAOS. 37, 272).

60. tvam bibhṛhi:

tat tvam bibhṛhi punar ā mad aitoḥ (MS'S. ā mamaitoḥ) TS.; SA'S.; MS'S.

61. tvam bhaṇdhi:

evā sapatnāns tvam bhaṇdi AVP. 16. 64. 3 (Am. Or. Ser. IX, 64). Aber evā sapatnān me bhaṇdhi AV.

62. tvam bhava [umgekehrt bhava tvam s. unten D, 41]:

tvam bhavādhipatir janānām MS.; K. Cf. tvam bhūr adhibhutip janānām AV.

s'am u tasmai tvam bhava AV.; AVP. 3. 14. 5 (JAOS. 32, 360).

63. tvam bhuvaḥ [umgekehrt bhuvas tvam s. unten D, 42]:

tvam bhuvaḥ pratimānam pṛthivyāḥ RV. I; AS'S.

64. tvaṁ bhūḥ:

tvaṁ bhūr adhibhūtir janānām AV. Cf. tvaṁ bhavādhipatir janānām MS.; K.

65. tvaṁ yāt:

s'rudhi tvaṁ sudravino nas tvaṁ yāt RV. X.

66. tvaṁ yuyutse:

na tvaṁ yuyutse katamac canāhaḥ S'B.

67. tvaṁ rakṣa [umgekehrte abhirakṣa tvaṁ s. unten D, 3]:

tvaṁ rakṣa barhiṣyā yathāsat AVP. 11. 5. 1 (JAOS. 44, 264).

68. tvaṁ rakṣase:

tvaṁ rakṣase pradīś'as' catasrah AV.; AVP. 18. 31. 8 (JAOS. 58, 611).

69. tvaṁ vada:

sabhāyām aha tvaṁ vada AV.; AVP. 3. 29. 5 (JAOS. 32, 376).

70. tvaṁ vadaḥ:

brahman mā tvaṁ vado bahu VS.

hotar mā tvaṁ vado bahu AS'S.; S'S'S.

71. tvaṁ vi bhāsi:

tvaṁ vi bhāsy anu dakṣi dāvane RV. II.

72. tvaṁ vi rāja:

prāṇ (AVP. prāḡ) vis'āṁ patir ekarāt tvaṁ vi rāja. AV.; AVP.

3. 1. 1 (JAOS. 32, 346).

73. tvaṁ vi vartasva:

tatra tvaṁ vi vartasva AVP. 2. 77. 3 (JAOS. 30, 247).

74. tvaṁ vṛṇīṣe:

trayo varā yatamāṁs tvaṁ vṛṇīṣe AV.; AVP. 16. 89. 10 (Am. Or. Ser. IX, 91).

75. tvaṁ vettha:

utāmṛtasya tvaṁ vettha AV. Aber utāmṛtatvasyes'īṣe AVP. 8. 3. 2 (JAOS. 41, 269).

tvaṁ vettha yati te jātavedaḥ RV. X; VS.

yās tvaṁ vettha manuṣyajāḥ AV.; AVP. 17. 20. 3 (Am. Or. Ser. IX, 173).

76. tvaṁ sahasva:

madhu tvaṁ sahasvausadhe AVP. 5. 1. 8 (JAOS. 37, 259).

77. tvaṁ sṛjasi:
s'ivā nas tāḥ santu yās tvaṁ sṛjasi vṛtrahan PG.

78. tvaṁ syāḥ:
aham syāṁ tvaṁ syāḥ surāyāḥ kulajaḥ syāt ApS'S. Caland ad
loc. konjiziert surādhāḥ für surāyāḥ.

79. tvaṁ hanaḥ:
katham ha tatra tvaṁ hanaḥ AV.

80. tvaṁ haryasi:
tvaṁ haryasi tava vis'vam ukthyam RV. X; AV. XX.

81. tvaṁ hārṣiḥ:
mā tvaṁ hārṣiḥ s'rutaṁ mayi PG.

82. tvaṁ hinoṣi:
yaṁ tvaṁ hinoṣi martyam RV. VIII.

D. Das Personalpronomen der zweiten Person Singularis tvam unmittelbar nach der finiten Verbalform.

1. addhi tvam:
addhi tvaṁ deva prayatā havīṁṣi RV. X; AV.²; VS.; TS.

2. apehi tvam [umgekehrt tvam udihi s. oben C, 16]:
apehi tvaṁ pari bādha SMB.

3. abhirakṣa tvam [umgekehrt tvam rakṣa s. oben C, 67]:
satyena mābhirakṣa tvam varuṇa YDh.

4. ava tvam:
item ava tvaṁ vṛṣabha svadhāvaḥ RV. III.

5. as'nuṣe tvam:
yaṁ jīvam as'nuṣe tvam AVP. 15. 15. 3 (JAOS. 50, 64). Aber
yaṁ jīvam as'nuvāmahai (AVP. ⁰hi; MS. ⁰he) RV. X; AV.;
AVP. 13. 13. 8 (JAOS. 48, 61); VS.; TS.; MS.; K.

6. asas tvam:
tṛṇaṁ vasānā sumanā asas (HG. asi) tvam AV.; AVP. 3. 20. 5
(JAOS. 32, 366, korrupt: ūnnaṁ vasānā sumanā yas'as tvam);
HG.

mamed asas tvaṁ kevalaḥ AV.; AVP. 3. 29. 5 (JAOS. 32, 376).

7. asi tvam [umgekehrt tvam asi s. oben C, 8]:
agne vis'vataḥ pratyaññi asi tvam RV. X.

ayaṁ vai tvad asmād asi tvam etad ayaṁ te yonir asya yonis
 tvaṁ pitā putrāya lokakṛt JB. Cf. ayaṁ vai tvat tvam asmād
 ayaṁ te yonis tvam asya yoniḥ S'S'S.; ayaṁ vai tvam asmād
 adhi tvam etad ayaṁ vai tad asya yonir asi vais'vānaraḥ putraḥ
 pitre lokakṛt TA.; ahaṁ tvad asmi mad asi tvam etat TB.³;
 KS'S.; ApS'S.²

asi tvaṁ tasya dūṣaṇaḥ AVP. 7. 7. 4 (JAOS. 40, 154).

asi tvaṁ vikṣu mānuṣiṣu hotā RV. X.

ahaṁ tvad asmi mad asi tvam etat TB.³; KS'S.; ApS'S.². Cf.

ayaṁ vai tvad asmād asi tvam etat . . . JB.; ayaṁ vai tvat tvam
 asmād . . . S'S'S.; ayaṁ vai tvam asmād adhi tvam etat . . . TA.

gavāṁ patiḥ phalgunīnām asi tvam TB.

na ghed asi tvaṁ tastuvam AVP. 8. 2. 10 (JAOS. 41, 268; so
 wahrscheinlich zu emendieren; das ms.: nahar iṣiktaṁ trastu-
 vam). Dagegen na ghet tvam asi tastuvam AV.

na ghed asi tvaṁ tāvucam AVP. 8. 2. 9 (JAOS. 41, 268; so wahr-
 scheinlich zu emendieren; das ms.: naher asiktam mit Aus-
 lassung von tāvucam vor dem folgenden tāvucena. Barret: 'the
 naher asiktam of our ms. is probably only a corruption of na
 ghed asi tvam'). Dagegen na ghet tvam asi tābuvam AV.

tāsām asi tvam uttamā VS. Dagegen tāsām tvam asy uttamā
 RV. X; TS.

trṇaṁ vasānā sumanā asas (HG. asi) tvam AV.; AVP. 3. 20. 5
 JAOS. 32, 366, korrupt: ūnnaṁ vasānā sumanā yas'as tvam);
 HG.

teṣām asi tvam uttamaḥ (AV. uttamam) AV.; VS.; K.; S'B.;
 MS'S. Dagegen teṣām tvam asy uttamaḥ TS.; JUB.

dhanvann iva prapā asi tvam agne RV. X; TS.

prakrīr asi tvam oṣadhe AV.; AVP. 2. 1. 5 (JAOS. 30, 191).

8. ā dyā tvam:

tān agna ā dyā tvam AV. Cf. tān agne saṁ dyā tvam AV.²

9. ā bhara tvam:

vis'vā vasūny ā bhara tvaṁ naḥ RV. X; AV.; AVP. 4. 32. 3
 (JAOS. 35, 89). Wackernagel III § 224, d, γ, p. 456.

10. ārabhasva tvam:

tenārabhasva tvaṁ s'atrūn AV.; AVP. 16. 63. 1 (Am. Or. Ser. IX,
 63).

11. āvitha tvam [umgekehrt tvam āvitha, s. oben C, 14]:
pra trasadasyum āvitha tvam eka it RV. VIII².

12. ut tiṣṭha tvam [umgekehrt tvam abhi tiṣṭha s. oben C, 4]:
ut tiṣṭha tvam devajana AV².

13. ut srja tvam:
ut srja tvam s'itimra HG.

14. ud vepaya tvam:
ud vepaya tvam arbude AV.

15. un mādayā tvam:
agna un mādayā tvam AV.

16. ehi tvam [umgekehrt tvam ehi s. oben C, 20]:
ehi tvam jāye Chandasztat Pat. zu Vartt. 6 zu Pāṇ. 6. 3. 109.
Aber jāya ehi VSK.; TS.; S'B.; TB.; ApS'S.; KS'S. Wacker-
nagel III § 224, d, γ, p. 456.

17. kṛṇu tvam [umgekehrt tvam kṛṇu s. oben C, 23]:
imaṁ vis'ām ekavrṣaṁ kṛṇu tvam AV.; AVP. 3. 21. 1 (JAOS. 32,
366).

18. kṛṇuṣe tvam:
yām nīviṁ kṛṇuṣe tvam AV.; AVP. 16. 4. 6 (Am. Or. Ser. IX, 6).

19. kṣayasi tvam:
vasur vasūnām kṣayasi tvam eka it RV. X.

20. cara tvam [umgekehrt tvam cara s. oben C, 29]:
vis'vā hy agne duritā tara (AVP. cara) tvam AV.; AVP. 3. 33. 6
(JAOS. 32, 380); VS.; TS.; MS.; K.; Kap. 29. 4 (132, 5). Zu
cara :: tara vgl. Vedic Variants II § 155, p. 83.

21. vi . . . chāyayā tvam:
vi grīvāṁ chāyayā (Roth-Whitney¹ chāpayā) tvam AV.; AVP. 5.
24. 4 (JAOS. 37, 287, wo das ms. vyagrīvāṁ s'āya tvam).

22. jajñiṣe tvam [umgekehrt tvam jajñiṣe s. oben C, 32]:
tato ha jajñiṣe tvam amiriti (korrupt) AVP. 2. 20. 4 (JAOS. 30,
205).

23. jaya tvam:
jaya tvam brahmatejasā RVKhila (= Scheft. p. 172, vs. 5, wo
jayas tvam br⁰).

24. jahi tvam [umgekehrt tvaṁ jahi s. oben C, 35]:
 jahi tvaṁ kāma mama ye sapatnāḥ AV.; AVP. 16. 76. 9 (Am. Or. Ser. IX, 78).

25. jāgarṣi tvam:
 jāgarṣi tvaṁ bhuvane jātavedaḥ RVKhila (= 2. 3. 1, Scheft. p. 71).

26. jāyase tvam:
 jāyase tvaṁ sapatnahā HG.

27. jīrya tvam:
 yā te patighnī pas'ughnī gr̥haghnī yas'oghnī ninditā tanūr jāraghnīm tata enām karomi sā jīrya tvaṁ mayā sahāsau PG.

28. tara tvam [umgekehrt tvaṁ tara s. oben C, 38]:
 vis'vā hy agne dūritā tara (AVP. cara) tvam AV.; AVP. 3. 33. 6 (JAOS. 32, 380); VS.; TS.; MS.; K.; Kap. 29. 4 (132, 5). Zu tara :: cara vgl. Vedic Variants II § 155, p. 83.

29. dadhiṣe tvam:
 yam indra dadhiṣe tvam RV. VIII; AV. XX; KB.

30. drāvayā tvam:
 adhvaryo drāvayā tvam RV. VIII; SV.; SVJ. 1. 32. 6.

31. nī vaha tvam:
 āmādo nī vaha tvam AVP. 7. 3. 1 (JAOS. 40, 148).

32. parehi tvam:
 parehi tvaṁ vipas'cit SMB.; ChMbh. 4. 19.

33. pāhi tvam [umgekehrt tvaṁ pāhi s. oben C, 49]:
 tataḥ pāhi tvaṁ naḥ pracetaḥ AV.

34. pibasi tvam:
 sunvanti somān pibasi tvam eṣām RV. X.

35. pra jayā:
 apāmārga pra jayā tvam AVP. 5. 24. 8 (JAOS. 37, 287).

36. pra tira tvam:
 jīvānām āyuh pra tira tvam agne AV. aber jīvānām agne pra tara dīrgham āyuh AVP. 17. 34. 6 (Am. Or. Ser. IX, 188).

37. prati jāgr̥hi tvam:
udbudhyasvāgne prati jāgr̥hy enam (VS.; K.; Kap.; S'B. jāgr̥hi tvam) VS.²; TS.; MS.; K.; Kap. 29. 6 (134, 8); S'B.; ApS'S. Wackernagel III, § 224, d, γ, p. 456.
38. prati daha tvam [Umgekehrt tvaṁ daha s. oben C, 41]:
ārād rakṣāṁsi prati daha tvam agne AV.
39. pra meha tvam:
viṣvag viṣaṁ pra meha tvam AVP. 11. 7. 6 (JAOS. 44, 268).
40. prāvis'as tvam:
prāvis'as tvaṁ vanaspatīn TB.; ApS'S.
41. bhava tvam [umgekehrt tvaṁ bhava s. oben C, 62]:
aṣṭaputrā bhava tvaṁ ca RVKhila (= 3. 17. 3; Scheft. p. 104).
42. bhuvas tvam [umgekehrt tvaṁ bhuvaḥ s. oben C, 63]:
bhuvas tvam indra brahmaṇā (MS. brahmaṇo) mahān RV. X; TS.; MS.; K.; AS'S.³
43. yavayasi tvam:
sasthāvānā yavayasi tvam eka ic chacīpate RV. VIII.
44. vardhayā tvam:
agne taṁ (Kap. om. taṁ) vardhayā tvam K.; Kap. 28. 3 (123, 5).
tam agne vardhayā tvam AV.; VS.; TS.; MS. Aber tenāgne tvam uta vardhayemam (MS. vardhayā mām) TS.; MS.; K.; tena tvam agna iha vardhayemam AV.
devatā vardhaya tvam Vait.; KS'S.²; ApS'S.²; Vaikh. transl. p. 20 N. 38 und 39.
45. vahā tvam:
ā dās'uṣe jātavedo vahā tvam RV. I; SV.²; SVJ. 1. 4. 6; 4. 11. 8; ChMbh. 2. 13.
ghṛtam agne apsarābhyo vaha tvam AVP. 4. 9. 3 (JAOS. 35, 55).
ghṛtam apsarābhyo vaha tvam agne AV.
46. vi dhāva tvam:
kṣurapavir mṛtyur bhūtvā vi dhāva tvam AV.
47. vidhes tvam:
vidhes tvam asmākaṁ nāma (AB.; AS'S. nāmnā) MS.⁴; K.; Kap. 8. 12 (89, 3); AB.; TA.²; AS'S.; S'S'S.

48. vindasva tvam:

vindasva tvaṁ (AVP. om. tvam) putraṁ nāri AV.; AVP. 3. 14. 5 (JAOS. 32, 360) aber tais tvaṁ putram (RVKhila; ApMB. putrān) vindasva RVKhila 2. 10. 5 (Scheft. p. 82); AV.; AVP. 3. 14. 4 (JAOS. 32, 360) ApMB.

49. vi pas'yatāt tvam:

evā vi pas'yatāt tvam AVP. 8. 6. 9 (JAOS. 41, 271).

50. vi bhindhi tvam [umgekehrt tvaṁ bhindhi s. oben C, 58]:
pratyag vi bhindhi tvaṁ tam AV.; AVP. 5. 25. 5 (JAOS. 37, 288).

51. vi s'rṇuhi tvam:

o ṣu ṇo agne s'rṇuhi tvam īditaḥ RV. I; AB.; AS'S.

52. s'rudhi tvam:

s'rudhi tvaṁ sudraṇo nas tvaṁ yāt RV. X.

53. saṁ dyā tvam:

tān agne saṁ dyā tvam AV.² Cf. tān agna ā dyā tvam AV.

54. saṁ bhāvayā tvam:

agne saṁ bhāvayā tvam AVP. 13. 9. 14 (JAOS. 48, 55).

55. hiṁsīs tvam:

mā hiṁsīs tvam oṣadhīḥ s'ivāḥ MS'S.

E: Das Personalpronomen der ersten Person

Dualis āvam unmittelbar vor der
finiten Verbalform

Keine Beispiele.

F. Das Personalpronomen der ersten Person

Dualis āvam unmittelbar nach der
finiten Verbalform

Keine Beispiele.

G. Das Personalpronomen der zweiten Person

Dualis yuvam unmittelbar vor der
finiten Verbalform

1. yuvam ūhathuḥ:

yuvam ūhathur vimadāya jāyām RVKhila 1. 12. 6 (Scheft. p. 68).

Aber yuvam s'acībhir vimadāya jāyām | ny ūhathuḥ purumit-rasya yoṣām RV.

2. yuvarṁ sthaḥ:

vas'aṅgamau devayānau yuvarṁ sthaḥ SMB. Dagegen pluralisch
ya etasmiṁ loka stha yūvarṁ teṣāṁ vasiṣṭhā bhūyāsata TS.;
TB.

s'aṅkhas' ca manaāyus' ca devayānau yuvarṁ sthaḥ SMB.

3. yuvarṁ hiṁsiṣṭam:

māsmān yuvarṁ hiṁsiṣṭam MS.

H. Das Personalpronomen der zweiten Person

Dualis yuvam unmittelbar nach der
finiten Verbalform

1. ajūgupataṁ yuvam:

grhān ajūgupataṁ yuvam AS'S. Cf. grhān gopayataṁ yuvam
MS.²; K.²; Kap. 5. 2 (51, 14); AS'S.; ApS'S.; grhān (MS'S.
grhān) jugupataṁ yuvam MS.; MS'S.

2. avatho yuvam:

yam atra mitrāvaruṇāvatho yuvam RV. V; MS.

3. kṛṇutaṁ yuvam:

kṛṇutaṁ yuvam as'vinā RV. VIII.

4. gachataṁ yuvam:

as'vinā gachataṁ yuvam RV. V; VIII²; SV.

5. gopayataṁ yuvam:

grhān gopayataṁ yuvam MS.²; K.²; Kap. 5. 2 (51, 14); AS'S.;
ApS'S.; MS'S.; S'G. Cf. grhān ajūgupataṁ yuvam AS'S.;
grhān (MS'S. grhān) jugupataṁ yuvam MS.; MS'S.

6. jīvatho yuvam:

indrāgnī jīvatho yuvam RV. VI.

7. jugupataṁ yuvam:

grhān (MS'S. grhān) jugupataṁ yuvam MS.; MS'S. Cf. grhān
ajūgupataṁ yuvam AS'S.; grhān gopayataṁ yuvam MS.²;
K.²; Kap. 5. 2 (51, 14); AS'S.; ApS'S.; S'G.

8. dṛṇhataṁ yuvam:

iṣṭakāṁ dṛṇhataṁ yuvam VS.; TS.; MS.²; K.²; Kap. 26. 2
(105, 9); S'B.

9. prāvataṁ yuvam:

as'vinā prāvataṁ yuvam RV. VIII; TB.; ApS'S.

10. mṛdataṁ yuvam:

tābhir no mṛdataṁ yuvam AVP. 15. 21. 3 (JAOS. 50, 70).

11. yachataṁ yuvam:

as'vinā yachataṁ yuvam RV. VIII.

I. Das Personalpronomen der ersten Person Pluralis vayam unmittelbar vor der finiten Verbalform

1. vayam anu krāmāma und vayam anu parikrāmāma:

vis'as tvā dharmaṇā vayam anu krāmāma (MS. anu parikrāmāma) suvitāya navyase VS.; MS.; S'B.; TA.

2. vayam anvāgamemahi:

dīdivāṅsaṁ tvā vayam anvāgamemahi MS'S.

3. vayam | abhi syāma:

indreṇa manyunā vayam | abhi syāma pṛtanyataḥ AV. Aber tāṁ tvā punar ṇayāmasindreṇa sayujā vayam AV.; indreṇa sayujo vayam sāsahyāma pṛtanyataḥ TS.; ApS'S.; indra tvayā yujā vayam sāsahyāma pṛtanyataḥ RV. I; AV. XX; sāhyāma dāsam āryam tvayā yujā vayam (RV. om. vayam) RV. X; AV.; AVP. 4. 32. 1 (JAOS. 35, 89).

4. vayam āruhema:

tvayāgne pṛṣṭhaṁ vayam āruhema MS.; K.; TB.; ApS'S.

5. vayam ut tarema:

s'ivān vayam (AV. syonān) ut taremābhi vājān RV. X; AV.; VS.; S'B.; TA.; Kaus'.

6. vayam us'masi:

yathā vayam us'masi tad vaso kṛdhi RV. X.

7. vayam emasi:

anu tvā vayam emasi AV.; AVP.; 16. 15. 6 (Am. Or. Ser. IX, 18). yena smā vayam emasi AV.; AVP. 16. 15. 6 (Am. Or. Ser. IX, 18 wo das ms. vayam asmād vayam emasi).

8. vayam kāmāyāmahe:

evā vayam vahāmasi yām vayam kāmāyāmahe AVP. 2. 78. 1 (JAOS. 30, 248).

9. vayam kṛṇavāma:

svāhā vayam kṛṇavāma havīṅši RV. X; ApS'S.

11. vayarṁ gamema:

tena vayarṁ gamema (TS.; MS.; K.; Kap. patema; VSK. tena gamema) bradhnasya viṣṭapam VS.; VSK.; TS.; MS.; K.; Kap. 29. 4 (131, 11); S'B.

12. vayarṁ cakṛmā und ava . . . vayarṁ cakṛmā [umgekehrt cakṛma vayam s. unten J, 12]:

yad vo vayarṁ cakṛmā kac cid āgaḥ RV. II.

ava yā vayarṁ cakṛmā tanūbhiḥ RV. VII.

13. vayarṁ citayema:

yena vayarṁ citayemāty anyān RV. IV.

14. vayarṁ jayema:

vayarṁ jayema MS.

vayarṁ jayema tvayā yujā vṛtam (AVP. vṛtā vṛdhaḥ) RV. I; AV.;

AVP. 3. 36. 5 (JAOS. 32, 384).

vayarṁ jayema pṛtanāsu dūḍhyaḥ RV. VII; TS.; MS.; Nir.

vayarṁ jayema s'atinarṁ sahasriṇam RV. VI; TS.; MS.; K.

15. pra . . . vayarṁ dadāmahe:

pra te vayarṁ dadāmahe RV. III; MS.; K.; AB.; TB.

16. vayarṁ dadhimā:

yasmin vayarṁ dadhimā s'aṅsam indre RV. X; AV. XX.

17. vayarṁ dās'ema:

vayarṁ dās'ema suṣṭutī yajatra RV. VII.

vayarṁ das'emāgnaye RV. VII.

18. vayarṁ dipsāmaḥ:

yo 'smān (Kap. asmān) dipsati yaṁ vayarṁ dipsāmas tam ato mā mauk K.³; Kap. 1. 9 (6, 15–16; 18; 20).

19. vayarṁ dviṣmaḥ:

agnir agnīṣomau tam apanudantu yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayarṁ dviṣmaḥ S'S'S.¹

agnīṣomau tam apanudataṁ yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayarṁ dviṣmaḥ VS.; S'B.

¹ Es ist bemerkenswert, daß in der sehr häufigen Formel yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayarṁ dviṣmaḥ AV. durchgehends die asyndetische Konstruktion . . . yaṁ vayarṁ dviṣmaḥ hat; diese asyndetische Konstruktion findet sich in AVP. im sechzehnten Buche; aber außerhalb dieses Buches hat AVP. . . . yaṁ ca vayarṁ dviṣmaḥ.

agne yat te jyotis tena taṁ prati daha yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ AVP. 2. 48. 5 (JAOS. 30, 226).

agne yat te tapas tena taṁ prati tapa yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca (AV. om. ca) vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 2. 48. 1 (JAOS. 30, 226); MS.; K.²; Kap. 4. 8 (48, 1); 5. 5 (54, 22); ApS'S.

agne yat te tejas tena taṁ atejasam kṛṇu (K. taṁ prati tityagdhi; Kap. taṁ prati didghī [so ms.; Raghu Vira prati tityagdhi]; MS. prati titigdhi; ApS'S. taṁ pratididghī; vgl. Sitz.Ber. Bayer. Ak. d. Wiss. Jahrgang 1934, Heft 6, p. 50–51) yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca (AV. om. ca) vayan dviṣmaḥ AV.; MS.; K.; Kap. 4. 8 (48, 3); ApS'S.

agne yat te 'rcis (MS. arcis) tena taṁ praty arca yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca (AV. om. ca) vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 2. 48. 4 (JAOS. 30, 226); MS.; K.; Kap. 4. 8 (48, 6); ApS'S.

agne yat te s'ocis tena taṁ prati s'oca yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca (AV. om. ca) vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 2. 48. 3 (JAOS. 30, 226); MS.; K.; Kap. 4. 8 (48, 2); ApS'S.

agne yat te haras tena taṁ prati hara yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca (AV. om. ca) vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 2. 48. 2 (JAOS. 30, 226); K.; Kap. 4. 8 (48, 5); ApS'S.

atisrṣṭo dveṣṭā yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ Kaus'.

adbhyas taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayan dviṣmaḥ AV.

adhiṣṭhito dveṣṭā yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ Kaus'.

antarikṣāt taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 16. 131. 2 (Am. Or. Ser. IX, 125).

apraṭiṣṭhitaḥ sa bhūyād yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ TA.

abhy ahaṁ taṁ bhūyāsam yo asmān (K.; Kap.; ApS'S. 'smān) dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ MS.²; K.; Kap. 5. 2 (50, 21); ApS'S.

amunā sahā nirartham gacha yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ TA.

avāsthuh sa bhūyād yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ TA.

avainān bādhe praty enān nude 'smin kṣaye 'smin bhūmiloke yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ TS.; ApS'S.

āpo yad vas tapas tena taṁ prati tapata yo 'smān dveṣṭi yaṁ va-
yaṁ dviṣmaḥ AV.

āpo yad vas tejas tena taṁ atejasam kṛṇuta yo 'smān dveṣṭi yaṁ
vayaṁ dviṣmaḥ AV.

āpo yad vaḥ s'ocis tena taṁ prati s'ocata yo 'smān dveṣṭi yaṁ
vayaṁ dviṣmaḥ AV.

āpo yad vo 'rcis tena taṁ praty arcata yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ
dviṣmaḥ AV.

āpo yad vo haras tena taṁ prati harata yo 'smān dveṣṭi yaṁ va-
yaṁ dviṣmaḥ AV.

ās'ābhyas taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ
AV.

idam ahaṁ yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas tasya prāṇam
niveṣṭayāmi K.²

idam ahaṁ taṁ nimṛṇāmi yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣ-
maḥ K.; Kap. 5. 2 (50, 20).

idam ahaṁ trivṛtā stomeṇa . . . yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ
dviṣmas taṁ hanmi ApS'S.

idam ahaṁ agninā devena . . . yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ
dviṣmas taṁ hanmi AS'S.

idam ahaṁ pañcadas'ena vajreṇa dviṣantaṁ bhrātṛvyam ava-
krāmāmi yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ TB.

indrāgnī tam apanudataṁ yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣ-
maḥ VS.; S'B.

upavāsy upa tam vāyasva yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣ-
maḥ JUB.

rgbhyas taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ
AV.

ekas'ataṁ taṁ pāpmānam ṛchatu yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ
dviṣmaḥ HG.

eko mamaikā tasya yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ S'B.;
KS'S.; ApS'S.

oṣadhibhyas taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ
dviṣmaḥ AV.

kṛṣim anu vikrame 'haṁ kṛṣyās taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi
yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ AV.; AVP. 16. 131. 9 (Am.Or. Ser. IX, 125).

catvāro mama catasras tasya yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣ-
maḥ S'B.

candra yat te tapas (und tejas, 'rcis, s'ocis, haras) tena taṁ prati-tapa (und tena tam atejasam kuru, tena taṁ praty arca, tena taṁ prati s'oca, tena taṁ prati hara) yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayan dviṣmaḥ AV.

tato nirbhakto (S'S'S. nirbhaktaḥ sa) yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ VS.³; S'B.⁶; S'S'S.

tam abhi s'oca yo 'smān (MS'S. asmān) dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ TS.; KS'S.; MS'S.

tasya nāmnā vṛs'cāmi (MS'S. vṛs'cāvo) yo 'smān (MS'S. asmān) dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ ApS'S.³; MS'S.³

tāni sā ṛchatu yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ MS.

tābhīr amuṁ gacha yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ TA.²

tena tam abhyatisṛjāmo (AVP. atyāsṛjāmi) yo 'smān dveṣṭi yaṁ (so AV. und AVP. in vs 10, aber AVP. vs. 1 liest das ms. yaṁ ca, von Barret zu yaṁ emendiert) vayan dviṣmaḥ AV.⁶; AVP. 16. 129. 1; 10 (Am. Or. Ser. IX, 124).

tais tam abhyatisṛjāmo (AVP. atyāsṛjāmi) yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 16. 129. 9 (Am. Or. Ser. IX, 124).

trayo mama tistras tasya yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ S'B.

digbhyas taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayan dviṣmaḥ AV.; AVP. 16. 131. 4 (Am. Or. Ser. IX, 125).

divas taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayan dviṣmaḥ AV. durmitrās (VS.; Kap.; S'B.; KS'S. MahānUp. ⁰mitriyās; AS'S.; S'S'S.; LS'S ⁰mitriyās) tasmai santu (TS.; TB.; TA.; MahānUp.; BDh.; K. 38. 5 bhūyāsū) yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ VS.⁵; TS.; MS.; K.²; Kap. 2. 15 (23, 13); S'B.⁴; TB.; TA.⁴; AS'S.; S'S'S.; LS'S.²; Mahān-Up.; BDh.

dvau mama dve tasya yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ S'B. nirastaḥ so 'stu yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ Kaus'.² nirdagdham so 'sti yo mām dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ Vaikh. transl. p. 25, N. 6.

niṣṭaptaḥ so 'sti yo mām dveṣṭi yaṁ ca cayan dviṣmaḥ Vaikh. transl. p. 25, N. 7.

ny aham taṁ mṛdyāsam yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ MS.²

pañca mama na tasya kiṁ cana yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayan dviṣmaḥ S'B.; ApS'S.

pr̥thivyās taṁ nirbhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ
AV.; AVP. 16. 131. 1 (Am. Or. Ser. IX, 125).

prati taṁ abhi cara yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ AV.

prāṇāt taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ AV.;
AVP. 16. 131. 10 (Am. Or. Ser. IX, 125).

prāhaṁ taṁ atibhūyāsaṁ yo asmān (K.; Kap.; ApS'S. 'smān)
dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ MS.²; K.; Kap. 5. 2 (50, 22);
ApS'S.

yaṁ vayaṁ dviṣmas taṁ jahi AVP. 3. 10. 6 (JAOS. 32, 356).

yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ sa ātmānaṁ dveṣtu AV.

yajñāt taṁ nir bhajāmo yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ AV.

yāvad itaḥ purastād ud yāti sūryas tāvad ito 'muṁ nās'aya yo
'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ TA.

yās te agne ghorās tanuvaḥ kṣuc ca tṛṣṇā ca . . . tābhīr amuṁ
gacha yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ TA.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ (AVP. yaṁ ca) vayaṁ dviṣmas taṁ vo
jambhe dadhmaḥ AV.⁶; AVP. 3. 24. 1-6 (JAOS. 32, 370).

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣma idam enam adhamāṁ tamo
nayāmi TS.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣma idam asya grīvā api kṛn-
tāmi TS.²

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas taṁ cakṣuṣo hetur (lies
hetir? Concordance) ṛchatu AS'S.

yo 'smān (MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas tam ato mā
mauk (MS. tam atra badhāna) VS.³; TS.³; MS.⁴; S'B.³; TB.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas tam abhis'oca AS'S.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas tasmin rājayakṣmaḥ Kaus'.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas tasya prajayā (KBUp.
tasya prāṇena prajayā) pas'ubhir āpyāyasva (KBUp. 2. 9 apa-
kṣīyasva) KBUp.²; KS'S.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmas tena saha S'S'S.

yo 'smān dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmo viṣṇoḥ kramenāty enān
kramāmi TS.; AS'S.

vāyo yat te tapas (und haras, 'rcis, s'ocis. tejas) tena taṁ prati
tapa (und prati hara, praty arca, prati s'oca, tena tam atejasāṁ
kṛṇu) yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ AV.

vy asau yo asmān (TA. 'smān) dveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ
MS.²; TA.²

sūrya yat te tapas (und tejas, 'rcis, s'ocis, haras) tena taṁ prati tapa (und taṁ atejasaṁ kṛṇu, taṁ praty arca, taṁ prati s'oca, taṁ prati hara) yo 'smān dveṣṭi yaṁ vayaṁ dviṣmaḥ AV.

20. vayaṁ dhūrvāmaḥ:

taṁ dhūrva yaṁ vayaṁ dhūrvāmaḥ VS.; TS.; S'B.; TB.

yaṁ vayaṁ dhvarāma (K. Kap. dhūrvāma) taṁ dhvara (K.; Kap. taṁ ca dhūrva) MS.²; K.²; Kap. 1. 4 (4, 13).

21. vayaṁ dhvarāma:

yaṁ vayaṁ dhvarāma (K.; Kap. dhūrvāma) taṁ dhvara (K.; Kap. taṁ ca dhūrva) MS.²; K.²; Kap. 1. 4 (4, 13).

22. vayaṁ nir ajāmaḥ (?):

tīkṣṇābhīr abhribhīr vayaṁ nir aḍāmās (so ms.; Barret: nir ajāmas, 'the verb is very uncertain') sadānvāḥ AVP. 5. 9. 2 (JAOS. 37, 269).

23. vayaṁ patema:

tābhyāṁ vayaṁ (VS.; TS.; S'B.; Kaus.' om. vayaṁ) patema sukṛtām u lokam (Kaus'. pathyāsma sukṛtasya lokam) AVP. 3. 38. 6 (JAOS. 32, 387); VS.; TS.; MS.; K.; Kap. 29. 4 (131, 13); S'B.; Kaus'.

tena vayaṁ gamema (TS.; MS.; K.; Kap. patema; VSK. tena gamema) bradhnasya viṣṭapam VS.; VSK.; TS.; MS.; K.; Kap. 29. 4 (131, 11); S'B.

24. vayaṁ puṣema:

vayaṁ puṣema MS.

25. ā vayaṁ pyāyiṣimahi:

ā vayaṁ pyāyiṣimahi gobhīr as'vaiḥ AV.

26. vayaṁ | prati brūvīmahi [umgekehrte pra bravāma vayaṁ s. unten J, 16]:

tvayed indra yujā vayaṁ | prati bruvīmahi sprdhaḥ RV. VIII.

27. vayaṁ pramināma:

yat te vayaṁ pramināma RV. VIII.

yad vo vayaṁ pramināma vratāni RV. X; AV.; TS.; MS.; K.; Kap. 48. 10 (302, 8); AB.; AS'S.

28. vayaṁ plavāmahe:

imā vayaṁ plavāmahe ApS'S.

etā vyaṁ plavāmahe Vait.; MS'S.

takā vyaṁ plavāmahe KS'S.

29. vyaṁ bibharāma:

vyaṁ bibharāma tava nāma K. Aber tavāham agne bibharāṇi nāma Kap. 5. 2 (15, 12); tavāham nāma bibharāṇy agne (AS'S. agre) TS.; AS'S.

30. vyaṁ bhavema:

vyaṁ bhavema MS.

31. vyaṁ marāma:

no vyaṁ marāma RV. I³.

mā vyaṁ marāma AVP. 4. 19. 1-6 (JAOS. 35, 72).

32. vyaṁ mṛgayāmahe:

yaṁ vyaṁ mṛgayāmahe AV.

33. vyaṁ yajāmahe:

taṁ vyaṁ yajāmahe AVP. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295). Aber taṁ vyaṁ havāmahe AV.

tad vyaṁ yajāmahe S'S'.

34. vyaṁ riṣāma [umgekehrt riṣāmā vyaṁ s. unten J 19]:
nīviṁ kṛṇuṣva mā vyaṁ riṣāma AV.; AVP. 18. 13. 7 (JAOS. 58, 590).

35. vi vyaṁ ruhema:

sahasravals'ā (MS. 4. 1. 1; Kap.; MS'S. var. lect. ^ovalis'ā) vi vyaṁ ruhema RV. III; VS.; TS.³; MS.³; K.⁴; Kap. 1. 2 (4,1); 2. 9 (20, 1); 41. 1 (236, 5); 47. 1 (284, 15); S'B.; TB.; ApS'S.; MS'S.²

36. pra vyaṁ vadāma:

praite vadantu pra vyaṁ vadāma RV. X; KB.; Nir.

37. vyaṁ vadāmasi und vyaṁ vadāmaḥ:

na nāmayati na rudati na hr̥ṣyati na glāyati yatra vyaṁ vadāmo yatra cābhimṛs'āmasi PG.

yatrā vyaṁ vadāmasi (HG. vadāmaḥ) ApMG.; HG.

38. vyaṁ | vardhayāmaḥ:

soma gīrbhiṣ tvā vyaṁ | vardhayāmo vacovidāḥ RV. I; MS.²; K.; AB.; PB.; TB.; AS'S.; MS'S.

39. vyaṁ vahāmasi:

evā vyaṁ vahāmasi yāṁ vyaṁ kāmayāmahe AVP. 2. 78. 1 (JAOS. 30, 248).

40. vyaṁ vṛṇīmahe [umgekehrt ā vṛṇīmahe vyaṁ s. unten J, 8]:

tad dhi vyaṁ vṛṇīmahe RV. X, AVP. 5. 39. 2 (JAOS. 37, 307).

41. vyaṁ s'ās'admahe:

tvayā vyaṁ s'ās'admahe raṇeṣu RV. X, AV. XX.

42. vyaṁ sahema:

vyaṁ sahema MS.

43. vyaṁ | sāsahyāma:

indra tvayā yujā vyaṁ | sāsahyāma pṛtanyataḥ RV. I., AV. XX.

Aber sāhyāma dāsam āryaṁ tvayā yujā vyaṁ (RV. om. vyaṁ) RV. X; AV.; AVP. 4. 32. 1 (JAOS. 35, 89).

indreṇa sayujo vyaṁ | sāsahyāma pṛtanyataḥ TS.; ApS'S.

yasya te sakhye vyaṁ | sāsahyāma pṛtanyataḥ SV.; SVJ. 3. 13. 5.

44. vyaṁ smaḥ [umgekehrt smo vyaṁ s. unten J, 21]:

brahmaṇā vyaṁ smaḥ TA.

ya iha pitaro jīvā iha vyaṁ sma (so Roth-Whitney¹ und ²; Shankar Pandit smas) asmāns te 'nu vyaṁ teṣāṁ s'reṣṭhā bhūyāsma AV.

45. vyaṁ smasi:

tvām anvāṅco vyaṁ smasi AB.; S'S'S.

46. vyaṁ syāma:

vyaṁ syāma patayo rayīṇām RV. IV, V, VIII³; RVKhila (= 3. 11. 2, Scheft. p. 98); AV⁶; AV. XX; AVP. 2. 39. 5 (JAOS. 30, 222); 4. 9. 1 (JAOS. 35, 55); 16. 138, 8 (Am. Or. Ser. IX, 132); VS.⁵; VSK.²; TS.⁶; MS.⁵; K.⁷; AB.; ŠB.² (auch 4. 7. 2); S'B.; TB.⁷; TAA.; Vait.; MS'S.³; SMB.; HG.; ApMB.²; ChMbh. 2. 9; Nir.

vyaṁ syāma praṇudā naḥ sapatnān VS.; TS.; MS.; K.; Kap. 26. 5 (107, 21); TA.

vyaṁ syāma bhuvaneṣu jīvase RV. IX; SV.; SVJ. 3. 35. 2.

vyaṁ syāma yas'aso janeṣu RV. IV. Aber vyaṁ sarveṣu ya-s'asaḥ syāma AV.

vyaṁ syāma varuṇe anāgāḥ RV. VII.

vyaṁ syāma sumatau pṛthivyāḥ VS.; TS.; MS.; K.; S'B.

47. vayaṁ havāmahe:
 taṁ vayaṁ havāmahe AV. Aber taṁ vayaṁ yajāmahe AVP. 5.
 30. 2 (JAOS. 37, 295).
 taṁ tvā vayaṁ havāmahe RV. IV, VIII².
 mitraṁ vayaṁ havāmahe RV. I; SV.; SVJ. 3. 14. 4; AB.; KB.;
 GB.; PB.²; AS'S.³

J. Das Personalpronomen der ersten Person
 Pluralis vayam unmittelbar nach der finiten
 Verbalform.

1. akarma vayam:
 akarma vayaṁ tad yad asmākaṁ karma . . . agāśiṣma yad atra
 geyam JB. 1. 76 (JAOS. 23, 328). Cf. akārṣam ahaṁ tad yan
 mama karmāgāśiṣaṁ yad geyam ŚB.
 akarma vayaṁ tad yad asmākaṁ karma . . . udgātāraṁ pṛchata
 JB. 1. 76 (JAOS. 23, 328). Cf. akārṣam ahaṁ tad yan mama
 karmodgātāraṁ pṛchata ŚB.
 akarma vayaṁ tad yad asmākaṁ karma . . . hotāraṁ pṛchata
 JB. 1. 76 (JAOS. 23, 328). Cf. akārṣam ahaṁ tad yan mama
 [karma] hotāraṁ pṛchata ŚB.
2. aganma vayam:
 aganma vayaṁ pratiranta āyuh AVP. 18. 10. 6 (JAOS. 58, 586).
 Aber aganma yatra pratiranta āyuh (MG. pratarāṁ na āyuh)
 RV. I, VIII; AV.; MG.
3. apa hanmo vayam:
 sarvaṁ tad vācāpa hanmo vayam AV.
4. abhibhūyāsma vayam:
 abhibhūyāsma vayaṁ yaṁ dviṣmaḥ S'S'S.
5. as'īmahi vayam:
 as'īmahi vayaṁ pratiṣṭhām PB.
6. ā . . . īmahe vayam:
 ā tveṣam ugram ava īmahe vayam RV. III; KB.; TB.
7. ā tasthimā vayam:
 vātāṁ ā tasthimā vayam RV. X; AVP. 5. 38. 3 (JAOS. 37, 306).
8. ā vṛṇīmahe vayam [umgekehrt vayaṁ vṛṇīmahe s. oben
 I, 40]:
 tad ā vṛṇīmahe vayam RV. VIII; SV.; SVJ. 1. 15. 4.

9. ās'ima vayam:

yad annam ās'ima vayam AVP. 9. 22. 22 (JAOS. 42, 140).

10. upa prekṣāmahe vayam:

yad agne tapasā tapa upa prekṣāmahe vayam AVP. 16. 132. 12 (Am. Or. Ser. IX, 126). Aber yad agne tapasā tapa upatapyāmahe tapaḥ AV.²

11. upāśmahe vayam:

iti tvopāśmahe vayam AV.⁶

12. cakṛmā vayam [umgekehrt vayan cakṛmā s. oben I, 12]:

enas' cakṛmā vayam TS.; K.; TB.

enāṁsi cakṛmā vayam AV.; AVP. 16. 49. 4 (Am. Or. Ser. IX, 50);

VS.²; MS.²; K.²; TB.

devāsas' cakṛmā vayam AV.; AVP. 16. 49. 1 (Am. Or. Ser. IX, 49); VS.; MS.; K.; TB.³; TA.

yam yajñam cakṛmā vayam RV. II.

yad apsas' cakṛmā vayam MS.; K.; Kap. 8. 7 (85, 22).

yad enas' cakṛmā vayam RVKhila 3. 20. 1 (Scheft. p. 105); AV.;

AVP. 9. 22. 5 (JAOS. 42, 139); 16. 63. 9 (Am. Or. Ser. IX, 63); VS.²; MS.; K.; Kap. 8. 7 (85, 22); S'B.², LS'S.

s'is'nair yad anṛtam cakṛmā vayam TB., TA.

13. jahimo vayam:

tam u tvā jahimo vayam AV.

14. tiṣṭhāmahe vayam:

tasmiṁs tiṣṭhāmahe vayam AB.; S'S'S.

15. dhīmahe vayam:

dyumantaṁ dhīmahe vayam SV.; SVJ. 1. 3. 6.

16. pra bravāma vayam [umgekehrt vayan | prati bruvīmahi s. oben I, 26]:

pra bravāma vayam indra stuvantaḥ RV. IV; TS.

17. bibhṛmo vayam:

jaṅgidaṁ bibhṛmo vayam AV.

18. rarimā vayam:

vanemā rarimā vayam RV. II.

19. riṣāmā vayam [umgekehrt vayan riṣāma s. oben I, 34]:

agne sakhye mā riṣāmā vayan tava RV. I¹⁴; AV. XX; AVP.

12. 1. 1–14 (JAOS. 46, 36); SV.⁴; SVJ. 1. 7. 4; 3. 32. 4–6; MS.; SMB.³; HG.; ApMB.; ChMbh. 1. 7; 8; 9.

mā riṣāmā vayam tava GB.; Vait.

20. s'us'rumā vayam:

saptagr̥dhrā iti s'us'rumā vayam AV. Aber tās saptagr̥dhrā iti s'us'ruvāham AVP. 16. 19. 8 (Am. Or. Ser. IX, 22).

21. smo vayam [umgekehrt vayam smaḥ s. oben I, 44]:

agnir hotā vetu agnir hotraṁ vetu pavitraṁ smo vayam sādhu te yajamāna devatā TB. (TS. in Fragmenten).

smo vayam santi no dhīyaḥ RV. VIII.

22. hūmahe vayam:

indraṁ taṁ hūmahe vayam RV. VI, VIII; RVKhila 3. 3. 5 (Scheft. p. 91); SV.; SVJ. 1. 30. 4.

dhīyamjinvam avase hūmahe vayam RV. I; VS.

K. Das Personalpronomen der zweiten Person Pluralis yūyam unmittelbar vor der finiten Verbalform.

1. yūyam is'idhve:

yūyam is'idhve vasavas tasya niṣkr̥teḥ AV.; AVP. 4. 35. 6 (JAOS. 35, 94).

2. yūyam | dadhāta:

asmāsv aghniyā yūyam | dadhātendriyaṁ payaḥ TB.; ApS'S.

3. yūyam dhattha:

yūyam dhattha rājānaṁ s'ruṣṭimantam RV. V.

4. yūyam pāta:

yūyam pāta svastibhiḥ sadā naḥ RV. VII⁷⁵, IX³, X³; AV.⁶; AVP.

4. 31. 7 (JAOS. 35, 88); 13. 8. 15 (JAOS. 48, 53); SV.³; SVJ. 3. 54. 6; 4. 23. 8; VS.³; TS.³; MS.³; K.²; GB.; TB.⁷; ApS'S.²; MS'S.; PG.; ĀpMB.²; MG.

5. yūyam mādayadhvam:

yātra pitarāḥ svadhā tayā yūyam mādayadhvam MS'S. Aber yātra pitaras svadhā yatra yūyam stha sā yuṣmāsu tayā yūyam yathābhāgaṁ (Kap. yathāvivbhāgaṁ) mādayadhvam K.; Kap. 8. 9 (87, 5).

6. yūyaṁ stha [umgekehrt stha yūyam s. unten L, 3]:
 athā yūyaṁ stha saṁkr̥tīḥ TS.
 atho yūyaṁ stha niṣkr̥tīḥ RV. X; VS.; Kap. 25. 4 (97, 19).
 yātrā pitaras svadhā yatra yūyaṁ stha sā yuṣmāsu tayā yūyaṁ
 yathābhāgam (Kap. yathāvivbhāgam) mādayadhvam K.; Kap.
 8. 9 (87, 5). Aber yātrā pitaras svadhā tayā yūyaṁ mādaya-
 dhvam MS'S.

7. yūyaṁ syandadhvam:
 s'uṣmadā yūyaṁ syandadhvam upāhūtāḥ AV.

L. Das Personalpronomen der zweiten Person
 Pluralis yūyam unmittelbar nach der finiten
 Verbalform.

1. jāgr̥ta yūyam:
 utādityā jāgr̥ta yūyam asmin AV.
2. bhavata yūyam:
 s'vātrāḥ pītā bhavata yūyam āpaḥ VS.; S'B.
 snātāḥ pītā bhavata yūyam āpaḥ ViDh.
3. stha yūyam [umgekehrt yūyaṁ stha s. oben K, 6]:
 ya etasmiṁ loke stha yūyaṁ teṣāṁ vasiṣṭhā bhūyāsta TS.; TB.
 Dagegen dualisch vas'aṅgamau devayānau yuvaṁ sthaḥ SMB.;
 s'aṅkhas' ca manaāyus' ca devayānau yuvam sthaḥ SMB.

Hierher gehören eigentlich auch einige Stellen, in denen

M. das Personalpronomen der ersten Person Singularis
 durch das unmittelbar darauf folgende deiktische Pro-
 nomen (masc. ayam, femin. iyam) verstärkt und durch
 dieses vom finiten Verbum getrennt ist:

astr̥to nāmāham ayam asmi . . . AV.
 indram (und varuṇam, aditim, bṛhaspatim) aham iyaṁ huve
 AVP. 3. 9. 2–5 (JAOS. 32, 354–355).

4.

Aus der obigen Zusammenstellung (§ 3) ergibt sich
 für den

Rigveda

A. aham + finite Verbalform:

Keine Belege für RV. II, III, IV und VI.

RV. I 3 Belege: aham asmi, aham emi, aham | huve.

RV. V 1 Beleg: aham asmi (zweimal im selben wiederholten Stollen).

RV. VII 2 Belege: aham is'īya, ahañ gamam.

RV. VIII 2 Belege: aham asmi, ahañ huve.

RV. IX 1 Beleg: ahañ vas'mi.

RV. X 24 Belege: aham admi, aham as'ravam, aham asmi (siebenmal in verschiedenen Stollen), aham āgamam, aham ā ciketam, ahañ khanāmi, ahañ dām, ahañ dadhāmi, ahañ bhuvañ (dreimal in verschiedenen Stollen), ahañ bhūyāsam, ahañ manye, ahañ riṣam, ahañ vindāmi, ahañ veda [dagegen RV. II vedāham], ahañ suve, ahañ huve.

Mehrfach belegt ist also nur (a) aham asmi je einmal in verschiedenen Stollen RV. I, V, VIII und siebenmal in verschiedenen Stollen RV. X; (b) aham | huve RV. I, ahañ huve je einmal in verschiedenen Stollen RV. VIII, X.

Aus RVKhila 3 Belege: ahañ kāmāye, ahañ punāmi, ahañ prapadye.

B. Finite Verbalform + aham:

Keine Belege für RV. I, III, IV, V, VII und IX.

RV. II 1 Beleg vedāham [dagegen RV. X ahañ veda].

RV. VI 1 Beleg: syām aham.

RV. VIII 2 Belege: syām aham (in verschiedenen Stollen).

RV. X 1 Beleg: jihīḍāham.

Mehrfach belegt ist also nur syām aham einmal RV. VI und zweimal in RV. VIII.

Aus RVKhila 4 Belege: jāgryām aham, nās'ayāmy aham, labhāmy aham, vedāham.

C. tvam + finite Verbalform:

Keine Belege für RV. IV, V und IX.

RV. I 10 Belege: tvam asi [dagegen asi tvam RV. X dreimal in verschiedenen Stollen], tvam ā tatantha, tvam āyajase, tvam āvitha [dagegen āvitha tvam RV. VIII], tvam is'īse, tvam jigetha, tvam pāraya, tvam pāhi, tvam babhūtha, tvam bhuvañ. Davon zwei mit Imperativ.

RV. II 3 Belege: tvam adhvarīyasi (derselbe Stollen RV. X), tvam is'īse, tvam vi bhāsi.

RV. III 2 Belege: tvam ehi, tvam dehi. Beide mit Imperativ.

RV. VI 1 Beleg: tvam asi [dagegen asi tvam RV. X dreimal in verschiedenen Stollen],

RV. VII 1 Beleg: tvam puṣyasi.

RV. VIII 7 Belege: tvam avasi, tvam asi [dagegen asi tvam RV. X dreimal in verschiedenen Stollen], tvam āvitha [dagegen āvitha tvam RV. VIII], tvam is'īṣe (dreimal in verschiedenen Stollen, von denen der eine dreimal vorkommt), tvam hinoṣi.

RV. X 11 Belege: tvam adhvarīyasi (derselbe Stollen RV. II), tvam asi (zweimal in verschiedenen Stollen) [dagegen asi tvam RV. X dreimal in verschiedenen Stollen], tvam-tvam ahar-yathaḥ, tvam āvitha [dagegen āvitha tvam RV. VIII], tvam is'īṣe, tvam cakartha, tvam jagantha, tvam daha, tvam yāṭ, tvam vettha, tvam haryasi. Davon einer mit Imperativ.

Mehrfach belegt ist also nur (a) tvam asi je einmal RV. I, VI, VIII und zweimal RV. X; (b) tvam āvitha je einmal RV. I, VIII, X; (c) tvam is'īṣe je einmal RV. I, II, X und dreimal in verschiedenen Stollen, von denen einer dreimal vorkommt, RV. VIII.

Für tvam + Imperativ 5 Belege: RV. I tvam pārāya, tvam pāhi, RV. III tvam ehi, tvam dehi, RV. X tvam daha.

Aus RVKhila 3 Belege: tvam asi, tvam gacha, tvam bindhi. Davon zwei mit Imperativ.

D. Finite Verbalform + tvam:

Keine Belege für RV. II, IV, V, VI, VII und IX.

RV. I 2 Belege: vahā tvam, s'ṛṇuhi tvam. Beide mit Imperativ.

RV. III 1 Beleg: ava tvam. Mit Imperativ.

RV. VIII 4 Belege: āvitha tvam (zweimal in demselben Stollen) [dagegen tvam āvitha je einmal in RV. I, VIII, X], dadhiṣe tvam, drāvayā tvam, yavayasi tvam. Davon 1 mit Imperativ.

RV. X 9 Belege: addhi tvam, asi tvam (dreimal in verschiedenen Stollen) [dagegen tvam asi je einmal in RV. I, VI, VIII und zweimal RV. X], ā bhara tvam, kṣayasi tvam, pibasi tvam, bhuvas tvam, s'rudhi tvam. Davon 3 mit Imperativ.

Mehrfach belegt ist also nur asi tvam RV. X in drei verschiedenen Stollen.

Für den Imperativ + tvam 7 Belege: RV. I vahā tvam, s'ṛṇuhi tvam; RV. III ava tvam; RV. VIII drāvayā tvam; RV. X addhi tvam, ā bhara tvam, s'rudhi tvam.

Aus RVKhila 4 Belege: jaya tvam, jāgarṣi tvam, bhava tvam, vindasva tvam. Davon 3 mit Imperativ.

E und F. āvam unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform:

Belege fehlen.

G. yuvam + finite Verbalform:

Belege für RV. fehlen.

Aus RVKhila 1 Beleg: yuvam ūhathuḥ.

H. Finite Verbalform + yuvam.

RV. V 2 Belege: avatho yuvam, gachataṁ yuvam (dieser Stollen zweimal RV. VIII).

RV. VI 1 Beleg: jīvatho yuvam.

RV. VIII 3 Belege: kṛṇutaṁ yuvam, gachataṁ yuvam (zweimal in demselben Stollen, der auch RV. V steht), prāvataṁ yuvam, yachataṁ yuvam. Davon 3 mit Imperativ.

I. vayam + finite Verbalform:

RV. I 5 Belege: vayaṁ jayema, vayaṁ marāma (2mal im selben wiederholten Stollen), vayam | vardhayāmaḥ, vayaṁ sāsahyāma, vayaṁ havāmahe.

RV. II 1 Beleg: vayaṁ cakṛmā [dagegen cakṛmā vayam RV. II].

RV. III 2 Belege: pra . . . vayaṁ dadāmahe, vi vayaṁ ruhema.

RV. IV 4 Belege: vayaṁ citayema, vayaṁ syāma (zweimal in verschiedenen Stollen, von denen einer auch RV. V, VIII dreimal, und RVKhila), vayaṁ havāmahe (derselbe Stollen auch RV. VIII zweimal).

RV. V vayaṁ syāma (derselbe Stollen auch RV. IV, VIII dreimal, und RVKhila).

RV. VI 1 Beleg: vayaṁ jayema.

RV. VII Belege: vayaṁ cakṛmā [dagegen cakṛmā vayam RV. II], vayaṁ jayema, vayaṁ dās'ema (zweimal in verschiedenen Stollen), vayaṁ syāma.

RV. VIII 1 Beleg: vayam | prati bruvīmahi, vayaṁ syāma (dreimal im selben Stollen, der auch RV. IV, V und RVKhila

steht), vyaṁ havāmahe (zweimal im selben Stollen, der auch RV. IV steht).

RV. IX 1 Beleg: vyaṁ syāma.

RV. X 8 Belege: vyaṁ ut tarema, vyaṁ us'masi, vyaṁ kṛṇa-vāma, vyaṁ dadhimā, vyaṁ pramināma, pra vyaṁ vadāma, vyaṁ vṛṇīmahe, vyaṁ s'ās'admahe.

Mehrfach belegt ist vyaṁ cakṛmā RV. II und VII [dagegen cakṛmā vyaṁ RV. II], vyaṁ jayema RV. VI und VII, vyaṁ dās'ema RV. VII (in zwei verschiedenen Stollen); vyaṁ syāma RV. IV (in zwei verschiedenen Stollen, von denen einer auch RV. V, VIII dreimal, und RVKhila), RV. VII, IX, vyaṁ havāmahe RV. I, IV (dieser letztere Stollen auch RV. VIII zweimal).

J. Finite Verbalform + vyaṁ:

RV. I 2 Belege: riṣāmā vyaṁ (14mal in demselben Stollen), hūmahe vyaṁ.

RV. II 2 Belege: cakṛmā vyaṁ [dagegen vyaṁ cakṛmā RV. II, VII], rarimā vyaṁ.

RV. III 1 Beleg: ā . . .īmahe vyaṁ.

RV. IV 1 Beleg: pra bravāma vyaṁ.

RV. VI 1 Beleg: hūmahe vyaṁ (im selben Stollen auch RV. VIII).

RV. VIII 2 Belege: ā vṛṇīmahe vyaṁ, smo vyaṁ, hūmahe vyaṁ (im selben Stollen auch RV. VI).

RV. X 1 Beleg: ā tasthimā vyaṁ.

Aus RVKhila 1 Beleg: cakṛmā vyaṁ; hūmahe vyaṁ (im selben Stollen wie RV. VI und VIII).

K. yūyam + finite Verbalform:

RV. V 1 Beleg: yūyam dhattha.

RV. VII 1 Beleg: yūyam pāta (75mal im selben Stollen, der auch RV. IX dreimal und RV. X dreimal steht). Mit Imperativ.

RV. IX yūyam pāta (dreimal im selben Stollen, der RV. VII 75mal und RV. X dreimal steht).

RV. X 1 Beleg: yūyam pāta (dreimal in demselben Stollen, der RV. VII 75mal und RV. IX dreimal steht), yūyam stha.

L. Finite Verbalform + yūyam.

Keine Belege.

Atharvaveda

Es sind nur die Stellen berücksichtigt, in denen AV. und AVP. selbständig sind (d. h. nicht die schon im RV. und RVKhila vorhandenen).

A. aham + finite Verbalform.

AV. aham asmi (zweimal in verschiedenen Stollen, von denen einer zweimal vorkommt), ahaṁ gṛbhṇāmi (zweimal im selben Stollen), ahaṁ jajāna, ahaṁ dadāmi, ahaṁ dveṣmi (dreimal im selben Stollen), ahaṁ pari veda, ahaṁ bravīmi (zweimal im selben Stollen), ahaṁ bhūyāsam, ahaṁ manye, ahaṁ vadāmi, ahaṁ viveca, ahaṁ veda (= 13).

AVP. aham akaram, aham asmi (zweimal in verschiedenen Stollen), aham ud vadāmi, ahaṁ kṛṇomi, ahaṁ dveṣmi, ahaṁ piparmi, ahaṁ bibharmi (zweimal in verschiedenen Stollen), ahaṁ vadāni, ahaṁ veda (dreimal in verschiedenen Stollen) (= 13).

AV. = AVP. aham asmi (viermal in verschiedenen Stollen), aham āgamam, vy ahaṁ kalpayāmi, ahaṁ kṛṇomi, ahaṁ dhariṣye, ahaṁ pacāmi, ahaṁ bhideyam, ahaṁ vi ṣyāma, ahaṁ vṛṇe, ahaṁ veda (= 13).

B. Finite Verbalform + aham.

AV. ā bhare 'ham, ā . . . dade 'ham, kṛṇve 'ham (zweimal in verschiedenen Stollen), jāgrtād aham, jīvyāsam aham, dadhe 'ham, nir avocam aham (zweimal im selben Stollen), pratijagrahāham, yācāmy aham, vedāham (dreimal in verschiedenen Stollen), s'amayāmy aham, saṁ pinaṣmy aham (zweimal im selben Stollen), huve 'ham (= 16).

AVP. apa bādhe 'ham, kṛṇve 'ham, caratād aham, nir vocam aham (zweimal im selben Stollen), rakṣe 'ham, s'us'ruvāham, saṁ girāmy aham, saṁ pibāmy aham (= 8).

AV = AVP. agām aham (AV einmal, AVP. zweimal im selben Stollen), jaghāsāham, nir avocam aham (zweimal in verschiedenen Stollen, der zweite Stollen fünfmal in AV.; viermal in AVP.), pari jagrabhāham, manye 'ham, vi krame 'ham (elfmal in AV., zehnmal in AVP. in verschiedenen Stollen), vedā-

ham (zweimal in verschiedenen Stollen, von denen der zweite zweimal in AV.) (= AV. 19, AVP. 18).

C. tvam + finite Verbalform:

AV. tvam asi (viermal in verschiedenen Stollen), tvam ā gamayā, tvam īs'īṣe, tvam ehi, tvam kṛṇavaḥ, tvam kṛdhi, tvam jīva, tvam tiṣṭha, tvam | prati pas'yāḥ, tvam bhūḥ, tvam vettha, tvam hanaḥ (= 14, davon 5 mit Imperativ).

AVP. tvam abhi tiṣṭha, tvam asi (viermal in verschiedenen Stollen), tvam āyasi, tvam edhi, tvam kṛṇu, tvam cara, tvam chāhi (lies psāhi?), tvam jajñiṣe, tvam jayāsi, tvam jahi, tvam dadhāsi, tvam | prati pas'yāsi (zweimal im selben Stollen), tvam bibharṣi, tvam bhaṇdhi, tvam rakṣa, tvam vi vartasva, tvam sahasva (= 20, davon 10 mit Imperativ).

AV. = AVP. tvam asi (viermal in verschiedenen Stollen, von denen einer in AV. sechsmal, in AVP. siebenmal), tvam jahi (zweimal in verschiedenen Stollen), tvam dhukṣva, tvam nā-s'aya, tvam pari ṣvajasva, tvam pary eṣi, tvam puniḥi, tvam pra chindhi, tvam bibharṣi, tvam rakṣase, tvam vada, tvam vi rāja, tvam vṛṇiṣe, tvam vettha (= 17, davon 9 mit Imperativ).

D. Finite Verbalform + tvam:

AV. asi tvam, ā dyā tvam, ut tiṣṭha tvam (zweimal im selben Stollen), ud vepaya tvam, unmādayā tvam, tara tvam, pāhi tvam, pra tira tvam, prati daha tvam, vardhayā tvam, vaha tvam, vi dhāvā tvam, vindasva tvam, saṁ dyā tvam (zweimal im selben Stollen) (= 14, davon 13 mit Imperativ).

AVP. as'nuṣe tvam, asi tvam (dreimal in verschiedenen Stollen), cara tvam, jajñiṣe tvam, ni vaha tvam, prajayā tvam, pra meha tvam, vi pas'yatāt tvam, saṁ bhāvayā tvam (= 11, davon 6 mit Imperativ).

AV. = AVP. asas tvam (zweimal in verschiedenen Stollen), asi tvam, ārabhasva tvam, kṛṇu tvam, kṛṇuṣe tvam, chāyayā tvam, jahi tvam, vaha tvam, vi bhindhi tvam (= 10 davon 6 mit Imperativ).

E und F. āvam unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform.

Belege fehlen.

G. yuvam + finite Verbalform:

Belege fehlen.

H. Finite Verbalform + yuvam:

AVP. mṛḍataṁ yuvam (= 1 mit Imperativ).

I. vayam + finite Verbalform:

AV. vayam abhi syāma, vayaṁ dviṣmaḥ (29mal in verschiedenen Stollen), vayaṁ pyāyiṣimahi, vayaṁ mṛgayāmahe, vayaṁ smaḥ, vayaṁ havāmahe (= 34).

AVP. vayaṁ kāmayāmahe, vayaṁ dviṣmaḥ (zweimal in verschiedenen Stollen), vayaṁ nir ajāmaḥ (?), vayaṁ patema, vayaṁ marāma (sechsmal im selben Stollen); vayaṁ yajāmahe, vayaṁ vahāmasi (= 8).

AV. = AVP. vayam emasi (zweimal in verschiedenen Stollen), vayaṁ khanāmasi, vayaṁ dviṣmaḥ (12mal in verschiedenen Stollen, von denen der eine sechsmal in AV. und zweimal in AVP., der andere sechsmal in beiden Rezensionen), vayaṁ riṣāma (= 16).

J. Finite Verbalform + vayam:

AV. apa hanmo vayam, upāśmahe vayam (6mal im selben Stollen), jahimo vayam, bibhṛmo vayam, s'us'rumā vayam (= 5).

AVP. aganma vayam, ās'ima vayam, upa prekṣāmahe vayam (= 3).

AV. = AVP. cakṛmā vayam (zweimal in verschiedenen Stollen) (= 2).

K. yūyam + finite Verbalform:

AV. yūyaṁ syandadhvam.

AV. = AVP. yūyam is'idhve.

L. Finite Verbalform + yūyam:

AV. jāgrta yūyam (mit Imperativ).

Sāmaveda

Außer den Stellen, die schon RV., RVKhila, AV. und AVP. vorkommen:

A. aham + finite Verbalform:

aham asmi ArS.

I. vayam + finite Verbalform:
vayam | sāsahyāma SV., SVJ.

J. Finite Verbalform + vayam:
dhīmahe vayam SV., SVJ.

Weißer und Schwarzer Yajurveda

außer den Stellen, die schon RV., RVKhila; AV., AVP., SV., SVJ., Ar.S. vorkommen.

VS.

A. aham + finite Verbalform:
aham asmi (= VSK.)

B. Finite Verbalform + aham:
vedāham.

C. tvam + finite Verbalform:
tvam abhi bhāṣathāḥ, tvam pāhi, tvam vadaḥ (= 3, davon 1 mit Imperativ).

D. Finite Verbalform + tvam:
asi tvam.

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ gamema, vayaṁ dviṣmaḥ (dreimal in verschiedenen Stollen).

L. Finite Verbalform + yūyam:
bhavata yūyam.

TS.

A. aham + finite Verbalform:
ahaṁ grṇāmi, ahaṁ prapadye (zweimal im selben Stollen) ahaṁ bhūyāsam.

C. tvam + finite Verbalform:
tvam asi, tvam upāvaroha, tvam jarayasi, tvam bibhṛhi (= 4, davon 2 mit Imperativ).

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ dviṣmaḥ (viermal, der eine Stollen zweimal), vayaṁ sāsahyāma.

K. yūyaṁ + finite Verbalform:
yūyaṁ stha.

TB.

A. aham + finite Verbalform:
aham admi, aham asmi, aham āgamam, ahaṁ cakāra, ahaṁ dade.

B. Finite Verbalform + aham:
api dadhāmy aham, upa dadhāmy aham, bharāmy aham, harāmy aham.

D. Finite Verbalform + tvam:
asi tvam (zweimal in verschiedenen Stollen), prāvis'as tvam.

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ dviṣmaḥ.

K. yūyam + finite Verbalform:
yūyam | dadhāta.

MS.

A. aham + finite Verbalform:
ahaṁ kāmaya, ahaṁ babhūva.

B. Finite Verbalform + aham:
ā vāhayāmy aham.

C. tvam + finite Verbalform:
tvam asi.

G. yuvam + finite Verbalform:
yuvaṁ hiṁsiṣṭam.

H. Finite Verbalform + yuvam:
jugupataṁ yuvam.

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ jayema, vayaṁ dviṣmaḥ (zweimal in verschiedenen Stollen, von denen einer zweimal), vayaṁ dhvarāma (derselbe Stollen zweimal), vayaṁ puṣema, vayaṁ bhavema, vayaṁ sahema.

K.

A. aham + finite Verbalform:

aham asmi, ahaṁ bhūyāsam (derselbe Stollen fünfmal).

C. tvam + finite Verbalform:

tvam asi.

I. vayam + finite Verbalform:

vayaṁ dviṣmaḥ (derselbe Stollen zweimal), vayaṁ bibharāma.

K. = Kap.

C. tvam + finite Verbalform:

tvam asi, tvaṁ gopāya (= 2, davon 1 mit Imperativ).

D. Finite Verbalform + tvam:

vardhayā tvam (mit Imperativ):

I. vayam + finite Verbalform:

vayaṁ dipsāmaḥ, vayaṁ dviṣmaḥ, vayaṁ dhūrvāma (in K. derselbe Stollen zweimal).

K. yūyam + finite Verbalform:

yūyaṁ stha.

TA.

A. aham + finite Verbalform:

aham asmi (viermal in verschiedenen Stollen), ahaṁ dhārayāṇi, ahaṁ babhūva, ahaṁ veda (zweimal in verschiedenen Stollen, von denen einer dreimal), ahaṁ hanāmi.

B. Finite Verbalform + aham:

apas'yam aham (zweimal in verschiedenen Stollen), asmy aham, yuve 'ham.

C. tvam + finite Verbalform:

tvam asi (sechsmal in verschiedenen Stollen), tvam ud bhinatsi, tvaṁ karoṣi (zweimal in verschiedenen Stollen).

I. vayaṁ dviṣmaḥ (sechsmal in verschiedenen Stollen, von denen einer zweimal), vayaṁ smaḥ.

TAA.

A. aham + finiter Verbalform:

ahaṁ karomi.

VS. = MS.

A. aham + finite Verbalform:

aham pari veda.

VS. = TS. = TB.

I. vayam + finite Verbalform:

vayam dhūrvāmaḥ.

VS. = TS. = K.

C. tvam + finite Verbalform:

tvam anu prāṇihi.

VS. = MS. = TA.

I. vayam + finite Verbalform:

vayam anu krāmāma (MS. anu pari krāmāma)

VS. = K = Kap.

D. Finite Verbalform + tvam:

prati jāgrhi tvam (mit Imperativ).

VS. = TS. = MS. = K.

C. tvam + finite Verbalform:

tvam khāda, tvam tarā (beide mit Imperativ).

I. vayam + finite Verbalform:

vayam syāma.

VS. = TS. = MS. = KAs'v. = TB.

A. aham + finite Verbalform:

āham ajāni.

C. tvam + finite Verbalform:

ā tvam ajāsi.

VS. = MS. = K. = TB.

C. tvam + finite Verbalform:

tvam asi (derselbe Stollen in K. zweimal).

VS. = TS. = MS. = TB.

I. vayam + finite Verbalform:

vayam dviṣmaḥ (derselbe Stollen in VS. und TS. dreimal, in MS. viermal).

VS. = TS. = MS. = K. = TA.

A. aham + finite Verbalform:
aham asmi.

VS. = TS. = MS. = K. = Kap.

C. tvam + finite Verbalform:
tvam udihi (mit Imperativ).

K. Finite Verbalform + yuvam:
dṛṇhataṁ yuvam (derselbe Stollen in MS. und K. zweimal).

VS. = TS. = MS. = K. = Kap. = TA.

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ syāma.

VS. = TS. = MS. = K. = Kap. = TB. = TA.

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ dvīṣmaḥ (derselbe Stollen fünfmal in VS. und zweimal in K.).

TS. = K.

A. aham + finite Verbalform:
aham as'ravam.

TS. = TB.

G. yuvam + finite Verbalform:
yuvam sthaḥ.

J. Finite Verbalform + vayam:
smo vayam.

L. Finite Verbalform + yūyam:
stha yūyam.

TS. = MS. = K.

A. aham + finite Verbalform:
aham kāmaye.

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ patema.

TS. = MS. = K. = Kap.

C. tvam + finite Verbalform:
tvam pāhi (TS. und MS. zweimal im selben Stollen) (mit Imperativ).

TS. = K. = TB.

J. Finite Verbalform + vayam:
cakṛmā vayam.

TB. = TA.

A. aham + finite Verbalform:
ahaṁ dveṣmi.

J. Finite Verbalform + vayam:
cakṛmā vayam.

TB. = TAA.

B. Finite Verbalform + aham:
ati . . . tarāmy aham, sanem aham.

MS. = K.

A. aham + finite Verbalform:
ahaṁ kāmāye.

C. tvam + finite Verbalform:
tvam jaraya, tvam bhava (beide mit Imperativ).

MS. = TA.

A. aham + finite Verbalform:
ahaṁ samindhe (derselbe Stollen MS. viermal, TA. sechsmal).

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ dviṣmaḥ (derselbe Stollen MS. und TA. zweimal).

MS. = K. = TB.

I. vayam + finite Verbalform:
vayam āruhema.

MS. = K. = Kap.

B. Finite Verbalform + aham:
gṛhṇāmy aham.

H. Finite Verbalform + yuvam:
gopayataṁ yuvam (derselbe Stollen MS. und K. zweimal) (mit Imperativ).

I. vayam + finite Verbalform:
vayaṁ dviṣmaḥ (zweimal in verschiedenen Stollen, beide je zweimal MS.).

J. Finite Verbalform + vayam:

cakṛmā vayam.

MS. = K. = Kap. = TA.

D. Finite Verbalform + tvam:

vidhes tvam (derselbe Stollen viermal MS. und zweimal TA.).

Anmerkung: In der beschreibenden und erzählenden vedischen Prosa liegen die Verhältnisse anders als in den Mantras, insofern die Stellung der Personalpronomina der ersten und zweiten Person nach der finiten Verbalform ganz selten ist.

Nicht hierher gehören selbstverständlich AB. 2. 20. 7 āpo vā aspardhanta: vyaṁ pūrvaṁ yajñaṁ vakṣyāmo vayam iti und AB. 4. 17. 4 ādityas' ca ha vā āṅgirasas' ca svarge loke 'spardhanta: vyaṁ pūrva eṣyāmo vayam iti, wo das zweite vayam nur emphatische Wiederholung des der finiten Verbalform vorausgehenden vyaṁ ist.

Das von Wackernagel III § 224, d, β, p. 456, 4 erwähnte upaimy ahaṁ bhavantam S'B. 14. 9. 1. 10 (= BAUpMādh. 6. 1. 10 = Kāṇva 6. 2. 7) ist wahrscheinlich als Mantra aufzufassen (s. § 3, B, 14b), den der Schüler in alten Zeiten beim Eintritt in die Lehre auf sagte, vgl. das vorhergehende: sa vai gautama tīrthene ('auf die richtige, vorgeschriebene Weise', S'aṅkara: nyāyena s'astravihitena) 'cchāsā iti und das folgende vācā (d. i. 'nur mündlich, vermittelt dieses Mantra', nicht mit den anderen später vorgesehenen Zeremonien) ha smaiva pūrva upayanti. Sonst habe ich nur notiert:

JB. 3. 125 (Caland § 186, p. 252, 3 von unten) taṁ (scil. cyavanam) hocatur (scil. as'vinau): ṛṣe 'kurvāvaṁ (so die Hs.; Caland emendiert zweifelnd zu 'karvāvaṁ mit Verweis auf Whitney § 831) tava taṁ kāmāṁ yas tava kāmo 'bhūt, punaryuvābhūr, āvāṁ ca tathānus'ādhi yad āvam apisomau syāveti, 'Die (beiden As'vins) sagten zu ihm (Cyavana): „Seher, wir haben den Wunsch, der dein Wunsch war, erfüllt, du bist wieder jung geworden; belehre uns beide nun so, daß wir des Somas teilhaftig sein mögen.“

Dem stehen zahlreiche (etwa 100) Beispiele mit vorangehendem Personalpronomen gegenüber.

5. Prolepsis

Bei Nebensätzen, die durch das Relativpronomen *ya-* oder durch die relativischen Konjunktionen *yatra*, *yathā*, *yad*, *yadā* eingeleitet werden, kann ein Satzteil (das Subjekt z. B. *somo yāsām pari rājyaṁ babhūva*; das Verbum z. B. *cakṛma yāni duṣkṛtā*; oder irgendein anderer Satzteil z. B. *vane ye kurvate ghoṣam*) aus dem Nebensatze herausgehoben und proleptisch vor diesen gestellt werden.

AV. 5. 25. 6 *yad veda rājā varuṇo yad vā devī sarasvatī | yad indro vṛtrahā veda* aber AV. 19. 26. 4; AVP. 13. 2. 15 (JAOS. 48, 39) *yad veda rājā varuṇo veda devo bṛhaspatiḥ | indro yad vṛtrahā veda* und RVKhila 10. 128. 7 (= 4. 6. 6, Scheft. p. 117) *yad veda rājā varuṇo yad u devī sarasvatī | indro yad vṛtrahā veda*. Cf. § 1, E, b.

AVP. 10. 12. 7 (JAOS. 43, 113) *yo mā dipsaty adipsantaṁ yas' ca dipsati dipsantaṁ* aber AV. 4. 36. 2 *yo no dipsād adipsato dipsato yas' ca dipsati*.

AVP. 16. 6. 8 (Am. Or. Ser. IX, 8) *iha pra brūhi yatamas so agne | yo yātudhāna idam kṛṇoti* aber AV. 8. 3. 8 *iha pra brūhi yatamaḥ so agne | yātudhāno ya idam kṛṇoti*. Cf. RV. 10. 87. 8 *iha pra brūhi yatamaḥ so agne | yo yātudhāno ya idam kṛṇoti*.

AV. 3. 21. 2; AVP. 3. 12. 2 (JAOS. 32, 358) *yaḥ some antar yo goṣv antar ya āviṣṭo vayaḥsu* (AVP. *yo viṣṭo vayasi*) *yo mṛgeṣu | ya āvives'a dvipado yas' catuṣpadaḥ* aber MS. 2. 3. 13 (162, 12–13); K. 40. 3 (136, 9–10); ApS'S. 16. 35. 1 *yaḥ some antar yo goṣv antar vayāṁsi ya āvives'a yo mṛgeṣu | ya āvives'a dvipado yas' catuṣpadaḥ*.

AV. 8. 5. 9 *yāḥ kṛtyā āṅgirasīr yāḥ kṛtyā āsurīḥ | yāḥ kṛtyāḥ svayamkṛtā yā u cānye bhir ābhṛtā* aber AVP. 16. 27. 9 (Am. Or. Ser. IX, 29) *yāḥ kṛtyā āṅgirasīr yāḥ kṛtyā āsurīr uta kṛtyā yās svayamkṛtā yā u cānye bhir ābhṛtāḥ*.

AV. 4. 2. 1; 6. 28. 3; 13. 3. 24 *yo 'syas'e dvipado yas' catuṣpadaḥ* und RV. 10. 121. 3; VS. 23. 3; 25. 11; TS. 4. 1. 8. 4; 7. 5. 16. 1; K. 4. 16 (42, 17) *ya īs'e asya dvipadas' catuṣpadaḥ* aber AVP. 4. 1. 3 (JAOS. 35, 45); MS. 2. 13. 23 (168, 8); 3. 12. 17 (165, 6); K. 40. 1 (135, 4); KAs'v. 5. 13 (169, 22) *īs'e yo asya dvipadas' catuṣpadaḥ*.

- AV. 12. 3. 31 yāsāṁ somaḥ pari rājyaṁ babhūva aber AVP. 17. 39. 1 (Am. Or. Ser. IX, 195) somo yāsāṁ pari rājyaṁ babhūva.
- AV. 12. 3. 13 yad vā dāsy ādrahastā samaṇte aber AVP. 17. 37. 3 (Am. Or. Ser. IX, 192) dāsī vā yad ādrahastā samaṇte.
- AVP. 4. 5. 6 (JAOS. 35, 51) ya ṛṣabhasya vājās tām (so Barret; ms. vājās tām) asmai dehy oṣadhe aber AV. 4. 4. 8 atharṣabhasya ye vājās tām asmin dhehi tanūvas'in.
- AVP. 4. 9. 6 (JAOS. 35, 56) yad devān nāthito huve aber AV. 7. 109. 7 devān yan nāthito huve.
- AVP. 17. 33. 9 (Am. Or. Ser. IX, 187) grāhyā grhās saṁ srjyante yat striyā mriyate patiḥ aber AV. 12. 2. 39 grāhyā grhāḥ saṁ srjyante striyā yan mriyate patiḥ.
- AVP. 17. 6. 3 (Am. Or. Ser. IX, 158) yad ado devī prathamānā purastād devais sṛṣṭā vyasarpo mahitvā aber AV. 12. 1. 55 ado yad devī prathamānā purastād devair uktā vyasarpo mahitvam und K. 7. 12 (74, 10); ApS'S. 5. 9. 11; MS'S. 1. 5. 2. 12 ado (MS'S. ato) devī (K. devī) prathamānā prthag yad devair nyuptā (K. nuttā) vyasarpo mahitvā. Zu devī :: devī s. Vedic Variants III § 336, p. 134, 13 von unten. Zu nyuptā :: nuttā s. Studia Indo-Iranica, Ehrengabe für Wilhelm Geiger (1931), p. 135, und Vedic Variants II § 139, p. 74.
- AVP. 10. 9. 4 (JAOS. 43, 108) āpo mā s'undhantu duṣkṛtā duritā yo mā (so ms.; lies yāni) cakṛma und TS. 1. 8. 5. 3; TB. 3. 7. 12. 1; 6 agnir mā tasmād enaso gārhapatyah pra muñcatu duritā yāni cakṛma; Kap. 8. 10 (87, 14) agnir nas tasmād enaso gārhapatyah pra muñcatu duritāni yāni cakṛma; MS. 4. 14. 17 (245, 2) agnir nas tasmād enaso gārhapatyah pra muñcatu duritāni yāni kāni ca cakṛma; alle mit Prolepsis des Objektes. K. 9. 6 (109, 20) agnir nas tasmād enaso gārhapatyah pramuñcatu cakṛma yāni duṣkṛtā, mit Prolepsis des Verbums. Dazu mit Prolepsis des Objektes AV. 9. 5. 3; AVP. 16. 97. 2 (Am. Or. Ser. IX, 98) pra pado 'va nenigdhi (AVP. pado nenigdhi) dus'caritaṁ yac cacāra.
- AV. 3. 21. 4; AVP. 3. 12. 4 (JAOS. 32, 358) yo dhīraḥ s'akraḥ paribhūr adābhyah aber MS. 2. 13. 13 (163, 1); K. 40. 3 (137, 2); ApS'S. 16. 35. 1 dhīro yah s'akraḥ paribhūr adābhyah.
- AVP. 2. 57. 2 (JAOS. 30, 232) yam indram āhur yaṁ mitram āhur yaṁ somam āhur yam agnim āhur yam [hier hat das ms.

eine Lacuna] āhuḥ aber TB. 3. 7. 9. 3; ApS'S. 13. 4. 2 yam indram āhur varuṇam yam āhur yaṁ mitram āhur yam u sa-tyam āhuḥ.

AV. 1. 33. 1-3; AVP. 1. 25. 1-3, wiederholt AVP. 14. 1. 2-4 (JAOS. 47, 240); ApMB. 1. 2. 2-4 yā agniṁ garbham dadhire suvarṇāḥ aber MS. 2. 13. 1 (151, 9) agniṁ yā garbham dadhire virūpāḥ. Ohne Relativpronomen TS. 5. 6. 1. 1 agniṁ garbham dadhire virūpāḥ.

RV. 10. 164. 3 yad ās'asā niḥs'asābhis'asopārīma jāgrato yat svapantaḥ und TB. 3. 7. 12. 4-5 yad ās'asā nis'asā yat parās'asā yad enas' cakṛmā nūtanam yat purāṇam aber AV. 6. 45. 2 avas'asā niḥs'asā yat parās'asopārīma jāgrato yat svapantaḥ.

AV. 6. 111. 2; 4 yathānunmadito 'sasi; AV. 6. 111. 1; 3 yadānunmadito 'sati; AVP. 5. 17. 7 (JAOS. 37, 280) yathānunmudito bhavaḥ aber AVP. 5. 17. 6 (ibid.) anunmudito agado yathāsat.

AV. 3. 15. 4 imām agne s'araṇiṁ mīmṛṣo no yam adhvānam agāma dūram aber RV. 1. 31. 16; LS'S. 3. 2. 7 imām agne s'araṇiṁ mīmṛṣo na imam adhvānam yam agāma dūrāt (LS'S. dūram).

TS. 3. 3. 8. 2; MS. 4. 14. 17 (245, 9); TA. 2. 3. 2; MS'S. 2. 5. 5. 18; SMB. 2. 3. 20 yena yamasya nidhinā (TS. balinā) carāmi (MS.; MS'S. carāvaḥ) aber AV. 6. 117. 1; AVP. 16. 49. 10 (Am. Or. Ser. IX, 50) yamasya yena balinā carāmi.

RV. 10. 121. 4; VS. 25. 12; TS. 4. 1. 8. 4-5 yasyeme himavanto mahitvā yasya samudram rasayā sahāhuḥ | yasyemāḥ pradis'o yasya bāhū; aber K. 40. 1 (135, 11); MS. 2. 13. 23 (168, 11) yasyeme vis've girayo mahitvā samudram yasya rasayā sahāhuḥ | dis'o yasya pradis'aḥ pañca devīḥ; AV. 4. 2. 5 yasya vis've himavanto mahitvā samudre yasya rasām id āhuḥ | imās'ca pradis'o yasya bāhū; AVP. 4. 1. 6 (JAOS. 35, 45) yasya vis've himavanto mahitvā samudram yasya rasayā sahāhuḥ | dis'o yasya pradis'aḥ pañca devīḥ. RV. yasya samudram rasayā sahāhuḥ :: K.; MS. und AVP. samudram yasya rasayā sahāhuḥ; 'dessen das Meer samt der Rasā ist, (wie) sie sagen' ist die Variante der Wortfolge klar.

AV. 10. 7. 19 yasya brahma mukham āhur jihvām madhukas'ām uta | virājam ūdho yasyāhuḥ aber AVP. 17. 8. 10 (Am. Or. Ser. IX, 160) yasya brahma mukham āhur jihvām madhukas'ām uta | virājam yasyodha āhuḥ.

Vergleiche dazu die Varianten

yābhiḥ paktham avatho yābhir adhrigum RV. I :: bhujiyūm yābhir avatho yābhir adhrigum RV. VIII.

yaḥ pāvamānir adhyeti RV. IX; SV.; ChMbh. 6. 23; Rvidh. :: pāvamānir yo adhyeti RV. IX; SV.; TB.; ChMbh. 6. 24. Cf. § 1, C.

yat pṛthivīm vyundanti RV. I; MS.; K. :: pṛthivīm yad vyundati TS.

ye triṇs'ati trayas paraḥ RV. VIII; AB. :: triṇs'ati trayah paro ye PB.

yatra gāvo bhūris'rṅgā ayāsaḥ RV. I; VS., K., Kap. 2. 10 (20, 11), S'B., Nir. :: gāvo yatra bhūris'rṅgā ayāsaḥ TS., MS.

ya imaṁ yajñam svadhayā dadante (S'S'S. bhajante) VS., TS., S'S'S. :: imaṁ yajñam svadhayā ye yajante (K. dadante) K.; AS'S.

yo devānām carasi prāṇathena VS.; MS.²; K.; S'B. :: devānām yas' carati prāṇathena TS.

yā medhāpsarāsu (RVKhila 10. 151. 3 Aufrecht RV.², p. 686 medhā apsarāsu) gandharveṣu ca yan manaḥ RVKhila 4. 8. 3 (Scheft. p. 121); MG. :: apsarāsu ca yā medhā gandharveṣu ca yan manaḥ TA.; MahānUp.; HG.; apsarāsu ca yā medhā gandharveṣu ca yad yas'aḥ ApMB.

yasyās te harito garbhaḥ TS.²; ApS'S. und yasyai (VSK. yasyās) te yajñiyo garbhaḥ VS.; VSK., S'B. :: garbho yas te yajñiyaḥ K.². yad ajñātam anāmnātam Kaus'. :: ajñātam yad anājñātam ŠB.; anājñātam yad ajñātam TB.; ApS'S.; ājñātam yad anājñātam ChMbh. 2. 8.

Anmerkung 1. Mit Prolepsis von vane in AV.:: ghoṣam in AVP. AV. 8. 6. 11 vane ye kurvate ghoṣam :: AVP. 16. 80. 1 (Am. Or. Ser. IX, 82) ghoṣam ye (ms. ghoṣām und om. ye) kurvate vane.

Anmerkung 2. Keine Prolepsis, sondern syntaktische Angleichung des Nomens an die Konstruktion des Hauptsatzes AVP.

17. 31. 5 (Am. Or. Ser. IX, 185) kravvyādaṁ nir nudāmasy (mit dentalem n) agniṁ yo janayopanaḥ gegenüber AV. 12. 2. 15 kravvyādaṁ nir nudāmasi (mit zerebralem ṇ) yo agnir janayopanaḥ.

AV. 4. 23. 1; AVP. 4. 33. 1 (JAOS. 35, 91) agner manve prathamasya pracetasāḥ pāñcajanyaṣya bahudhā yam indhate gegenüber TS. 4. 7. 15. 1; MS. 3. 16. 5 (190, 6); K. 22. 15 (71, 4) agner manve prathamasya pracetaso (MS. prathamasyāmṛtānām) yaṁ pāñcajanyaṁ bahavaḥ samindhate.

Anmerkung 3. RV. 7. 104. 10; AVP. 16. 9. 10 (Am. Or. Ser. IX, 12) yo no rasaṁ dipsati pitvo agne | yo as'vānām (AVP. 's'vānām) yo gavām yas tanūnām aber AV. 8. 4. 10 yo no rasaṁ dipsati pitvo agne | as'vānām gavām yas tanūnām.

6. Die Stellung des adnominalen Genitivs

RV. 8. 17. 14 drapso bhattā purām s'as'vatīnām aber SV. 1. 275; SVJ. 1. 29. 3 drapsaḥ purām bhattā s'as'vatīnām.

AV. 14. 2. 24 sujyaisthyo bhavat putras ta eṣaḥ aber AVP. 18. 9. 6 (JAOS. 58, 585) sujeṣṭho bhavatu te putra eṣa.

ApMB. 1. 6. 5 mūrdhānaṁ patyur āroha aber AVP. 4. 10. 5 (JAOS. 35, 57) udbhintsva s'attror mūrdhānam (so Barrets Emendation des korrupten adbhiṣtvā s'attror mūrdhvānam unter Verweis auf die ApMB.-Stelle).

AVP. 3. 18. 5 (JAOS. 32, 364) yāvad varcas sūryasyāsurasya ca hastinaḥ aber AV. 3. 22. 4 yāvat sūryasya varca āsurasya ca hastinaḥ.

AV. 11. 7. 15–16; AVP. 16. 83. 5–6 (Am. Or. Ser. IX, 85) bibharti bhartā vis'vasyocchiṣṭo janituḥ pitā || pitā janitur ucchiṣṭo 'soḥ (AVP. 'sau) pautraḥ pitāmahaḥ.

AVP. 17. 35. 3 (Am. Or. Ser. IX, 190) māśās piṣṭvā bhāgadheyaṁ havyaṁ te aber AV. 12. 2. 53 māśaḥ piṣṭā bhāgadgeyaṁ te havyam.

AV. 2. 5. 4 sru dhī havaṁ giro me juṣasva aber AVP. 2. 7. 5 (JAOS. 30, 196) sru dhī havaṁ me giro juṣasva.

AV. 1. 34. 2 jihvāyā agre madhu me aber AVP. 2. 9. 2 (JAOS. 30, 197) jihvāyā agre me madhu.

AV. 3. 2. 4 vy ākūtaya eṣām ita aber AVP. 3. 5. 4 (JAOS. 32, 351) vy eṣām ākūtaya ita.

AV. 10. 4. 26 agnir viṣam aher nir adhāt aber AVP. 16. 17. 7 (Am. Or. Ser. IX, 20) agnir aher nir adhād viṣam.

AVP. 17. 39. 1 (Am. Or. Ser. IX, 195) amanyutā vīrudho me bhavantu aber AV. 12. 3. 31 amanyutā no vīrudho bhavantu.

AV. 4. 19. 3 uta trātāsi pākasyātho hantāsi rakṣasaḥ aber AVP. 5. 25. 3 (JAOS. 37, 288) uta pākasya trātāsy uta hantāsi rakṣasaḥ. Cf. § 1, B.

AV. 9. 2. 14 dveṣyo mitrāṇām parivargyaḥ svānām aber AVP. 16. 77. 4 (Am. Or. Ser. IX, 79) mitrāṇām dveṣyaḥ parivargyas svānām.

AVP. 16. 109. 3 (Am. Or. Ser. IX, 111) brahmaṇā klpta uta bandhur asyāḥ aber AV. 10. 10. 23 brahmabhiḥ klptaḥ sa hy asyā bandhuḥ.

Vergleiche dazu die Varianten

annapate 'nnasya (MS.; K.; Kap.; MS'S.; MG. annasya) no dehi VS.²; TS.²; MS.²; K.²; Kap. 21. 1 (93, 6 wo ms. dhehi); 31. 2 (149, 7-8); S'B.; TB.; ApS'S.²; MS'S.³; PrāpagUp.; AG.; S'G.; MG.; ApMB.; ChMbh. 4. 34 (wo dhehi) :: annasyānna-patiḥ prādāt PG.

vācam ta aindravāyavaḥ pātu MS.; ApS'S. :: aindravāyavas te vācam pātu asau AS'S.

divo mūrdhāsi nābhiḥ pṛthivyāḥ MS. :: divo mūrdhāsi pṛthivyā nabhiḥ VS.; TS.²; K.²; Kap. 29. 4 (131, 16); S'B. Cf. § 1, B. klptir asi dis'ām AB. :: dis'ām klptir asi TB.; S'S'S.; ApS'S. dūto nirṛtyā idam ā jagāma RV. X; AV.; MG.; Nir. :: rakṣasām dūta āgataḥ TA.

varūtrīm (K. varutrīm; TS. varūtrīm) tvaṣtur varuṇasya nābhim VS.; TS.; K.; S'B. :: tvaṣtur varutrīm varuṇasya nābhim MS. Zu varūtrīm :: varutrīm :: varūtrīm s. Vedic Variants II § 528, p. 254, 5; § 562, p. 265.

aṇḍā s'uṣṇasya bhedati RV. VIII :: s'uṣṇasyāṇḍāni bhedati RV. VIII.

pratiṣṭhāsi sahasrasya MS'S. :: sahasrasya pratiṣṭhāsi ApS'S.

Anmerkung. Dazu stellen sich noch einige Varianten beim prädikativen Genitivus possessoris (ohne Verbum substantivum):

gāyatrī vasūnām MS.; K.: : vasūnām gāyatrī TA.
 jagaty ādityānām MS.; K. : : ādityānām jagatī TA.
 pañktir viṣṇoḥ MS.; K. : : viṣṇor anuṣṭup TA.
 virāḍ varuṇasya MS.; K. : : varuṇasya virāṭ TA.

7. Die Stellung des Vokativs

- AVP. 3. 32. 3 (JAOS. 32, 379) pramuñcanto bhuvanasya
 gopā gātuṃ devā yajamānāya dhatta aber AV. 2. 34. 2; TS. 3.
 1. 4. 3; K. 30. 8 (190, 9) MS'S. 1. 8. 3. 3 pramuñcamānā (AV.
 pramuñcanto) bhuvanasya reto gātuṃ dhatta yajamānāya
 devāḥ.
- AVP. 3. 6. 5 (JAOS. 32, 352) senāmohanaṃ kṛṇava indrāmitre-
 bhyas tvam aber AV. 3. 1. 5 indra senām mohayāmitrāṇām.
- APV. 4. 9. 3 (JAOS. 35, 55–56) ghṛtam agne apsarābhyo vaha
 tvam aber AV. 7. 109. 2 ghṛtam apsarābhyo vaha tvam agne.
- AVP. 16. 30. 1 (Am. Or. Ser. IX, 32) mṛtyudūtā amūn nayata
 yamadūtā apombhata aber AV. 8. 8. 11 nayatāmūn mṛtyu-
 dūtā yamadūtā apombhata.
- AV. 2. 19. 2; AVP. 2. 48. 2 (JAOS. 30, 226); MS. 1. 5. 2 (68, 3);
 K. 6. 9 (59, 22); Kap. 4. 8 (48, 4); ApS'S. 6. 21. 1 agne yat te
 haras tena taṃ pratihara . . . aber TS. 3. 5. 3. 2; AG. 1. 21. 4
 yat te agne haras tenāhaṃ harasvī bhūyāsam.
- AVP. 15. 2. 7 (JAOS. 50, 47) yad agne candraṃ yat pūtam aber
 MS. 2. 7. 14 (95. 6) agne yañ s'ukraṃ yac candram und VS.
 12. 104; TS. 4. 2. 7. 1; K. 16. 14 (237, 5); Kap. 25. 5 (98, 11);
 S'B. 7. 3. 1. 22 agne yat te s'ukraṃ yac candram.
- AV. 6. 27. 3 mā no devā iha hiṃsīt kapotaḥ aber RV. 10. 165. 3;
 MG. 2. 17. 1 mā no hiṃsīd iha devāḥ kapotaḥ.
- AV. 18. 2. 12; TA. 6. 3. 1 tābhyām rājan pari dehy enam aber
 RV. 10. 14. 11 tābhyām enaṃ pari dehi rājan.
- AV. 7. 34. 1; 7. 35. 1; VS. 15. 2; VSK. 16. 1. 1; TS. 4. 3. 12. 1
 (bis); MS. 2. 8. 7 (bis, 111, 3; 5); 3. 2. 10 (31, 11); K. 17. 6
 (bis, 249, 9; 11); Kap. 26. 5 (bis, 107, 18; 20); TA. 2. 5. 2 (bis)
 praty ajātān (AV. ⁰tāñ; TS.; K.; Kap.; TA. ⁰tāñ) jātavedo
 nudasva aber VS. 15. 1; VSK. 16. 1. 2 praty ajātān nuda jā-
 tavedaḥ.

AV. 3. 29. 7; VS. 7. 48; K. 9. 9 (111, 21); 9. 12 (114. 15); Kap. 8. 12 (88, 20); MS. 1. 9. 4 (135, 2); PB. 1. 8. 17; S'B. 4. 3. 4. 32; TB. 2. 2. 5. 6; TA. 3. 20. 2; 4; AS'S. 5. 13. 15; S'S'S. 4. 7. 15; ApS'S. 14. 11. 2; MS'S. 5. 2. 14. 13; MG. 1. 8. 9 kāmaitat te aber MahanUp. 18. 2 etat te kāma. Cf. TAA. 10. 61 eṣa te kāma.

AV. 6. 5. 3; VS. 17. 52; TS. 4. 6. 3. 1; MS. 2. 10. 4 (135, 7) tam agne vardhayā tvam aber K. 18. 3 (267, 1); Kap. 28. 3 (123, 5) agne tam (so v. Schroeders Emend., K. ms. tvam; Kap. ed. Raghu Vira om. tam) vardhayā tvam. Cf. AVP. 13. 9. 13 (JAOS. 48, 55) agne vardhaya jīvase. Und vgl. AV. 5. 6. 10. tvaṁ tām agne menyāmenin kṛṇu svāhā; TB. 2. 4. 2. 1 tam agne menyāmenin kṛṇu und tayāgne tvaṁ menyāmum amenin kṛṇu.

AV. 3. 15. 8; 19. 55. 1; 2; 7 mā te agne pratives'ā riṣāma aber VS. 11. 75; TS. 4. 1. 10. 1; MS. 2. 7. 7 (83, 12); K. 16. 7 (228, 6); S'B. 6. 6. 3. 8; AS'S. 2. 5. 9; ApS'S. 6. 2. 2; 6. 25. 7; MS'S. 1. 6. 3. 12 agne mā te pratives'ā riṣāma.

SV. 2. 234; SVJ. 3. 20. 18 yas ta indra navīyasīm aber RV. 8. 95. 5 indra yas te navīyasīm; cf. indra yas tvā sarpayati RV. VIII; SV.²; SVJ. 1. 36. 5; 3. 20. 7.

Dazu vergleiche:

soma vis'vā ca saubhagā RV. IX :: vis'vā ca soma saubhagā RV. VIII und IX; SV.²; SVJ. 3. 27. 1; 3. 31. 18.

gharmam apātam as'vinā MS.; TA. 5. 8. 2; ApS'S. und ghar-mam apātam as'vinā hārdivānam TA. 4. 9. 3 :: apātam as'vinā gharmam VS.; S'B.; S'S'S.; LS'S. :: as'vinā gharmam pātām hārdvānam (MS. pibatām hādrānum; TA. pātām hārdivanam; LS'S. pātām aharvyānam) VS.; MS.; S'B.; TA.²; S'S'S.; LS'S.

vīrān naḥ pitaro dhatta Vi Dh. und vīrān me pitaro (ebenso tatā-mahā und pratatāmahā) datta Kaus'. :: vīraṁ dhatta (AS'S. vīraṁ me datta; MS'S. vīraṁ no datta) pitaraḥ AS'S.; ApS'S.; MS'S. Dazu grhān naḥ pitaro datta VS.; VSK.; S'B.²; S'S'S.; KS'S.; ApS'S.; SMB.; GG.; JaimGS. ed. Caland, p. 27, 20; ChMbh. 8. 45.

tavāhaṁ nāma bibharāṇy agne (AS'S. irrtümlich agre) TS.; AS'S. :: tavāham agne bibharāṇi nāma Kap. 5. 2 (51, 12); MS'S. Die Parallelstelle K. 7. 3 (64, 21) aber liest (s. Sitzber. Bayer. Ak. d. Wiss., Jahrgang 1934, Heft 6, p. 92) vayaṁ bibharāma tava nāma.

agne tvaṁ puriṣyaḥ VS.; K.; Kap. 25. 2. (95, 9); S'B. :: tvam agne puriṣyaḥ MS. :: puriṣyas tvam agne TS.

agne nemir arāṇ iva RV. V :: arāṇ ivāgne nemih TS.; S'B.; TB.; AS'S.; S'S'S.

yan me agna ūnaṁ tanvas tan ma (MS. mā) āprṇa MS.³; K.²; Kap. 4. 8 (47, 22–23, wo ms. krūraṁ statt ūnam); 5. 5. (54, 20–21) :: agne yan me tanvā (TS. tanuvā) ūnaṁ (S'S'S. yan ma ūnaṁ tanvas) tan ma āprṇa VS.; TS.²; S'B.; S'S'S.; PG.

vidhema te parame janmann agne RV. II; VS.; TS.²; MS.²; S'B., ApS'S.², MS'S. :: agne vidhema te parame janman K., Kap. 28. 4 (125, 1).

agne vratapate yā tava tanūr iyaṁ sā mayi MS.; MS'S. :: yāgne mama tanūr eṣā sā tvayi yā tava tanūr iyaṁ sā mayi K. und yāgne mama tanūs tvayy abhūd iyaṁ sā mayi yā tava tanūr mayy abhūd eṣā sā tvayi K.

deva savitar eṣa te brahmacārī AG.; S'G.; MG. :: asāv eṣa te deva sūrya brahmacārī ApMB.

deva savitar etaṁ (LS'S. etat) te yajñaṁ prāhur bṛhaspataye brahmaṇe S'S'S.; LS'S. :: etaṁ te deva savitar yajñaṁ prāhur bṛhaspataye brahmaṇe VS.; S'B.²

deva savitar eṣa tesomaḥ VS.; K.²; Kap. 2. 8 (19, 11), 40. 5 (229, 23), MS.²; S'B.; MS'S. :: eṣa vo deva savitaḥ somaḥ TS.²; ApS'S.

deva savitar etaṁ tvā vṛṇate 'gniṁ hotrāya saha (S'S'S. vṛṇate saha) pitrā vais'vānareṇa AS'S.; S'S'S.; Nir. :: etat tvā deva savitar vṛṇate agniṁ hotrāya saha pitrā vais'vānareṇa S'B. Vgl. deva savitar etaṁ tvā (VSK. tvām) vṛṇate bṛhaspatiṁ (TB.; ApS'S. bṛhaspatiṁ daivyaṁ) brahmānam VSK.; TB.; KS'S.; ApS'S.; MS'S.

rudraiṣa te bhāgaḥ MS.²; MS'S. :: eṣa te rudra bhāgaḥ VS. (bis); TS.³; MS.²; K.⁴; Kap. 8. 10 (bis, 87, 15; 23) S'S.²; TB.²; LS'S.; MS'S.; ApS'S.³

bhagavati bhagaṁ me dehi MG. :: bhagaṁ bhavati dehi me YDh. Cf. bhavati bhikṣāṁ dehi Kaus'; Vaikh. text ed. p. 27, 6.

agnāviṣṇū mā vām ava kramiṣam TS.; TB.; ApS'S. :: aṅghriṇā viṣṇo (K.; Kap. viṣṇū) mā tvāva (K.; Kap. vām ava) kramiṣam VS.; K.² (einmal [K. 1. 12, p. 6, 20–21] hat die Hs. Ch. viṣṇū); Kap. 1. 12 (8, 17–18); 47. 11 (194, 19–20); S'B. Cf. Ved. Variants II § 723, p. 330.

vanaspate s'atavals'o viroha RV. III; TS.²; MS.; K.²; Kap. 2. 9 (20, 1); 41. 1 (236, 3); TB.; ApS'S.²; MS'S. :: atas tvaṁ deva vanaspate s'atavals'o viroha VS.; S'B. Dazu devabarhiḥ (K.; Kap. deva barhis') s'atavals'am viroha TS.; K.²; Kap. 1. 2 (3, 8); 47. 1 (284, 14–15); TB.; ApS'S. :: atas tvaṁ barhiḥ s'atavals'am viroha MS.; MS'S.

Mit doppeltem Vokativ: patni patny eṣa te lokah MS.²; ApS'S.; MS'S.; S'abara zu PūMī. 3. 4. 18 :: patny eṣa te patni lokah K.

8. Männliches vor Weiblichem und umgekehrt

A. pitṛ — mātṛ :: mātṛ — pitṛ:

AVP. 18. 10. 7 (JAOS. 58, 586) pitā mātā ca retaso bhavāthaḥ aber die Parallele AV. 14. 2. 37 mātā pitā ca retaso bhavāthaḥ. Ganz ähnlich die Variante in den folgenden Parallelen:

K. 9. 6 (109, 19); Kap. 8. 10 (87, 13) yat pitaraṁ mātaraṁ vā jihinśima :: AV. 6. 120. 1; AVP. 16. 50. 9 (Am. Or. Ser. IX, 51); TS. 1. 8. 5. 3; MS. 1. 10. 3 (143, 1); 4. 14. 17 (245, 1); TB. 3. 7. 20. 4; TA. 2. 6. 2; AS'S. 2. 7. 11 yan mātaraṁ pitaraṁ vā jihinśima und AVP. 9. 22. 6 (JAOS. 42, 139) yan mātaraṁ yat pitaraṁ yad vā jāmātaraṁ hiṁsmaḥ (so Barret; ms.... yad rājamadriyaṁs'isah).

TB. 3. 12. 3. 1 sa eva putraḥ sa pitā sa mātā :: RV. 1. 89. 10; AV. 7. 6. 1; VS. 25. 23; MS. 4. 14. 4 (221, 1); AB. 3. 31. 10; Ait. Ar. 3. 1. 6. 22 (Keith p. 132, 11); TA. 1. 13. 4; JUB. 1. 41. 4; Nir. 4. 23 aditir mātā sa pitā sa putraḥ.

TS. 1. 5. 10. 1; AS'S. 2. 5. 3; MS'S. 1. 6. 3. 9 pitā mātā ca dadhatur yad (MS'S. nv) agre :: K. 7. 3 (64, 20); Kap. 5. 2 (51, 11) mātā pitā ca dadhatur nv agre.

Anmerkung. Auch sonst wechselt die Anordnung pitṛ: mātṛ und mātṛ: pitṛ in den Mantras häufig. Vgl. arvāṇ achā pitaraṁ mātaraṁ ca RV.; VS.; TS.; KAs'v.; ā mā gantāṁ pitarā mātārā ca (ChMbh. mātārā yuvam) VS.; TS.; K.; S'B.; ChMbh. 8. 54;

indram manye pitaram mātaram ca MS. (sechsmal) dazu tam vai manyet pitaram mātaram ca ViDh. und tam manyeta pitaram mātaram ca SamhitopaniṣadB.; VāDh.; Nir.; pitaram ca dṛs'eyam mātaram ca RV.; pitar mātara yad ihopabruve vām RV.; MS.; TB.; pitā mātā ca bhuvanāni rakṣataḥ. RV.; pitā mātā ca rakṣatām avobhiḥ RV.; pitā mātā bhrātara enam āhuḥ RV.; pitā mātā madhuvacāḥ suhastā RV.; pitā mātā vis'-vavidā sudaṁsasā RV.; pitā mātā sadam in mānuṣāṇām RV.; MS.; K.; TB.; pitur mātura adhy ā ye samasvaran RV.; pitre māt্রে vibhukratum RV., AV.; puṣā jñātimān sa māmuṣyai pitrā mātṛā bhrātṛbhir jñātimantaṁ karotu svāhā S'G.; mā hiṁsiṣṭam pitaram mātaram ca AV.; yad antarā pitaram mātaram ca RV.; VS.; MS.; K. (zweimal); S'B. (zweimal); TB.; veda te pitaram veda mātaram S'S'S.; sa veda putraḥ pitaram sa mātaram AV.; TS.; TB. Dagegen atho mātātho pitā TA.; anu tvā mātā manyatām anu pitā VS. (zweimal); TS. (zweimal); MS. (viermal); K. (fünfmal); Kap. 1. 17 (13, 8-9); 2. 12 (21, 12); 37. 4 (197, 18); 41. 6 (242, 18); S'B. (zweimal); SMB.; anv enam mātā manyatām anu pitā RVKhila ed. Scheft. p. 154, n. 3; MS.; K.; AB.; TB.; AS'S.; ayaṁ mātāyaṁ pitā RV.; JB. 3. 169 (Caland § 190, p. 261, 28); tābhyāṁ no 'bhi jigraho mātēva putraṁ piteva sūnum AVP. 16. 46. 1-10 (Am. Or. Ser. IX, 47); 16. 47. 1 (ibid. p. 48); 16. 48. 1-5 (ibid. p. 49); tisro mātṛs trīn pitṛn bibhrad ekaḥ RV.; AV.; AVP. 16. 66. 10 (Am. Or. Ser. IX, 66); pari mātura atho pituḥ AV.; mātā ca te pitā ca te VS. (zweimal); TS.; MS.; KAs'v.; S'B. (dreimal); TB.; AS'S.; S'S'S.; yat te mātā yat te pitā AV.; AVP. 8. 19. 4 (JAOS. 41, 288); AVP. 9. 13. 5 (JAOS. 42, 125); yad āpipeṣa mātaram pitaram TB. (von Devarāja zu Naigh. Bibl. Ind. I, p. 171, 16 zitiert); yadīdaṁ mātura yadi vā pitura naḥ AV.; AVP. 16. 49. 9 (Am. Or. Ser. IX, 50); yan mātaram ca pitaram ca sākam RV.; yan me mātā yan me pitā AV.; AVP. 16. 63. 9 (Am. Or. Ser. IX, 63); rātrī mātā nabhaḥ pitā AV.; vibhūr (KAs'v. vibhur) mātṛā prabhūḥ (KAs'v. prabhūḥ) pitrā VS.; TS.; MS.; KAs'v.; S'B. (zweimal); TB. (zweimal); ApS'S. (zweimal); MS'S.; sastu mātā sastu pitā RV. und svaptu mātā svaptu pitā AV., AVP. 4. 6. 6 (JAOS. 35, 52); svasti mātṛa uta pitre no astu AV.; hatā mātā hataḥ pitā SMB.

B. kumāraḥ – kumārī :: kumārī – kumāraḥ AV. 10. 8. 27 tvaṁ strī tvaṁ pumān asi kumāra uta vā kumārī aber die Parallele AVP. 16. 103. 4 (Am. Or. Ser. IX, 105) tvaṁ strī tvaṁ pumān asi tvaṁ kumāry uta vā kumāraḥ.

In AVP. stimmt die Reihenfolge kumārī – kumāraḥ mit dem vorhergehenden strī – pumān überein; zu AV. kumāraḥ – kumārī trotz vorhergehendem strī – pumān vgl. oben § 1, B.

C. gandharvāḥ – apsarasah :: apsarasah – gandharvāḥ.
AVP. 5. 38. 6 (JAOS. 37, 306) gandharvāṇām apsarasām devānām caraṇe caran aber die Parallele RV. 10. 136. 6 apsarasām gandharvāṇām mṛgāṇām caraṇe caran.

Die Reihenfolge gandharvāḥ – apsarasah auch AVP. 5. 29. 2 (JAOS. 37, 293) gandharvāṇām apsarasām yad varcaḥ (so Barret; ms. yad asmai); AVP. 13. 4. 6 (JAOS. 48, 42) gandharvāṇām apsarasām anantam iti saṁgamam; AV. 12. 1. 50; AVP. 17. 5. 8 (Am. Or. Ser. IX, 157) ye gandharvā apsaraso ye cārāyāḥ kimīdinaḥ; AV. 14. 2. 9; AVP. 18. 7. 10 (JAOS. 58, 582); ApMB. 1. 7. 8 ye gandharvā apsaras' ca devīḥ.

Die Reihenfolge apsarasah – gandharvāḥ auch AVP. 4. 18. 4 (JAOS. 35, 70) apsarābhyo gandharvebhyo devebhyo asurebhyah; AV. 4. 37. 2; AVP. 13. 4. 2 (JAOS. 48, 42) tvayā vayam apsaraso gandharvāṇs' cātayāmahe (AVP. cātayāmasi); AVP. 13. 4. 10 (JAOS. 48, 42) apeteto 'psaraso gandharvā yatra vo gṛhāḥ; AV. 4. 37. 12; AVP. 13. 4. 12 (JAOS. 48, 42) jāyā id vo apsaraso gandharvāḥ patayo yūyam; RVKhila 4. 8. 3 (Scheft. p. 121); MG. 1. 22. 11 yā medhāpsarāsu (RVKhila 10. 151. 3, Aufrecht RV.², p. 686 medhā apsarāsu) gandharveṣu ca yan manaḥ und TA. 10. 41. 1; MahānUp. 16. 6; HG. 1. 8. 4; ApMB. 2. 4. 6 apsarāsu ca yā medhā gandharveṣu ca yan manaḥ (ApMB. yad yas'ah).

9. Vater – Sohn und umgekehrt

pitṛ – putra :: putra – pitṛ:

AV. 12. 3. 34 upainam jīvān pitaras' ca putrā etaṁ svargaṁ gamayāntam agneḥ aber die Parallele AVP. 17. 39. 5 (Am. Or. Ser. IX, 195) upainam putrāṣ pitaras' ca sidān imaṁ svargaṁ gamayāntam agneḥ.

Ganz ähnlich die Variante AV. 10. 8. 28 utaiṣāṁ pitota vā putra eṣāṁ utaiṣāṁ jyeṣṭha uta vā kaniṣṭhaḥ [die AVP. Parallele 16. 103. 5 (Am. Or. Ser. IX, 105) hat utaiṣāṁ jyeṣṭha uta vā kaniṣṭha utaiṣāṁ bhrātota vā pitaiṣāṁ] aber die Parallele JUB. 3. 10. 12 utaiṣāṁ jyeṣṭha uta vā kaniṣṭha utaiṣāṁ putra uta vā pitaiṣāṁ.

Zu pitṛ – putra vgl. AV. 1. 30. 2 ye vo devāḥ pitaro ye ca putrāḥ.

10. Der Name der Gottheit mit deva- und umgekehrt

A. savitṛ deva :: deva savitṛ.

AVP. 5. 4. 8 (JAOS. 37, 263) savitā devo 'bhimātiṣāhaḥ aber AV. 5. 3. 9 devaḥ savitābhimātiṣāhaḥ; cf. TS. 4. 7. 14. 3, K. 40. 10 (144, 7) devaṁ savitāram abhimātiṣāham.

Zum Nominativ savitā devaḥ: AVP. 2. 73. 4 (JAOS. 30, 244) parāyan nas savitā devo agniḥ; AV. 13. 1. 20, AVP. 18. 16. 10 (JAOS. 58, 594) pari tvā dhāt savitā devo agniḥ (AVP. 'gniḥ); RV. 10. 12. 8, AV. 18. 1. 36 savitā devo varuṇāya vocat.

Dazu:

api ṣtutaḥ savitā devo astu RV. VII.

hiraṇyākṣaḥ savitā deva āgāt RV. I; VS.

aramatiḥ savitā deva āgāt RV. II.

ūrdhvaṁ ketuṁ savitā devo as'ret RV. IV.

ūrdhvaṁ bhānuṁ savitā devo as'ret RV. IV, VII; KB.

vaiś'vānaraḥ savitā deva etu RV. I; VS.

vaiś'vānaraḥ savitā devo as'ret RV. VII; VS.

savitā devaḥ somasya pibatu RVKhila 5. 5. 4 (Scheft. p. 137).

bṛhaspatiḥ savitā devo agniḥ K.; Kap. 25. 3 (96, 9).

savitā devaḥ somasya matsat S'S'S.

savitā devaḥ parāmīvāṁ sāviṣat parāghas'aṁsam S'S'S.

savitā deva uttamānanīke abhirocaya yājinam (var. lect. roca yāgiram) Vaikh. transl. p. 90, note 17.

Zum Nominativ devaḥ savitā: AVP. 9. 12. 8 (JAOS. 42, 124) pra yātu devas savitā; AVP. 10. 9. 8 (JAOS. 43, 109); MS. 1. 2. 1 (9, 13) tebhīr mā devaḥ savitā punātu (cf. ApS'S. 10. 6. 1 tābhīr no devaḥ savitā punātu; ApMB. 1. 2. 1 tābhīṣ tvā devaḥ savitā punātu); AVP. 17. 26. 17 (Am. Or. Ser. IX, 178) devaḥ savitā

vahad duṣvapnyaṁ parā vahad duṣvapnyam; RV. 7. 35. 10; AV. 19. 10. 10; AVP. 13. 8. 10 (JAOS. 48, 53); S'S'S. 15. 8. 19 s'arṁ no devaḥ savitā trāyamāṇaḥ; AV. 14. 1. 49; AVP. 18. 5. 5 (JAOS. 58, 579) devas te savitā hastaṁ gr̥hṇātu; AVP. 3. 37. 5 (JAOS. 32, 385) as'vinā devas savitā bhagas'ca; AVP. 10. 1. 11 (JAOS. 43, 98) idaṁ vo devas savitā; AV. 6. 58. 1 yas'asaṁ mā devaḥ savitā kṛṇotu; AV. 1. 18. 3 devas tvā savitā sūdayatu; RV. 10. 34. 8; 10. 139. 3; AV. 10. 8. 42; VS. 12. 66; TS. 4. 2. 5. 5; MS. 2. 7. 12 (91, 8); K. 16. 12 (234, 13); Kap. 25. 3 (96, 4); S'B. 7. 2. 1. 20 deva iva savitā satyadharmā; AV. 7. 14. 4; AB. 3. 29. 4; AS'S. 5. 18. 2; S'S'S. 8. 3. 4 damūnā devaḥ savitā vareṇyaḥ; RV. 10. 17. 4; AV. 18. 2. 55; VS. 23. 16; MS. 1. 2. 15 (25, 16); S'B. 13. 2. 7. 12; TB. 3. 7. 7. 14; TA. 6. 1. 2; 6. 4. 2 (bis); ApS'S. 7. 16. 7 tatra tvā devaḥ savitā dadhātu; AV. 18. 4. 31 etat te devaḥ savitā; RV. 10. 174. 3; AV. 1. 29. 3 abhi tvā devaḥ savitā; RV. 9. 110. 6; SVJ. 3. 58. 3 vāraṁ na devaḥ savitā vy urṇute.

Dazu:

svādhīr devaḥ savitā RV. V.

devas' ca savitā bhagaḥ RV. VII; MS.

sa no devaḥ savitā pāyur īdyaḥ RV. X.

sa no devaḥ savitā s'arma yachatu RV. IV.

sa ghā no devaḥ savitā sahāvā (TB. savāya) RV. VII; MS.; S'B.; TB.; AS'S.²

rajāṁsi devaḥ savitā mahitvanā RV. V; VS.; TS.; MS.; K.; S'B.

prāsāvid devaḥ savitā jagat pr̥thak RV. I; SV.

tvaṁ devaḥ savitā ratnadhā asi RV. II.

tiṣṭhā devo na savitā RV. I; SV.; SVJ. 1. 6. 3; VS.; TS.; K.²; MS.; AB.; S'B.; TB.; MahanUp.

r̥tena devaḥ savitā s'amāyate RV. VIII.

ud u ṣya devaḥ savitā damūnāḥ RV. VI; AB.; KB.; S'B.; AS'S.; S'S'S.

ud u ṣya devaḥ savitā yayāma RV. VII.

ud u ṣya devaḥ savitā savāya RV. II; AB.; KB., S'S'S.

ud u ṣya devaḥ savitā hiraṇyayā RV. VI; AB.²; KB.³; AS'S.³; S'S'S.³

uta sya devaḥ savitā bhago naḥ RV. VI.

abhūd devaḥ savitā vandyo me naḥ RV. IV; K.; KB.; GB.²; TB.; AS'S.; Vait.; ApS'S.; MS'S.

tasyāṁ no (MS. om. no) devaḥ savitā dharmam (VS.; VSK.; TS.; S'B. dharma) sāviṣat (VSK. sāviṣak) VS.²; VSK.²; TS.; MS.; K.; S'B. Zu sāviṣat :: sāviṣak cf. Vedic Variants II § 142, p. 77.

devas tvā savitā punātv vasoḥ pavitreṇa . . . VS.; S'B.; ApS'S.
devas tvā savitā punātv (MS'S.; GG.; KhG. savitotpunātv) achidreṇa pavitreṇa . . . TS.; K.²; Kap. 1. 13 (10, 14); 35. 7 (183, 20); MS.; MS'S.; GG.; KhG.

devas tvā savitotpunātu MS.; Kaus'.; ChMbh. 1. 12.

devo mā savitā punātv achidreṇa pavitreṇa . . . VS.; S'B.; Vaikh. transl. p. 7, note 19.

devo vaḥ savitā punātv achidreṇa pavitreṇa (K. pavitreṇa sūryasya ras'mibhis svāhā; Kap. pavitreṇa sūryasya ras'mibhiḥ) MS.²; K.; Kap. 1. 5 (5. 1).

devo vaḥ savitā prāpayatu s'reṣṭhatamāya karmaṇe VS.; TS.; MS.²; K.²; Kap. 1. 1 (1, 3); 46. 8 (282, 21) GB.; S'B.; TB.; ChMbh. 6. 46.

devo vaḥ savitā vivinaktu MS.

devo vaḥ savitā hiranyapāṇiḥ pratigrbhṇātu (VSK. vaḥ savitā pratigrbhṇātu hiranyapāṇir achidreṇa pāṇinā) VS.; VSK.; S'B.².

devo vaḥ savitā hiranyapāṇiḥ prati (MS.; MS'S. ⁰pāṇir upa) grhṇātu TS.²; MS.²; K.²; Kap. 1. 6 (5, 14); 47. 5 (289, 1-2) TB.²; ApS'S.²; MS'S.

devo vaḥ savitotpunātv achidreṇa pavitreṇa vasoḥ (K. om. vasoḥ) sūryasya ras'mibhiḥ TS.²; MS.²; K.

devas tvā savitā madhvānaktu VS.²; TS.³; MS.³; K.⁴; Kap. 2. 9 (19, 23); 2. 10 (20, 9) 41. 1 (235, 2); MS'S.

devas tvā savitā s'rapayatu varṣiṣṭhe adhi (VS.; K.; S'B. 'dhi; Kap. 47. 7 das ms. abhi) nāke (MS. nāke prthivyāḥ) VS.; TS.; MS.²; K.²; Kap. 1. 8 (6, 10); 47. 7 (290, 2); S'B.

devas tvā savitā hvayati (TS.; K.; TB. hvayati devayajyāyai; Kap. hvayatu devayajyāyai) TS.; MS.; K.²; Kap. 1. 12 (8, 17); 47. 11 (294, 18); TB.; MS'S.

devas tvā savitod vapatu VS.; TS.²; MS.³; K.²; Kap. 30. 5 (143, 9); S'B.; TS.²; ApS'S.²; MS'S.

s'r̥ṇotu devaḥ savitā havam me VS.; TS.; MS.²; K.; Kap. 2. 16 (24, 2); S'B.

ayam no devaḥ savitā bṛhaspatiḥ ApMB.

devo vām savitā madhvānaktu ApS'S.

medhām te (PG. me) devaḥ savitā AG.; ApMB.; PG.

Bei den anderen Kasus (Akkusativ, Instrumental, Dativ, Genitiv und Vokativ) nur die Wortfolge devam savitāram, devena savitrā, devāya savitre, deva savitaḥ.

In der Verbindung des Adjektivums daivya mit savitr̥ steht der Genitiv savitur daivyasya RV. 1. 35. 5; TB. 2. 8. 6. 2 s'as'vad vis'aḥ (TB. dis'aḥ) savitur daivyasya einem Instrumental daivvena savitrā VS. 37. 15; S'B. 14. 1. 4. 5 sam daivvena savitrā (cf. TA. 4. 7. 1; 2 sam devena savitrā) gegenüber.

B. āpo devīḥ :: devīr āpaḥ:

AV. 10. 5. 7 14 apām s'ukram āpo devīḥ aber AVP. 16. 128. 1–9 (Am. Or. Ser. IX, 123) apām s'ukram devīr āpaḥ.

Dieselbe Variante:

TS. 1. 1. 5. 1; TB. 3. 2. 5. 3; 3. 3. 6. 1 āpo devīr agrepuvo agrepuvo 'gra imam yajñam nayata . . . aber VS. 1. 12; VSK. 1. 4. 2; S'B. 1. 1. 3. 7 devīr āpo agrepuvo agrepuvo 'gra imam adya yajñam nayata und MS. 1. 1. 4 (2, 12); K. 1. 11 (5, 20); 31. 10 (12, 3) Kap. 1. 11 (7, 15); 47, 10 (293, 13); MS'S. 1. 2. 1. 12; 1. 2. 5. 21; 1. 8. 4. 3 devīr āpo 'greguvo 'greṇīyo 'gre 'sya yajñasya preta (K; Kap. agreguvaḥ [Kap. agregvaḥ] premam yajñam nayata).

TS. 1. 3. 8. 2 āpo devīḥ s'uddhāyuvah s'uddhā yūyam devān ūdhvam aber MS. 1. 1. 11 (7, 5); 1. 2. 16 (26, 6); 3. 10. 1 (128, 7); K. 3. 6 (25, 16); Kap. 2. 13 (22, 3) devīr āpaḥ s'uddhā yūyam devān yuyudhvam (K. yūdhvam; Kap. ms. yuddham, Raghu Vira yuyudhvam) und VS. 6. 13; S'B. 3–8. 2. 3 devīr āpaḥ s'uddhā voḍhvam supariviṣṭā deveṣu.

Für āpo devīḥ: RV. 10. 109. 1; AV. 5. 17. 1; AVP. 9. 15. 1 (JAOS. 42, 127) āpo devīḥ prathamajā r̥tena (AV.; AVP. r̥tasya); AVP. 13. 10. 10 (JAOS. 48, 57) āpo devīḥ pis'ācānām; AVP. 5. 14. 2 (JAOS. 37, 275) āpo devīr yajñakṛtaḥ; AV. 18. 4. 39; HG. 2. 12. 10; ApMB. 2. 20. 24 āpo devīr ubhayāns tarpayantu.

Dazu:

āpo devīr ghṛtaminvā u āpaḥ (K. ghṛtam id āpa āsan) MS.; K.²,
und Pratīka āpo devīr ghṛtam Kap. 48. 4 (298, 9).

apo devīḥ pratigrbhṇita (TS.; K.; Kap.; ApS'S. °grhṇita) bhas-
maitat VS.; TS.; MS.; K.²; Kap. 25. 1 (93, 11); 31. 2 (149,
13); S'B.; ApS'S.

āpo devīr bṛhatīr vis'vasambhuvaḥ VS.; TS.³; MS.²; K.²; Kap. 1.
14 (10, 19); 35. 8 (184, 13); S'B.; VādhS. Acta Orientalia VI
p. 137, 5–6.

āpo devīr yajñīyā māvis'antu TS.; KAs'v.

āpo devīḥ s'undhata mā madhumantam . . . MS.

āpo devīḥ svadantu (VSK. sadantu) svāttam cit sad devahaviḥ
VS.; VSK.; S'B.

svāttam sad dhavir āpo devīḥ svadantu MS.

svāttam cit sadevaḥ havyam āpo devīḥ svadatainam TS.²;
ApS'S.

āpo devīḥ s'uddhāḥ stha TB.; ApS'S.

āpo devīḥ sarasvatīḥ ApMB.

Für devīr āpaḥ: AVP. 17. 26. 12 (Am. Or. Ser. IX, 178) devīr
āpo vahantu duṣvapnyam; AVP. 16. 70. 10 (Am. Or. Ser. IX,
71) devīr āpa ūrjam bhāgāya vo 'kṣitā akṣitaya ā siñcāmi.

Dazu:

devīr āpa eṣa vo garbhaḥ VS.; TS.²; K.²; Kap. 3. 11 (35, 2–3); S'B.
devīr āpaḥ saṁ madhumatīr madhumatībhiḥ sṛjyadhvam TS.;
TB.

devīr āpo madhumatīḥ saṁsṛjyadhvam MS.²; K.; MS'S.

devīr āpo apām napād rāṣṭradāḥ stha MS.²

devīr āpo mātaraḥ sūdayitnvaḥ RV. X.

devīr āpo (VSK. āpo apām napād) yo va ūrmiḥ pratūrṭiḥ . . .
VS.; VSK.; S'B.

Drei verschiedene Mantras, die mit devīr āpo apām napād ya ūr-
mir haviṣya indriyāvān beginnen (a) TS.; MS.; K.; Kap. 1. 16
(12, 13); Vādh. S. Acta Orientalia VI, p. 151, 27; (b) MS.; (c)
VS.; TS.; K.; Kap. 2. 16 (24, 3); S'B.

devya [Wackernagel III § 89, c, β, p. 177, 16] (ApS'S. divyā,
var. lect. devyā) āpo nannamyadhvam (KS'S. nañnam⁰) . . .
PB.; KS'S.; ApS'S.

Beim Akkusativ nur die Wortfolge apo devīḥ, vgl. dazu apo devā madhumatīr agr̥bhñan VS.; S'B.

In der Verbindung des Adjektivums divya mit āpaḥ steht āpo divyāḥ AV. 4. 8. 5; AVP. 4. 2. 6 (JAOS. 35, 46); K. 37. 9 (89, 14) yā āpo divyā payasā madanti (K. saṁbabbhūvuḥ, AVP. ms. sadanti) aber die Parallele hat divyā āpaḥ: TS. 2. 7. 15. 4; 3. 1. 2. 3; AG. 4. 7. 15; ChMbh. 8. 26 yā divyā āpaḥ payasā (AG. pr̥thivī) saṁbabbhūvuḥ.

Zu āpo divyāḥ: AV. 4. 8. 4; 6; 8. 2. 14; AVP. 4. 2. 5 (JAOS. 35, 46); 4. 27. 5 (JAOS. 35, 83); 16. 4. 4 (Am. Or. Ser. IX, 6) āpo divyāḥ payasvatīḥ. Cf. apām divyānām sakhye carantam RV. X.

Zu divyā āpaḥ: AVP. 8. 18. 3 (JAOS. 41, 286) divyā āpo vai s'akvariḥ.

Dazu:

divyā āpa oṣadhayaḥ TA.³

divyā āpo abhi yad enam āyan RV. VII.

devya (ApS'S. divyā) āpo nannamyadhvam . . . PB.; KS'S.; ApS'S.

C. Vokativ soma deva :: deva soma.

TS. 3. 2. 5. 7 apsu dhautasya soma deva te nṛbhiḥ sutasyeṣṭa-yajuṣa stutastomasya s'astokthasya yo bhakṣo as'avanir yo gosanis tasya . . . aber K. 4. 13 (38, 3-4); Kap. 3. 11 (35, 4) apsu dhautasya te deva soma nṛbhis stutasya yo bhakṣo gosanis yo 's'vasanis tasya . . .; PB. 1. 6. 11; 12 apsu dhautasya te deva soma nṛbhiḥ sutasya madhumantaṁ bhakṣaṁ karomi; MS. 1. 3. 39 (46, 1) apsu dhautasya te deva soma nṛbhiḥ ṣtutasya yas te gosanis bhakṣo yo as'vasanis tasya . . .; AS'S. 6. 12. 11; S'S'S. 8. 8. 6; 8. 9. 4 apsu dhūtasya deva soma te mativido. . .

Zum Vokativ soma deva: vasumadgaṇasya (und rudravadgaṇasya, ādityavadgaṇasya) soma deva te matividaḥ prātaḥsavanasya (und mativido mādhyandinasya savanasya, matividas tr̥tīyasya savanasya) . . . TS.; MS'S.

Zum Vokativ deva soma: yas te as'vasanir (VSK. yas te deva somās'vasanir) bhakṣo . . . VS.; VSK.; S'B.; deva soma reto-dhā adyāsmin . . . PB.; KS'S.; ApS'S.; MS'S.; deva somaḥ te lokaḥ VS.; S'B.; ākhuṁ cid eva deva soma RV. IX; svasti te

deva soma sutyām udṛcam (VS.; TS.; Kap. om. udṛcam) as'īya (MS. sutyām as'īya svasty udṛcam; K. sutyām as'īya svasty odr-cam) VS.; VSK.; TS.²; MS.; K.; Kap. 2. 2 (16, 3); AB.; GB.; S'B.; AS'S.; S'S'S.; Vait.; LS'S.; sa pinvasva ghṛtavad deva soma TS.; s'ukraṁ te s'ukra s'ukreṇa candraṁ candreṇāmṛtam amṛtena krīṇāmi deva soma MS.; iṣṭayajuṣas te deva soma stutastomasya s'astokthasye tiroahnasya . . . PB.; iṣṭayajuṣas te deva soma stutastomasya s'astokthasya harivataḥ . . . TS.; etat tvaṁ deva soma (TS.; ApS'S. tvaṁ soma) devo (K.; Kap. om. devo) devāṁ (TS.; K.; Kap.; ApS'S. devān) upāgāḥ VS.; K.²; Kap. 2. 8 (19, 12); 40. 5 (230, 2); TS.²; S'B.; ApS'S.; etat tvaṁ deva soma upāvṛtaḥ MS.²; asmatsakhā tvaṁ deva soma . . . VS.; VSK.; S'B.; asmatsakhā deva soma jāgatena . . . TS.; MS.; K.; achinnasya te deva soma dakṣasya rāyaspoṣasya suvīryasyābhigrahītāraḥ syāma MS.; achinnasya te deva soma suvīryasya rāyaspoṣasya daditāraḥ (Kap. dadhitāraḥ) syāma VS.; K.; Kap. 3. 3 (28, 5-6); S'B.; svasti vyaṁ tvayā vasema deva soma sūrya . . . MS'S.

Nicht in Parallelstellen:

D. agnir devaḥ :: devo 'gniḥ:

agnir devo duṣṭarītur adābhyah (MS.; K. adabdhah) AVP. 15. 1. 1 (JAOS. 50, 46); TS.; MS.; K.; AS'S.; agnir devo devānām abhavat purohitaḥ RV. X; agnir no devaḥ suvite dadhātu TB.; agnir janmāni deva ā vi vidvān RV. VII; agnir devo daivyo (ApS'S. om. daivyo) hotā devān yakṣad . . . S'B.⁷; KS'S.; ApS'S.; MS'S. Aber pari (AV. upa) prāgād devo agniḥ AV. 1. 28. 1; AVP. 10. 1. 12 (JAOS. 43, 98); K.; ApS'S.; nis te s'a-trūn dahati devo agniḥ AVP. 4. 18. 5 (JAOS. 35, 70).

E. uṣasaṁ devīm :: devīm uṣasam:

dadhikrām agnim uṣasaṁ ca devīm RV. I; X; ghṛtapratikām uṣasaṁ na devīm RV. VII. Aber acha vo devīm uṣasaṁ vibhātīm RV. III.

F. Nominativ pṛthivī devī :: Vokativ devi pṛthivi:

pṛthivī devī sumanasyamānā AV. 11. 1. 8; AVP. 16. 89. 8 (Am. Or. Ser. IX, 91). Aber dṛñhasva devi pṛthivi svastaye VS.; TS.; MS.; K.; S'B.

G. Akkusativ: varuṇaṁ devam :: Vokativ deva varuṇa:

yamaṁ paś'yāsi varuṇaṁ ca devam RV. X; AV.; MS. [Aber adjektivisch der Nominativ yo daivo (AVP. daivyo) varuṇo yaś' ca mānuṣaḥ AV. 4. 16. 8; AVP. 5. 32. 7 (JAOS. 37, 298)]. Aber te syāma deva varuṇa RV. VII; SV.; SVJ. 3. 32. 9; AB.²; GB.; yaś te deva varuṇa gāyatrachandāḥ . . . TS.; ApS'S.; yaś te deva varuṇa jagatīchandāḥ . . . (und triṣṭupchandāḥ . . .) TB.

11. Adjektivum (deiktisches Pronomen, Numerales) – Nomen (Pronomen) :: Nomen (Pronomen) – Adjektivum (deiktisches Pronomen, Numerales)

A. Adjektiva

(a) divya:

AV. 4. 20. 3 divyasya suparnaśya tasya hāsi kanīnikā aber AVP. 8. 6. 3 (JAOS. 41, 271) suparnaśya divyasya tasya hāsi kanīnikā.

Zu divyaḥ suparnaḥ: RV. 1. 164. 46; AV. 9. 10. 28; Nir. 7, 18 atho divyaḥ sa suparṇo garutmān.

TB. 2. 7. 15. 4; 3. 1. 2. 3; AG 4. 7. 15; ChMbh. 8. 26 yā divyā āpaḥ payasā (AG. pṛthivī) saṁbabhūvuḥ aber AV. 4. 8. 5; AVP. 4. 2. 6 (JAOS. 35, 46); K. 37. 9 (89, 14) yā āpo divyā payasā madanti (K. saṁbabhūvuḥ; AVP. ms. sadanti).

Zu divyā āpaḥ: divyā āpa oṣadhayaḥ TA.³; divyā āpo abhiyad enam āyan RV. VII; devya (ApS'S. divyā, var. lect. devyā) āpo nannamyadhvam PB.; KS'S.; ApS'S.; divyā āpo vai s'āk-varīḥ AVP. 8. 18. 3 (JAOS. 41, 286).

Zu āpo divyāḥ: AV. 4. 8. 4; 6; 8. 2. 14; AVP. 4. 2. 5 (JAOS. 35, 46); 4. 27. 5 (JAOS. 35, 83); 16. 4. 4 (Am. Or. Ser. IX, 6) āpo divyāḥ payasvatīḥ. Cf. apāṁ divyānāṁ sakhye carantam RV. X.

Eine ähnliche Variante:

VS. 2. 22; S'B. 1. 9. 2. 31; TB. 3. 7. 5. 10; ApS'S. 4. 12. 3 divyaṁ nabho gachatu yat svāhā und VS. 6. 21; MS. 1. 2. 18 (28, 3); 3. 10. 7 (139, 1); S'B. 3. 8. 5. 3 divyaṁ nabho gacha svāhā aber VSK. 6. 5. 1; TS. 1. 3. 11. 1; 6. 4. 1. 3 nabho divyaṁ gacha svāhā.

In nicht parallelen Mantras:

divyo gandharvo ketapūḥ (VSK. ⁰pāḥ) ketaṁ naḥ (MS.; K. om. naḥ) punātu VS.³; VSK.; TS.²; MS.; K.²; S'B.²; SMB.; ChMbh. 1. 16; divyo gandharvo bhuvanasya yas patiḥ AV.; divyo gandharvo rajaso vimānaḥ RV. X aber der Akkusativ apāṁ gandharvaṁ divyam nṛcakṣasam RV. IX.

(b) sarva, vis'va:

AVP. 14. 3. 30 (JAOS. 47. 247) sarvāṁs tāṁl lokān āpnoti. Aber AV. 10. 9. 10 lokān sa sarvān āpnoti.

AV. 11. 6. 5 vis'vān ādityān brūmaḥ aber AVP. 15. 13. 5 (JAOS. 50, 62) ādityān sarvān brūmaḥ.

AV. 4. 9. 1 vis'vebhir devair dattam aber AVP. 8. 3. 8 (JAOS. 41, 269) devebhiḥ sarvaiḥ proktam.

AVP. 18. 24. 6 (JAOS. 58, 604) sa vis'vān devān tīras saptathuḥ (korrupt) saṁpas'yan yāti bhuvanāni vis'vā aber AV. 10. 8. 18; 13. 2. 38; 13. 3. 14 sa devān sarvān urasy upadadya saṁpas'yan yāti bhuvanāni vis'vā.

AV. 13. 2. 10 udyan ras'mīn ā tanuṣe vis'vā rūpāṇi puṣyasi [zum zweiten Stollen vgl. AV. 7. 60. 7 ihaiva sta mānu gāta vis'vā rūpāṇi puṣyata] aber AVP. 18. 21. 4 (JAOS. 58, 600) udyan ras'mīn ā tanuṣe prajāṣ sarvā vi pas'yasi.

AV. 4. 20. 1 ā pas'yati prati pas'yati parā pas'yati pas'yati | divam antarikṣam ād bhūmīm sarvaṁ tad devi pas'yati aber AVP. 8. 6. 1 (JAOS. 41, 271) ā pas'yasi prati pas'yasi parā pas'yasi pas'yasi | dyām antarikṣam ād bhūmīm tat sarvaṁ devi pas'yasi.

AVP. 16. 25. 10 (Am. Or. Ser. IX, 27) sarvaṁ tad anumanyantām aber AV. 9. 4. 20 tat sarvam anumanyantām.

AVP. 5. 32. 7 (JAOS. 37, 298) yas samāmyo varuṇo yo vyāmyo yas saṁdes'yo varuṇo yo vides'yaḥ | yo daivyo varuṇo yas' ca mānuṣaḥ sarvāṁs tvayi tān prati muñcāmy atra aber AV. 4. 16. 9 yaḥ samāmyo varuṇo yo vyāmyo yaḥ saṁdes'yo varuṇo yo vides'yaḥ | tais tvā sarvair abhi ṣyāmi pās'air asāv amuṣy-āyaṇamuṣyāḥ putra | tān u te sarvān anu saṁdis'ami.

AV. 11. 8. 15 tvacā prāvṛtya sarvaṁ tat saṁdhā sam adadhān mahī aber AVP. 16. 86. 5 (Am. Or. Ser. IX, 88) tvacā prāvṛtya tat sarvaṁ saṁdhā sam adadhān mayi.

AVP. 16. 155. 2 (Am. Or. Ser. IX, 147) sarvāṁs tān brahma rakṣati aber AV. 11. 5. 22 tān sarvān brahma rakṣati.

(c) Verschiedene Adjektiva vor oder nach dem dazugehörigen Nomen:

AV. 12. 3. 45 idaṁ prāpam uttamaṁ kāṇḍam asya aber AVP. 17. 40. 5 (Am. Or. Ser. IX, 196) idaṁ kāṇḍam uttamaṁ prāpam.

AV. 2. 6. 5; 3. 12. 5; AVP. 3. 33. 6 (JAOS. 32, 380); VS. 27. 6; VSK. 29. 6; TS. 4. 1. 7. 3; MS. 2. 12. 5 (149, 5); K. 18. 16 (276, 18); Kap. 29. 4 (132, 5); HG. 1. 27. 7 athāsmabhyaṁ saha-vīrāṁ (AV.; AVP.; VSK.; MS.; K.; Kap. 0vīrāṁ) rayiṁ dhāḥ [cf. TS. 3. 5. 2. 1 athāsmabhyaṁ saha-vīrāṁ rayiṁ ni yachatam; RV. 4. 34. 2 suvīrāṁ asme rayiṁ erayadhvam] aber AV. 7. 20. 4; 7. 79. 1; AVP. 3. 20. 5 (JAOS. 32, 366); TS. 3. 5. 1. 1; MS'S. 6. 2. 3; PG. 3. 4. 4 rayiṁ no dhehi subhage suvīrāṁ (MS'S. 0re; PG. suvīryam); AV. 18. 3. 14; 44 rayiṁ ca naḥ sarvavīrāṁ dadhāta; RV. 10. 15. 11; VS. 19. 59; TS. 2. 6. 12. 2; MS. 4. 10. 6 (157, 11); K. 21. 14 (55, 18) athā rayiṁ sarvavīrāṁ dadhātana; AV. 14. 2. 6; AVP. 18. 7. 6 (JAOS. 58, 582) rayiṁ dhehi sarvavīrāṁ vacasyam; RV. 10. 40. 13; ApMB. 1. 16. 12 dhattaṁ rayiṁ saha-vīrāṁ (ApMB. das'avīrāṁ) vacasyave; AV. 3. 20. 8; 19. 31. 31; AVP. 10. 5. 13 (JAOS. 43, 104) rayiṁ ca naḥ sarvavīrāṁ ni yacha; MS. 1. 10. 3 (143, 9); K. 9. 6 (108, 19); Kap. 8. 9 (86, 20); AS'S. 2. 7. 9; SMB. 2. 3. 5; ChMbh. 8. 16; 60 rayiṁ ca naḥ sarvavīrāṁ ni yachata; AV. 19. 31. 14; AVP. 10. 5. 14 (JAOS. 43, 105); TS. 1. 7. 10. 1; MS. 1. 11. 4 (165, 6) rayiṁ ca naḥ sarvavīrāṁ ni yachatu (AV.; AVP. yachāt); AVP. 3. 34. 9 (JAOS. 32, 382) rayiṁ dhehi sarvavīrāṁ ni yachatām; und cf. rayiṁ yāmi suvīryam RV. VIII; rayiṁ rāsva suvīryam RV. VIII; rayiṁ soma suvīryam RV. IX; SV.; SVJ. 1. 52. 5; rayiṁ stotre suvīryam RV. IX.

AVP. 16. 99. 2 (Am. Or. Ser. IX, 100) pājasyaṁ dhruvāyāṁ dis'i dhehi aber AV. 4. 14. 8 dis'i dhruvāyāṁ dhehi pājasyam.

Zu dhruvāyāṁ dis'i vgl. AV. 18. 3. 34 dhruvāyāṁ tvā dis'i purā saṁvṛtaḥ svadhāyāṁ ā dadhāmi; und cf. AV. 9. 3. 29; AVP. 16. 41. 9 (Am. Or. Ser. IX, 42) dhruvāyā dis'aḥ s'ālāyā namo ma-

himne; AV. 4. 40. 5 dhruvāyā dis'o 'bhi dāsanty asmān; AV. 12. 3. 59 dhruvāyāi tvā dis'e viṣṇave 'dhipataye . . . ; AVP. 16. 93. 5 (Am. Or. Ser. IX, 95) dhruvāyāi tvā dis'e nirvapāmi . . . ; AV. 3. 27. 5; AVP. 3. 24. 5 (JAOS. 32, 370) dhruvā dig viṣṇur adhipatiḥ . . .

AVP. 9. 19. 4 (JAOS. 42, 132) bhinnān nāvam ivodakam aber AV. 5. 19. 8 nāvaṁ bhinnām ivodakam.

AV. 3. 9. 3 pis'aṅge sūtre khṛgalam aber AVP. 3. 7. 4 (JAOS. 32, 352) sūtre pis'aṅge khṛgalam.

AVP. 7. 12. 10 (JAOS. 40, 161) kṛṇute kevalam patim aber RV. 10. 145. 2; AV. 3. 18. 2; ApMB. 1. 15. 2 patim me kevalam kuru (AV.; ApMB. kṛdhi).

AVP. 16. 32. 3 (Am. Or. Ser. IX, 34) mahad vis'varūpaṁ payo 'syāḥ aber AV. 9. 1. 2 mahat payo vis'varūpam asyāḥ.

RV. 10. 126. 5 ugraṁ marudbhī rudraṁ huvema aber AVP. 5. 39. 5 (JAOS. 32, 307) rudraṁ marudbhir ugraṁ huvema.

AVP. 3. 36. 2 (JAOS. 32, 384) ugraṁ cit tvām avase saṁ s'isīmahe aber RV. 1. 102. 10 tvām ugram avase saṁ s'isīmahe; cf. RV. 6. 46. 6; AV. 20. 80. 2 tvām ugram avase carṣaṇīsam.

AV. 18. 4. 35 sāhasraṁ s'atadhāram utsam aber TA. 6. 6. 1; ApS'S. 2. 21. 7 sāhasram utsam s'atadhāram.

AVP. 17. 21. 2 (Am. Or. Ser. IX, 174) prātaryāvadbhyo devebhyas sāyamāvadbhyo devebhyo vis'vadāniyāvadbhyo devebhyo amum āmuṣyāyaṇam amuṣyāṣ putram ā vṛs'cāmi; ApS'S. 12. 13. 15 prātaryāvabhyo devebhyo 'nubrūhi; ApS'S. 6. 8. 4 prātaryāvāṇo devāḥ svasti saṁpārayantu und sāyamāvāṇo devāḥ svasti saṁpārayantu aber MS. 4. 5. 3 (66, 11); AB. 2. 15. 1; S'B. 3. 9. 3. 8; 9; KS'S. 9. 1. 10 MS'S. 2. 3. 2. 1 devebhyāḥ prātaryāvabhyo (AB. ⁰vabhyo hotar) anubrūhi; S'S'S. 6. 3. 9 devebhyāḥ prātaryāvabhyāḥ.

ArS. 3. 12; SVJ. 2. 2. 2 tridhātur arko rajaso vimānaḥ aber RV. 3. 26. 7; VS. 18. 66; MS. 4. 12. 5 (192, 10); Nir. 14. 2 arkas tridhātū rajaso vimānaḥ.

Ähnliche Varianten:

annādam agnim annapatyāyādadhe MS.² :: agnim annādam annādyāyādadhe VS.

ajahuḥ pāpakam karma S'S'S. :: ajahuḥ karma pāpakam S'B.

ghṛtācy asi juhūr nāmnā (VSK. nāma) VS.; VSK.; S'B. 1. 3. 4. 14; ghṛtācy asi dhruvā nāmnā (VSK. nāma) VS.; VSK.; S'B. ghṛtācy asy upabhṛn nāmnā (VSK. nāma) VS.; VSK.; SB., aber juhūr asi ghṛtācī (TS.; TB.; ApS'S. 2. 9. 15 ghṛtācī nāmnā) TS.; TB. ApS'S.²; juhv ehi ghṛtācī K.; Kap. 1. 11 (8, 10); cf. juhūr asy anādhrṣṭā sapatnasahī MS'S.; dhruvāsi ghṛtācī nāmnā TS. 1. 1. 11. 2; ApS'S. 2. 9. 15; dhruva ehi ghṛtācī K.; Kap. 1. 11 (8, 13); upabhṛd asi ghṛtācī nāmnā TS. 1. 1. 11. 2; ApS'S. 2. 9. 15; upabhṛd ehi ghṛtācī K.; Kap. 1. 11 (8, 11); upabhṛd asy anādhrṣṭā sapatnasāhī MS. 1. 2. 5. 5. (In TS. 1. 1. 11. 2 sind die drei Mantras in: juhūr upabhṛd dhruvāsi ghṛtācī nāmnā zusammengefaßt.)

ubhe pṛṇakṣi rodasī TS. und obhe pṛṇāsi rodasī RV. VIII; MS. aber pṛṇakṣi rodasī ubhe RV. X; SV.; VS.; K.; Kap. 25. 5 (98, 18); S'B.

priyām indrasya tanvaṁ VS.; MS. aber indrasya tanvaṁ (TS. tanuvaṁ) priyām TS.; KAs'v.

tris'ug gharma vibhātu me TB.; TA. aber gharma tris'ug vi rājati (S'S'S. rocate) VS.; S'B.; S'S'S.

tvaṁ turīyā vas'inī vas'āsi TS.²; ApS'S. aber vas'āsi vas'inī K.² taṁ citraṁ bhāgam īmahe ApS'S. aber taṁ bhāgaṁ citraṁ īmahe RV. V.

nabhorūpāḥ parjanyaḥ VS.²; MS.² aber parjanya nabhorūpāḥ TS.; KAs'v.

yathāgnigarbhā pṛthivī S'B. aber yathā pṛthivy agnigarbhā ApMB. und yathā bhūmir agnigarbhā S'G.

ye pṛthivāḥ sarpās tebhya imāṁ balim harāmi HG. aber ye sarpāḥ pṛthivā ye antarikṣyā ye divyāḥ . . . tebhya imāṁ balim āhārsam AG.

somapratikāḥ pitaro madantām ApS'S. und somapratikāḥ pitaraḥ tṛpṇuta TS.; TB.; ApS'S. aber getrennt mit Wiederholung des Verbuns pitaro madantām somapratikā madantām K.; Kap. 45, 3 (269, 17).

s'ivā no varṣā abhayās' ciraṁ naḥ MG.; s'ivā varṣā abhayā s'aran naḥ PG.; s'ivā no varṣāḥ santu PG.²; [cf. suvarṣāḥ santu no varṣāḥ S'G.] aber varṣāḥ s'ivā abhayā s'aran naḥ AG.

purīṣyas tvam agne TS.; aber agne tvaṁ purīṣyaḥ VS.; K.; Kap. 25. 2 (95, 9); S'B. und tvam agne purīṣyaḥ MS.

Nicht in parallelen Mantras:

mandro hotā gr̥hapatīḥ RV. I; SVJ. 4. 19. 3; mandro hotā nityo vācā yajiyān RV. X; AV.; mandro hotā sa juhvā yajīṣṭhaḥ RV. X :: hotā mandraḥ kavitaṃaḥ pāvakaḥ RV. VII; hotā mandraḥ s'ṛṇavac candrarathaḥ RV. I; hotā mandro janānām RV. VIII; SV.²; SVJ. 1. 4. 10; 4. 11. 6; hotā mandro diviṣṭiṣu RV. IV; hotā mandro ni śasādā yajiyān RV. VI; MS.; K.; TB.; hotā mandro manuṣo yahvo agniḥ RV. VII; hotā mandro vareṇyaḥ RV. I; SV.; hotā mandro vi rājasy ati sridhaḥ RV. III; SV.; SVJ. 1. 11. 4; hotā mandro vis'āṃ damūnāḥ RV. VII; hotā mandratamo vis'i RV. V; VIII; SV.; SVJ. 4. 14. 7.

B. Deiktisches Pronomen

AVP. 16. 98. 10 (Am. Or. Ser. IX, 99) pañcaudanaṃ pañcabhir aṅgulibhir darvyod dhara pañca caudanam etam aber AV. 4. 14. 7 pañcaudanaṃ pañcabhir aṅgulibhir darvyod dhara pañcadhaitam odanam.

AV. 19. 1. 1; 2 yajñam imaṃ vardhayatā giraḥ saṃsrāvyeṇa haviṣā juhomi aber AV. 1. 15. 1–2 imaṃ yajñam pradivo me juṣantāṃ saṃsrāvyeṇa haviṣā juhomi | ihaiva havam ā yāta ma iha saṃsrāvaṇā utemaṃ vardhayatā giraḥ.

Eine ähnliche Variante:

TA. 4. 9. 3; 5. 8. 3 yajñam imaṃ divi dhāḥ aber VS. 38. 11; MS. 4. 9. 9 (129, 1); S'B. 14. 2. 2. 17 imaṃ yajñam divi dhāḥ und VS. 38. 11; MS. 4. 9. 9 (129, 1); S'B. 14. 2. 2. 17; TA. 4. 9. 3; 5. 8. 3 divi dhā imaṃ yajñam. Vgl. oben § 1, C.

Nach der Concordance ist der Mantraanfang yajñam imam . . . 36mal, der Mantraanfang imaṃ yajñam 4mal belegt.

Dazu:

adhvaro (K.; Kap., MS'S. adhvaryo) yajño 'yam (K.; Kap.; MS'S., ApS'S. 14. 27. 7 'yam yajño) astu devāḥ TS.; K.; Kap. 48. 9 (301, 17); ApS'S.²; MS'S.

AVP. 16. 30. 7 (Am. Or. Ser. IX, 32) mṛtyupās'ā ime yuktāḥ aber AV. 8. 8. 16 ima uptā mṛtyupās'āḥ.

C. Numeralia

AV. 2. 10. 3; AVP. 2. 3. 2 (JAOS. 30, 192) s'āṃ te bhavantu pradis'as' catasraḥ und AV. 19. 10. 8; AVP. 13. 8. 8 (JAOS.

48, 53) s'am no bhavantu pradis'as' catasrah aber TB. 2. 5. 6. 2; ApMB. 2. 12. 7; HG. 2. 3. 10 s'am te catasrah pradis'o bhavantu und RV. 7. 35. 8 s'am nas' catasrah pradis'o bhavantu. RV. 8. 101. 14; S'B. 2. 5. 1. 4; AitAr. 2. 1. 1. 4; 5 (Keith, p. 101, 3; 4-5) prajā ha tisro atyāyam iyuḥ aber AV. 10. 8. 3; AVP. 16. 101. 6 (Am. Or. Ser. IX, 103); JB. 2. 229 tisro ha prajā atyāyam āyan (JB. iyuḥ).

D. Die Komposita mit s'ata und sahasra als Vorderglieder

Wenn die Numeralia s'ata und sahasra in ihrer eigentlichen Bedeutung 'Hundert' und 'Tausend' gebraucht werden, so ist natürlich ihre Reihenfolge unveränderlich durch den Zahlenwert bestimmt. So z. B. RV. 1. 24. 9; TS. 1. 4. 45. 1; 6. 6. 3. 2; MS. 1. 3. 39 (45, 5); 4. 8. 5 (112, 11); K. 4. 13 (37, 16); 29. 3 (171, 4); Kap. 3. 11 (34, 12); 45. 4 (270, 23); ApS'S. 8. 7. 25 s'ataṁ te rājan bhiṣajaḥ sahasraṁ; AV. 2. 9. 3 s'ataṁ hy asya bhiṣajaḥ sahasraṁ uta vīrudhaḥ; AV. 5. 15. 11; AVP. 8. 5. 11 (JAOS. 41, 270) s'ataṁ ca me sahasraṁ cāpavaktāra oṣadhe; VS. 17. 17; TS. 4. 6. 5. 3; MS. 1. 5. 14 (82, 16; 83, 8; 84, 3); K. 7. 3 (65, 4); 18. 4 (268, 15); Kap. 5. 2 (52, 2); 28. 4 (124, 16); S'B. 9. 2. 3. 32; ApS'S. 6. 25. 10 s'ataṁ te prāṇāḥ sahasraṁ vyānāḥ (TS.; ApS'S. 0sram apānāḥ). Und so im Kompositum: TA. 6. 8. 1 s'atākṣarā sahasrākṣarāyutākṣarācyutākṣarā tāṁ rakṣasva . . .

Wenn aber s'ata und sahasra nicht als strikte Numeralia gebraucht werden, sondern nur eine große, unbegrenzte Menge bedeuten, so ist die Reihenfolge variabel. So beim Adjektivum: s'atavant – sahasrin gegenüber sahasrin – s'atin: RV. 8. 5. 15 asme ā vahataṁ rayiṁ s'atavantaṁ sahasriṇaṁ; RV. 8. 64. 5 tyāṁ cit parvataṁ giriṁ s'atavantaṁ sahasriṇaṁ | vi stotribhyo ruojitha; AVP. 5. 16. 8 (JAOS. 37, 279) pūrṇaṁ mahāṁ (so Barret; ms. pūrṇaṁ ahaṁ) karīṣiṇaṁ (so Barret; ms. karīṣaṇaṁ) s'atavantaṁ sahasriṇaṁ | vis'vebhir agne devair imaṁ goṣṭomaṁ dṛṇha (so Barret; ms. goṣṭhamāṁ durha) aber RV. 8. 75. 4; VS. 15. 21; TS. 2. 6. 11. 1; 4. 4. 4. 1; MS. 2. 7. 15 (97, 17); K. 16. 15 (239, 6); Kap. 25. 6 (100, 12 nur die zwei ersten Worte ayam agniḥ, der Rest Lacuna) ayam agniḥ sahasriṇo vājasya s'atinas patiḥ.

Und so im Kompositum s'atadhāra – sahasradhāra gegenüber sahasradhāra – s'atadhāra: AVP. 5. 40. 8 (JAOS. 37, 308) s'atadhāraṁ sahasradhāraṁ utsam akṣitam; Vaikh. transl. p. 6 note 14 s'atadhāraṁ hiraṇmayam sahasradhāraṁ amṛtaṁ nihitaṁ guhāyām aber AV. 18. 4. 36 sahasradhāraṁ s'atadhāraṁ utsam akṣitam.

Sehr häufig steht so das Kompositum mit sahasra als Vorderglied zuerst: AV. 11. 1. 20; AVP. 16. 91. 1 (Am. Or. Ser. IX, 93) sahasraprṣṭhaḥ s'atadhāro akṣitaḥ; AV. 19. 46. 6; AVP. 4. 23. 3 (JAOS. 35, 78) sahasraprāṇaḥ s'atayonir vayodhāḥ; AV. 7. 41. 2; AVP. fragm. JAOS. 54, 73–74 sahasrapāc chatayonir vayodhāḥ, RV. 10. 178. 3, AB. 4. 20. 31, Nir. 10. 29 sahasrasāḥ s'atasā asya rañhiḥ, RV. 4. 38. 10, TS. 1. 5. 11. 4, Nir. 10. 31 sahasrasāḥ s'atasā vājy arvā, RV. 9. 8. 4 sahasrasāḥ s'atasā bhūridāvā, SV. 1. 531, 2. 1195, SVJ. 1. 54. 7 sahasradāḥ s'atadā bhūridāvā, RV. 9. 85. 4 sahasrañīthaḥ s'atadhāro adbhutaḥ, RV. 1. 119. 1 sahasraketuṁ vaninaṁ s'atadvasuṁ, RV. 1. 100. 12 sahasracetāḥ s'atanītha ṛbhvā, RV. 10. 69. 7 sahasrastariḥ s'atanītha ṛbhvā; AV. 11. 2. 12; AVP. 16. 105. 2 (Am. Or. Ser. IX, 107) dhanur bibhārṣi haritaṁ hiraṇmayam sahasraghniṁ (AVP. ms. °ghni) s'atavadham s'ikhaṇḍin, RV. 9. 62. 14 sahasrotiḥ s'atamaghaḥ; RV. 8. 34. 7 sahasrote s'atamagha; AV. 19. 33. 1; AVP. 12. 5. 1 (JAOS. 46, 42) sahasrārghaḥ (AVP. °ārghyas) s'atakāṇḍaḥ; AV. 8. 8. 7; AVP. 16. 29. 6 (Am. Or. Ser. IX, 31) sahasrārghasya s'atavīryasya; RV. 10. 47. 5, MS. 4. 14. 8 (227, 13) sahasriṇaṁ s'atinaṁ vājam indra; RV. 1. 124. 13 sahasriṇaṁ ca s'atinaṁ ca vājam; RV. 1. 64. 15 sahasriṇaṁ s'atinaṁ s'ūs'uvāṅsam; AVP. 9. 23. 1 (JAOS. 42, 141); MG. 2. 14. 26; YDh. 1. 280 sahasrākṣaṁ s'atadhāraṁ; AVP. 14. 2. 14 (JAOS. 47, 242); VS. 16. 13; TS. 4. 5. 1. 4; MS. 2. 9. 2 (122, 1); K. 17. 11 (255, 5); Kap. 27. 1 (114, 10); NilarUp. 14 sahasrākṣa (AVP. °rākṣas') s'ateṣudhe; RV. 10. 161. 3; AV. 3. 11. 3; 20. 96. 8 sahasrākṣeṇa (AV. 3. 11. 3 s'atavīryeṇa) satas'āradena s'atāyusā; VS. 17. 71; TS. 4. 6. 5. 2; MS. 1. 5. 14 (82, 15; 83, 7; 84, 2); K. 7. 3 (65, 4); 7. 11 (73, 1); 18. 4 (268, 15); Kap. 5. 2 (52, 2), 6. 1 (59, 12–60, 1), 28. 4 (124, 16), S'B. 9. 2. 3. 32, ApS'S. 6. 25. 10 agne sahasrākṣa s'atamūrdhan (K., Kap. s'atamūrdhañ chata-tejah).

Anmerkung 1. Im Gegensatz zu VS. 13. 21; TS. 4. 2. 9. 2; MS. 2. 7. 15 (98, 15); K. 16. 16 (239, 15); S'B. 7. 4. 2. 15; TA. 18. 1. 8 yā s'atena pratanōṣi sahasreṇa virohasi steht im vorhergehenden Mantra VS. 13. 20; TS. 4. 2. 9. 2; 5. 2. 8. 3; MS. 2. 7. 15 (98, 14); K. 16. 16 (239, 14); S'B. 7. 4. 2. 14; TA. 10. 1. 8; MahānUp. 4. 3 evā no dūrve pra tanu sahasreṇa s'atena ca [sahasreṇa s'atena ca ohne den vorhergehenden Stollen auch K. 20. 6 (24, 21); Kap. 31. 8 (155, 18)].

Anmerkung 2. Bemerkenswert für die Äquivalenz von s'ata und sahasra im Sinne von 'sehr viele', 'unzählige' ist AVP. 5. 31. 9 (JAOS. 37, 297); 7. 15. 10 (JAOS. 40, 164) sahasrāṅgā (AVP. 5. 31. 9 ms. ⁰āṅga; 7. 15. 10 ms. ⁰āṅgām) s'ataṁ jyotiṣām hy asyā yajñiyasya (AVP. 7. 15. 10 ms. yajñasya) paprir amṛtā svargā, wo sahasrāṅga durch das folgende s'ataṁ jyotiṣām hy asyāḥ erklärt wird.

12. Die Stellung von Verbum und Objekt, von Verbum und Subjekt und von Verbum, Subjekt, Objekt

A. Verbum – Objekt :: Objekt – Verbum

AV. 18. 2. 12; TA. 6. 3. 1 tābhyām rājan pari dehy enam aber RV. 10. 14. 11 tābhyām enaṁ pari dehi rājan.

AV. 5. 25. 2; AVP. 13. 2. 1 (JAOS. 48, 38) evā dadhāmi te garbham aber S'B. 14. 9. 4. 21 (BAUp. Mādh. 6. 4. 21 = Kāṇva 6. 4. 22); S'G. 1. 19. 5; ApMB 1. 12. 5; HG. 1. 25. 1 evaṁ garbhaṁ dadhāmi te 'sau (ApMB. dadhātu te; HG. dadhāmi te); S'B. 14. 9. 4. 21 (BAUp. Mādh. 6. 4. 21 = Kāṇva 6. 4. 22, in der Kāṇva-Stelle haben nur zwei Hss. die var. lect. dadāmahe, die anderen Hss. und der Text der Poona ed. lesen havāmahe wie RV. 10. 184. 3; ApMB. 1. 12. 3; HG. 1. 25. 1 MG. 2. 18. 2) taṁ te garbhaṁ dadhāmahe. Cf. RVKhila 10. 184. 2 = 4. 13. 2 (Scheft. p. 130); MG. 2. 18. 4 evaṁ taṁ garbham ādhehi; ApMB. 1. 12. 4 evaṁ tvaṁ garbham ā dhatsva.

AV. 13. 1. 5 vyāsthan mṛdho abhayaṁ te abhūt aber AVP. 18. 15. 5 (JAOS. 58, 592) mṛdho vyāsthad abhayaṁ te abhūt; TB. 2. 5. 2. 1 mṛdho vyāsthad abhayaṁ no astu.

K. 39. 1 (117, 11) vyāsthan mṛdho as'is'ita bāhū aber AVP. 14. 1. 20 (JAOS. 47, 240) mṛdho vyāsthad as'is'ita bāhū.

- AVP. 4. 10. 5 (JAOS. 35, 57) udbhrintsya s'attror mūrdhānam (so Barret für das korrupte adbhīṣ ṭvā s'attror mūrdhvānam des ms. mit der Bemerkung 'our suggestion is only a make-shift') aber ApMB. 1. 6. 5 mūrdhānam patyur āroha (worauf Barret verweist).
- AV. 8. 6. 11 vane ye kurvate ghoṣam aber AVP. 16. 80. 1 (Am. Or. Ser. IX, 82) ghoṣām (so ms. und Barret) ye kurvate vane.
- AV. 12. 3. 45 idam prāpam uttamam kāṇḍam asya aber AVP. 17. 40. 5 (Am. Or. Ser. IX, 196) idam kāṇḍam uttamam prāpam asya.
- AV. 18. 4. 29 te duhrate dakṣiṇām saptamātram aber RV. 10. 107. 4 te dakṣiṇām duhate saptamātram.
- AVP. 16. 29. 6 (Am. Or. Ser. IX, 31) tenā nyubja maghavan amitrān s'as'vatībhyaḥ aber AV. 8. 8. 6 tena s'atrūn abhi sarvān nyubja.
- AV. 7. 18. 1; TS. 2. 4. 8. 2; 3. 5. 5. 2; MS. 1. 3. 26 (39, 11); K. 11. 9 (156, 11) pra nabhasva prthivi (TS.; MS.; K. un nambhaya prthivīm) bhindhīdam (MS. bhindhy ado) divyaṁ nabhaḥ aber TS. 2. 4. 7. 1; K. 11. 9 (156, 10) apām dhārām bhindhi; K. 11. 9 (156, 9-10) divo dhārām bhindhi.
- K. 9. 6 (109, 20); TA. 2. 3. 1 cakṛma yāni duṣkṛtā aber AVP. 10. 9. 4 (JAOS. 43, 108) duritā yāni (das ms. yo mā) cakṛma; TS. 1. 8. 5. 3; TB. 3. 7. 12. 1; 6; TA. 2. 6. 2 duritā yāni cakṛma; Kap. 8. 10 (87, 14) duritāni yāni cakṛma; MS. 4. 14. 17 (245, 2) duritāni yāni kāni ca cakṛma und vgl. AV. 12. 2. 40; AVP. 17. 34. 1 (Am. Or. Ser. IX, 188) yad ripram duritam (AVP. s'amalam) cakṛma yac ca duṣkṛtam.
- AVP. 7. 12. 10 (JAOS. 40, 161) kṛṇute kevalam patim aber RV. 10. 145. 2; AV. 3. 18. 2; ApMB. 1. 15. 2 patim me kevalam kuru (AV.; ApMB. kṛdhi).
- RV. 2. 33. 10; MS. 4. 9. 4 (124, 10); KB. 8. 4 (37, 3); TA. 4. 5. 7; 5. 4. 10 arhan bibharṣi sāyakāni dhanvā aber AVP. 15. 20. 7 (JAOS. 50. 69) arhan dhanur haritam bibharṣi.
- AV. 8. 5. 3 anenājayad dyāvāprthivī ubhe ime | anenājayat pradis'as' catasraḥ aber AVP. 16. 27. 3 (Am. Or. Ser. IX, 28) anena dyāvāprthivī ubhe ajayad anenājayat pradis'as' catasraḥ.
- ApMB. 1. 5. 1; 6; 11; 2. 2. 2. ; HG. 1. 4. 1; 1. 19. 8; Vaikh. text ed p. 24, 17-25, 1 ā tiṣthemam as'mānam; cf. PG. 1. 7. 1 ā

rohemarṇ as'mānam aber AV. 2. 13. 4; S'G. 1. 13. 12; Kaus'. 54. 8; MG. 1. 22. 12 ehy as'mānam ā tiṣṭha; AVP. 15. 5. 7 (JAOS. 50, 51) imam as'mānam ā tiṣṭha; cf. MG. 1. 10. 16 etam as'mānam ā tiṣṭhatam, und AG. 1. 7. 7, SMB. 1. 2. 1, GG. 2. 2. 4, ChMbh. 3. 29, JaimGS. ed. Caland p. 10, 17 imam as'mānam ā roha.

AV. 5. 2. 6 ā sthāpayata mātaraṇ jigatnum aber RV. 10. 120. 7, AV. 20. 107. 10 ā mātara sthāpayase jigatnū.

AV. 7. 83. 2 ito varuṇa muñca naḥ und tato varuṇa muñca naḥ aber TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 5); K. 3. 8 (27, 1); Kap. 2. 15 (23, 9); AS'S. 3. 6. 24 ito varuṇa no muñca und VS. 6. 22 (bis); 20. 18; TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 7); K. 3. 8 (27, 2); 38. 5 (106, 15); Kap. 2. 15 (23, 10); S'B. 3. 8. 5. 10 (bis); 12. 9. 2. 4; TB. 2. 6. 6. 2; AS'S. 3. 6. 24 (bis); S'S'S. 8. 12. 11 (bis); LS'S. 5. 4. 6 (bis) tato varuṇa no muñca. Cf. § 1, C.

AV. 10. 7. 17 ye puruṣe brahma vidus te viduḥ parameṣṭhinam | yo veda parameṣṭhinam yas' ca veda prajāpatim | jyēṣṭham ye brāhmaṇaṇ vidus te skambham anusaṁviduḥ aber AVP. 17. 8. 8 (Am. Or. Ser. IX, 160) ye puruṣe brahma vidus te skambham arasaṁ viduḥ, der Rest wie AV.

AV. 2. 5. 5 indrasya nu pra vocaṁ vīryāṇi aber RV. 1. 32. 1; AVP. 13. 6. 1 (JAOS. 48, 48); ArS. 3. 2; SVJ. 2. 3. 1; MS. 1. 14. 13 (237, 7); AB. 3. 24. 10; 5. 17. 1; KB. 15. 4 (67, 23); 20. 4 (92, 2); 24. 2 (108, 18); TB. 2. 5. 4. 1; Ait. Ar. 5. 2. 2. 3 (151, 8 Keith); Nir. 7. 2; 3 indrasya nu vīryāṇi pra vocam.

VS. 15. 55; 18. 62; MS. 2. 12. 4 (148, 8); S'B. 8. 6. 3. 14 yena vahasi sahasram aber AV. 9. 5. 17; TS. 4. 7. 13. 4; 5. 7. 7. 3 yenā sahasraṁ vahasi; K. 18. 18 (278, 20); 40. 13 (147, 16); Kap. 29. 6 (134, 11) yena sahasraṁ vahasi; AVP. 3. 38. 10 (JAOS. 32, 387); 16. 98. 8 (Am. Or. Ser. IX, 99) yena vā sahasraṁ vahasi.

MS. 1. 3. 38 (44, 15); K. 4. 12 (37, 10); Kap. 3. 10 (34, 6) vidvān prajānann upa yāhi yajñam (Kap. sādhu) aber VS. 8. 20; VSK. 9. 3. 6; TS. 1. 4. 44. 2; S'B. 4. 4. 4. 12 prajānan yajñam upa yāhi vidvān; AV. 7. 97. 1 pravidvān yajñam upa yāhi somam; RV. 3. 29. 16; 3. 35. 4; AV. 20. 86. 1 prajānan vidvān upa yāhi somam.

- SV. 2. 304; SVJ. 3. 6. 11; AS'S. 6. 3. 1; S'S'S. 9. 5. 2 indras turāṣāṇ mitro na jaghāna vṛtraṁ yatir na aber AV. 2. 5. 3 indras turāṣāṇ mitro vṛtraṁ yo jaghāna yatir na. Cf. VS. 20. 36; MS. 3. 11. 1 (139, 13); K. 38. 6 (107, 12) TB. 2. 6. 8. 1 jaghāna vṛtraṁ vi duro vavāra; RV. 10. 89. 7 jaghāna vṛtraṁ svadhitir vaneva :: RV. 2. 14. 2 vṛtraṁ jaghānās'aneva vṛkṣam.
- AV. 4. 18. 2; AVP. 5. 24. 2 (JAOS. 37, 287) harād aviduṣo gr̥ham aber AVP. 10. 3. 3 (JAOS. 43, 100) aviduṣo gr̥ham yad (so ms., lies harāt?).
- RV. 10. 10. 5; AV. 18. 1. 5 nakir asya pra minanti vratāni aber RV. 1. 69. 7 nakiṣ te etā vratā minanti.
- RVKhila 10. 128. 10 = 4. 6. 9 (Scheft. p. 118) ā roha mām mahate saubhagāya aber AV. 5. 28. 14 ā mā roha mahate saubhagāya.
- RV. 1. 164. 40; AV. 7. 73. 1; 9. 10. 20; AVP. 16. 69. 10 (Am. Or. Ser. IX, 70); KS'S. 25. 1. 19; ApS'S. 9. 5. 4; 15. 12. 3; Nir. 11. 44 addhi tṛṇam aghnye vis'vadānīm, und SMB. 2. 8. 14; GG. 4. 10. 19; ChMbh. 3. 16 attu tṛṇāni aber TA. 6. 21. 1; S'S'S. 4. 21. 24 (bis); PG. 1. 3. 28; HG. 1. 3. 12; ApMB. 2. 10. 11; MG. 1. 9. 23 tṛṇāny attu. Cf. Kaus'. 92. 14; LS'S. 1. 2. 13 om̐ (LS'S. om. om̐) tṛṇāni gaur attu; TB. 2. 5. 1. 1 agre devānām idam attu no haviḥ.
- RV. 10. 87. 19; AVP. 16. 7. 5 (Am. Or. Ser. IX, 9); SV. 1. 80; SVJ. 1. 8. 8 anu daha sahamūrān kravyādaḥ (SV.; SVJ. ka-yādaḥ) aber AV. 5. 29. 11; 8. 3. 18 sahamūrān anu daha kravyādaḥ.
- AV. 2. 27. 3 indro ha cakre tvā bāhau aber AVP. 2. 16. 2 (JAOS. 30, 203) indras tvā cakre bāhau.
- RV. 10. 40. 13; ApMB. 1. 6. 12 dhattaṁ rayiṁ saha-vīraṁ (ApMB. das'avīraṁ) vacasyave und RV. 7. 97. 10; AV. 20. 17. 12; 20. 87. 7; TB. 2. 5. 6. 3; ApS'S. 22. 7. 11 dhattaṁ rayiṁ stuvate kīraye cit aber AV. 14. 2. 6; AVP. 18. 7. 6 (JAOS. 58, 582) rayiṁ dhehi sarvavīraṁ vacasyam; K. 1. 7 (3, 19); 31. 6 (7. 8) Kap. 1. 7 (6, 1); 47. 6 (289, 13) rayiṁ dehi; RV. 8. 71. 3 rayiṁ dehi vis'vavāram; RV. 8. 43. 15; SVJ. 3. 46. 2; K. 2. 14 (18, 9) rayiṁ dehi sahasriṇam; RV. 1. 159. 5; 7. 84. 4 rayiṁ dhattaṁ vasumantaṁ purukṣum (RV. 1. 159. 5 s'atagvinam); RV. 4. 49. 4; TS. 3. 3. 11. 1; MS. 4. 12. 1 (176, 10); K. 10. 13 (142, 7) rayiṁ dhattaṁ s'atagvinam; RV. 10.

15. 7; AV. 18. 3. 43; VS. 19. 63 rayiṁ dhatta dās'uṣe mart-yāya; RV. 4. 34. 10; 6. 68. 6 rayiṁ dhattha (RV. 6. 68. 6 dhat-tho) vasumantaṁ puruṣum.

AVP. 4. 1. 7 (JAOS. 35, 45) dadhānā garbhaṁ janayanti mā-taraḥ aber RV. 10. 121. 7; AV. 4. 2. 6; VS. 27. 25; MS. 2. 13. 23 (169, 2) K. 40. 1 (135, 13) garbhaṁ dadhānā janayantīr agnim (AV. dadhānā amṛtā ṛtajñāḥ).

AV. 7. 110. 2 yābhyām ajayan svar agra eva aber MS. 4. 12. 6 (194, 11); TB. 2. 4. 5. 7 yābhyām svar (TB. suvar) ajanann (TB. ajayann) agra eva.

TS. 4. 1. 7. 4; K. 38. 5 (107, 2); TB. 2. 4. 4. 9; 2. 6. 6. 4; TA. 6. 3. 2; JB. 2. 68 (Caland § 127, p. 140, 3 von unten) pas'yanto jyotir uttaram aber MS. 2. 12. 5 (149, 12); 4. 9. 27 (140, 5); K. 18. 16 (277, 1); Kap. 29. 4 (132, 10); LS'S. 2. 12. 10; ChMbh. 6. 11 jyotiḥ pas'yanta (MS. ⁰tā) uttaram; RV. 1. 50. 10; AVP. 5. 6. 9 (JAOS. 37, 266) jyotiḥ pas'yanta uttaram; RV. 8. 6. 30; SV. 1. 20; SVJ. 1. 2. 10; K. 2. 14 (19, 3) jyotiḥ (SV.; SVJ. jyotiḥ) pas'yanti vāsaram; VS. 20. 21; 27. 10; 35. 14; 38. 24; S'B. 12. 9. 2. 8; 14. 3. 1. 28; LS'S. 2. 12. 10; ChMbh. 6. 11 svaḥ pas'yanta uttaram.

AVP. 16. 102. 2 (Am. Or. Ser. IX, 104) ardhenedaṁ pari babhūva vis'vaṁ yad asyārdhaṁ kim u taj jajāna aber AV. 10. 8. 7 ardhenā vis'vaṁ bhuvanaṁ jajāna yad asyārdhaṁ kva tad babhūva; AV. 10. 8. 13; 11. 4. 22 ardhenā vis'vaṁ bhuvanaṁ jajāna yad asyārdhaṁ katamaḥ sa ketuḥ; AVP. 16. 23. 2 (Am. Or. Ser. IX, 25); 16. 101. 2 (Am. Or. Ser. IX, 102) ardhenā vis'vaṁ bhuvanaṁ jajāna yad asyārdhaṁ kim u tasya ketuḥ. Vergleiche auch:

kṣetrasya patnī vocataṁ naḥ K. :: kṣetrasya patnī adhi no bruvāthaḥ (TS. brūyātam) MS.; TS.

mā vo bhujemānyajātam enaḥ RV. :: mā va eno anyakṛtaṁ bhujema RV.; mā vayam eno 'nyakṛtaṁ bhujema K.; Kap. 46. 6 (281, 2).

vṛs'ca me pāpmānam TB.; AS'S.; KS'S.; ApS'S.⁴ :: pāpmānam me vṛs'ca S'S'S.²

apātām as'vinā gharmam VS.; S'B.; S'S'S.; LS'S. :: gharmam apātām as'vinā (TA. an der einen Stelle as'vinā hārdivānam) MS.; TA.²; ApS'S. und as'vinā gharmam pātam hārdvānam

(MS. pibataṃ hārdrānum; TA. Poona ed. pātaṃ hārdivānam; LS'S. pātaṃ aharvyānam) VS.; MS.; S'B.; TA.²; S'S'S.; LS'S.

abadhnād as'vaṃ sārāṅgam S'B.; S'S'S. :: as'vaṃ babandha sārāṅgam AB.

antas te dadhāmi dyāvāpṛthivī TS.² :: antas te (Kap. ms. antaṣ te) dyāvāpṛthivī dadhāmi VS.; MS.; K.; Kap. 3. 1 (26, 7); S'B.

divi dhā imaṃ yajñam VS.; MS.; S'B.; TA.² :: imaṃ yajñam divi dhāḥ VS.; MS.; S'B.; imaṃ yajñam divi deveṣu dhehi RV.; yajñam imaṃ divi dhāḥ TA.² Cf. § 1, C.

akaraṃ pūruṣu priyam (so Aufrecht RV.² p. 684, aber Scheftel. p. 117 puruṣapriyam) RVKhila 10. 128. 4 (= 4. 6. 3, Scheft. p. 117) und karotu pūruṣu priyam HG. :: pūruṣu priyaṃ kuru ApMB.

saṃsarpa (K. ⁰sarpan) trīn samudrān svargān (ApS'S. svargāñ lokān) K.; ApS'S. :: trīn samudrān samasṛpat svargān (MS. svargaḥ) VS.; MS.; S'B.

yaṃ dviṣmas tasmin pratimuñcāmi pās'ān TS.; ApS'S. :: tasmin pās'ān pratimuñcāma etān MS.; K.²

ayāt priyā dhāmāni AS'S. :: priyā dhāmāny ayāt AS'S.

dr̥ṇha pṛthivīm PB. 6. 4. 2 :: pṛthivīm dr̥ṇha VS.³; TS.⁴; MS.⁶; K.⁷; Kap. 1. 6 (5, 11); 1. 7 (5, 17); 47. 5 (288, 18); 47. 6 (289, 10); S'B.³; JB.; TB.; MS'S.; MG. Cf. pṛthivīm upareṇa dr̥ṇha TS.; MS.²; JB.

taṃ te juhomī manasā vaṣatkr̥tam RV.; VS.; GB.; S'B.; Vait.; MS'S.² :: svāhākr̥tam indrāya taṃ juhomī TS.³; K.

B. Verbum – Subjekt :: Subjekt – Verbum

AVP. 4. 3. 5 (JAOS. 35, 48); K. 37. 9 (90, 10) anu tvā vis've avantu devāḥ aber TB. 2. 7. 8. 2 anu tvā vis've devā avantu.

S'B. 14. 4. 3. 34 (BAUpMādhy. 1. 5. 34 = Kāṇva 23) yatas' co deti sūryaḥ aber AV. 10. 8. 16; AVP. 16. 102. 5 (Am. Or. Ser. IX, 104) yataḥ sūrya udeti.

AV. 2. 3. 3 nīcaiḥ khananty asurāḥ aber AV. 6. 109. 3 asurās tvā nyakhanan.

AV. 3. 23. 3; AVP. 3. 14. 3 (JAOS. 42, 360) bhavāsi putrāṇām mātā aber S'G. 1. 19. 7 teṣāṃ mātā bhaviṣyasi.

- AVP. 4. 1. 5 (JAOS. 35, 45) yasminn adhi vitata eti sūraḥ aber MS. 2. 13. 23 (169, 1); K. 40. 1 (135, 10) yasminn adhi vitataḥ sūra (MS. 0rā) eti. Cf. RV. 10. 121. 6; VS. 32. 7; VSK. 29. 34; TS. 4. 1. 8. 5 yatrādhi sūra uditō (TS. uditau) vibhāti (TS. vyeti).
- AV. 2. 36. 4 evā bhagasya juṣṭeyam astu nārī aber AVP. 2. 21. 4 (JAOS. 30, 206) iyaṁ vadhū juṣṭā bhagasyāstu.
- RV. 10. 116. 8; AV. 19. 42. 3; AVP. 13. 5. 4 (JAOS. 48, 43); AVP. frag. (JAOS. 54, 71); VS. 12. 44; VSK. 2. 5. 3; 12. 7. 19; 13. 3. 5; TS. 1. 6. 12. 3; 3. 1. 4. 3; 3. 4. 2. 2; 3. 4. 3. 5; 4. 2. 3. 4; MS. 4. 12. 3 (182, 14); K. 8. 16 (100, 22); 13. 11 (193, 4); 30. 8 (191, 2); 38. 12 (114, 5); S'B. 6. 6. 4. 12; KS'S. 3. 7. 19; MS'S. 1. 8. 4. 36; S'G. 3. 13. 3; Kaus'. 6. 1.; 45. 11; MG. 2. 4. 5; 2. 9. 4 satyāḥ santu yajamānāya kāmāḥ aber PB. 1. 3. 5; 1. 5. 11; 14 satyāḥ kāmā yajamānāya santu.
- K. 36. 15 (83, 3) varcasvad astu me mukham und TB. 2. 7. 7. 3; ApS'S. 22. 26. 3 tejasvad astu me mukham aber AVP. 2. 34. 4 (JAOS. 30, 217) varcasvan me mukham astu; K. 36. 15 (83, 3) varcasvac chiro astu me; TB. 2. 7. 7. 3 tejasvac chiro astu me; AV. 18. 3. 71 tejasvad dharo astu te.
- AVP. 2. 21. 1 (JAOS. 30, 206) oṣaṁ patyā bhavāti (so ms.; Barret emend. bhavāti; oder bhavatu?) subhageyam aber AV. 2. 36. 1 oṣaṁ patyā saubhagam astu asyai.
- AV. 12. 3. 38 tasmiṁ chrayātai mahiṣaḥ suparṇaḥ aber AVP. 17. 39. 8 (Am. Or. Ser. IX, 195) tasmiṁ suparṇo mahiṣas' s'rayātai.
- AV. 11. 8. 7 yeta āsīd bhūmiḥ pūrvā aber AVP. 16. 85. 10 (Am. Or. Ser. IX, 87) yeto bhūmiḥ pūrvāsīt.
- AVP. 2. 8. 1 (JAOS. 30, 197) ud ito ye 'kraman trayo vyāghraḥ puruṣo vṛkaḥ aber AV. 4. 3. 1 ud itas trayo akraman vyāghraḥ puruṣo vṛkaḥ.
- AV. 10. 10. 21 āntrebhyo jajñire atrāḥ aber AVP. 16. 109. 1 (Am. Or. Ser. IX, 111) āntrebhyo atrā jajñire.
- RV. 8. 18. 9; AV. 7. 69. 1; VS. 36. 10; MS. 4. 9. 27 (138, 10); TB. 3. 7. 10. 5; TA. 4. 42. 1; ApS'S. 14. 29. 1 s'am nas tapatu sūryaḥ aber AV. 8. 2. 14; AVP. 16. 4. 4 (Am. Or. Ser. IX, 6) s'am te sūrya ā tapatu; cf. TA. 4. 42. 1 s'am āditya ud etu naḥ.
- AV. 19. 52. 3 āsmā as'rṇvann ās'āḥ aber TA. 3. 15. 2 prāsmā ās'ā as'rṇvan.

Vergleiche auch:

kalpantām te dis'aḥ sarvāḥ VS.; S'B.; TA.; kalpantām me dis'aḥ
sagmāḥ TA.; kalpantām me dis'aḥ TB.; S'S'S.; ApS'S. :: aber
TB.; S'S'S.; ApS'S auch dis'o me kalpantām.

kalpatām me yogakṣemaḥ AB. :: yogakṣemo naḥ kalpatām VS.,
TS.; MS.; KAs'v.; S'B.; TB.

askān (GB. askan) somaḥ K.; GB. :: brahman somo 'skan (K.;
ApS'S. 'skān) K.; GB.; Vait.; ApS'S.

ā yantu devāḥ sumanasyamānāḥ TS. :: ā devā yantu sumanasya-
mānāḥ MS.²; K.³

C. Subjekt – Objekt – Verbum :: Objekt – Subjekt –
Verbum

RV. 10. 90. 6; SVJ. 2. 4. 1; AV. 19. 6. 10; AVP. 9. 5. 8 (JAOS.
42, 114); VS. 19. 12; 31. 14; TA. 3. 12. 3; ChMbh. 7. 15 devā
yajñam atanvata; cf. RV. 10. 90. 15; SVJ. 2. 4. 2; AV. 19. 6.
15; AVP. 9. 5. 13 (JAOS. 42, 114); VS. 31. 15; TA. 3. 12. 3;
ChMbh. 7. 16 devā yad yajñam tanvānāḥ aber AV. 7. 5. 4
yajñam devā atanvata.

AV. 10. 9. 11 devī devān gamiṣyati aber AVP. 16. 137. 1 (Am.
Or. Ser. IX, 131) devān devī gamiṣyati.

AV. 8. 6. 19 vāto abhram ivājatu aber AVP. 16. 80. 10 (Am. Or.
Ser. IX, 82) abhram iva vāta ājatu.

AV. 2. 9. 4 devās te cītim avidam aber AVP. 2. 10. 3 (JAOS. 30,
198) cātaṁ (so ms. und Barret, auch im folgenden Stollen: cā-
taṁ te 'bhy uttamam avidan bhūmyām adhi parallel zu AV.
cītim te vis've devā avidan bhūmyām adhi) te devā avidan.

AVP. 2. 17. 1 (JAOS. 30, 203) yathedaṁ bhūmyā adhi vātas
tṛṇaṁ mathāyati aber AV. 2. 30. 1 yathedaṁ bhūmyā adhi
tṛṇaṁ vāto mathāyati.

AVP. 3. 14. 5 (JAOS. 32, 360); RVKhila 2. 10. 2 (Scheft. p. 81);
ApMB. 1. 13. 1; HG. 1. 25. 1 ā garbho yonim etu te und RV-
Khila 2. 10. 1 (Scheft. p. 81); AG. 1. 13. 6; ApMB. 1. 12. 9;
HG. 1. 25. 1 ā te garbho yonim etu (AG. aitu) aber AV. 3. 23. 5
ā yonim garbha etu te und AV. 3. 23. 2; S'G. 1. 19. 6 ā te yonim
garbha etu.

SV. 1. 268; SVJ. 1. 28. 6 indro harī yuyoate aber RV. 8. 70. 7
harī indro yuyoate.

Vergleiche auch:

pūṣā bhagaṃ savitā me (TB. no) dadātu S'B.; TB.; S'S'S.; K'S'S.; PG. :: bhagaṃ pūṣā savitā no dadātu AS'S.
 mitro janān yātayati bruvāṇaḥ (TS.; ApS'S.; K. 35. 19 [65, 9] prajānan) RV. III; TS.; K.²; Kap. 48. 17 (307, 21); AS'S.; ApS'S.; MS'S.; Nir.; cf. mitro janān kalpayati prajānan TB.; ApS'S. aber janam ca mitro yatati bruvāṇaḥ RV. VII.
 aindravāyavas te vācam pātv asau AS'S. aber vācam ta aindra-vāyavaḥ pātu MS.; ApS'S.
 dhruvas ta āyuh pātv asau AS'S. aber āyus te dhruvaḥ pātu (ApS'S. pātv asāv-asau) MS.; ApS'S.
 ās'vinas te s'rotram pātv asau AS'S. aber s'rotram ta ās'vinaḥ pātu MS., ApS'S.

D. Subjekt – Objekt – Verbum :: Verbum – Objekt – Subjekt

AV. 14. 1. 39; ApMB. 1. 1. 7 asyai brāhmaṇāḥ snapanīr (ApMB. snapanaṃ) harantu aber AVP. 18. 4. 8 (JAOS. 58, 578) asyai harantu snapanaṃ brāhmaṇāḥ.

E. Subjekt – Objekt – Verbum :: Subjekt – Verbum – Objekt

AVP. 2. 16. 2 (JAOS. 30, 203) indras tvā cakre bāhau aber AV. 2. 27. 3 indro ha cakre tvā bāhau.

AVP 16. 42. 6 (Am. Or. Ser. IX, 43) so 'smā ājyaṃ duhe aber AV. 10. 6. 6 so asmā duha ājyam.

AV. 18. 3. 41 bṛhaspatir yajñam atanuta ṛṣiḥ und VS. 2. 13; S'B. 1. 7. 4. 22; LS'S. 4. 12. 1 bṛhaspatir yajñam imaṃ tanotu aber TS. 1. 5. 3. 2; 1. 6. 3. 3; 1. 7. 1. 5, TB. 3. 7. 6. 16 bṛhaspatis tanutām imaṃ (scil yajñam) naḥ.

AV. 10. 4. 26 agnir viṣam aher nir adhāt aber AVP. 16. 17. 7 Am. Or. Ser. IX, 20) agnir aher nir adhād viṣam.

Vergleiche auch:

sa mahyaṃ lokaṃ yajamānāya vindatu K., MS'S. :: sa vindatu yajamānāya lokam TB., ApS'S.

tavāhaṃ nāma bibharāṇy agne (AS'S. agre) TS., AS'S. :: tavāham agne bibharāṇi nāma Kap. 5. 2 (51, 12), MS'S.

prajāpatir jayān indrāya vṛṣṇe | prāyachad ugraḥ pṛtanājyeṣu
TS., PG. :: prajāpatiḥ prāyachad jayān indrāya | vṛṣṇa ugraḥ
pṛtanāsu jiṣṇuḥ MS.

F. Subjekt – Verbum – Objekt :: Objekt – Verbum –
Subjekt

AV. 3. 4. 2; 4; TS. 3. 3. 9. 2, MS. 2. 5. 10 (62, 1), TB. 2. 4. 7. 7
tato na ugro vi bhajā vasūni aber AVP. 3. 1. 2 (JAOS. 32, 346)
ato vasūni vi bhajāsy ugraḥ (so Barret, ms. vibhajāmy agrāḥ).
AV. 3. 10. 2 tena devā vy asahanta s'atrūn und SMB. 2. 3. 21
tena devā asahanta s'atrūn aber TS. 4. 3. 11. 3; K. 39. 10 (127,
7) PG. 3. 3. 5 tena dasyūn vy asahanta devāḥ.

G. Subjekt – Verbum – Objekt :: Objekt – Subjekt –
Verbum

AVP. 10. 12. 7 (JAOS. 43, 113) yo mā dipsaty adipsantaṁ yas'
ca dipsati dipsantaṁ aber AV. 4. 36. 2 yo no dipsād adipsato
dipsato yas' ca dipsati.

H. Objekt – Verbum – Subjekt :: Verbum – Objekt –
Subjekt

AV. 6. 123. 1 yaṁ s'evadhim āvahāj jātavedāḥ aber AVP. fragm.
(JAOS. 54, 73–74), VS. 18. 59; TS. 5. 7. 7. 1; K. 40. 13 (147,
11); S'B. 9. 5. 1. 46; MS'S. 2. 5. 5. 21 yaṁ āvahāc chevadiṁ
jātavedāḥ.

Vergleiche auch:

mā somaṁ pātv asomapaḥ Kaus'. :: mā pāt somam asomapaḥ
LS'S.

I. Objekt – Subjekt – Verbum :: Objekt – Verbum –
Subjekt

AV. 19. 38. 1 nainaṁ s'apatho as'nute aber AV. 4. 9. 5 nainaṁ
prāpnoti s'apathaḥ und AVP. 8. 3. 5 (JAOS. 41, 269) na taṁ
prāpnoti s'apathaḥ.

AVP. 16. 153. 9; 10 (Am. Or. Ser. IX, 145) tau brahmacārī ta-
pasābhi rakṣati aber AV. 11. 5. 10 tau rakṣati tapasā brahma-
cārī cf. AV. 11. 5. 8 te rakṣati tapasī brahmacārī.

Vergleiche auch:

vijitya dis'o 'bhy ayam rājābhūt ApS'S. und dis'o 'bhy ayam rājābhūt TS.; TB. :: dis'o abhy abhūd ayam K.; MS.²; MS'S. antarikṣam manuṣyān yajño 'gāt ŠB. :: manuṣyān antarikṣam agan yajñah VS.; S'B. Cf. antarikṣam tṛtīyam pitṛn (S'S'S. antarikṣam pitṛns tṛtīyam) yajño 'gāt AB.; S'S'S. :: manuṣyān janam agan yajñah.

J. Objekt – Verbum – Subjekt :: Objekt – Subjekt – Verbum

AV. 12. 2. 4 imaṁ goṣṭham pra vives'ānyokāḥ aber AVP. 17. 30. 4 (Am. Or. Ser. IX, 184) imaṁ goṣṭham anyokā vives'a.

K. Verbum – Objekt – Subjekt :: Verbum – Subjekt – Objekt

AVP. 13. 2. 16 (JAOS. 48, 39) dadan te putram devāḥ aber AV. 5. 25. 9 aduṣ te devāḥ putram.

TB. 2. 5. 8. 10 sainam sas'cad devam devaḥ satyam indram satya induḥ aber RV. 2. 22. 1; 3; AV. 20. 95. 1 sainam sas'cad devo devam satyam indram satya induḥ; SV. 1. 457; 2. 836–838; SVJ. 1. 48. 1 sainam sas'cad devo devam satya induḥ satyam indram (SVJ. indrah).

L. Verbum – Objekt – Subjekt :: Objekt – Subjekt – Verbum

TB. 2. 5. 2. 1 ā hārṣid rāstram iha rohitaḥ aber AV. 13. 1. 5 ā te rāṣṭram iha rohito 'hārṣit; AVP. 18. 15. 5 (JAOS. 58, 592) ā te rāṣṭram iha rohito 'hāḥ.

M. Verbum – Subjekt – Objekt :: Subjekt – Verbum – Objekt

VS. 12. 45; TS. 4. 2. 4. 1; MS. 2. 7. 11 (89, 4); 3. 2. 3 (18, 3); K. 16. 11 (232, 19); Kap. 25. 2 (94, 11); S'B. 7. 1. 1. 3; TB. 1. 2. 1. 6 adād idam yamo (VS.; K.; Kap.; S'B. adād yamo) 'vasānam pṛthivyāḥ aber RV. 10. 14. 9; AV. 18. 1. 55; VS. 35. 1; S'B. 13. 8. 2. 4; TA. 1. 27. 6; 6. 6. 1 yamo dadāty (VS.; S'B.; TA. dadāty) avasānam asmai.

Dazu noch:

N. Verbum – Subjekt – Objekt :: Subjekt – Objekt – Verbum:

dahaty agnir yathā kakṣam VāDh. :: agnir iva kakṣam dahati
Samhitopaniṣad B.

O. Verbum – Objekt – Subjekt :: Subjekt – Verbum – Objekt:

kṛṇotu so adhvarāṇ (RVKhila; VS.; TB. adhvarā) jātavedāḥ
RVKhila 5. 7. 2, k (Scheft. p. 144); VS.; MS.; K.; TB.³;
AS'S. aber so adhvarā karati jātavedāḥ RVKhila 5. 5. 1
(Scheft. p. 136); AB. 2. 34. 12.

13. Die Stellung der Partikel uta

AV. 4. 11. 1 anaḍvān dādhāra pṛthivīm uta dyām aber AVP.
3. 25. 1 (JAOS. 32, 370) anaḍvān dādhāra pṛthivīm dyām
utāmūm.

AV. 4. 2. 7 sa dādhāra pṛthivīm uta dyām aber AVP. 16. 153. 1
(Am. Or. Ser. IX, 145) sa dādhāra pṛthivīm dyām utāmūm und
RV. 10. 121. 1; AVP. 4. 1. 1 (JAOS. 35, 45); VS. 13. 4; 23. 1;
25. 10; VSK. 29. 33; TS. 4. 1. 8. 3; 4. 2. 8. 2; MS. 2. 7. 15
(96, 14); 2. 13. 26 (168, 6); 3. 12. 16 (165, 2); K. 16. 15 (238, 9);
40. 1 (135, 2); KAs'v. 5. 11 (169, 12); PB. 9. 9. 12; S'B. 7. 4.
1. 19; Nir. 10. 23 sa dādhāra pṛthivīm dyām utemām [AV. 11.
5. 1 sa dādhāra pṛthivīm dyām ca; ApS'S. 4. 11. 3 sa dādhāra
pṛthivīm antarikṣam divam ca].

AVP. 17. 10. 7 (Am. Or. Ser. IX, 162) skambho dādhāra pṛthi-
vīm dyām utāmūm [AV. 10. 7. 35 skambho dādhāra dyāvā-
pṛthivī ubhe].

AVP. 3. 2. 6 (JAOS. 32, 348) apavāse nakṣatrāṇām apavāsa uto-
śasām aber AV. 3. 7. 7 apavāse nakṣatrāṇām upavāsa uṣa-
sām uta.

AV. 4. 6. 5 s'alyād viṣam nir avocaṁ prāñjanād uta parṇadheḥ
aber AVP. 5. 8. 4 (JAOS. 37, 268) s'alyād viṣam nir vocam
āñjanāt parṇadher uta.

AV. 5. 23. 7 dr̥ṣtas' ca hanyatām krimir utādr̥ṣtas' ca hanyatām
aber AVP. 7. 2. 8 (JAOS. 40, 148) dr̥ṣtas' ca hanyatām krimir
adr̥ṣtas' cota hanyatām.

14. Wortstellungsvarianten in AV., AVP.

akāmā vis've vo (: : TB. akāmā vo vis've) devāḥ AV. 6. 114. 3;
AVP. 16. 49. 3 (Am. Or. Ser. IX, 50); TB. 2. 4. 4. 9.

akṣudhyā atṛṣyā sta grhā māsmaḍ bibhītana AV. 7. 60. 4; ak-
ṣudhyā atṛṣyāso grhā māsmaḍ bibhītana AVP. 3. 26. 3 (JAOS.
32, 373) : : atṛṣyā akṣudhyā sta grhā māsmaḍ bibhītana AV. 7.
60. 6. Cf. § 1, C.

(kravyādaṁ nir nudāmasy) agniṁ yo janayopanaḥ AVP. 17. 31. 6
(Am. Or. Ser. IX, 185) : : (kravyādaṁ nir nudāmasi) yo agnir
janayopanaḥ AV. 12. 2. 15. Cf. § 5, Anm. 2.

(kravyādaṁ nir nudāmasy) agniṁ jīvitayopanam AVP. 17. 31. 5
(Am. Or. Ser. IX, 185) : : (niḥ kravyādaṁ nudāmasi) yo agnir
jīvitayopanaḥ AV. 12. 2. 16. Cf. § 5, Anm. 2.

agniṁ dhūmaṁ parādṛs'ya hṛtsv ā dadhatāṁ bhayam AVP. 16.
29. 2 (Am. Or. Ser. IX, 31) : : dhūmam agniṁ parādṛs'yā-
mitrā hṛtsv ā dadhatāṁ bhayam AV. 8. 8. 2.

agnir viṣam aher nir adhāt AV. 10. 4. 26 : : agnir aher ni adhāt
viṣam AVP. 16. 17. 7 (Am. Or. Ser. IX, 20). Cf. § 6; § 12, E.
agne yat te tejas tena tam atejasam kṛṇu (K. taṁ prati tityagdhi;
Kap. taṁ prati digdhī [so ms.; Raghu Vira prati tityagdhi];
MS. taṁ prati titigdhī; ApS'S. taṁ pratididḍhi, cf. Sitzber.
Bayer. Ak. d. Wiss., Jahrg. 1934, Heft 6, p. 50-51) yo 'smān
(MS. asmān) dveṣṭi yaṁ ca (AV. yaṁ) vayaṁ dviṣmaḥ AV. 2.
19. 5; MS. 1. 5. 2 (68, 6); K. 6. 9 (59, 20); Kap. 4. 8 (48, 2);
ApS'S. 6. 21. 1; dazu agne yat te jyotis tena taṁ prati daha yo
'smān deveṣṭi yaṁ ca vayaṁ dviṣmaḥ AVP. 2. 48. 5 (JAOS. 30,
226) : : yat te agne tejas tenāhaṁ tejasvī bhūyāsam TS. 3. 5.
3. 2; AG. 1. 21. 4.

agne yat te haras tena taṁ prati hara yo 'smān (MS. asmān)
dveṣṭi yaṁ ca (AV. yaṁ) vayaṁ dviṣmaḥ AV. 2. 19. 4; AVP. 2.
48. 3 (JAOS. 30, 226); MS. 1. 5. 2 (68, 3); K. 6. 9 (59, 22);
Kap. 4. 8 (48, 4); ApS'S. 6. 21. 1 : : yat te agne haras tenāhaṁ
harasvī bhūyāsam TS. 3. 5. 3. 2; AG. 1. 21. 4. Cf. § 7.

aṅgirobhir yajñiyair ā gahiḥa AV. 18. 1. 59 : : aṅgirobhir ā gahi
yajñiyebhiḥ RV. 10. 14. 5; TS. 2. 6. 12. 6; MS. 4. 14. 16 (242, 14).

ajasyānukam ūrdhvāyāṁ dis'i dhehi AVP. 16. 99. 2 (Am. Or. Ser.
IX, 100) : : ūrdhvāyāṁ dis'y ajasyānukaṁ dhehi AV. 4. 14. 8.

- ati drava sārameyau s'vānau (: AV.; Kaus'. drava s'vānau sārameyau) RV. 10. 14. 10; AV. 18. 2. 11; TA. 6. 3. 1; AG. 4. 3. 21; [Kaus'. 81. 22 Pratika ati drava s'vānau].
- atr̥ṣyā akṣudhyā sta gr̥hā māsmad bibhītana AV. 7. 60. 6 :: akṣudhyā atr̥ṣyā sta (AVP. atr̥ṣyāso) gr̥hā māsmad bibhītana AV. 7. 60. 4; AVP. 3. 26. 3 (JAOS. 32, 373). Cf. § 1, C.
- ato vasūni vi bhajāsy ugraḥ AVP. 3. 1. 2 (JAOS. 32, 346) :: tato na ugro vi bhajā vasūni AV. 3. 4. 2; 4; TS. 3. 3. 9. 2; MS. 2. 5. 10 (62, 1); TB. 2. 4. 7. 7. Cf. § 12, F.
- atharṣabhasya ye vājāḥ AV. 4. 4. 8 :: ya rṣabhasya vājāḥ AVP. 4. 5. 6 (JAOS. 35, 51), Cf. § 5.
- athāsmabhyam saḥavīrām (AV.; AVP.; VSK.; MS.; K.; Kap. ⁰vīrām) rayīm dāḥ AV. 2. 6. 5; 3. 12. 5; AVP. 3. 33. 6 (JAOS. 32, 380); VS. 27. 6; VSK. 29. 6; TS. 4. 1. 7. 3; MS. 2. 12. 5 (149, 5); K. 18. 16 (276, 18); Kap. 29. 4 (132, 5); HG. 1. 27. 7 :: rayīm no dhehi subhage suvīram (MS'S. ⁰re; PG. suvīryam) AV. 7. 20. 4; AVP. 3. 20. 5 (JAOS. 32, 366); TS. 3. 5. 1. 1; MS'S. 6. 2. 3; PG. 3. 4. 4. Cf. §. 11, A, c.
- aduṣ te devāḥ putram AV. 5. 25. 9 :: dadan te putram devāḥ AVP. 13. 2. 16 (JAOS. 48, 39). Cf. § 12, K.
- adr̥ṣtas' cota hanyatām AVP. 7. 2. 8 (JAOS. 40, 148) :: utādr̥ṣtas' ca hanyatām AV. 5. 23. 7. Cf. § 13.
- ado yad devī prathamānā purastāt AV. 12. 1. 55 :: yad ado devī prathamānā purastāt AVP. 17. 6. 3 (Am. Or. Ser. IX, 158). Cf. ado (MS'S. ato) devī (K. devī) prathamānā prthag yat K. 7. 12 (74, 10); ApS'S. 5. 9. 11; MS'S. 1. 5. 2. 12. Cf. § 5.
- addhi tṛṇam aghnye vis'vadānīm RV. 1. 164. 40; AV. 7. 73. 1; 9. 10. 20; AVP. 16. 69. 10 (Am. Or. Ser. IX, 70); KS'S. 25. 1. 19; ApS'S. 9. 5. 4; 15. 12. 3; Nir. 11. 44 und attu tṛṇāni SMB. 2. 8. 14; GG. 4. 10. 19; ChMbh. 3. 16 :: om tṛṇāni gaur attu Kaus'. 92. 14; tṛṇāni gaur attu LS'S. 1. 2. 13; tṛṇāny attu TA. 6. 12. 1; S'S'S. 4. 21. 24 (bis); PG. 1. 3. 28; HG. 1. 13. 12; ApMB. 2. 10. 11; MG. 1. 9. 23. Cf. § 12, A.
- adhā vayam āditya vrata tava AV. 7. 83. 3; 18. 4. 69 und athā vayam āditya vrata tava RV. 1. 24. 15; VS. 12. 12; TS. 1. 5. 11. 3; 4. 2. 1. 4; MS. 1. 2. 18 (28, 9); 4. 14. 17 (246, 6); K. 3. 8 (27, 4); 16. 8 (230, 2); Kap. 2. 15 (23, 12); S'B. 6. 7. 3. 8; Nir.

2. 13 :: athāditya vrata vyaṁ tava ArS. 1. 4; SVJ. 2. 5. 1; SMB. 1. 7. 10; ChMbh. 4. 100.

anaḍvān dādhāra pṛthivīm uta dyām AV. 4. 11. 1 :: anaḍvān dādhāra pṛthivīm dyām utāmūm AVP. 3. 25. 1 (JAOS. 32, 370) und sa dādhāra pṛthivīm dyām utāmūm AVP. 16. 153. 1 (Am. Or. Ser. IX, 145); skambho dādhāra pṛthivīm dyām utāmūm AVP. 17. 10. 7 (Am. Or. Ser. IX, 162), wo die AV.-Parallele 10. 7. 35 skambho dādhāra dyāvāpṛthivī ubhe. Cf. indro dadhāra pṛthivīm utemām MS. 4. 14. 7 (225, 3); sa dādhāra pṛthivīm dyām utemām (AV. 4. 2. 7 pṛthivīm uta dyām; 11. 5. 1 pṛthivīm dyām ca; ApS'S. pṛthivīm antarikṣam divam ca) RV. 10. 121. 1; AV. 4. 2. 7; 11. 5. 1; AVP. 4. 1. 1 (JAOS. 35, 45); VS. 13. 4; 23. 1; 25. 10; VSK. 29. 33; TS. 4. 1. 8. 3; 4. 2. 8. 2; MS. 2. 7. 15 (96, 14); 2. 13. 23 (168, 6); 3. 12. 16 (165, 2); K. 16. 15 (238, 9); 40, 1 (135, 2); Kap. 25. 6 (99, 13); KAs'v. 5. 11 (169, 12); PB. 9. 9. 12; S'B. 7. 4. 1. 19; ApS'S. 4. 11. 3; Nir. 10. 23. Cf. § 13.

anabhrayaḥ khanamānā viprā gambhīravepasah (AVP. 8. 8. 9 viprā gambhīrepsā [so ms., Barret gambhīre 'pasah]; AVP. 9. 11. 9 vipram gambhīrepsam [so ms., Barret viprā gambhīre 'pasah]) AV. 19. 2. 3; AVP. 8. 8. 9 (JAOS. 41, 273); 9. 11. 9 (JAOS. 42, 122) :: acarantiṣ parvatebhyaḥ khanamānā anabhrayaḥ AVP. 8. 12. 9 (JAOS. 41, 279).

anu tvā vis've avantu devāḥ AVP. 4. 3. 5 (JAOS. 35, 48); K. 37. 9 (90, 10) :: anu tvā vis've devā avantu TB. 2. 7. 8. 2. Cf. § 12, B.

anu daha sahamūrān kravyādaḥ (SV.; SVJ. kavyādaḥ) RV. 10. 87. 19; AVP. 16. 7. 5 (Am. Or. Ser. IX, 9); SV. 1. 80; SVJ. 1. 8. 8 :: sahamūrān anu daha kravyādaḥ AV. 5. 29. 11; 8. 3. 18. Cf. § 12, A.

(ato [ms. uto, emendiert nach AV. 6. 111. 1c] 'dhi te kṛṇavad bhāgadheyam) anunudito agado yathāsat AVP. 5. 17. 6 (JAOS. 37, 280) :: (ato 'dhi te kṛṇavad bhāgadheyam) yadānunmadito 'sati AV. 6. 111. 1; dazu (kṛṇomi vidvān bheṣajam) yathānunmadito 'sasi AV. 6. 111. 2; (kṛṇomi vidvān bheṣajam) yadānunmadito 'sasi AV. 6. 111. 3; (punas tvā dur vis've devā) yathānunmadito 'sasi AV. 6. 111. 4. Cf. § 5.

- anena dyāvāprthivī ubhe ajayad anenājayat pradis'as' catasraḥ AVP. 16. 27. 3 (Am. Or. Ser. IX, 28) :: anenājayad dyāvāprthivī ubhe ime anenājayat pradis'as' catasraḥ AV. 8. 5. 3. Cf. § 12, A.
- anenājayad dyāvāprthivī ubhe ime s. anena dyāvāprthivī ubhe. antarā havirdhānam sūryam ca AVP. 4. 9. 5 (JAOS. 35, 56); 18. 10. 4 (JAOS. 58, 586) :: havirdhānam antarā sūryam ca AV. 7. 109. 3; 14. 2. 34.
- anyam hiraṇyā harito vahanti AVP. 18. 21. 5 (JAOS. 58, 600) :: hairaṇyair anyam harito vahanti AV. 13. 2. 11.
- apa tasya hataṁ tamaḥ AV. 10. 7. 40 :: apa tasya tamo hatam AVP. 17. 11. 1 (Am. Or. Ser. IX, 163).
- (apavāse nakṣatrāṇām) apavāsa uṣasām uta AV. 3. 7. 7 :: (apavāse nakṣatrāṇām) apavasa utoṣasām AVP. 3. 2. 6 (JAOS. 32, 348). Cf. § 13.
- apām s'ukram āpo devīḥ AV. 10. 5. 7-14 :: apām s'ukram devīr āpaḥ AVP. 16. 128. 1-9 (Am. Or. Ser. IX, 123). Cf. § 10, B.
- (arātīyor bhrātrvyasya durhārdo dviṣatas' s'iraḥ) api vṛs'cāmy ojasā AV. 10. 6. 1 :: (arātīyor . . . s'iraḥ) pra vṛs'cāmy enad ojasā AVP. 16. 42. 1 (Am. Or. Soc. IX, 43).
- aprāṇat prāṇan nimiṣac ca tiṣṭhat AVP. 16. 102. 3 (Am. Or. Ser. IX, 104) :: prāṇad aprāṇan nimiṣac ca yad bhuvat AV. 10. 8. 11.
- apsarasaḥ sadhamādaṁ madanti AV. 7. 109. 3; 14. 2. 34 :: yā apsarasas sadhamādaṁ madanti AVP. 4. 9. 5 (JAOS. 35, 56); 18. 10. 4 (JAOS. 58, 586).
- abhram iva vāta ājatu AVP. 16. 80. 10 (Am. Or. Ser. IX, 82) :: vāto abhram ivājatu AV. 8. 6. 19. Cf. § 12, C.
- amanyutā no vīrudho bhavantu AV. 12. 3. 31 :: amanyutā vīrudho me bhavantu AVP. 17. 39. 1 (Am. Or. Ser. IX, 195). Cf. § 6.
- amā ca (AVP. vā) pacate vas'ām AV. 12. 4. 38; AVP. 17. 20. 13 (Am. Or. Ser. IX, 173) :: (yo vai vas'ām devayate) pacate (ms. pacade) vāhutām (ms. vāhutāv) amā AVP. 13. 5. 1 (JAOS. 48, 43).
- amitrān no vi vidhyatām AV. 11. 9. 23 :: mamāmitrān vi vidhyata (AV. 1. 19. 3 vidhyatu) AV. 1. 19. 2; 3.

ayaṁ yajño gātuvin nāthavit prajāvit AV. 11. 1. 15 :: ayaṁ yajño nāthavid gātuvit prajāvit AVP. 16. 90. 5 (Am. Or. Ser. IX, 92).

ayā yamasya sādānam AV. 2. 12. 7 :: yamasya gacha sādānam AVP. 2. 5. 8 (JAOS. 30, 194).

arāyān asyā muṣkābhyāṁ bhaṁsaso 'pa hanmasi AV. 8. 6. 5 :: arāyān asyā bhaṁsaso muṣkayor apa hanmasi AVP. 16. 79. 5; 16. 81. 5 (Am. Or. Ser. IX, 79 und 83).

ardhamāsās' ca māsas' ca AV. 11. 7. 20; AVP. 16. 83. 10 (Am. Or. Ser. IX, 85); TB. 3. 12. 9. 4; cf. ardhamāsais' ca māsais' ca ApMB. 2. 19. 6; HG. 2. 10. 7; ardhamāsā māsā ṛtavaḥ TA. 10. 1. 2; MahānUp. 1. 9 :: māsās' cārdhamāsās' ca S'G. 3. 12. 5; 3. 13. 5; māsās' cārdhamāsās' ca parvāṇi (KAs'v. parūṇṣi) TS. 5. 7. 25. 1; KAs'v. 5. 5 (168, 8). Cf. § 1, D.

ardhena vis'vaṁ bhuvanaṁ jajāna AV. 10. 8. 7; 13; 11. 4. 22; AVP. 16. 23. 2; 16. 101. 2 (Am. Or. Ser. IX, 25 und 102) :: ardhenedaṁ paribabhūva vis'vaṁ AVP. 16. 102. 2 (Am. Or. Ser. IX, 104). Cf. § 12, A.

arhan bibharṣi sāyakāni dhanvā RV. 2. 23. 10; MS. 4. 9. 4 (124, 10); KB. 8. 4 (37, 3); TA. 4. 5. 7; 5. 4. 10 :: arhan dhanur haritaṁ bibharṣi AVP. 15. 20. 7 (JAOS. 50, 69). Cf. § 12, A.

avas'asā niḥs'asā yat parās'asā AV. 6. 45. 2 :: yad ās'asā nis'asā yat parās'asā TB. 3. 7. 12. 4; yad ās'asā niḥs'asābhis'asā RV. 10. 164. 3. Cf. § 5.

([Lacuna] rmā haram utaitaṁ parṇam ā harād) aviduṣo gr̥haṁ yad (so ms.; lies gr̥haṁ harād?) AVP. 10. 3. 3 (JAOS. 43, 100) :: (yo devāḥ kṛtyāṁ kṛtvā) harād aviduṣo gr̥haṁ AV. 4. 18. 2; AVP. 5. 24. 2 (JAOS. 37, 287). Cf. § 12, A.

as'vavān gomān ayam astu vīraḥ AVP. 2. 52. 1 (JAOS. 30, 229) :: gomān as'vavān ayam astu prajāvān AV. 6. 68. 3.

as'vāḥ kaṇā gāvas taṇḍulā maṣakās tuṣāḥ AV. 11. 3. 5 :: gāvas taṇḍulā as'vāḥ kaṇā maṣakās tuṣāḥ AVP. 16. 53. 10 (Am. Or. Ser. IX, 54).

(yo no rasaṁ dipsati pitvo agne) as'vānāṁ gavāṁ yas tanūnām AV. 8. 4. 10 :: (yo no . . . agne) yo 's'vānāṁ yo gavāṁ yas tanūnām AVP. 16. 9. 10 (Am. Or. Ser. IX, 12); (yo no . . . agne) yo as'vānāṁ yo gavāṁ yas tanūnāṁ RV. 7. 104. 10. Cf. § 5 Anm. 3.

- asurās tvā nyakhanan AV. 6. 109. 3 :: nīcaih khananty asurāḥ AV. 2. 3. 3. Cf. § 12, B.
- asurebhya starītave AV. 2. 27. 3; 4; AVP. 2. 16. 2 (JAOS. 30, 203) :: hantavā asurebhyaḥ AVP. 2. 16. 3 (JAOS. 30, 203); 7. 12. 8 (JAOS. 40, 161). Cf. § 1, B.
- asmān aity abhy ojasā spardhamānā AV. 3. 2. 6 :: asmān abhy ety ojasā spardhamānā AVP. 3. 5. 6 (JAOS. 32, 351).
- asmin brahmaṇy asmin karmaṇy asyām purodhāyām asyām pratiṣṭhāyām asyām cittyām asyām ākūtyām asyām ās'īṣy asyām devahūtyām svāhā AV. 5. 24. 1-17 [die AVP.-Parallelen 15. 7. 1-10; 15. 8. 1-8; 15. 9. 1-4 (JAOS. 50, 54-55) asmin brahmaṇy asmin karmaṇy asyām devahūtyām asyām ākūtyām asyām ās'īṣi svāhā] :: te naḥ pāntv asmin brahmaṇy asyām purodhāyām asmin karmaṇy asyām ās'īṣy asyām devahūtau MS. 2. 7. 20 (105, 2; 6; 11; 15; 106, 1).
- asyai brāhmaṇāḥ snapanīr (ApMB. snapanaṁ) harantu AV. 14. 1. 39; ApMB. 1. 1. 7 :: asyai harantu snapanaṁ brāhmaṇāḥ AVP. 18. 4. 8 (JAOS. 58, 578). Cf. § 12, D.
- ahaṁ veda yathā payaḥ AVP. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295) :: vedāhaṁ payasvantam AV. 3. 24. 2. Cf. § 2, 1.
- ahaṁ tebhyo 'karaṁ (Kap. akaraṁ) namaḥ VS. 16. 8; TS. 4. 5. 1. 3; K. 17. 11 (254, 17); Kap. 27. 1 (113, 17) :: tebhyo 'ham akaraṁ namaḥ AVP. 14. 2. 11 (JAOS. 47, 242); AVP. 18. 11. 6 (JAOS. 58, 588); NīlarUp. 11.
- ahinām arasaṁ viṣaṁ vār ugram (AVP. vār id ugram) AV. 10. 4. 3; 4; AVP. 16. 15. 2-4 (Am. Or. Ser. IX, 17) :: vār ugram arasaṁ viṣaṁ āheyam arasaṁ viṣaṁ AVP. 3. 9. 1 (JAOS. 32, 354).
- ahobhir adbhīr aktubhir vyaktam RV. 10. 14. 9; AV. 18. 1. 55; TA. 1. 27. 5; 6. 6. 1; Pratika ahobhir adbhīḥ Vaikh. text ed. p. 71, 10 :: dyubhir ahobhir aktubhir vyaktam VS. 35. 1; S'B. 13. 8. 2. 3.
- ā garbho yonim etu te RVKhila 2. 10. 2 (Scheft. p. 81); AVP. 3. 14. 5 (JAOS. 32, 360) ApMB. 1. 13. 1; HG. 1. 25. 1 :: ā yonim garbha etu te AV. 3. 23. 5 :: ā te garbho yonim etu (AG. aitu) RVKhila 2. 10. 1 (Scheft. p. 81); AG. 1. 13. 6; ApMB. 1. 12. 9; HG. 1. 25. 1 :: ā te yonim garbha etu AV. 3. 23. 2; S'G. 1. 19. 6. Cf. § 12, C.

āghnānāḥ paṇinorasi AV. 12. 5. 48 :: uraḥ paṭaurāv āghnānāḥ
AV. 11. 9. 14 :: norasi tāḍam āghnate AV. 19. 32. 2; AVP.
12. 4. 2 (JAOS. 46, 42).

āñjanāt parṇadher uta AVP. 5. 8. 4 (JAOS. 37, 268) :: prāñ-
janād uta parṇadheḥ AV. 4. 6. 5. Cf. § 13.

ā te garbho yoniṁ etu (AG. aitu) RVKhila 2. 10. 1 (Scheft. p. 81);
AG. 1. 13. 6; ApMB. 1. 12. 9; HG. 1. 25. 1 :: ā te yoniṁ gar-
bha etu AV. 3. 23. 2; S'G. 1. 19. 6. Vgl. oben ā garbho yoniṁ etu
te und unten ā yoniṁ garbha etu te. Cf. § 12, C.

ā te rāṣṭram iha rohito 'hārṣīt (AVP. 'hāḥ) AV. 13. 1. 5; AVP. 18.
15. 5 (JAOS. 58, 592) :: ā hārṣīd rāṣṭram iha rohitaḥ TB. 2. 5.
2. 1. Cf. § 12, L.

ādityān sarvān brūmaḥ AVP. 15. 13. 5 (JAOS. 50, 62) :: vis'vān
ādityān brūmaḥ AV. 11. 6. 5. Cf. § 11, A, b.

ādityā rudrā upariṣṛṣ'o naḥ (AVP. ⁰sṛṣ'o mām; K. ⁰sṛṣ'aṁ
mā) AV. 5. 3. 10; AVP. 5. 4. 14 (JAOS. 37. 264); K. 40. 10
(144, 16) :: vasavo rudrā ādityā upariṣṛṣ'aṁ mā RV. 10. 128.
9; VS. 34. 46; TS. 4. 7. 14. 4.

ād id ghr̥tena pṛthivīṁ vy udyate (AV. ūduḥ; AVP. oduḥ) RV. 1.
164. 47; AV. 6. 22. 1; 9. 10. 22; AVP. 16. 69. 13 (Am. Or.
Ser. IX, 70); MS. 4. 12. 5. (193, 8); K. 11. 13 (161, 4) Nir. 7.
24 :: ād it pṛthivī ghr̥tair vy udyate TS. 3. 1. 11. 4 :: ghr̥tena
dyāvāpṛthivī vyundan K. 11. 9 (156, 14); ghr̥tena dyāvāpṛ-
thivī vy undhi RV. 5. 83. 8.

āntrebhyo jajñire atrāḥ AV. 10. 10. 21 :: āntrebhyo atrā jajñire
AVP. 16. 109. 1 (Am. Or. Ser. IX, 111). Cf. § 12, B.

āpo garbhaṁ janayantīr vatsam agre sam airayan AVP. 4. 1. 8
(JAOS. 35, 45) :: āpo vatsaṁ janayantīr garbham agre sam
airayan AV. 4. 2. 8.

Die Mantra-Anfänge āpo devīḥ :: devīr āpaḥ siehe § 10, B.

āpo brahma samāhitāḥ AV. 10. 7. 11 :: brahmāpas samāhitāḥ
AVP. 17. 8. 2 (Am. Or. Ser. IX, 160).

āpo vatsaṁ janayantīr garbham agre sam airayan AV. 4. 2. 8 ::
āpo garbhaṁ janayantīr vatsam agre sam airayan AVP. 4. 1. 8
(JAOS. 35, 45).

ā mātārā sthāpayase jigatnū RV. 10. 120. 7; AV. 20. 107. 10 ::
āsthāpayata mātaram jigatnum AV. 5. 2. 6.

ā mā roha mahate saubhagāya AV. 5. 28. 14 :: ā roha mām mahate saubhagāya RVKhila 10. 128. 10 (= 4. 6. 4, Scheft. p. 118) Cf. § 12, A.

āyur dadhānāḥ pratarāṁ navīyaḥ AV. 18. 3. 17 :: drāghīya āyuh pratarāṁ (TA. pratarām; AVP.; MG. ⁰tiram) dadhānāḥ (AV. 8. 2. 2 pratarāṁ te dadhāmi; AVP. 16. 3. 2 pratirāṁ te kṛṇomi) RV. 1. 53. 11; 10. 18. 2; 3; 10. 115. 8; AV. 8. 2. 2; 12. 2. 30; 20. 21. 11; AVP. 2. 38. 1 (JAOS. 30, 220); 16. 3. 2 (Am. Or. Ser. IX, 5); 17. 32. 10 (Am. Or. Ser. IX, 186); TA. 6. 10. 2 (bis); AG. 2. 9. 2; MG. 2. 1. 13.

ā yonīm garbha etu te s. ā garbho yonim etu te.

ā roha mām mahate saubhagāya RVKhila 10. 128. 10 (= 4. 6. 4 Scheft p. 118) :: ā mā roha mahate saubhagāya AV. 5. 28. 14.

āsthāpayata mātaraṁ jigatnum AV. 5. 2. 6 :: ā mātārā sthāpayase jigatnū RV. 10. 120. 7; AV. 20. 107. 10. Cf. § 12, A.

āsmā as'rṇvann ās'āḥ AV. 19. 52. 3 :: prāsmā ās'ā as'rṇvan TA. 3. 15. 2. Cf. § 12, B.

āsyai brāhmaṇāḥ snapanīr (ApMB. snapanaṁ) harantu AV. 14. 1. 39; ApMB. 1. 1. 7 :: āsyai harantu snapanaṁ brāhmaṇāḥ AVP. 18. 4. 8 (JAOS. 58, 578).

āhārṣam avidaṁ tvā AV. 8. 1. 20 :: āhārṣam tvāvidaṁ tvā RV. 10. 161. 5; AV. 20. 96. 10; AVP. 16. 2. 9 (Am. Or. Ser. IX, 4).

ā hārṣid rāṣṭram iha rohitaḥ s. ā te rāṣṭram iha rohito 'hārṣit ('hāḥ).

īto varuṇa muñca naḥ (: TS.; MS.; K.; Kap.; AS'S. varuṇa no muñca) AV. 7. 83. 2; TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 5); K. 3. 8 (27, 1); Kap. 2. 15 (23, 9); AS'S. 3. 6. 24. Cf. tato varuṇa no muñca (: AV. varuṇa muñca naḥ) AV. 7. 83. 2; VS. 6. 22 (bis); 20. 18; TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 7); K. 3. 8 (27. 2); 38. 5 (106, 15); Kap. 2. 15 (23, 10); S'B. 3. 8. 5. 10 (bis); 12. 9. 2. 4; TB. 2. 6. 6. 2; AS'S. 3. 6. 24 (bis); S'S'S. 8. 12. 11 (bis); LS'S. 5. 4. 6 (bis). Cf. § 12, A.

idaṁ kāṇḍam uttamaṁ prāpam asya AVP. 17. 40. 5 (Am. Or. Ser. IX, 196) :: idaṁ prāpam uttamaṁ kāṇḍam asya AV. 12. 3. 45. Cf. § 11, A, c; § 12, A.

idaṁ prāpam uttamaṁ kāṇḍam asya s. idaṁ kāṇḍam uttamaṁ prāpam asya.

- indram it stotā vṛṣaṇaṁ sacā sute RV. 8. 1. 1; AV. 20. 85. 1; SV. 1. 242; 2. 710; SVJ. 1. 25. 10; 3. 58. 7 :: asmākam adya marutaḥ sute sacā vis've pibata (SV.; SVJ. pibantu) kāminaḥ RV. 7. 59. 3; SV. 1. 241; SVJ. 1. 25. 10.
- indra senām mohayāmitrāṇām AV. 3. 1. 5 :: senāmohanaṁ kṛṇava indrāmitrebhyas tvam AVP. 3. 6. 5 (JAOS. 32, 352). Cf. §. 7.
- indras tvā cakre bāhau AVP. 2. 16. 2 (JAOS. 30, 203) :: indro ha cakre tvā bāhau AV. 2. 27. 3. Cf. § 12, A und E.
- indrasya nu vīryāṇi pra vocam RV. 1. 32. 1; AVP. 13. 6. 1 (JAOS. 48, 48); ArS. 3. 2; SVJ. 2. 3. 1; MS. 4. 14. 13 (237, 7); AB. 3. 24. 10; 5. 17. 1; KB. 15. 4 (67, 23); 20. 4 (92, 2); 24. 2 (108, 18); TB. 2. 5. 4. 1; AitAr. 5. 2. 2. 3 (151, 8 Keith); Nir. 7. 2; 3 :: indrasya nu pra vocaṁ vīryāṇi AV. 2. 5. 5. Cf. indrasya vocaṁ pra kṛtāni vīryā RV. 2. 21. 4. Cf. § 12, A.
- indrāya svāhā AV. 19. 43. 6 und oft (s. Concordance) :: svāhendrāya MS. 4. 9. 9 (129, 5); TA. 4. 9. 3; 5. 8. 2.
- indreṇa saha medinā AVP. 7. 18. 4 (JAOS. 40, 167) :: sākam indreṇa medinā AV. 6. 129. 1; AVP. 2. 25. 5 (JAOS. 30, 211); 7. 19. 1; 7 (JAOS. 40, 167 und 168).
- indro yad vṛtrahā veda RVKhila 10. 128. 7 (= 4. 6. 6 Scheft. p. 117); AV. 19. 26. 4; AVP. 13. 2. 15 (JAOS. 48, 39) :: yad indro vṛtrahā veda AV. 5. 25. 6. Cf. § 1, E, b; § 5.
- indro ha cakre tvā bāhau AV. 2. 27. 3 :: indras tvā cakre bāhau AVP. 2. 16. 2 (JAOS. 30, 203). Cf. § 12, A und E.
- ima uptā mṛtyupās'āḥ AV. 8. 8. 16 :: mṛtyupās'ā ime yuktāḥ AVP. 16. 30. 7 (Am. Or. Ser. IX, 32). Cf. § 11, B.
- imaṁ goṣṭhaṁ pra vives'ānyokāḥ AV. 12. 2. 4 :: imaṁ goṣṭham anyokā vives'a AVP. 17. 30. 4 (Am. Or. Ser. IX, 184). Cf. § 12, J.
- imam as'mānam ā tiṣṭha AVP. 15. 5. 7 (JAOS. 50, 51) :: ā tiṣṭhemam as'mānam ApMB. 1. 5. 1; 6; 11; 2. 2. 2; HG. 1. 4. 1; 1. 19. 8; Vaikh. text ed. p. 24, 17–25, 1. Cf. etam as'mānam ātiṣṭhatam MG. 1. 10. 16; ehy as'mānam ā tiṣṭha AV. 2. 13. 4; S'G. 1. 13. 12; Kaus'. 58. 8; MG. 1. 22. 12. Vgl. imam as'mānam ā roha AG. 1. 7. 7; SMB. 1. 2. 1; GG. 2. 2. 4; JaimGS. ed. Caland, p. 10, 17; ChMbh. 3. 29 :: ā rohemam as'mānam PG. 1. 7. 1.

imā yās tisraḥ pr̥thivīḥ AV. 6. 21. 1 :: tisra imāḥ pr̥thivīr uta AV. 19. 32. 4 (die AVP. Parallele 12. 4. 4 [JAOS. 46, 42] tisro dyām pr̥thivīm uta).

imās' ca pradis'o yasya bāhū AV. 4. 2. 5 :: yasyemāḥ pradis'o yasya bāhū RV. 10. 121. 4; VS. 25. 12; TS. 4. 1. 8. 5 :: dis'o yasya pradis'aḥ pañca devīḥ AVP. 4. 1. 16 (JAOS. 35. 45); MS. 2. 13. 23 (168, 12); K. 40. 1 (135, 12).

iyam vadhū juṣṭā bhagasyāstu AVP. 2. 21. 4 (JAOS. 30, 206) :: evā bhagasya juṣṭeyam astu nārī AV. 2. 36. 4. Cf. § 12, B.

īs'e yo asya dvipadas' catuṣpadaḥ AVP. 4. 1. 3 (JAOS. 35, 45); MS. 2. 13. 23 (168, 8); 3. 12. 17 (165, 6); K. 40. 1 (135, 4); KAs'v. 5. 13 (169, 22) :: yo 'syas'e dvipado yas' catuṣpadaḥ AV. 4. 2. 1; 6. 28. 3; 13. 3. 24 :: ya īs'e asya dvipadas' catuṣpadaḥ RV. 10. 121. 3; VS. 23. 3; 25. 11; TS. 4. 1. 8. 4; 7. 5. 16. 1; K. 4. 16 (42, 17). Cf. § 5.

ugraṁ cit tvām avase saṁ s'is'īmahe AVP. 3. 36. 2 (JAOS. 32, 384) :: tvām ugram avase saṁ s'is'īmasi RV. 1. 102. 10. Cf. § 11, A, c.

ucchiṣṭo janituh pitā AV. 11. 7. 15; AVP. 16. 83. 5 (Am. Or. Ser. IX, 85) :: pitā janitur ucchiṣṭaḥ AV. 11. 7. 16; AVP. 16. 83. 6 (Am. Or. Ser. IX, 85). Cf. § 1, B.

uta trātāsi pākasya AV. 4. 19. 3 :: uta pākasya trātāsi AVP. 5. 25. 3 (JAOS. 37, 288). Cf. § 1, B; § 6.

utādr̥ṣṭas' ca hanyatām AV. 5. 23. 7 :: adr̥ṣṭas' cota hanyatām AVP. 7. 2. 8 (JAOS. 40, 148). Cf. § 13.

utaiṣām pitota vā putra eṣām utaiṣām jyeṣṭha uta vā kaniṣṭhaḥ AV. 10. 8. 28 [AVP. 16. 103. 5 (Am. Or. Ser. IX, 105) utaiṣām jyeṣṭha uta vā kaniṣṭha utaiṣām bhrātota vā pitaiṣām] :: utaiṣām jyeṣṭha uta vā kaniṣṭha utaiṣām putra uta vā pitaiṣām JUB. 3. 10. 12. Cf. § 9.

uttamaṁ nākam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. uttame nāke) adhi rohayemam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. rohayainam; TA. rohemam) AV. 1. 9. 2; 4; 6. 63. 3; 6. 84. 4; 11. 1. 4; VS. 12. 63; TS. 4. 2. 5. 3; MS. 2. 7. 12 (90, 18); K. 16. 12 (234, 9); Kap. 25. 3 (95, 22); S'B. 7. 2. 1. 10; TA. 6. 4. 2 :: svar āro-hanto abhi nākam uttamam AV. 4. 14. 6; 11. 1. 37; svo (TS. suvo) ruhāṇā adhi nākam uttamam (K.; Kap. nāka uttame; RVKhila nāke asmin) RVKhila 4. 9. 4 (Scheft. p. 124); AVP.

3. 38. 5 (JAOS. 32, 387); VS. 11. 22; 18. 51; TS. 4. 1. 2. 4; 4. 7. 13. 1; MS. 2. 7. 2 (76, 1); 2. 12. 3 (146, 6); K. 16. 2 (222, 8); Kap. 29. 4 (131, 11); S'B. 6. 3. 3. 14; 9. 4. 4. 3. Cf. svargaṁ lokam adhi rohayainam AVP. 16. 89. 4 (Am. Or. Ser. IX, 91).
- ud asthād rathajid gojid as'vajid dhiraṇyajit AVP. 2. 22. 6 (JAOS. 30, 208) :: ud asthād gojid as'vajid dhiraṇyajit (ApS'S. gojid dhanajid as'vajit; K. dhanajid gojid as'vajit) MS. 2. 7. 12 (92, 11); K. 38. 14 (116, 4); ApS'S. 16. 18. 6.
- ut itas trayo akraman AV. 4. 3. 1 :: ud ito ye 'kraman trayah AVP. 2. 8. 1 (JAOS. 30. 197). Cf. § 12, B.
- udbhintsva s'attror mūrdhānam (so Barret, unter Bezug auf ApMB. 1. 6. 5, 'our suggestion is only a makeshift; ms. adbhīṣtvā s'attror mūrdhvānam) :: mūrdhānaṁ patyur ā roha ApMB. 1. 6. 5. Cf. § 6; § 12 A.
- upa tapyāmahe tapaḥ AV. 7. 61. 1; 2 [aber AVP. 16. 132. 12 (Am. Or. Ser. IX, 126) upa prekṣāmahe vayam] :: brahmacaryam upemasi MG. 1. 1. 18.
- upainaṁ jīvān pitaras' ca putrāḥ AV. 12. 3. 34 :: upainaṁ putrāṣ pitaras' ca sīdan AVP. 17. 39. 5 (Am. Or. Ser. IX, 195). Cf. § 9.
- uraḥ paṭaurāv āghnānāḥ AV. 11. 9. 14 :: āghnānāḥ paṇinorasi AV. 12. 5. 48 :: norasi tāḍam āghnate AV. 19. 32. 2; AVP. 12. 4. 2 (JAOS. 46, 42).
- ūnāt pūrṇam udajati pūrṇād ūnam udīcyate (so ms.; Barret udījate) AVP. 16. 102. 1 (Am. Or. Ser. IX, 104) :: pūrṇāt pūrṇam udacati pūrṇaṁ pūrṇena sicyate AV. 10. 8. 2. Cf. S'B. 14. 8. 1. 1 (BAUp. 5. 1. 1) pūrṇāt pūrṇam udacyate [dazu TS. 7. 5. 6. 1 yaḥ pūrṇād udacati].
- ūrdhvāyāṁ dis'y ajasyānukam dhehi AV. 4. 18. 8 :: ajasyānukam ūrdhvāyāṁ dis'i dhehi AVP. 16. 99. 2 (Am. Or. Ser. IX, 100).
- eti goṣu vivāvadat AVP. 16. 25. 1 (Am. Or. Ser. IX, 27) :: goṣv eti vivāvadat AV. 9. 4. 11.
- evā tvāṁ kṣettriyaṁ nirṛtyā jāmis'aṁsāt AVP. 2. 3. 4 (JAOS. 30, 193); evāhaṁ tvāṁ kṣettriyaṁ nirṛtyā jāmis'aṁsāt AV. 2. 10. 2-8 :: kṣettriyaṁ tvā nirṛtyā jāmis'aṁsāt AV. 2. 10. 1; AVP. 2. 3. 1 (JAOS. 30, 192). Cf. § 1, C.
- evā dadhāmi te garbham AV. 5. 25. 2; AVP. 13. 2. 1 (JAOS. 48, 38, wo ms. yavā für evā) :: evaṁ garbhaṁ dadhāmi te 'sau

- (ApMB. dadhātu te; HG. dadhāmi te) S'B. 14. 9. 4. 21 (BA-Up.Mādhy. 6. 4. 21 = 22 Kāṇva); S'G. 1. 19. 5; ApMB. 1. 12. 5; HG. 1. 25. 1; evaṁ taṁ garbham ā dhehi RVKhila 10. 184. 2 (= 4. 13. 2 Scheft. p. 130); MG. 2. 18. 4; evaṁ tvāṁ garbham ā dhatsva ApMB. 1. 12. 4. Cf. § 12, A.
- evā bhagasya juṣṭeyam astu nārī AV. 2. 36. 4 :: iyaṁ vadhū juṣṭā bhagasyāstu AVP. 2. 21. 4 (JAOS. 30, 206). Cf. § 12, B.
- evāhaṁ tvāṁ kṣettriyaṁ nirṛtyā jāmīś'ānsāt AV. 2. 10. 2-8; evā tvāṁ kṣettriyaṁ nirṛtyā jāmīś'ānsāt AVP. 2. 3. 4 :: kṣettriyaṁ tvā nirṛtyā jāmīś'ānsāt AV. 2. 10. 1; AVP. 2. 3. 1 (JAOS. 30, 192). Cf. § 1, C.
- oṣaṁ patyā saubhagam astv asyai AV. 2. 36. 1 :: oṣaṁ patyā bhavati (so ms.; Barret bhavāti) subhageyam AVP. 2. 21. 1 (JAOS. 30, 206). Cf. § 12, B.
- ka ṛtūn ka u kalpam asyāḥ AV. 8. 9. 10; AVP. 16. 18. 10 (Am. Or. Ser. IX, 21) :: ṛtūn ko asyāḥ ka u veda rūpam MS. 2. 13. 10 (159, 16).
- kaṇvāsaṁ tvā brahmabhi stomavāhasaḥ (:: SV.; SVJ. tvā stomebhir brahmavāhasaḥ) RV. 8. 4. 2; AV. 20. 120. 2; SV. 2. 582; SVJ. 3. 47. 8.
- karṇāv imau nāsike cakṣaṇī mukham AV. 10. 2. 6 :: karṇāv imau cakṣaṇī nāsike mukham AVP. 16. 59. 7 (Am. Or. Ser. IX, 59).
- kāmaḥ kāmāyādāt AV. 3. 29. 7; MS. 1. 9. 4 (135, 1); PB. 1. 8. 17; AS'S. 5. 13. 15 :: kāmo 'dāt kāmāyādāt VS. 7. 48; S'B. 4. 3. 4. 32; S'S'S. 4. 7. 15.
- kāmaitat te AV. 3. 29. 7; VS. 7. 48; K. 9. 9 (111, 21); 9. 12 (114, 15); Kap. 8. 12 (88, 20); MS. 1. 9. 4 (135, 2); PB. 1. 8. 17; S'B. 4. 3. 4. 32; TB. 2. 2. 5. 6; TA. 3. 10. 2; 4; AS'S. 5. 13. 15; S'S'S. 4. 7. 15; ApS'S. 14. 11. 2; MS'S. 5. 2. 14. 13; MG. 1. 8. 9 :: etat te kāma MahānUp. 18. 2; eṣa te kāma TAA. 10. 61. Cf. § 7.
- kiṁ rajasa enā paro anyad asti AV. 5. 11. 5 :: kim enā rajasaḥ paro 'sti AVP. 8. 1. 5 (JAOS. 41, 266).
- (kuta indraḥ kutaḥ somaḥ kuto 'gnir ajāyata | kutas tvaṣṭā samabhavat) kuto dhātājāyata (:: AVP. dhātā samabhavat kutaḥ) AV. 11. 8. 8; AVP. 16. 85. 7 (Am. Or. Ser. IX, 87). Cf. § 1, B.

kuvic chakat karat kuvit AVP. 4. 26. 3 (JAOS. 35, 82) :: kuvic chakat kuvit karat RV. 8. 91. 4. Cf. § 1, B.

kṛṇute kevalam patim AVP. 7. 12. 10 (JAOS. 40, 161) :: patim me kevalam kuru (AV.; ApMB. kṛdhi) RV. 10. 145. 2; AV. 3. 18. 2; ApMB. 1. 15. 2. Cf. § 11, A, c; § 12, A.

kṛtyām kṣetre valagam vā nicakhnuḥ AVP. 16. 36. 8 (Am. Or. Ser. IX, 38) :: kṣetre kṛtyām valagam vā nicakhnuḥ AV. 10. 1. 18.

(yāṣ kṛtyā āṅgirāsir yāṣ kṛtyā āsūrir uta |) kṛtyā yāṣ svayamkṛtā (yā u cānyebhir abhṛtāḥ) AVP. 16. 27. 9 (Am. Or. Ser. IX, 29) :: (yāḥ kṛtyā . . . asurir) yāḥ kṛtyāḥ svayamkṛtā (yā u . . . abhṛtāḥ) AV. 8. 5. 9. Cf. § 5.

kratvā varistham vara āmurim uta RV. 8. 97. 10; AV. 20. 54. 1 :: kratve vare sthemany āmurim uta SV. 1. 370; 2. 280; SVJ. 1. 39. 1; 3. 23. 12.

kravyādam nir nudāmay (agnim jīvitayopanam) AVP. 17. 31. 5 (Am. Or. Ser. IX, 185) :: niḥ kravyādam nudāmasi (yo agnir jīvitayopanaḥ) AV. 12. 2. 16. Cf. § 5, Anm. 2.

klomnas te hṛdayābhyaḥ AVP. 4. 7. 3 (JAOS. 35, 53) :: hṛdayāt te pari klomnaḥ AV. 2. 33. 3.

kṣudhāmāram tṛṣṇāmāram AV. 4. 17. 6; AVP. 5. 23. 8 (JAOS. 37, 286–287) :: tṛṣṇāmāram kṣudhāmāram AV. 4. 17. 7. Cf. § 1, C.

kṣettriyaṭ tvā nirṛtyā jāmīś'ansāt AV. 2. 10. 1; AVP. 2. 3. 1 (JAOS. 30, 192) :: evā tvām kṣettriyaṭ nirṛtyā jāmīś'ansāt AVP. 2. 3. 4 (JAOS. 30, 193); evāham tvām kṣettriyaṭ nirṛtyā jāmīś'ansāt AV. 2. 10. 2–8. Cf. § 1, C.

kṣetre kṛtyām valagam vā nicakhnuḥ AV. 10. 1. 18 :: kṛtyām kṣetre valagam vā nicakhnuḥ AVP. 16. 36. 8 (Am. Or. Ser. IX, 38).

(acarantiṣ parvatebhyaḥ) khanamānā anabhrayaḥ AVP. 8. 12. 9 (JAOS. 41, 279) :: (viprā gambhīravepasaḥ aber AVP. 8. 8. 9 ms. viprā gambhīrepsā, 9. 11. 9 ms. vipraḥ gambhīrepsam, beide Male von Barret zu viprā gambhīre 'pasaḥ emendiert) anabhrayaḥ khanamānāḥ AV. 19. 2. 3; AVP. 8. 8. 9 (JAOS. 41, 273); 9. 11. 9 (JAOS. 42, 122).

gandharvāṇām apsarasām AVP. 5. 29. 2 (JAOS. 37, 293); 5. 38. 6 (JAOS. 37, 306); 13. 4. 6 (JAOS. 48, 421) :: apsarasām gandharvāṇām RV. 10. 136. 6. Cf. § 8, C.

- gandharvās sarpā yā viduḥ AVP. 16. 14. 2 (Am. Or. Ser. IX, 17)
 :: sarpā gandharvā yā viduḥ AV. 8. 7. 23.
 (somo dadad [SMB.; Pg. 'dadad] gandharvāya) gandharvo da-
 dad (SMB.; PG. 'dadad) agnaye RV. 10. 85. 41; AV. 14. 2. 4;
 AVP. 18. 7. 4 (JAOS. 58, 582); SMB. 1. 1. 7; PG. 1. 4. 16;
 ApMB. 1. 3. 2; MG. 1. 10. 10 :: (somo 'dadād gandharvāya)
 gandharvo 'gnaye 'dadāt HG. 1. 10. 2. Cf. § 1, B.
 garbhaṁ dadhānā janayantīr agnim (AV. dadhānā amṛtā ṛta-
 jñāḥ) RV. 10. 121. 7; AV. 4. 2. 6; VS. 27. 25; MS. 2. 12. 23
 (169, 2); K. 40. 1 (135, 13) :: dadhānā garbhaṁ janayanti
 mātaraḥ AVP. 4. 1. 7 (JAOS. 35, 45). Cf. § 12, A.
 gātuṁ dhatta yajamānāya devāḥ AV. 2. 34. 2; TS. 3. 1. 4. 3;
 K. 30. 8 (190, 9); MS'S. 1. 8. 3. 3 :: gātuṁ devā yajamānāya
 dhatta AVP. 3. 32. 3 (JAOS. 32, 379). Cf. § 7.
 gāvas taṇḍulā as'vāḥ kaṇā masakās tuṣāḥ AVP. 16. 53. 10 (Am.
 Or. Ser. IX, 54) :: as'vāḥ kaṇā gāvas taṇḍulā masakās tuṣāḥ
 AV. 11. 3. 5.
 gr̥ho hiraṇyayo mitaḥ AV. 7. 83. 1; K. 3. 8 (27, 7); Kap. 2. 15.
 (23, 15) :: gr̥ho mito hiraṇyayaḥ AVP. 7. 13. 8 (JAOS. 40, 162);
 AS'S. 3. 6. 24.
 gopāyaṇs' ca tvā jāgr̥vis' ca rakṣatām AV. 8. 1. 13 :: gopāyaṇs'
 ca tvā rakṣatām jāgr̥vis' ca AVP. 16. 2. 3 (Am. Or. Ser.
 IX, 4).
 gomad as'vavan mayy astu puṣtam AV. 18. 3. 61 :: as'vāvad
 goman mayy astu puṣtam Kaus'. 90. 18.
 gomān as'vavān ayam astu prajāvān AV. 6. 68. 3 :: as'vavān go-
 mān ayam astu vīraḥ AVP. 2. 52. 1 (JAOS. 30, 228).
 goṣv eti vivāvadat AV. 9. 4. 11 :: eti goṣu vivāvadat AVP. 16. 25.
 1 (Am. Or. Ser. IX, 27).
 grāhyā gr̥hāḥ saṁ sr̥jyante striyā yan mriyate patiḥ AV. 12. 2. 39.
 :: grāhyā . . . sr̥jyante yat striyā mriyate patiḥ AVP. 17. 33. 9
 (Am. Or. Ser. IX, 187).
 ghṛtam apsarābhyo vaha tvam agne AV. 7. 109. 2 :: ghṛtam
 agne apsarābhyo vaha tvam AVP. 4. 9. 3 (JAOS. 35, 55-56).
 Cf. § 7.
 ghṛtāhutah (AVP. ⁰hutiḥ) somapr̥sthah (MS'S. stomap⁰) suvīraḥ
 AV. 13. 1. 12; AVP. 18. 16. 2 (JAOS. 58, 594); MS'S. 3. 1. 28.
 :: stomapr̥sthō ghṛtavān supratikaḥ K. 35. 18 (64, 15); Kap.

48. 16 (307, 10); TB. 3. 7. 2. 7; AS'S. 1. 12. 37; ApS'S. 9. 3. 1. Cf. somaprsthā ghr̥tavatīha sīda VS. 14. 4; 15. 3; TS. 4. 3. 4. 2; MS. 2. 8. 1 (107, 3); 2. 8. 7 (111, 11); K. 17. 1 (246, 10); 17. 6 (249, 16); Kap. 25. 10 (103, 23); 26. 5 (108, 2); S'B. 8. 2. 1. 7.

ghoṣam (ms. und Barret ghoṣām) ye kurvate vane AVP. 16. 80. 1 (Am. Or. Ser. IX, 82) :: vane ye kurvate ghoṣam AV. 8. 6. 11. Cf. § 5, Anm. 1; § 12, A.

cakṛma yac ca duṣkṛtam AV. 12. 2. 40; AVP. 17. 34. 1 (Am. Or. Ser. IX, 188); cakṛma yāni duṣkṛtā K. 9. 6 (109, 20); TA. 2. 3. 1 :: duritāni yāni kāni ca cakṛma MS. 4. 14. 17 (245, 2); duritāni yāni cakṛma Kap. 8. 10 (87, 14); duritā yāni cakṛma TS. 1. 8. 5. 3; TB. 3. 7. 12. 1; 6; TA. 2. 6. 2 [und so wohl AVP. 10. 9. 4 (JAOS. 43, 108), wo ms. duritā yo mā cakṛma]. Vgl. duṣcaritam yac cacāra AV. 9. 5. 3; AVP. 16. 97. 2 (Am. Or. Ser. IX, 98).

cakṣuṣ prāṇam prajāṁ pas'ūn jātavedasi brahmaṇā AVP. 16. 45. 4 (Am. Or. Ser. IX, 46) :: prajāṁ cakṣuṣ pas'ūn samiddhe jātavedasi brahmaṇā AV. 10. 6. 35.

caturdaṣṭrāṇ chyāvadataḥ kumbhamuṣkān asṛṇmukhān AV. 11. 9. 17 :: caturdaṣṭrāṇ kumbhamuṣkān dīrghakeṣān asṛṇmukhān AVP. 17. 12. 8 (Am. Or. Ser. IX, 164).

cātaṁ (so ms.) te devā avidan brahmāṇa uta vīrudhaḥ (| cātaṁ [so ms.] te 'bhy uttamam avidan bhūmyām adhi) AVP. 2. 10. 3 (JAOS. 30, 198) :: devās te cītim avidan brahmāṇa uta vīrudhaḥ (| cītim te vis've devā avidan bhūmyām adhi) AV. 2. 9. 4. Cf. § 12, C.

jihvāyā agre madhu me AV. 1. 34. 2 :: jihvāyā agre me madhu AVP. 2. 9. 2 (JAOS. 30, 197). Cf. § 6.

jīvām ṛtebhyaḥ (lies mit Shankar Pandurang Pandits ed. und Roth-Whitney² jīvām ṛtebhyaḥ) pariṇīyamānām AV. 18. 3. 3 :: mṛtāya jīvām pariṇīyamānām TA. 6. 12. 1.

jyotiṣ pas'yanta uttaram RV. 1. 50. 10; AVP. 5. 6. 9 (JAOS. 37, 266); K. 18. 16 (277, 1); ChUp. 3. 17. 7 und jyotiḥ pas'yanta (MS. °tā) uttaram MS. 2. 12. 5 (149, 12); 4. 9. 27 (140, 5); Kap. 29. 4 (132, 10); LS'S. 2. 12. 10; ChMbh. 6. 11 :: pas'-

- yanto jyotir uttaram TS. 4. 1. 7. 4; K. 38. 5 (107, 2); TB. 2. 4. 4. 9; 2. 6. 6. 4; TA. 6. 3. 2; JB. 2. 68 (Caland § 127, p. 140, 3 von unten). Cf. jyotiṣ (SV.; SVJ. jyotiḥ) pas'yanti vāsaram RV. 8. 6. 30; SV. 1. 20; SVJ. 1. 2. 10; K. 2. 14 (19, 3). Vgl. svaḥ pas'yanta uttaram VS. 20. 21; 27. 10; 35. 14; 38. 24; S'B. 12. 9. 2. 8; 14. 3. 1. 28; LS'S. 2. 12. 10; ChMbh. 6. 11. Cf. § 12, A.
- tatas tvam adhy oṣadhe AV. 4. 19. 4 :: tasmād adhi tvam oṣadhe AVP. 5. 25. 4 (JAOS. 37, 288).
- tato na ugro vi bhajā vasūni AV. 3. 4. 2; 4; TS. 3. 3. 9. 2; MS. 2. 5. 10 (62, 1); TB. 2. 4. 7. 7 :: ato vasūni vi bhajāsy ugraḥ AVP. 3. 1. 2 (JAOS. 32, 346). Cf. § 12, F.
- tato varuṇa no muñca (: AV. varuṇa muñca naḥ) AV. 7. 83. 2; VS. 6. 22 (bis); 20. 18; TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 7); K. 3. 8 (27, 2); 38. 5 (106, 15); Kap. 2. 15 (23, 10); S'B. 3. 8. 5. 10 (bis); 12. 9. 2. 4; TB. 2. 6. 6. 2; AS'S. 3. 6. 24 (bis); S'S'S. 8. 12. 11 (bis); LS'S' 5. 4. 6 (bis). Cf. ito varuṇa muñca naḥ (: TS.; MS.; K.; Kap.; AS'S. varuṇa no muñca) AV. 7. 83. 2; TS. 1. 3. 11. 1; MS. 1. 2. 18 (28, 5); K. 3. 8 (27, 1); Kap. 2. 15 (23, 9); AS'S. 3. 6. 24. Cf. § 1, C.
- (uj jīdhraja stanayatnu [so ms.; Barret yad vīdhre stanayitnu]) tat prajāpatir eva prajābhyaḥ prādur bhavati (so Barret; ms. tat prajāpatir eva tat prajāpatyaḥ prātur bhavati AVP. 16. 34. 8 (Am. Or. Ser. IX, 36) :: (yad vīdhre stanayati) prajāpatir eva tat prajābhyaḥ prādur bhavati AV. 9. 1. 24.
- tat sarvaṁ anu manyantām AV. 9. 4. 20 :: sarvaṁ tad anu manyantām AVP. 16. 25. 10 (Am. Or. Ser. IX, 27). Cf. § 11, A, b.
- tat sarvaṁ devi pas'yasi AVP. 8. 6. 1 (JAOS. 41, 271) :: sarvaṁ tad devi pas'yati AV. 4. 20. 1. Cf. § 11, A, b.
- tathā vyakrāmad viṣvaṁ AV. 19. 6. 2 :: tathā viṣvaṁ vyakrāmat ArS. 4. 4; SVJ. 2. 3. 7; ChMbh. 6. 37. Vgl. tato viṣvaṁ vyakrāmat RV. 10. 90. 4; VS. 31. 4; TA. 3. 12. 2.
- tad astu tubhyam id ghṛtam TS. 4. 1. 10. 1 :: sarvaṁ tad astu te ghṛtam (AV. astu me s'ivam) RV. 8. 102. 21; AV. 7. 101. 1; 19. 64. 3; VS. 11. 73; 74; TS. 4. 1. 10. 1; MS. 2. 7. 7 (83, 8; 10); K. 16. 7 (228, 2; 4); S'B. 6. 6. 3. 5; 6.

taṁ tvā pra padye AV. 5. 6. 11–14; TB. 2. 4. 2. 4; TA. 4. 42. 2; ApS'S. 14. 26. 1; 16. 18. 8; K. 38. 14 (116, 17); tāṁ tvā pra padye K. 39. 3 (120, 20); 40. 3 (136, 15); 5 (138, 4) :: pra tvā padye JB. 1. 361.

taṁ agne vardhayā tvam AV. 6. 5. 3; VS. 17. 52; TS. 4. 6. 3. 1; MS. 2. 10. 4 (135, 7) :: agne taṁ (Kap. om. taṁ) vardhayā tvam K. 18. 3 (267, 1); Kap. 28. 3 (123, 5). Cf. § 7.

tasmād adhi tvam oṣadhe AVP. 5. 25. 4 (JAOS. 37, 288) :: tatas tvam adhy oṣadhe AV. 4. 19. 4.

tasmiṇ chrayātai mahiṣaḥ suparṇaḥ AV. 12. 3. 38 :: tasmin suparṇo mahiṣas' s'rayātai AVP. 17. 39. 8 (Am. Or. Ser. IX, 195). Cf. § 12, B.

tasmai vis'aḥ sam anamanta pūrvīḥ (TS. 3. 4. 4. 1; PG. sarvāḥ; MS. daivīḥ) VS. 8. 46; 17. 24; TS. 3. 4. 4. 1; 4. 6. 2. 6; MS. 2. 10. 2 (133, 15); K. 18. 2 (266, 14); Kap. 28. 2 (122, 20); S'B. 4. 6. 4. 6; PG. 1. 5. 9 :: tasmai vis'o devahr̥tā namanta AVP. 3. 27. 2 (JAOS. 32, 372).

tān u te sarvān anusam̐dis'āmi AV. 4. 16. 9 :: sarvāṅs tvayī tān prati muñcāmy atra AVP. 5. 32. 7 (JAOS. 37, 298). Cf. § 11, A, b.

tā no hastaṁ kṛtena saṁsr̥jantu AVP. 4. 9. 5 (JAOS. 35, 56) :: tā me hastau saṁsr̥jantu ghṛtena AV. 7. 109. 3.

tān pathevānv ayatu dakṣiṇāvān AVP. 5. 6. 1 (JAOS. 37, 265) :: tān anveti pathibhir dakṣiṇāvān TA. 1. 7. 4.

tān sarvān brahma rakṣati AV. 11. 5. 22 :: sarvāṅs tān brahma rakṣati AVP. 16. 155. 2 (Am. Or. Ser. IX, 147). Cf. § 11, A, b.

tābhir havirdān gandharvān avakādān vy ṛṣatu AV. 4. 37. 8; 9 :: tābhir gandharvān abhedyāvakādān vy ṛṣatu AVP. 13. 4. 13 (JAOS. 48, 42).

tābhya ājyaṁ havir idam̐ juhomi AV. 9. 5. 38 :: tābhyo juhomi haviṣā ghṛtena AVP. 16. 99. 4 (Am. Or. Ser. IX, 100).

tābhyāṁ rājan pari dehy enam AV. 18. 2. 12; TA. 6. 3. 1 :: tābhyāṁ enam pari dehi rājan RV. 10. 14. 11. Cf. § 7; § 12, A.

tā me hastau saṁs'r̥jantu ghṛtena AV. 7. 109. 3 :: tā no hastaṁ kṛtena saṁsr̥jantu AVP. 4. 9. 5 (JAOS. 35, 56).

tāsām ekām id abhy añhuro gāt RV. 10. 5. 6; Nir. 6. 27 :: tāsām id ekām abhy añhuro gāt AV. 5. 1. 6.

- tisra imāḥ prthivīr uta AV. 19. 32. 4 [aber die AVP. Parallele 12. 4. 4 (JAOS. 46, 42) tisro dyām prthivīm uta] :: imā yās tisraḥ prthivīḥ AV. 6. 21. 1.
- tisro ha prajā atyāyam āyan (JB. īyuh) AV. 10. 8. 3; AVP. 16. 101. 6 (Am. Or. Ser. IX, 102–103); JB. 2. 229 :: prajā ha tisro atyāyam īyuh RV. 8. 101. 14; S'B. 2. 5. 1. 4 (Kāṇva 1. 4. 3. 4) Ait. Ar. 2. 1. 1. 4; 5 (Keith p. 101, 5; 6–7). Cf. § 11, C.
- (tubhyam āraṇyās pas'avo mr̥tyā [so ms.] vane hitās) tubhyaṁ vayāṁsi s'akunāṣ patatṛiṇaḥ AVP. 16. 106. 4 (Am. Or. Ser. IX, 108) :: (tubhyam āraṇyāḥ pas'avo mrgā vane hitā) haṁsāḥ suparṇāḥ s'akunā vayāṁsi AV. 11. 2. 24. Cf. (yām dvipādaḥ pakṣiṇaḥ saṁpatanti) haṁsāḥ suparṇāḥ s'akunā vayāṁsi AV. 12. 1. 51.
- tr̥ṇaṁ vāto mathāyati AV. 2. 30. 1 :: vātas tr̥ṇaṁ mathāyati AVP. 2. 17. 1 (JAOS. 30, 203).
- tr̥ṣṇāmāraṁ kṣudhāmāraṁ AV. 4. 17. 7 :: kṣudhāmāraṁ tr̥ṣṇāmāraṁ AV. 4. 17. 6; AVP. 5. 23. 8 (JAOS. 37, 286–287). Cf. § 1, C.
- te duhrate dakṣiṇām saptamātaram AV. 18. 4. 29 :: te dakṣiṇām duhate saptamātaram RV. 10. 107. 4. Cf. § 12, A.
- tena tvam agna iha vardhayemam AV. 1. 9. 3 :: tenāgne tvam uta vardhayemam (MS. vardhayā mām) TS. 3. 5. 4. 2; MS. 1. 4. 3 (50, 15); K. 5. 6 (49. 4).
- tena devā vy aśahanta s'atrūn AV. 3. 10. 12 :: tena dasyūn vy aśahanta devāḥ TS. 4. 3. 11. 3; K. 39. 10 (127, 8); PG. 3. 3. 5. Cf. tena devā aśahanta s'atrūn SMB. 2. 3. 21. Cf. § 12, F.
- tena brahmaṇā tena chandasā tayā devatayāṅgirasvad dhruvāḥ sīdata (K. 39. 1; 7 dhruvā sīda) AVP. 17. 41. 10 (Am. Or. Ser. IX, p. 198, 1 und p. 198, 31–32); K. 39. 1 (118, 2); 4 (123, 1–2); 7 (124, 22); 13 (131, 9–10) und tena brahmaṇā tena chandasā tayā devatayāṅgirasvad devebhyas svāhā AVP. 2. 50, zwischen vs. 3 und 4 eingeschaltet (JAOS. 30, p. 227, 13 von unten) :: tena chandasā tena brahmaṇā tayā devatayāṅgirasvad dhruvā sīda MS. 2. 13. 14 (163, 7; 14); 2. 13. 20 (165, 13 und 166, 11).
- tena s'atrūn abhi sarvān nyubja AV. 8. 8. 6 :: tenā nyubja maghavann amitrān s'as'vatībhyaḥ AVP. 16. 29. 6 (Am. Or. Ser. IX, 31). Cf. § 12, A.

tebhya idam akaram namaḥ AV. 14. 2. 46 :: idam tebhyo 'karam
namaḥ RV. 10. 85. 17; MS. 2. 9. 2 (121, 15).

tebhyo 'ham akaram namaḥ AVP. 14. 2. 11 (JAOS. 47, 242);
18. 11. 6 (JAOS. 58, 588); NilarUp. 11 :: aham tebhyo 'ka-
ram (Kap. akaram) namaḥ VS. 16. 8; TS. 4. 5. 1. 3; K. 17. 11
(254, 17); Kap. 27. 1 (113, 17).

te rakṣati tapas brahmacārī AV. 11. 5. 8; tau rakṣati tapasā
brahmacārī AV. 11. 5. 10 :: tau brahmacārī tapasābhi rakṣati
AVP. 16. 153. 9; 10 (Am. Or. Ser. IX, 145).

te viduḥ parameṣṭhinam AV. 10. 7. 17 :: te skambham arasam
viduḥ AVP. 17. 8. 8 (Am. Or. Ser. IX, 160), cf. te skambham
anusamviduḥ AV. 10. 7. 17. Cf. § 12, A.

teṣām asi tvam uttamaḥ (AV. uttamam) AV. 2. 3. 2; VS. 18. 67;
K. 22. 10 (67, 2); S'B. 9. 5. 1. 53; MS'S. 6. 2. 6 und tāsām
asi tvam uttamā VS. 12. 92 :: teṣām tvam asy uttamaḥ TS. 5.
5. 7. 5; JUB. 4. 3. 1 und tāsām tvam asy uttamā RV. 10. 97.
18; TS. 4. 2. 6. 5.

tau rakṣati tapasā brahmacārī AV. 11. 5. 10; cf. te rakṣati tapasā
brahmacārī AV. 11. 5. 8 :: tau brahmacārī tapasābhi rakṣati
AVP. 16. 153. 9; 10 (Am. Or. Ser. IX, 145). Cf. § 12, I.

triṣṭub gāyatrī chandāṁsi RV. 10. 14. 16; AV. 18. 2. 6 :: gāyatrī
triṣṭup chandāṁsi K. 40. 11 (145, 14); TA. 6. 5. 3; ApS'S. 17.
21. 8.

tvaṁ strī tvaṁ pumān asi tvaṁ kumāra uta vā kumārī AV. 10. 8.
27 :: tvaṁ strī tvaṁ pumān asi tvaṁ kumāry uta vā kumārah
AVP. 16. 103. 4 (Am. Or. Ser. IX, 105) Cf. § 1, B; § 8, B.

tvaṁ kumāra uta vā kumārī AV. 10. 8. 27 :: tvaṁ kumāry uta
vā kumārah AVP. 16. 103. 4 (Am. Or. Ser. IX, 105). S. tvaṁ
strī tvaṁ pumān asi . . .

tvacā prāvṛtya sarvaṁ tat BA. 11. 8. 15 :: tvacā prāvṛtya tat
sarvam AVP. 16. 86. 5 (Am. Or. Ser. IX, 88). Cf. § 11, A, b.

tvaṁ devānām asi rudra s'reṣṭhaḥ AVP. 15. 20. 2 (JAOS. 50, 68)
:: s'reṣṭho jātasya rudra s'riyāsi RV. 2. 33. 3.

tvaṁ daivīr vis'a imā vi rāja AV. 6. 98. 2 :: daivīr vis'as tvam
utā virāja MS. 4. 12. 2 (181, 14); K. 8. 17 (102, 18).

tvaṣṭā ha jajñe tvaṣṭur dhātur dhātājāyata AV. 11. 8. 9 :: tvastā
ha jajñe tvaṣṭur dhātā dhātur ajāyata AVP. 16. 85. 8 (Am. Or.
Ser. IX, 87). Cf. § 1, B.

- tvām āhur devavarma AV. 19. 30. 3 :: tvām indra devavarmā-huḥ AVP. 13. 11. 21 (JAOS. 48, 59). Cf. tvām (ms. tam) u hāhur vanaspatim AVP. 7. 19. 1 (JAOS. 40, 167–168).
- tvām ugram avase saṁ s'is'īmasi RV. 1. 102. 10 :: ugram cit tvām avase saṁ s'is'īmahe AVP. 3. 36. 2 (JAOS. 32, 384).
- dadān te putram devāḥ AVP. 13. 2. 16 (JAOS. 48, 39) :: aduṣṭe devāḥ putram AV. 5. 25. 9. Cf. § 12, K.
- dadāmi tad yat te adatto asmi AV. 5. 11. 10 :: dadāmi tubhyaṁ yad adattam asti AVP. 8. 1. 10 (JAOS. 41, 266).
- dadhānā garbhaṁ janayanti mātaraḥ AVP. 4. 1. 7 (JAOS. 35, 45) :: garbhaṁ dadhānā janayantīr agnim (AV. dadhānā amṛtā ṛtajñāḥ) RV. 10. 121. 7; AV. 4. 2. 6; VS. 27. 25; MS. 2. 13. 23 (169, 2); K. 40. 1 (135, 13). Cf. § 12, A.
- darbho bhaṅgo yavaḥ sahaḥ AV. 11. 6. 15 :: bhaṅgo darbho yadas (so ms.) sahaḥ AVP. 15. 13. 7 (JAOS. 50, 62).
- darbho ya ugra oṣadhiḥ AV. 19. 32. 1; AVP. 12. 4. 1 (JAOS. 46, 42) :: darbha ugra oṣadhīnām AVP. 7. 7. 1 (JAOS. 40, 154). (pañcaudanaṁ pañcabhir aṅgulibhir) darvyod dhara pañcadhaitam odanam AV. 4. 14. 7 :: (pañcaudanam . . . aṅgulibhir) darvyod dhara pañca caudanam etam AVP. 16. 98. 10 (Am. Or. Ser. IX, 99). Cf. § 11, B.
- dāsī vā yad ādrahastā samañte AVP. 17. 37. 3 (Am. Or. Ser. IX, 192) :: yad vā dāsy ādrahastā samañte AV. 12. 3. 13. Cf. § 5.
- dipsato yas' ca dipsati AV. 4. 36. 2 :: yas' ca dipsati dipsantam AVP. 10. 12. 7 (JAOS. 43, 113). Cf. § 5; § 12, G.
- divyasya suparṇasya AV. 4. 20. 3 :: suparṇasya divyasya AVP. 8. 6. 3 (JAOS. 41, 271). Cf. divyaṁ suparṇaṁ vāyasam (AV. payasam; K.; Kap.; VS.; S'B. TS. 4. 7. 13. 1 vayasā; MS.; TS. 3. 1. 11. 3 vayasam) bṛhantam RV. 1. 164. 52; AV. 4. 14. 6; 7. 39. 1 [aber AVP. 3. 38. 5 (JAOS. 32, 387) divyaṁ samudraṁ payasaṁ ruhantam]; VS. 18. 51; TS. 3. 1. 11. 3; 4. 7. 13. 1; MS. 2. 12. 3 (146, 5); K. 18. 15 (275, 17); 19. 14 (18, 1); Kap. 29. 4 (131, 10); S'B. 9. 4. 4. 3; AS'S. 2. 8. 3; 3. 8. 1; Suparṇ. 17. 4; divyaḥ suparṇaḥ pratikhyātaḥ K. 34. 14 (46, 2); divyaḥ suparṇaḥ sa vīro (AVP. suparṇaḥ sthaviro vy akhyat) AV. 13. 2. 9; AVP. 18. 21. 3 (JAOS. 58, 600); divyaḥ suparṇo 'va cakṣata kṣām RV. 9. 71. 9; divyaḥ suparṇo 'va

- cakṣi soma RV. 9. 97. 33; divyāḥ suparnā madhumanta indavaḥ RV. 9. 86. 1. Cf. § 11, A, a.
- dis'i dhruvāyāṁ dhehi pājasyam AV. 4. 14. 8 :: pājasyaṁ dhruvāyāṁ dis'i dhehi AVP. 16. 99. 2 (Am. Or. Ser. IX, 100). Cf. § 11, A, c.
- dis'o yasya pradis'ah pañca devīḥ AVP. 4. 1. 16 (JAOS. 35, 45); MS. 2. 13. 23 (168, 12); K. 40. 1 (135, 12) :: yasyemāḥ pradis'o yasya bāhū RV. 10. 121. 4; VS. 25. 12; TS. 4. 1. 8. 5 :: imās' ca pradis'o yasya bāhū AV. 4. 2. 5.
- duritā yāni cakṛma AVP. 10. 9. 4 (JAOS. 43, 108, wohl so zu lesen; das ms. duritā yo mā cakṛma); TS. 1. 8. 5. 3; TB. 3. 7. 12. 1; 6; TA. 2. 6. 2; duritāni yāni kāni ca cakṛma MS. 4. 14. 17 (245, 2); duritāni yāni cakṛma Kap. 8. 10 (87, 14) :: cakṛma yac ca duṣkṛtam AV. 12. 2. 40; AVP. 17. 34. 1 (Am. Or. Ser. IX, 188); cakṛma yāni duṣkṛtā K. 9. 6 (109, 20). Vgl. duṣcaritam yac cacāra AV. 9. 5. 3; AVP. 16. 97. 2 (Am. Or. Ser. IX, 98). Cf. § 5; § 12, A.
- devapatnīnām garbho yamasya karaṇo bhadraḥ svapnaḥ AV. 19. 57. 3 :: devānām patnīnām garbha yamasya karaṇa yo bhadras svapna AVP. 3. 30. 3 (JAOS. 32, 377).
- devas te savitā hastam grhṇātu AV. 14. 1. 49; AVP. 18. 5. 5 (JAOS. 58, 579) :: savitā te hastam agrabhīt (AVP. agrahīt; AG. agrabhīd asau; MG.; Vaikh. agrahīt) AVP. 18. 5. 8 (JAOS. 58, 579); AG. 1. 20. 5; ApMB. 2. 3. 5; HG. 1. 5. 9; MG. 1. 22. 5; Vaikh. transl. p. 46 note 5. Cf. savitā hastam agrahīt (S'G. agrabhīt) AV. 14. 1. 51; S'G. 2. 3. 1; SMB. 1. 6. 15; ChMbh. 4. 57.
- devaḥ savitābhimātiṣāhaḥ AV. 5. 3. 9 :: savitā devo 'bhimātiṣāhaḥ AVP. 5. 4. 8 (JAOS. 37, 263). Cf. devaṁ savitāram abhimātiṣāham TS. 4. 7. 14. 3; K. 40. 10 (144, 7). Cf. § 10, A.
- devānām patnīnām garbha yamasya karaṇa yo bhadras svapna AVP. 3. 30. 3 (JAOS. 32, 377) :: devapatnīnām garbho yamasya karaṇo bhadraḥ svapnaḥ AV. 19. 57. 3.
- devānām bhāga upanāha eṣaḥ AV. 9. 4. 5; AVP. 16. 24. 4 (Am. Or. Ser. IX, 26) :: devānām eṣa upanāha āsīt TS. 3. 3. 9. 1; MS. 2. 5. 10 (61, 12); K. 13. 9 (191, 16).
- devān devī gamiṣyati AVP. 16. 137. 1 (Am. Or. Ser. IX, 131) :: devī devān gamiṣyati AV. 10. 9. 11. Cf. § 12, C.

devān yan nāthito huve AV. 7. 109. 7 :: yad devān nāthito huve
AVP. 4. 9. 6 (JAOS. 35, 56). Cf. § 5.

devā yajñam atanvata RV. 10. 90. 6; SVJ. 2. 4. 1; AV. 19. 6. 10;
AVP. 9. 5. 8 (JAOS. 42, 114); VS. 19. 12; 31. 14; TA. 3. 12.
3; ChMbh. 7. 15 :: yajñam devā atanvata AV. 7. 5. 4. Cf.
§ 12, C.

devās te cītim avidan (brahmāṇa uta vīrudhaḥ | cītim te vis've
devā avidan bhūmyām adhi) AV. 2. 9. 4 :: cātaṁ (so ms.) te
devā avidan (brahmāṇa uta vīrudhaḥ | cātaṁ (so ms.) te 'bhy
uttamam avidan bhūmyām adhi) AVP. 2. 10. 3 (JAOS. 30,
198). Cf. § 12, C,

devī devān gamiṣyati AV. 10. 9. 11 :: devān devī gamiṣyati
AVP. 16. 137. 1 (Am. Or. Ser. IX, 131). Cf. § 12, C.

Mantraanfang devīr āpaḥ :: āpo devīḥ s. § 10, B.

devebhiḥ sarvaiḥ proktam (paridhir nāma vā asi) AVP. 8. 3. 8
(JAOS. 41, 269) :: vis'vebhir devair dattam (paridhir jīvanāya
kam) AV. 4. 9. 1. Cf. § 11, A, b.

dyāvāprthivī s'rotre sūryācandramasāv akṣiṇī saptarṣayaḥ prā-
ṇāpānāḥ AV. 11. 3. 2 :: sūryācandramasāv akṣyau bṛhad-
rathantare s'rotre AVP. 16. 53. 2 (Am. Or. Ser. IX, 54).

drāghīya āyuh pratarāṁ (TA. pratarām; AVP. MG. pratirām)
dadhānāḥ (AV. 8. 2. 2 pratarāṁ te dadhāmi; AVP. 16. 3. 2
pratirām te kṛṇomi) RV. 1. 53. 11; 10. 18. 2; 3; 10. 115. 8; AV. 8.
2. 2; 12. 2. 30; 20. 21. 11; AVP. 2. 38. 1 (JAOS. 30, 220);
16. 3. 2 (Am. Or. Ser. IX, 5); 17. 32. 10 (Am. Or. Ser. IX, 186);
TA. 6. 10. 2 (bis); AG. 2. 9. 2; MG. 2. 1. 13 :: āyur dadhānāḥ
pratarāṁ navīyaḥ AV. 18. 3. 17.

dvijihvā dviprāṇā bhūtvā AVP. 9. 18. 10 (JAOS. 42, 131) ::
dvyāsyā dvijihvā bhūtvā AV. 5. 19. 7.

dveṣyo mitrāṇāṁ parivargyaḥ svānām AV. 9. 2. 14 :: mitrāṇāṁ
dveṣyaḥ parivargyas svānām AVP. 16. 77. 4 (Am. Or. Ser. IX,
79). Cf. § 6.

dvyāsyā dvijihvā bhūtvā AV. 5. 19. 7 :: dvijihvā dviprāṇā bhūtvā
AVP. 9. 18. 10 (JAOS. 42, 131).

dhattaṁ rayiṁ sahavīraṁ (ApMB. das'avīraṁ) vacasyave RV.
10. 40. 13; ApMB. 1. 6. 12 :: rayiṁ dhehi sarvavīraṁ vacasyam
AV. 14. 2. 6; AVP. 18. 7. 6 (JAOS. 58, 582). Cf. § 12, A.

dhanadā asi nas tvam RV. 10. 141. 1; AV. 3. 20. 2; AVP. 3. 34. 3 (JAOS. 32, 381); TS. 1. 7. 10. 2; MS. 1. 11. 4 (164, 7); K. 14. 2 (202, 4) :: tvaṁ hi dhanadā asi svāhā (VSK. om. svāhā) VS. 9. 28; VSK. 10. 5. 4; S'B. 5. 2. 2. 10.

dhātā vis'vā vāryā dadhātu AV. 7. 17. 3 :: dhātā dadātu dās'uṣe vasūni TS. 3. 3. 11. 3; MS. 4. 12. 6 (195, 14); ApMB. 2. 11. 4; Vaikh. text ed. p. 16. 10.

(kuta indraḥ kutaḥ somaḥ kuto 'gnir ajāyata | kutas tvaṣṭā samabhavat) kuto dhātājāyata (: AVP. dhātā samabhavat kutaḥ) AV. 11. 8. 8; AVP. 16. 85. 7 (Am. Or. Ser. IX, 87).

(tvaṣṭā ha jajñe tvaṣtur) dhātur dhātājāyata (: AVP. dhātā dhātur ajāyata) AV. 11. 8. 9; AVP. 16. 85. 8 (Am. Or. Ser. IX, 87). Cf. § 2, B.

dhūmam agniṁ parādr̥s'yāmitrā hr̥tsv ā dadhatām bhayam AV. 8. 8. 2 :: agniṁ dhūmaṁ parādr̥s'ya hr̥tsv ā dadhatām bhayam AVP. 16. 29. 2 (Am. Or. Ser. IX, 31).

dhruvaṁ syonaṁ prajāyai te dhārayāmi AVP. 18. 5. 4 (JAOS. 58, 579) :: syonaṁ dhruvaṁ prajāyai dhārayāmi te AV. 14. 1. 47.

dhruvā gāvo mayi gopatau AV. 2. 26. 4 :: mayi gāvas' ca gopatau AVP. 2. 12. 4 (JAOS. 30, 200). Cf. RVKhila 2. 9. 4 (Scheft. p. 81) dhruvā gāvaḥ santu gopatau. Siehe mayi gāvas' ca gopatau.

nakir asya pra minanti vratāni RV. 10. 10. 5; AV. 18. 1. 5 :: nakiṣ ṭa etā vratā minanti RV. 1. 69. 7. Cf. § 12, A.

na ghet tvam asi tastuvam AV. 5. 13. 11 :: na ghed asi tvaṁ tastuvam (ms. na har iṣiktaṁ trastuvam) AVP. 8. 2. 10 (JAOS. 41, 268). Cf. § 2, 2.

na ghet tvam asi tābuvam AV. 5. 13. 10 :: na ghed asi tvaṁ tāvucam (ms. na her asiktam, das tāvucam ist vor dem folgenden tāvucena ausgefallen; Barret: 'the naher asiktam of our ms. is probably only a corruption of na ghed asi tvaṁ') AVP. 8. 2. 9 (JAOS. 41, 268). Cf. § 2, 2.

naḍaṁ kas'ipune yathā AVP. 5. 32. 10 (JAOS. 37, 298) :: yathā naḍaṁ kas'ipune AV. 6. 138. 5.

na taṁ prāpnoti s'apathaḥ AVP. 8. 3. 5 (JAOS. 41, 269); nainaṁ prāpnoti s'apathaḥ AV. 4. 9. 5 :: nainaṁ s'apatho as'nute AV. 19. 38. 1.

- na te as'nāti pārthivaḥ RV. 10. 85. 14; AV. 14. 1. 5 :: ā (so ms.)
te nās'nāti pārthivaḥ AVP. 18. 1. 4 (JAOS. 58, 573).
- na te tanūm tanvā saṁ papṛcyām AV. 18. 1. 13 :: na vā u te tan-
vā tanvaṁ (:: AV. te tanūm tanvā) saṁ papṛcyām RV. 10. 10.
12; AV. 18. 1. 14.
- namaḥ pṛthivyai AV. 6. 20. 2; VSK. 5. 2. 7; TS. 1. 2. 11. 1;
3. 2. 4. 4; MS. 1. 2. 17 (17, 3): 3. 8. 2 (94, 4); K. 2. 8 (14, 3);
24. 9 (100, 18); Kap. 2. 2 (16, 4); 38. 2 (206, 17); AB. 1. 26. 5;
GB. 2. 2. 4; TA. 3. 5. 1 (am Ende svāhā); 4. 9. 3; 5. 8. 3; AS'S.
4. 5. 7; Vait. 13. 24; LS'S. 5. 6. 9; ApS'S. 12. 20. 8 :: pṛthivyai
namaḥ KAs'v. 11. 6 (187, 4).
- na mariṣyasi mā bibheḥ AV. 8. 2. 24; AVP. 16. 5. 4 (Am. Or. Ser.
IX, 7) :: mā bibher na mariṣyasi RVKhila 1. 191. 1 (= 2. 1. 1,
Scheft. p. 69); AV. 5. 30. 8; AVP. 2. 2. 3 (JAOS. 30, 191);
9. 13. 8 (JAOS. 42, 125); mā bhaisīr na mariṣyasi SMB. 2. 6. 18.
- namas sambhuñjatībhyo namo namaskṛtābhyaḥ (ms. namo na-
mas svastebhyaḥ) AVP. 16. 106. 11 (Am. Or. Ser. IX, 109) ::
namo namaskṛtābhyo namaḥ sambhuñjatībhyaḥ AV. 11. 2. 31.
- namo namaskṛtābhyo namaḥ sambhuñjatībhyaḥ AV. 11. 2. 31 ::
namas sambhuñjatībhyo namo namaskṛtābhyaḥ (ms. namo
namas svastebhyaḥ) AVP. 16. 106. 11 (Am. Or. Ser. IX, 109).
- namo yamāya namo astu (AVP. 'stu) mṛtyave AV. 5. 30. 12;
AVP. 9. 14. 2 (JAOS. 42, 126) :: yamāya namaḥ GopalUp. 2;
Vaikh. text ed. p. 40, 19). Cf. namo yamāya yāmyebhyas' ca
S'G. 2. 14. 7.
- namo vaḥ pitarāḥ AV. 18. 4. 85; namo vaḥ pitaro namaḥ AS'S.
2. 7. 7 :: pitaro namo vaḥ TS. 3. 2. 5. 6; TB. 1. 3. 10. 8; Cf.
namas te pitaḥ pitar namas te ChMbh. 8. 63; namo vaḥ pi-
tarāḥ pitaro vo namaḥ VS. 2. 32; S'S'S. 4. 5. 1; SMB. 2. 3. 11;
GG. 4. 3. 21.
- nayatāmūn mṛtyudūtāḥ AV. 8. 8. 11 :: mṛtyudūtā amūn nayata
AVP. 16. 30. 1 (Am. Or. Ser. IX, 32). Cf. § 7.
- na vā u te tanvā tanvaṁ (:: AV. te tanūm tanvā) saṁ papṛcyām
RV. 10. 10. 12; AV. 18. 1. 14 und na te tanūm tanvā saṁ
papṛcyām AV. 18. 1. 13.
- nāmimado nārūrupa utāsmā abhavaḥ pituḥ AV. 4. 6. 3 :: nāro-
payo nāmādaya utāsmābhavan (so ms.) pituḥ AVP. 5. 8. 2
(JAOS. 37, 268).

nāropayo nāmādaya utāsmābhavan (so ms.) pituḥ AVP. 5. 8. 2 (JAOS. 37, 268) :: nāmīmado nārūrupa utāsmā abhavaḥ pituḥ AV. 4. 6. 3.

nāvaṁ bhinnām ivodakam AV. 5. 19. 8 :: bhinnām nāvam ivodakam AVP. 9. 19. 4 (JAOS. 42, 132). Cf. § 11, A, c.

niḥ kravyādaṁ nudāmasi (yo agnir jīvitayopanaḥ AV. 12. 2. 16 :: kravyādam nir nudāmasy (agnir jīvitayopanam) AVP. 17. 31. 5 (Am. Or. Ser. IX, 185). Cf. § 5, Anm. 2.

nirbhaktaṁ prajā anutapyamānam AV. 2. 35. 2 :: prajā nibhaktā anutapyamānāḥ TS. 3. 2. 8. 2. Cf. vihāya prajāṁ anutapyamānāḥ MS. 2. 3. 8 (36, 20).

niryācan bhūtāt puruṣaṁ yamāya AV. 6. 133. 3 :: bhūtān niryācan puruṣaṁ yamāya AVP. 5. 33. 3 (JAOS. 37, 299).

niṣkrītaḥ sa (TS. niṣkrīto 'yaṁ; K.; MS'S. niṣkrītās te) yajñiyaṁ bhāgam etu (K.; MS'S. bhāgaṁ yantu) AV. 2. 34. 1; TS. 3. 1. 4. 2; K. 30. 8 (190, 8); MS'S. 1. 8. 3. 3 :: niṣkrītās te yajñiyaṁ yantu lokam AVP. 3. 32. 2 (JAOS. 32, 379).

nīcaiḥ khananty asurāḥ AV. 2. 3. 3 :: asurās tvā nyakhanan AV. 6. 109. 3. Cf. § 12, B.

nainaṁ s'apatho as'nute AV. 19. 38. 1 :: nainaṁ (AVP. na taṁ) prāpnoti s'apathaḥ AV. 4. 9. 5; AVP. 8. 3. 5 (JAOS. 41, 269). Cf. § 12, I.

norasi tādam ā ghnate AV. 19. 32. 2; AVP. 12. 4. 2 (JAOS. 46, 42) :: uraḥ paṭaurāv āghnānāḥ AV. 11. 9. 14 :: āghnānāḥ paṇinorasi AV. 12. 5. 48.

(yo vai vas'ām devayate) pacate (ms. pacade) vāhutām (ms. vāhutāv) amā AVP. 13. 5. 1 (JAOS. 48, 43) :: amā ca (AVP. vā) pacate vas'ām AV. 12. 4. 38; AVP. 17. 20. 13 (Am. Or. Ser. IX, 173).

patiṁ me kevalaṁ kṛdhi (RV. kuru) RV. 10. 145. 2; AV. 3. 18. 2; ApMB. 1. 15. 2 :: kṛnute kevalaṁ patiṁ AVP. 7. 12. 10 (JAOS. 40, 161). Cf. § 11, A, c.

pathaḥ sarvān anu kṣiya (AVP. gachā) AV. 6. 121. 4; AVP. 16. 51. 4 (Am. Or. Ser. IX, 52) :: sarvān patho anuṣva TA. 2. 6. 1.

parjanya vāte varuṇasya s'uṣme AVP. 2. 18. 4 (JAOS. 30, 205) :: vāte parjanya varuṇasya s'uṣme AV. 6. 38. 3; TS. 4. 6. 1. 1; K. 36. 15 (82, 6); TB. 2. 7. 7. 2.

- pas'upatī bhūtapatī namo vām AVP. 16. 104. 1 (Am. Or. Ser. IX, 106) :: bhūtapatī pas'upatī namo vām AV. 11. 2. 1.
- pājasyaṁ dhruvāyāṁ dis'i dhehi AVP. 16. 99. 2 (Am. Or. Ser. IX, 100) :: dis'i dhruvāyāṁ dhehi pājasyam AV. 4. 14. 8. Cf. § 11, A, c.
- pāñcajanyaśya bahudhā yam indhate AV. 4. 23. 1; AVP. 4. 33. 1 (JAOS. 35, 91) :: yaṁ pāñcajanyaṁ bahavaḥ samindhate TS. 4. 7. 15. 1; MS. 3. 16. 5 (190, 6) K. 22. 15 (71, 4). Cf. § 5, Anm. 2.
- pitā janitur ucchiṣṭaḥ AV. 11. 7. 16; AVP. 16. 83. 6 (Am. Or. Ser. IX, 85) :: ucchiṣṭo janituḥ pitā AV. 11. 7. 15; AVP. 16. 83. 5 (Am. Or. Ser. IX, 85). Cf. § 1, B; § 6.
- pitā mātā ca retaso bhavāthaḥ AVP. 18. 10. 7 (JAOS. 58, 586) :: mātā pitā ca retaso bhavāthaḥ AV. 14. 2. 37. Cf. § 8, A.
- pitṛbhyaḥ somavadbhyaḥ svadhā namaḥ AV. 18. 4. 73 :: svadhā pitṛbhyaḥ somavadbhyaḥ pitṛbhyo vāntarikṣasadbhyaḥ Kaus'. 87. 8.
- pis'aṅge sūtre khṛgālam AV. 3. 9. 3 :: sūtre pis'aṅge khṛgālam AVP. 3. 7. 4 (JAOS. 32, 352). Cf. § 11, A, c.
- pībarīm ca prapharvyam AV. 3. 17. 3 :: prapharvyāṁ ca pīvarīm VS. 12. 71; TS. 4. 2. 5. 6; MS. 2. 7. 12 (91, 18); K. 16. 12 (234, 22); Kap. 25. 3 (96, 13); S'B. 7. 2. 2. 11; VāDh. 2. 34; 35.
- punaḥ prāṇaḥ punar ātmā na aitu (MG. punar ākūtir aitu) AV. 6. 53. 2; MG. 1. 3. 2 :: punas tvā prāṇaḥ punar aitiv āyuh AVP. 13. 9. 12 (JAOS. 48, 55).
- punar manaḥ punar āyur na āgan AVP. 16. 149. 11 (Am. Or. Ser. IX, 140); punar manaḥ punar āyur (SMB. ātmā) ma (MS. nā; ApS'S. om. ma) āgāt (VS. S'B. āgan) VS. 4. 15; VSK. 4. 5. 7; MS. 1. 2. 3 (12, 5); S'B. 3. 2. 2. 23; TA. 2. 5. 3; ApS'S. 10. 18. 3; 17. 23. 11; SMB. 1. 6. 34 :: punar ma ātmā punar āyur āgāt (MG. aitu) TB. 3. 10. 8. 9; HG. 1. 17. 4; MG. 1. 3. 2.
- punas' cakṣuḥ punar asur na aitu AV. 6. 53. 2 [aber AVP. 13. 9. 12 (JAOS. 48, 55) punas' cakṣuḥ punar aitu s'rotram] :: punas' cakṣuḥ punaḥ s'rotraṁ ma āgan (VSK.; TA.; SMB. āgāt) VS. 4. 15; VSK. 4. 5. 7; S'B. 3. 2. 2. 23; TA. 2. 5. 3; SMB. 1. 6. 34.

(piṅga rakṣa jāyamānaṁ) pumāṅsaṁ mā striyaṁ kran AVP. 16.

81. 6 (Am. Or. Ser. IX, 83) :: (piṅga . . . jāyamānaṁ) mā pumāṅsaṁ striyaṁ kran AV. 8. 6. 25.

purās' cakraṁ uttarād (vis've devāḥ sametya) AVP. 15. 14. 8 (JAOS. 50, 63) :: purastād uttarāc chakraṁ (vis've . . . sametya) AV. 11. 6. 18.

purastād uttarāc chakraṁ (vis've devāḥ sametya) AV. 11. 6. 18 :: purās' cakraṁ uttarād (vis've . . . sametya) AVP. 15. 14. 8 (JAOS. 50, 63).

purastād yukto vaha jātavedaḥ AV. 5. 29. 1 :: yukto vaha jātavedaḥ purastāt AVP. 13. 9. 2 (JAOS. 48, 54); HG. 1. 2. 18. (Pratīka yukto vaha auch Vaikh. text ed. p. 15, 11).

pūrṇāt pūrṇam udacati pūrṇaṁ pūrṇena sicyate AV. 10. 8. 2; cf. pūrṇāt pūrṇam udacyate S'B. 14. 8. 1. 1 (BAUp. 5. 1. 1) [dazu TS. 7. 5. 6. 1 yaḥ pūrṇād udacati] :: ūnāt pūrṇam udajati pūrṇād ūnam udīcyate (so ms.; Barret udījate) AVP. 16. 102. 1 (Am. Or. Ser. IX, 104).

prchāmi tvā bhuvanasya nābhim AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX, 70; auch AVP. 13. 14. 10 [JAOS. 48, 63]); TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4. 7 (164, 5); TB. 3. 9. 5. 5 :: prchāmi vis'vasya bhuvanasya nābhim AV. 9. 10. 13 :: prchāmi (LS'S. ⁰mo) yatra bhuvanasya nābhiḥ RV. 1. 164. 34; VS. 23. 61; LS'S. 9. 10. 13. Cf. § 1, B.

prchāmi (LS'S. ⁰mas) tvā vṛṣṇo as'vasya retaḥ RV. 1. 164. 34; AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX, 70); VS. 23. 61; TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4. 7 (164, 6); TB. 3. 9. 5. 5; LS'S. 9. 10. 13 :: prchāmi vṛṣṇo as'vasya retaḥ AV. 9. 10. 13. Cf. § 1, B.

prchāmi (SL'S. ⁰mo) vācaḥ paramaṁ vyoma RV. 1. 164. 34; AV. 9. 10. 13; VS. 23. 61; TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4. 7 (164, 6); TB. 3. 9. 5. 5; LS'S. 9. 10. 13 :: vācaḥ prchāmi paramaṁ vyoma AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX, 70). Die vorausgehenden Stollen sind: prchāmi (LS'S. ⁰mas) tvā param antaṁ prthivyāḥ | prchāmi tvā bhuvanasya nābhim (RV.; VS.; LS'S. prchāmi [LS'S. ⁰mo] yatra bhuvanasya nābhiḥ; AV. prchāmi vis'vasya bhuvanasya nābhim) || prchāmi (LS'S. ⁰mas) tvā vṛṣṇo as'vasya retaḥ (AV. prchāmi vṛṣṇo as'vasya retaḥ).

prchāmi vis'vasya bhuvanasya nābhim AV. 9. 10. 13 :: prchāmi tvā bhuvanasya nābhim AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX, 70);

- auch AVP. 13. 14. 10 [JAOS. 48, 63]); TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4. 7 (164, 5); TB. 3. 9. 5. 5 :: prchāmi (LS'S. ⁰mo) yatra bhuvanasya nābhiḥ RV. 1. 164. 34; VS. 23. 61; LS'S. 9. 10. 13. Cf. § 1, B.
- prchāmi vṛṣṇo as'vasya retaḥ AV. 9. 10. 13 :: prchāmi (LS'S. ⁰mas) tvā vṛṣṇo as'vasya retaḥ RV. 1. 164. 34; AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX, 70); VS. 23. 61; TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4. 7 (164, 6); TB. 3. 9. 5. 5; LS'S. 9. 10. 13. Cf. § 1, B.
- prthivīm tvā prthivyām ā ves'ayāmi AV. 12. 3. 22; 18. 4. 48 :: bhūmyaṁ tvā bhūmim adhi dhārayāmi AVP. 5. 40. 3 (JAOS. 37, 308); AVP. 14. 3. 9 (JAOS. 47, 244); AVP. 16. 97. 4 (Am. Or. Ser. IX, 98); bhūmyaṁ bhūmim adhi dhārayāmi AVP. 17. 38. 3 (Am. Or. Ser. IX, 193).
- prajāṁ cakṣuḥ pas'ūn samiddhe jātavedasi brahmaṇā AV. 10. 6. 35 :: cakṣuḥ prāṇaṁ prajāṁ pas'ūn jātavedasi brahmaṇā AVP. 16. 45. 4 (Am. Or. Ser. IX, 46).
- prajānan vidvān upa yāhi somam RV. 3. 29. 16; 3. 35. 4; AV. 20. 86. 1 :: prajānan yajñam upa yāhi vidvān VS. 8. 20; VSK. 9. 3. 6; TS. 1. 4. 44. 2; S'B. 4. 4. 4. 12 :: pravidvān yajñam upa yāhi somam AV. 7. 97. 1 :: vidvān prajānann upayāhi yajñam (Kap. sādhu) MS. 1. 3. 38 (44, 15); K. 4. 12 (37, 10); Kap. 3. 10 (34, 6). Cf. § 12, A.
- (yad vidhre stanayati) prajāpatir eva tat prajābhyaḥ prādur bhavati AV. 9. 1. 24 :: (yad vidhre stanayitnu [so Barret; ms. uj jīdhraya stanayatnu]) tat prajāpatir eva prajābhyaḥ prādur bhavati (so Barret; ms. tat prajāpatir eva tat prajāpatyaḥ prātur bhavati) AVP. 16. 34. 8 (Am. Or. Ser. IX, 36).
- prajāvati vīrasūr devṛkāmā (AVP. devakāmā) AV. 14. 2. 18; AVP. 18. 8. 8 (JAOS. 58, 584) :: vīrasūr devakāmā syonā (AV. Roth-Whitney¹ vīrasūr devṛkāmā, Roth-Whitney² vīrasūr devakāmā; SMB.; ChMbh. vīrasūr jīvasūr devakāmā syonā; GG. vīrasūr jīvasūr jīvatpatnī) RV. 10. 85. 44; AV. 14. 2. 17; AVP. 18. 8. 9 (JAOS. 58, 584); SMB. 1. 2. 17; GG. 2. 7. 12; PG. 1. 4. 16; MG. 1. 10. 6; ChMbh. 3. 45 :: jīvasūr devakāmā (HG. vīrasūḥ) syonā ApMB. 1. 1. 4; HG. 1. 20. 2.
- prajāḥ sarvā vipas'yasi AVP. 18. 21. 4 (JAOS. 58, 600) :: vis'vā rūpāṇi puṣyata (AV. 13. 2. 10 puṣyasi) AV. 7. 60. 7; 13. 2. 10. Cf. § 11, A, b.

- praty ajātān (AV. ⁰tāñ; TS.; K.; Kap.; TA. ⁰tāñ) jātavedo nudaśva AV. 7. 34. 1; 7. 35. 1; VS. 15. 2; VSK. 16. 1. 1; TS. 4. 3. 12. 1 (bis); MS. 2. 8. 7 (111, 3; 5); 3. 2. 10 (31, 11); K. 17. 6 (249, 10; 12); Kap. 26. 5 (107, 18; 20); TA. 2. 5. 2 (bis) :: praty ajātān nuda jātavedaḥ VS. 15. 1; VSK. 16. 1. 2. Cf. § 7.
- pravidvān yajñam upa yāhi somam AV. 7. 97. 1 :: prajānan vidvān upa yāhi somam RV. 3. 29. 16; 3. 35. 4; AV. 20. 86. 1 :: prajānan yajñam upa yāhi vidvān VS. 8. 20; VSK. 9. 3. 6; TS. 1. 4. 44. 2; S'B. 4. 4. 4. 12 :: vidvān prajānann upa yāhi yajñam (Kap. sādhu) MS. 1. 3. 38 (44, 15); K. 4. 12 (37, 10); Kap. 3. 10 (34, 6).
- {arātīyor bhrātṛvyasya durhārdo dviṣatas' s'irah} pra vṛs'cāmy enad ojasā AVP. 16. 42. 1 (Am. Or. Ser. IX, 43) :: {arātīyor... s'irah} api vṛs'cāmy ojasā AV. 10. 6. 1.
- prāñjanād uta parṇadheḥ AV. 4. 6. 5 :: āñjanāt parṇadher uta AVP. 5. 8. 4 (JAOS. 37, 268). Cf. § 13.
- prāṇad aprāṇan nimiṣac ca yad bhuvat AV. 10. 8. 11 :: aprāṇat prāṇan nimiṣac ca tiṣṭhat AVP. 16. 102. 3 (Am. Or. Ser. IX, 104).
- prātaryāvadbhyo devebhyas sāyaṃyāvadbhyo devebhyo vis'vādāniyāvadbhyo devebhyo amum āmuṣyāyaṇam amuṣyāṣ putram ā vṛs'cāmi AVP. 17. 21. 2 (Am. Or. Ser. IX, 174); prātaryāvabhyo devebhyo 'nubrūhi ApS'S. 12. 13. 15; prātaryāvāno devāḥ svasti saṃpārayantu und sāyaṃyāvāno devāḥ svasti saṃpārayantu ApS'S. 6. 8. 4 :: devebhyaḥ prātaryāvabhyo (AB. ⁰vabhyo hotar) anubrūhi MS. 4. 5. 3 (66, 11); AB. 2. 15. 1; S'B. 3. 9. 3. 8; 9; KS'S. 9. 1. 10; MS'S. 2. 3. 2. 1; devebhyaḥ prātaryāvabhyaḥ S'S'S. 6. 3. 9. Cf. § 11, A, c.
- prāvṛṣi (ms. prāvarṣi) yad ejati AVP. 17. 5. 4 (Am. Or. Ser. IX, 157) :: yad-yad ejati prāvṛṣi AV. 12. 1. 46.
- priyaṃ rājasu mā kuru (AV.; AVP.; kṛṇu) RVKhila 10. 128. 11 (= 4. 6. 10, Scheft. p. 118); AV. 19. 62. 1; AVP. 2. 32. 5 (JAOS. 30, 216); ApMB. 2. 8. 4 :: priyaṃ mā kuru rājasu HG. 1. 10. 6. Cf. § 1, B.
- priyaṃ mā kuru (AV.; AVP. kṛṇu) deveṣu RVKhila 10. 128. 11 (= 4. 6. 10, Scheft. p. 118); AV. 19. 62. 1; AVP. 2. 32. 5 (JAOS. 30, 216); HG. 1. 10. 6 :: priyaṃ mā deveṣu kuru ApMB. 2. 8. 4. Cf. § 1, B.

- preva pipatiṣati manasā AV. 12. 2. 52 :: preva manasā patati AVP. 17. 34. 11 (Am. Or. Ser. IX, 189).
- proṣthes'ayā vahyes'ayāḥ (AV. proṣthes'ayās talpes'ayāḥ) RV. 7. 55. 8; AV. 4. 5. 3 :: vahyes'ayās proṣthes'ayāḥ AVP. 4. 6. 3 (JAOS. 35, 52).
- bibharti bhartā vis'vasyocchiṣto janituḥ pita || pitā janitur ucchiṣto 'soḥ (AVP. 'sau) pautraḥ pitāmahaḥ AV. 11. 7. 15-16; AVP. 16. 83. 5-6 (Am. Or. Ser. IX 85). Cf. § 1, B.
- bṛhaspatir yajñam atanuta ṛṣiḥ AV. 18. 3. 41; bṛhaspatir yajñam imaṁ tanotu VS. 2. 13; S'B. 1. 7. 4. 22; LS'S. 4. 12. 1 :: bṛhaspatis tanutām imaṁ (scil yajñam) naḥ TS. 1. 5. 3. 2; 1. 6. 3. 3; 1. 7. 1. 5; TB. 3. 7. 6. 16. Cf. § 12, E.
- brahmaṇā klpta uta bandhur asyāḥ AVP. 16. 109. 3 (Am. Or. Ser. IX, 111) :: brahmabhiḥ klptaḥ sa hy asyā bandhuḥ AV. 10. 10. 23. Cf. § 6.
- brahmaṇo hete tapasas' ca hete AV. 5. 6. 9 :: vāco hete brahmaṇo hete TB. 2. 4. 2. 1.
- brahmadviṣaṁ dyaur abhisamtapāti AV. 2. 12. 6 :: brahmadviṣaṁ abhi taṁ s'oca (RV. s'ocatu) dyauḥ RV. 6. 52. 2; AVP. 2. 5. 6 (JAOS. 30, 194).
- brahmabhiḥ klptaḥ sa hy asyā bandhur AV. 10. 10. 23 :: brahmaṇā klpta uta bandhur asyāḥ AVP. 16. 109. 3 (Am. Or. Ser. IX, 111). Cf. § 6.
- (ati vā yo maruto manyate no) brahma vā yaḥ kriyamāṇaṁ ninit-sāt RV. 6. 52. 2 :: (atīva yo maruto manyate no) brahma vā yo nindiṣat kriyamāṇam AV. 2. 12. 6; AVP. 2. 5. 6 (JAOS. 30, 194).
- brahmāpas samāhitaḥ AVP. 17. 8. 2 (Am. Or. Ser. IX, 160) :: āpo brahma samāhitāḥ AV. 10. 7. 11.
- brāhmaṇebhyo vas'āṁ dattvā AV. 10. 10. 33 :: vas'āṁ dattvā brāhmaṇebhyaḥ AVP. 16. 110. 3 (Am. Or. Ser. IX, 112).
- bhagena varcasā saha AV. 6. 129. 1 :: bhagena saha varcasā ApMB. 2. 7. 19; 2. 8. 10; HG. 1. 11. 4; 5.
- bhaṅgo darbho yadas (so ms.; zu d :: v cf. Vedic Variants II § 869, p. 406) sahaḥ AVP. 15. 13. 7 (JAOS. 50, 62) :: darbho bhaṅgo yavaḥ sahaḥ AV. 11. 6. 15.
- bhadrān nyagrodhāt parṇāt AV. 5. 5. 5 :: bhadrāt parṇe nya-grodhe RVKhila 4. 7. 5 (Scheft. p. 119).

- bhargo yas'aḥ saha ojo vayo balam AV. 19. 37. 1 :: yas'o bhargah saha ojo balaṁ ca TB. 2. 5. 7. 1; ApS'S. 6. 12. 2.
- bhavāsi putrāṇāṁ mātā AV. 3. 23. 3; AVP. 3. 14. 3 (JAOS. 32, 360) :: teṣāṁ mātā bhaviṣyasi S'G. 1. 19. 7. Cf. § 12, B.
- bhindhidam (MS. bhindhy ado) divyaṁ nabhaḥ AV. 7. 18. 1; TS. 2. 4. 8. 2; 3. 5. 5. 2; MS. 1. 3. 26 (39, 11); K. 11. 9 (156, 11) :: divo dhārām bhindhi K. 11. 9 (156, 9-10).
- bhinnām nāvam ivodakam AVP. 9. 19. 4 (JAOS. 42, 132) :: nāvaṁ bhinnām ivodakam AV. 5. 19. 8. Cf. § 11, A, c.
- bhūtapatī pas'upatī namo vām AV. 11. 2. 1 :: pas'upatī bhūtapatī namo vām AVP. 16. 104. 1 (Am. Or. Ser. IX, 106).
- bhūtān niryācan puruṣaṁ yamāya AVP. 5. 33. 3 (JAOS. 37, 299) :: niryācan bhūtāt puruṣaṁ yamāya AV. 6. 133. 3.
- bhūmir adhi bravītu me AV. 12. 1. 59 :: bhūmir no 'dhi bravītu AVP. 17. 6. 7 (Am. Or. Ser. IX, 158).
- bhūmir no 'dhi bravītu AVP. 17. 6. 7 (Am. Or. Ser. IX, 158) :: bhūmir adhi bravītu me AV. 12. 1. 59.
- bhūmyāṁ tvā bhūmim adhi dhārayāmi AVP. 5. 40. 3 (JAOS. 37, 308); AVP. 14. 3. 9 (JAOS. 47, 244); AVP. 16. 97. 4 (Am. Or. Ser. IX, 98); bhūmyāṁ bhūmim adhi dhārayāmi AVP. 17. 38. 3 (Am. Or. Ser. IX, 193) :: prthivīm tvā prthivyām ā ves'ayāmi AV. 12. 3. 22; 18. 4. 48.
- mandro hotā nityo vācā yajīyān RV. 10. 12. 2; AV. 18. 1. 30; mandro hotā gr̥hapatiḥ RV. 1. 36. 5; SVJ. 4. 19. 3; mandro hotā sa juhvā yajīṣṭaḥ RV. 10. 6. 4 :: hotā mandro janānām RV. 8. 103. 6; SV. 1. 44; 2. 933; SVJ. 1. 4. 10; hotā mandro vareṇyaḥ RV. 1. 26. 7; SV. 2. 969; hotā mandro vi rājasy atī sridhaḥ RV. 3. 10. 7; SV. 1. 100; SVJ. 1. 11. 4; hotā mandraḥ kavitamaḥ pāvakaḥ RV. 7. 9. 1; hotā mandraḥ s'r̥ṇavac candrarathaḥ RV. 1. 141. 12; hotā mandro diviṣṭiṣu RV. 4. 9. 3; hotā mandro ni śasāda yajīyān RV. 6. 1. 6; MS. 4. 13. 6 (206, 15); K. 18. 20 (280, 19); TB. 3. 6. 10. 3; hotā mandro manuṣo yahvo agniḥ RV. 7. 8. 2; hotā mandro vis'āṁ damūnāḥ RV. 7. 9. 2; hotā mandratamo vis'i RV. 5. 22. 1; 8. 71. 11; SV. 2. 905; SVJ. 4. 14. 7. Vgl. die mit agnir hotā anfangenden Mantras (Concordance p. 17, col. 2 – p. 18, col. 1), zu denen folgendes nachzutragen: agnir hotā auch K. 9. 8 (110, 18); Kap. 8. 11 (88, 9); Vaikh. text ed. p. 74, 12; agnir hotā no adhvare

- auch VādhS., Acta Orientalia VI, p. 102, 26; agnir hotā vibhū vasuḥ RVKhila 1. 5. 3 (Scheft. p. 59); agnir hotā hastagrhyā nināya auch AVP. 9. 15. 2 (JAOS. 42, 127).
- mamāmitrān vi vidhyata (AV. 1. 19. 3 ⁰tu) AV. 1. 19. 2; 3 :: amitrān no vi vidhyatām AV. 11. 9. 23.
- mamed asas tvaṁ kevalaḥ AV. 7. 38. 4; AVP. 3. 29. 5 (JAOS. 32, 376) :: yathāso mama kevalaḥ AV. 7. 37. 1.
- mamed aha kratāv asaḥ AV. 1. 34. 2; AVP. 2. 77. 1 (JAOS. 30, 247); 2. 90. 3 (JAOS. 30, 256); 3. 29. 4 (JAOS. 32, 376) [aber AVP. 2. 9. 2 (JAOS. 30, 197) yathā māṁ kāmīny asaḥ] :: yathā mama kratāv asaḥ AV. 3. 25. 5; 6. 9. 2.
- mameyam astu poṣyā AV. 14. 1. 52; AVP. 18. 5. 9 (JAOS. 58, 579) :: dhruvaidhi poṣyā mayi RVKhila 10. 85. 6 (= 3. 17. 1, Scheft. p. 104); S'G. 1. 17. 3; PG. 1. 8. 19; ApMB. 1. 8. 9.
- mayā gāvo gopatinā sacadhvam s. mayi gāvas' ca gopatau.
- mayi gāvas' ca gopatau AVP. 2. 12. 4 (JAOS. 30, 200) :: dhruvā gāvo mayi gopatau AV. 2. 26. 4; cf. dhruvā gāvaḥ santu gopatau RVKhila 2. 9. 4 (Scheft. p. 81); mayi gāvāḥ santu gopatau AS'S. 3. 11. 6; mayi tiṣṭhantu gopatau MS'S. 9. 4. 1; mayā gāvo gopatinā (AVP. ms. gopatyaś) sacadhvam AV. 3. 14. 6; AVP. 2. 13. 3 (JAOS. 30, 200).
- mayi vo (AVP. te) ramatām manaḥ AV. 7. 12. 4; AVP. 2. 77. 1 (JAOS. 30, 247), cf. mayi te veṣṭatām manaḥ AV. 6. 102. 2; mayi te mana āhitam AVP. 3. 29. 4 (JAOS. 32, 376) :: mayi badhnāmi vo manaḥ SMB. 2. 2. 8.
- mahat payo vis'varūpam asyāḥ AV. 9. 1. 2 :: mahad vis'varūpam payo 'syāḥ AVP. 16. 32. 3 (Am. Or. Ser. IX, 34). Cf. § 11, A, c.
- maha skambhasya mimāno aṅgam AV. 10. 7. 2 :: skambhasya mahad vimimāno aṅgam AVP. 17. 7. 4 (Am. Or. Ser. IX, 159).
- mahyaṁ sūro abharaj jyotiṣe kam AV. 6. 61. 1 :: mahyaṁ jyotir abharat sūryas tat K. 40. 9 (142, 19).
- mātā pitā ca retaso bhavāthaḥ AV. 14. 2. 37 :: pitā mātā ca retaso bhavāthaḥ AVP. 18. 10. 7 (JAOS. 58, 586). Cf. § 8, A.
- mā te agne pratives'ā riṣāma AV. 3. 15. 8; 19. 55. 1; 2; 7 :: agne mā te pratives'ā riṣāma VS. 11. 75; TS. 4. 1. 10. 1; MS. 2. 7. 7 (83, 12); K. 16. 7 (228, 6); S'B. 6. 6. 3. 8; AS'S. 2. 5. 9; ApS'S. 6. 2. 2; 6. 25. 7; MS'S. 1. 6. 3. 12. Cf. § 7.

mā no devā iha hiṁsīt kapotaḥ AV. 6. 27. 3 :: mā no hiṁsīd iha devāḥ kapotaḥ RV. 10. 165. 3; MG. 2. 17. 1. Cf. § 7.

mā pumāṁsaṁ striyaṁ kran AV. 8. 6. 25 :: pumāṁsaṁ mā striyaṁ kran AVP. 16. 81. 6 (Am. Or. Ser. IX, 83).

mā bibher na mariṣyasi RVKhila 1. 191. 1 (= 2. 1. 1, Scheft. p. 69); AV. 5. 30. 8; AVP. 2. 2. 3 (JAOS. 30, 191); 9. 13. 8 (JAOS. 42, 125); mā bhaiṣīr na mariṣyasi SMB. 2. 6. 18 :: na mariṣyasi mā bibheḥ AV. 8. 2. 24; AVP. 16. 5. 4 (Am. Or. Ser. IX, 7).

mā vaniṁ vyathayīr mama AV. 5. 7. 2 :: mā vaniṁ mama vyathaḥ AVP. 7. 9. 2 (JAOS. 40, 157).

māśāḥ piṣṭā bhāgadheyaṁ te havyam AV. 12. 2. 53 :: māśāḥ piṣṭvā (so ms.) bhāgadheyaṁ havyam te AVP. 17. 35. 2 (Am. Or. Ser. IX, 190). Cf. § 6.

mitrāṇāṁ dveṣyaḥ parivargyas svānām AVP. 16. 77. 4 (Am. Or. Ser. IX, 79) :: dveṣyo mitrāṇāṁ parivargyaḥ svānām AV. 9. 2. 14. Cf. § 6.

muñcantu mā (AVP. tvā) s'apathyāt RV. 10. 97. 16; AV. 6. 96. 2; 7. 112. 2; 11. 6. 7; AVP. 5. 17. 1 (JAOS. 37, 279); 16. 5. 8 Am. Or. Ser. IX, 7); VS. 12. 90 :: nir mā muñcāmi s'apathāt LS'S. 2. 2. 11; ApS'S. 7. 21. 6.

mṛtyupās'ā ime yuktāḥ AVP. 16. 30. 7 (Am. Or. Ser. IX, 32) :: ima uptā mṛtyupās'āḥ AV. 8. 8. 16. Cf. § 11, B.

mṛtyūns' ca sarvāns teneto yakṣmāns' ca nir ajāmasi AVP. 17. 30. 2 (Am. Or. Ser. IX, 184) :: yakṣmaṁ ca sarvaṁ teneto mṛtyuṁ ca nir ajāmasi AV. 12. 2. 2.

mṛdho vy āsthad abhayaṁ no astu (AVP. abhayaṁ te abhūt) AVP. 18. 15. 5 (JAOS. 58, 592); TB. 2. 5. 2. 1 :: vy āsthan mṛdho abhayaṁ te abhūt AV. 13. 1. 5. Cf. § 12, A.

mṛdho vy āsthad as'is'īta bāhū AVP. 14. 1. 20 (JAOS. 47, 240) :: vy āsthan mṛdho as'is'īta bāhū K. 39. 1 (117, 11). Cf. § 12, A.

ya ārṣebhyo yācadbhyo devānām gām na ditsati AV. 12. 4. 2; 12; AVP. 17. 16. 2 (Am. Or. Ser. IX, 168) :: yo devānām gām yācadbhya ārṣeyebhyo na ditsati AVP. 17. 17. 2 (Am. Or. Ser. IX, 169).

ya āviṣṭo vayassu yo mṛgeṣu AV. 3. 21. 2; yo viṣṭo vayasi yo mṛgeṣu AVP. 3. 12. 2 (JAOS. 32, 358) :: vayāṁsi ya āvives'a

- yo mrgeṣu MS. 2. 13. 13 (162, 12); K. 40. 3 (136, 9); ApS'S. 16. 35. 1. Cf. § 5.
- ya rṣabhasya vājāḥ AVP. 4. 5. 6 (JAOS. 35, 51) :: atharṣabhasya ye vājāḥ AV. 4. 4. 8. Cf. § 5.
- yaḥ kṛṇoti mṛtavatsām avatokām (:: AVP. yaṣ kṛṇoty avatokām mṛtavatsām) imām striyam AV. 8. 6. 9; AVP. 16. 79. 9 (Am. Or. Ser. IX, 81).
- yaḥ kṛtyākṛn mūlakṛd yātudhānaḥ AV. 4. 28. 6 :: yaṣ kṛtyākṛd yātudhāno mahalaḥ (so ms.) AVP. 4. 37. 6 (JAOS. 35, 97).
- yaṁ yācāmy ahaṁ vācā AV. 5. 7. 5 :: yaṁ vācā mama kuryāt AVP. 7. 9. 10 (JAOS. 40, 158).
- yaṁ vācā mama kuryāt AVP. 7. 9. 10 (JAOS. 40, 158) :: yaṁ yācāmy ahaṁ vācā AV. 5. 7. 5.
- yaṁ s'evadhim āvahāj jātadevāḥ AV. 6. 123. 1 :: yam āvahāc chevadhim jātavedāḥ AVP. fragm. JAOS. 54, 73-74; VS. 18. 59; TS. 5. 7. 7. 1; K. 40. 13 (147, 11); S'B. 9. 5. 1. 46; MS'S. 2. 5. 5. 21. Cf. § 12, H.
- yakṣmaḥ pratiṣṭhā yo 'smin AVP. 16. 63. 5 (Am. Or. Ser. IX, 63) :: yakṣmo yo asminn āviṣṭaḥ AV. 6. 85. 1; 10. 3. 5.
- yakṣmaṁ ca sarvaṁ teneto mṛtyuṁ ca nir ajāmasi AV. 12. 2. 2 :: mṛtyūṁs' ca sarvāṁs teneto yakṣmāṁs' ca nir ajāmasi AVP. 17. 30. 2 (Am. Or. Ser. IX, 184).
- yakṣmo yo asminn āviṣṭaḥ AV. 6. 85. 1; 10. 3. 5 :: yakṣmaḥ pratiṣṭhā yo 'smin AVP. 16. 63. 5 (Am. Or. Ser. IX, 63).
- yajñam devā atanvata AV. 7. 5. 4 :: devā yajñam atanvata RV. 10. 90. 6; SVJ. 2. 4. 1; AV. 19. 6. 10; AVP. 9. 5. 8 (JAOS. 42, 114); VS. 19. 12; 31. 14; TA. 3. 12. 3; ChMbh. 7. 15. Cf. § 12, C.
- (as'itāvaty atithāv as'nīyād) yajnasya sātmatvāya yajñasyāviche-dāya (tad vratam) AV. 9. 6. 38 :: (as'itāvaty as'nīyāt tad vra-tam) yajñasyāviche-dāya yajnasya guptaye yajñasya sātmat-vāya AVP. 16. 113. 11 (Am. Or. Ser. IX, 114).
- yajñair juhوتي haviṣā yajuṣā (:: TB. juhوتي yajuṣā havirbhiḥ) AV. 7. 70. 1; TB. 2. 4. 2. 1.
- yataḥ sūrya udeti AV. 10. 8. 16; AVP. 16. 102. 5 (Am. Or. Ser. IX, 104) :: yatas' codeti sūryaḥ S'B. 14. 4. 3. 34 (BAUp. Mādh. 1. 5. 34 = Kāṇva 23). Cf. § 12, B.

yat saṁnyamo na vi yamo vi yamo yan na saṁnyamaḥ AV. 4. 3. 7 ::
yat saṁnamo na vi namo vi yan namo na saṁnamaḥ (so Barret; ms. yat saṁnaso vi yan naso na saṁnasa) AVP. 2. 8. 4 (JAOS. 30, 197).

yat striyā mriyate patiḥ AVP. 17. 33. 9 (Am. Or. Ser. IX, 187) ::
striyā yan mriyate patiḥ AV. 12. 2. 39. Cf. § 5.

yathā naḍaṁ kas'ipune AV. 6. 138. 5 :: naḍaṁ kas'ipune yathā
AVP. 5. 32. 10 (JAOS. 37, 298).

(kṛṇomi vidvān bheṣajaṁ) yathānunmadito 'sasasi AV. 6. 111. 2;
(punas tvā dur vis've devā) yathānunmadito 'sasi AV. 6. 111. 4 :: (ato 'dhi te kṛṇavad bhāgadheyam) anunmadito agado yathāsat AVP. 5. 17. 6 (JAOS. 37, 280). Cf. (ato 'dhi te kṛṇavad bhāgadheyam) yadānunmadito 'sati AV. 6. 111. 1; (kṛṇomi vidvān bheṣajaṁ) yadānunmadito 'sasi AV. 6. 111. 3. Cf. § 5.

yathā mama kratāv asaḥ AV. 3. 25. 5; 6. 9. 2 :: mamed aha kratāv asaḥ AV. 1. 34. 2; AVP. 2. 77. 1 (JAOS. 30, 247); 2. 90. 3 (JAOS. 30, 256); 3. 29. 4 (JAOS. 32, 376) [aber AVP. 2. 9. 2 (JAOS. 30, 197) yathā māṁ kāmīny asaḥ].

yathāso mama kevalaḥ AV. 7. 37. 1 :: mamed asas tvaṁ kevalaḥ AV. 7. 38. 4; AVP. 3. 29. 5 (JAOS. 32, 376).

yathedaṁ bhūmyā adhi tṛṇaṁ vāto mathāyati AV. 2. 30. 1 ::
yathedaṁ bhūmyā adhi vātas tṛṇaṁ mathāyati AVP. 2. 17. 1 (JAOS. 30, 203). Cf. § 12, C.

yatheyam pṛthivī mahī RV. 10. 60. 9; RVKhila 10. 184. 2 (= 4. 13. 2, Scheft. p. 130); AV. 5. 25. 2; 6. 17. 1-4; ApMB. 1. 12. 4; MG. 2. 18. 4 :: yatheyam urvī pṛthivī AVP. 13. 2. 1 (JAOS. 48, 38).

yatheyam urvī pṛthivī s. yatheyam pṛthivī mahī.

yad agne candraṁ yat pūtaṁ yac chukraṁ yac ca yajñīyam AVP. 15. 2. 7 (JAOS. 50, 47) :: agne yaṁ s'ukraṁ yac candraṁ MS. 2. 7. 14 (95, 6); agne yat te s'ukraṁ yac candraṁ VS. 12. 104; TS. 4. 2. 7. 1; K. 16. 14 (237, 5); Kap. 25. 5 (98, 11); S'B. 7. 3. 1. 22. Cf. § 7.

yad ado devi prathamānā purastāt AVP. 17. 6. 3 (Am. Or. Ser. IX, 188) :: ado yad devi prathamānā purastāt AV. 12. 1. 55. Cf. ado (MS'S. ato) devī (K. devi) prathamānā pṛthag yat K. 7. 12 (74, 10); ApS'S. 5. 9. 11; MS'S. 1. 5. 2. 12. Cf. § 5.

yadānunmadito 'sati s. yathānunmadito 'sasi.

yad indro vṛtrahā veda AV. 5. 25. 6 :: indro yad vṛtrahā veda RVKhila 10. 128. 7 (= 4. 6. 6, Scheft. p. 117); AV. 19. 26. 4; AVP. 13. 2. 15 (JAOS. 48, 39). Cf. § 1, E, b; § 5.

yad devān nāthito huve AVP. 4. 9. 6 (JAOS. 35, 56) :: devān yan nāthito huve AV. 7. 109. 7. Cf. § 5.

yad-yad ejati prāvṛṣi AV. 12. 1. 46 :: prāvṛṣi (ms. prāvarṣi) yad ejati AVP. 17. 5. 4 (Am. Or. Ser. IX, 157).

yad vā dāsy ārdrahastā samañte AV. 12. 3. 13 :: dāsi vā yad ārdrahastā samañte AVP. 17. 37. 3 (Am. Or. Ser. IX, 192). Cf. § 5.

yady ekavṛṣo 'si sṛjāraso 'si AV. 5. 16. 1 :: yo 'podako 'si sṛjāraso 'si AVP. 8. 4. 11 (JAOS. 41, 270).

yan mātaraṁ pitaraṁ vā jihinśima AV. 6. 120. 1; AVP. 16. 50. 9 (Am. Or. Ser. IX, 51); TS. 1. 8. 5. 3; MS. 1. 10. 3 (143, 1); 4. 14. 17 (251, 1); TB. 3. 7. 12. 4; TA. 2. 6. 2; AS'S. 2. 7. 11; cf. yan mātaraṁ yat pitaraṁ yad vā jāmātaraṁ hiñsmaḥ AVP. 9. 22. 6 (JAOS. 42, 139) :: yat pitaraṁ mātaraṁ vā jihinśima K. 9. 6 (109, 19); Kap. 8. 10 (87, 13).

yam adhvānam agāma dūram AV. 3. 15. 4 :: imam adhvānam yam agāma dūrāt (LS'S. dūram) RV. 1. 31. 16; LS'S. 3. 2. 7. Cf. § 5.

yamasya gacha sādanam AVP. 2. 5. 8 (JAOS. 30, 194) :: ayā yamasya sādanam AV. 2. 12. 7.

yamasya yena balinā carāmi AV. 6. 117. 1; AVP. 16. 49. 10 (Am. Or. Ser. IX, 50) :: yena yamasya nidhinā (TS. balinā) carāmi (MS.; MS'S. carāvaḥ) TS. 3. 3. 8. 2; MS. 4. 14. 17 (245, 9); TA. 2. 3. 2; MS'S. 2. 5. 5. 18; SMB. 2. 3. 20. Cf. § 5.

yam āvahāc chevadhīm jātavedāḥ AVP. fragm. JAOS. 54, 73-74; VS. 18. 59; TS. 5. 7. 7. 1; K. 40. 13 (147, 11); S'B. 9. 5. 1. 46; MS'S. 2. 5. 5. 21 :: yam s'evadhīm āvahāj jātavedāḥ AV. 6. 123. 1.

yam indram āhur yaṁ mitram āhuḥ AVP. 2. 57. 2 (JAOS. 30, 232) :: yam indram āhur varuṇaṁ yaṁ āhur TB. 3. 7. 9. 3; ApS'S. 13. 4. 2. Cf. § 5.

yamo dadāty (AV. var. lect.; VS.; S'B.; TA. dadātv) avasānam asmai RV. 10. 14. 9; AV. 18. 1. 55; VS. 35, 1; S'B. 13. 8. 2. 4;

- TA. 1. 27. 6; 6. 6. 1 :: adād idam yamo (VS.; K.; Kap.; S'B. adād yamo) 'vasānam prthivyāḥ VS. 12. 45; TS. 4. 2. 4. 1; MS. 2. 7. 11 (89, 4); 3. 2. 3 (18, 3) K. 16. 11 (232, 19); Kap. 25. 2 (94, 11); TB. 1. 2. 1. 16; S'B. 7. 1. 1. 3. Cf. § 12, M.
- yayā yajñāḥ prāñ tāyate AV. 10. 8. 10 :: yayā yajñas tāyate prāñ AVP. 16. 102. 4 (Am. Or. Ser. IX, 104).
- yas' ca dipsati dipsantam AVP. 10. 12. 7 (JAOS. 43, 113) :: dipsato yas' ca dipsati AV. 4. 36. 2. Cf. § 5.
- yas tiṣṭhati vrṣṭabhito antarikṣe AVP. 16. 106. 3 (Am. Or. Ser. IX, 108) :: yo 'ntarikṣe tiṣṭhati viṣṭabhitāḥ AV. 11. 2. 23.
- yas te gandhaḥ purureṣu strīṣu puṁsu bhago ruciḥ AV. 12. 1. 25 :: yas te bhūme purureṣu strīṣu puṁsu bhago ruciḥ AVP. 17. 3. 6 (Am. Or. Ser. IX, 154).
- yas te bhūme purureṣu s. yas te gandhaḥ purureṣu.
- yasminn adhi vitata eti sūraḥ AVP. 4. 1. 5 (JAOS. 35, 45) :: yasminn adhi vitataḥ sūra (MS. sūrā) eti MS. 2. 13. 23 (169, 1); K. 40. 1 (135, 10); cf. yatrādhi sūra uditō (TS. uditau) vibhāti (TS. vyeti) RV. 10. 121. 6; VS. 32. 7; VSK. 29. 34; TS. 4. 1. 8. 5. Cf. § 12, B.
- yasyām vāto mātariś'veyate AV. 12. 1. 51 :: yasyām vāta iyate mātariś'vā AVP. 17. 5. 9 (Am. Or. Ser. IX, 157).
- yasyās ta āsani ghore juhomi AV. 6. 84. 1 :: yasyās te ghora āsan juhomi VS. 12. 64; S'B. 7. 2. 1. 11; yasyās te asyāḥ krūra āsañ juhomi TS. 4. 2. 5. 3; ApS'S. 16. 15. 9. Cf. yad adya te ghora āsan juhomi MS. 2. 2. 1 (15, 14); yat te asmin ghora āsan juhomi K. 16. 12 (234, 5); Kap. 25. 3 (95, 18).
- yā agniṁ garbhaṁ dadhire suvarṇāḥ AV. 1. 33. 1-3; AVP. 1. 25. 1-3; 14. 1. 2-4 (JAOS. 47, 240); ApMB. 1. 2. 2-4 :: agniṁ yā garbhaṁ dadhire virūpāḥ MS. 2. 13. 1 (151, 9); cf. agniṁ garbhaṁ dadhire virūpāḥ TS. 5. 6. 1. 1. Cf. § 5.
- yā apsarāsaś sadhamādaṁ madanty antarā havirdhānam sūryaṁ ca AVP. 4. 9. 5 (JAOS. 35, 56); 18. 10. 4 (JAOS. 58, 586) :: apsarāsaś sadhamādaṁ madanti havirdhānam antarā sūryaṁ ca AV. 7. 109. 3.
- yā āpo divyāḥ payasā madanti (K. sambabhūvuḥ) AV. 4. 8. 5; AVP. 4. 2. 6 (JAOS. 35, 46); K. 37. 9 (89, 14) :: yā divyā āpaḥ payasā (AG. prthivī) sambabhūvuḥ TB. 2. 7. 15. 4; 3. 1. 2. 3; AG. 4. 7. 15; ChMbh. 8. 26. Cf. § 10, B; § 11, A, a.

- yaḥ kṛtyāḥ svayaṃkṛtāḥ AV. 8. 5. 9 :: kṛtyā yās svayaṃkṛtāḥ
AVP. 16. 27. 9 (Am. Or. Ser. IX, 29). Cf. § 5.
- yāḥ pāpīs tā anīnas'am AV. 7. 115. 4 :: parābhavantu yāḥ pā-
piḥ ApS'S. 4. 15. 4.
- yātudhāno ya idaṃ kṛṇoti AV. 8. 3. 8 :: yo yātudhāna idaṃ
kṛṇoti AVP. 16. 6. 8 (Am. Or. Ser. IX, 8); yo yātudhāno ya
idaṃ kṛṇoti RV. 10. 87. 8. Cf. § 5.
- yām te barhiṣi yām s'mas'āne kṣetre kṛtyām valagaṃ vā nica-
khnuḥ AV. 10. 1. 18 :: yām te cakrur barhiṣi yām s'mas'āne
kṛtyām kṣetre valagaṃ vā nicakhnuḥ AVP. 16. 36. 8 (Am. Or.
Ser. IX, 38).
- yābhir indram aty anayann arātiḥ AVP. 14. 1. 9 (JAOS. 47, 240) ::
yābhir (MS. tābhir) indram anayann aty arātiḥ VS. 10. 1; TS. 1.
8. 11. 1; MS. 2. 6. 8 (68, 10); K. 15. 6 (216, 8); S'B. 5. 3. 4. 3.
- yābhyām ajayan svar agra eva AV. 7. 110. 2 :: yābhyām svar
(TB. suvar) ajanann (TB. ajayann)agra eva MS. 4. 12. 6 (194,
11); TB. 2. 4. 5. 7. Cf. § 12, A.
- yābhyām ṛte na kiṃ cana s'aknuvanti AV. 4. 26. 6 :: yābhyām
narte kiṃ cana s'aknuvanti AVP. 4. 36. 5 (JAOS. 35, 95).
- yāvat sūryasya varcaḥ AV. 3. 22. 4 :: yāvad varcas sūryasya
AVP. 3. 18. 5 (JAOS. 32, 364). Cf. § 6.
- yāsām somaḥ pari rājyaṃ babhūva AV. 12. 3. 31 :: somo yāsām
pari rājyaṃ babhūva AVP. 17. 39. 1 (Am. Or. Ser. IX, 195).
Cf. § 5.
- yāsām dyauḥ (AVP. dyauṣ) pitā pṛthivī mātā AV. 3. 23. 6; 8. 7.
2; AVP. 16. 12. 2 (Am. Or. Ser. IX, 14) :: yāsām pitā parjanya
bhūmir mātā babhūva AVP. 3. 14. 6 (JAOS. 32, 360-361).
- yāsām pitā parjanya bhūmir mātā babhūva AVP. 3. 14. 6 (JAOS.
32, 360-361) :: yāsām dyauḥ (AVP. dyauṣ) pitā pṛthivī mātā
AV. 3. 23. 6; 8. 7. 2; AVP. 16. 12. 2 (Am. Or. Ser. IX, 14).
- yās te grīvā ye skandhāḥ AV. 10. 9. 20 :: ye te skandhā yā grī-
vāḥ AVP. 16. 137. 10 (Am. Or. Ser. IX, 131).
- yukto vaha jātavedaḥ purastāt AVP. 13. 9. 2 (JAOS. 48, 54);
HG. 1. 2. 18. (Pratika yukto vaha auch Vaikh. text ed. p. 15,
11] :: purastād yukto vaha jātavedaḥ AV. 5. 29. 1.
- yuṣmākaṃ sakhye aham asmi s'evā AV. 8. 9. 22; AVP. 16. 19. 10
(Am. Or. Ser. IX, 22) :: ahaṃ vo asmi sakhyāya s'evaḥ MS.
2. 13. 10 (160, 14).

ye agnayo apsv antar ye vṛtre AV. 3. 21. 1 :: yo apsv antar agnir (so Barret; ms. om. agnir) yo vṛtre AVP. 3. 12. 1 (JAOS. 32, 357); yo apsv antar agnir yo vṛtre MS. 2. 13. 13 (162, 10); K. 40. 3 (136, 5); ApS'S. 16. 35. 1.

yeta āsīd bhūmiḥ pūrvā AV. 11. 8. 7 :: yeto bhūmiḥ pūrvāsīt AVP. 16. 85. 10 (Am. Or. Ser. IX, 87). Cf. § 12, B.

yeto bhūmiḥ pūrvāsīt AVP. 16. 85. 10 (Am. Or. Ser. IX, 87) :: yeta āsīd bhūmiḥ pūrvā AV. 11. 8. 7. Cf. § 12, B.

yena-yena vā kṛtaṁ pauraṣeyān na daivāt AV. 4. 26. 7 :: yena vā yena kṛtaṁ pauraṣeyaṁ na daivyaṁ AVP. 4. 36. 7 (JAOS. 35, 95).

yena vā yena kṛtaṁ pauraṣeyaṁ na daivyaṁ AVP. 4. 36. 7 (JAOS. 35, 95) :: yena-yena vā kṛtaṁ pauraṣeyān na daivāt AV. 4. 26. 7.

yena vā sahasraṁ vahasi AVP. 3. 38. 10 (JAOS. 32, 387); 16. 98. 8 (Am. Or. Ser. IX, 99); yenā sahasraṁ vahasi AV. 9. 5. 17; TS. 4. 7. 13. 4; 5. 7. 7. 3; yena sahasraṁ vahasi K. 18. 18 (278, 20); 40. 13 (147, 16) Kap. 29. 6 (134, 11) :: yena vahasi sahasraṁ VS. 15. 55; 18. 62; MS. 2. 12. 4 (148, 8); S'B. 8. 6. 3. 24. Cf. § 12, A.

yenā sahasraṁ vahasi s. yena vā sahasraṁ vahasi.

yeṣāṁ dattaṁ pitryaṁ āyanena (TA. āyanavat) AV. 6. 122. 2; TA. 2. 6. 2 :: yeṣāṁ dattam āyanaṁ pitryeṇa AVP. 16. 51. 6 (Am. Or. Ser. IX, 52).

yeṣāṁ dattam āyanaṁ pitryeṇa AVP. 16. 51. 6 (Am. Or. Ser. IX, 52) :: yeṣāṁ dattaṁ pitryaṁ āyanena (TA. āyanavat) AV. 6. 122, 2; TA. 2. 6. 2.

ye sthāsyāṁ prācyāṁ (2 dakṣiṇāyāṁ, 3 prātyāyāṁ, 4 udīcyāṁ, 5 dhruvāyāṁ, 6 ūrdhvāyāṁ) dis'i AVP. 3. 11. 1-6 (JAOS. 32, 357) :: ye 'syāṁ stha prācyāṁ (2 dakṣiṇāyāṁ, 3 prātyāyāṁ, 4 ye 'syāṁ sthordīcyāṁ, 5 dhruvāyāṁ, 6 ye 'syāṁ sthordhvāyāṁ) dis'i AV. 3. 26. 1-6.

ye 'syāṁ stha dakṣiṇāyāṁ (usw.) dis'i s. ye sthāsyāṁ prācyāṁ . . .

(kravyādaṁ nir ṇudāmasi) yo agnir janayopanaḥ AV. 12. 2. 15 :: (kravyādam nir nudāmasy) agniṁ yo janayopanaḥ AVP. 17. 31. 6 (Am. Or. Ser. IX, 185).

- (niḥ kravyādaṁ nudāmasi) yo agnir jīvitayopanaḥ AV. 2. 2. 16 :: (kravyādaṁ nir nudāmasy) agniṁ jīvitayopanam AVP. 17. 31. 5 (Am. Or. Ser. IX, 185). Cf. § 6, Anmerkung 2.
- yo agnau rudro yo apsv antaḥ AV. 7. 87. 1; yo 'gnau rudro yo 'psv antaḥ S'irasUp. 6 :: yo rudro agnau yo apsu (:: MS'S. rudro 'psu yo agnau) ya oṣadhīsu (K. oṣadhīsu yo vanaspatiṣu) TS. 5. 5. 9. 3; K. 40. 5 (169, 9); ApS'S. 16. 34. 4; MS'S. 6. 2. 4.
- yo apsv antar agnir (so Barret; ms. om. agnir) yo vṛtre AVP. 3. 12. 1 (JAOS. 32, 357); yo apsv antar agnir yo vṛtre MS. 2. 13. 13 (162, 10); K. 40. 3 (136, 5); ApS'S. 16. 35. 1 :: ye agnayo apsv antar ye vṛtre AV. 3. 21. 1.
- yo gopā api (TB.; ApS'S. gopāyati) taṁ huve RV. 10. 19. 4; AV. 6. 77. 2; TB. 3. 7. 9. 8; ApS'S. 13. 20. 1 :: api gopā na vartatām RV. 10. 19. 5.
- yo devānām gām yācadbhya ārṣebhyo na ditsati AVP. 17. 17. 2 (Am. Or. Ser. IX, 169) :: ya ārṣebhyo yācadbhya devānām gām na ditsati AV. 12. 4. 2; 12; AVP. 17. 16. 2 (Am. Or. Ser. IX, 168).
- yo dhīraḥ s'akraḥ paribhūr adābhyaḥ AV. 3. 21. 4; AVP. 3. 12. 4 (JAOS. 32, 358) :: dhīro yaḥ s'akraḥ paribhūr adābhyaḥ MS. 2. 13. 13 (163, 1); K. 40. 3 (137, 2); ApS'S. 16. 35. 1. Cf. § 5.
- yo naḥ pitā janitā yo vidhartā s. sa naḥ pitā janitā sa uta bandhuḥ.
- yo 'ntarikṣe tiṣṭhati viṣṭabhitaḥ AV. 11. 2. 23 :: yas tiṣṭhati viṣṭabhito antarikṣe AVP. 16. 106. 3 (Am. Or. Ser. IX, 108).
- yo 'podako 'si srjāraso 'si AVP. 8. 4. 11 (JAOS. 41, 270) :: yady ekavr̥ṣo 'si srjāraso 'si AV. 5. 16. 1.
- yo yātudhāna idam kṛṇoti AVP. 16. 6. 8 (Am. Or. Ser. IX, 8); yo yātudhāno ya idam kṛṇoti RV. 10. 87. 8 :: yātudhāno ya idam kṛṇoti AV. 8. 3. 8.
- yo viṣṭo vayasi yo mṛgeṣu AVP. 3. 12. 2 (JAOS. 32, 358); ya āviṣṭo vayassu yo mṛgeṣu AV. 3. 21. 2 :: vayāṁsi ya āvives'a yo mṛgeṣu MS. 2. 13. 13 (162, 12); K. 40. 3 (136, 9); ApS'S. 16. 35. 1.
- (yo no rasaṁ dipsati pitvo agne) yo 's'vānām yo gavām yas tanūnām AVP. 16. 9. 10 (Am. Or. Ser. IX, 12); (yo no . . . agne) yo as'vānām yo gavām yas tanūnām RV. 7. 104. 10 :: (yo no . . . agne) as'vānām gavām yas tanūnām AV. 8. 4. 10.

- yo 'syas'e dvipado yas' catuṣpadaḥ AV. 4. 2. 1; 6. 28. 3; 13. 3. 24 :: ya īs'e asya dvipadas' catuṣpadaḥ RV. 10. 121. 3; VS. 23. 3; 25. 11; TS. 4. 1. 8. 4; 7. 5. 16. 1; K. 4. 16 (42, 17) :: īs'e yo asya dvipadas' catuṣpadaḥ AVP. 4. 1. 3 (JAOS. 35, 45); MS. 2. 13. 23 (168, 8); 3. 12, 17 (165, 6); K. 40. 1 (135, 4); KAs'v. 5. 13 (169, 22). Cf. § 5.
- yau gotamam avathaḥ prota mudgalam AV. 4. 29. 6 :: yau mudgalam avathaḥ prota gautamam AVP. 4. 38. 6 (JAOS. 35, 98).
- rakṣatu tvā dyau rakṣatu pṛthivī AV. 8. 1. 12 :: rakṣatu tvā pṛthivī rakṣatu dyauḥ AVP. 16. 2. 2 (Am. Or. Ser. IX, 4).
- rakṣatu tvā pṛthivī rakṣatu dyauḥ AVP. 16. 2. 2 (Am. Or. Ser. IX, 4) :: rakṣatu tvā dyau rakṣatu pṛthivī AV. 8. 1. 12.
- rathe tvam asi dars'ataḥ AV. 4. 10. 6 :: ratheṣu dars'atas tvam AVP. 4. 25. 2 (JAOS. 35, 81).
- ratheṣu dars'atas tvam AVP. 4. 25. 2 (JAOS. 35, 81) :: rathe tvam asi dars'ataḥ AV. 4. 10. 6.
- ramantām puṇyā lakṣmīḥ AV. 7. 115. 4 :: puṇyā bhavantu yā lakṣmīḥ ApS'S. 4. 15. 4.
- rayīm dhehi sarvavīraṁ vacasyam AV. 14. 2. 6; AVP. 18. 7. 6 (JAOS. 58, 582) :: dhattam rayīm sahavīram (ApMB. das'avīraṁ) vacasyave RV. 10. 40. 13; ApMB. 1. 6. 12.
- rayīm no dhehi subhage suvīram (MS'S. ⁰re) AV. 7. 20. 4; AVP. 3. 20. 5 (JAOS. 32, 366); TS. 3. 5. 1. 1; MS'S. 6. 2. 3; PG. 3. 4. 4 :: athāsmabhyam sahavīraṁ (AV.; AVP.; VSK.; MS.; K.; Kap. ⁰vīraṁ) rayīm dāḥ AV. 2. 6. 5; 3. 12. 5; AVP. 3. 33. 6 (JAOS. 32, 380); VS. 27. 6; VSK. 29. 6; TS. 4. 1. 7. 3; MS. 2. 12. 5 (149, 5); K. 18. 16 (276, 18); Kap. 29. 4 (132, 5); HG. 1. 27. 7.
- rāddhiḥ prāptiḥ samāptir vyaptir maha edhatuḥ AV. 11. 7. 22 :: rāddhiḥ prāptir vyāptis samāptir maha edhatuḥ AVP. 16. 84. 2 (Am. Or. Ser. IX, 86).
- rudraṁ marudbhir ugraṁ huvema AVP. 5. 39. 5 (JAOS. 37, 307) :: ugraṁ marudbhī rudraṁ huvema RV. 10. 126. 5. Cf. § 11, A, c.
- rudrasyāstām te hetim AV. 12. 4. 52 :: rudrasyāstām hetim te AVP. 17. 20. 12 (Am. Or. Ser. IX, 173).
- rohitasya svarvidaḥ AV. 13. 1. 47; 49-51; AVP. 18. 19. 7; 9; 10 (JAOS. 58, 598) :: svarvido rohitasya AV. 13. 1. 48; AVP. 18. 19. 8 (JAOS. 58, 598). Cf. § 1, C.

- lokān sa sarvān āpnoti AV. 10. 9. 10 :: sarvāns tānl lokān āpnoti
 AVP. 14. 3. 30 (JAOS. 47, 247). Cf. § 11, A, b.
- vatsam gāyatṛim anu tā ihāguḥ AV. 13. 1. 10; AVP. 18. 15. 10
 (JAOS. 58, 592) :: gāyatṛam vatsam anu tās ta āguḥ TB. 2. 5.
 2. 2.
- vane ye kurvate ghoṣam AV. 8. 6. 11 :: ghoṣām (so ms.) ye kur-
 vate vane AVP. 16. 80. 1 (Am. Or. Ser. IX, 82). Cf. § 5,
 Anm. 1; § 12 A.
- vayam sarveṣu yas'asaḥ syāma AV. 6. 58. 2 :: vayam syāma
 yas'aso janeṣu RV. 4. 51. 11.
- varcasvad uta me s'iraḥ s. varcasvan me mukham astu.
 varcasvan me mukham astu varcasvad uta (so Barret; ms. varcas-
 vatāṁdu) me s'iraḥ | varcasvān vis'vataḥ pratyān varcasvān
 varṇo 'stu me AVP. 2. 34. 4 (JAOS. 30, 217) :: varcasvad
 astu me mukham varcasvac chiro astu me | varcasvān vis'vataḥ
 pratyān varcasā sampipṛgdhi mā K. 36. 15 (83, 2-3). Cf.
 § 12, B.
- vas'ām dattvā brāhmaṇebhyaḥ AV. 16. 110. 3 (Am. Or. Ser. IX,
 112) :: brāhmaṇebhyo vas'ām dattvā AV. 10. 10. 33.
- vas'ām evāmṛtam āhuḥ AV. 10. 10. 26 :: vas'ām evāhur amṛtam
 AVP. 16. 109. 6 (Am. Or. Ser. IX, 111).
- vahamānā bharamānā haviṁṣi (AV. ⁰mānāḥ svā vasūni) AV. 7.
 97. 4; TS. 1. 4. 44. 3; MS. 1. 3. 38 (44, 13); K. 4. 12 (37, 8);
 Kap. 3. 10 (34, 4) :: bharamānā vahamānā haviṁṣi VS. 8. 18;
 S'B. 4. 4. 4. 10.
- vahyes'ayāḥ proṣthes'ayāḥ AVP. 4. 6. 3 (JAOS. 35, 52) :: pro-
 ṣthes'ayā vahyes'ayāḥ (AV. proṣthes'ayās talpes'ayāḥ) RV. 7.
 55. 8; AV. 4. 5. 3.
- vācaḥ pṛchāmi paramam vyoma AVP. 16. 69. 3 (Am. Or. Ser. IX,
 70) :: pṛchāmi (LS'S. ⁰mo) vācaḥ paramam vyoma RV. 1.
 164. 34; AV. 9. 10. 13; VS. 23. 61; TS. 7. 4. 18. 2; KAs'v. 4.
 7 (164, 6); TB. 3. 9. 5. 5; LS'S. 9. 10. 13. Die vorausgehenden
 Stollen sind: pṛchāmi (LS'S. ⁰mas) tvā param antam pṛthi-
 vyāḥ | pṛchāmi tvā bhuvanasya nābhim (RV.; VS.; LS'S.
 pṛchāmi [LS'S. ⁰mo] yatra bhuvanasya nābhiḥ; AV. pṛchāmi
 vis'vasya bhuvanasya nābhim) || pṛchāmi (LS'S. ⁰mas) tvā
 vṛṣṇo as'vasya retaḥ (AV. pṛchāmi vṛṣṇo as'vasya retaḥ). Cf.
 § 1, C.

vāñcha me tanvañ pāḍau AV. 6. 9. 1 :: vāñcha me pāḍau tanvañ AVP. 2. 33. 2 (JAOS. 30, 216); 2. 90. 2 (JAOS. 30, 256).

vātas tṛṇaṁ mathāyati AVP. 2. 17. 1 (JAOS. 30, 203) :: tṛṇaṁ vāto mathāyati AV. 2. 30. 1.

vāte parjanye varuṇasya s'uṣme AV. 6. 38. 3; TS. 4. 6. 1. 1; K. 36. 15 (82, 6); TB. 2. 7. 7. 2 :: parjanye vāte varuṇasya s'uṣme AVP. 2. 18. 4 (JAOS. 30, 205).

vāto abhram ivājatu AV. 8. 6. 19 :: abhram iva vāta ājatu AVP. 16. 80. 10 (Am. Or. Ser. IX, 82). Cf. § 12, C.

(devair dattaṁ manunā sākam etad) vādhūyaṁ vāso vadhvas' ca vastram AV. 14. 2. 41 :: (devair dattaṁ vanunā sākaṁ etad) vādhūyaṁ vadhvo (so Barret; ms. baddho) vāso 'syāḥ AVP. 18. 11. 2 (JAOS. 58, 587); aber (yaṁ me datto [AVP. ms. yan no diti] brahmabhāgam vadhūyor) vādhūyaṁ (AVP. ms. om. vādhūyaṁ) vāso vadhvas' ca vastram AV. 14. 2. 42; AVP. 18. 11. 1 (JAOS. 58, 587).

vānaspatyā grāvāṇo ghoṣam akrata AV. 3. 10. 5; ulūkhalā grāvāṇo ghoṣam akrata (MG. akurvata) HG. 2. 14. 4; MG. 2. 8. 4; aulūkhalā grāvāṇo ghoṣam akrata ApMB. 2. 20. 34 :: aulūkhalāḥ saṁpravadanti grāvāṇaḥ SMB. 2. 2. 13.

vār ugram arasaṁ viṣam āheyam arasaṁ viṣam AVP. 3. 9. 1 (JAOS. 32, 354) :: ahinām arasaṁ viṣaṁ vār ugram (AVP. vār id ugram) AV. 10. 4. 3-4; AVP. 16. 15. 2-4 (Am. Or. Ser. IX, 17).

vāso hiraṇyam as'vam uta gām ajām avim AVP. 2. 28. 2 (JAOS. 30, 213); TA. 2. 6. 2 :: hiraṇyam as'vam uta gām ajām avim AV. 6. 71. 1.

(yat saṁyamo na vi yamo) vi yamo yan na saṁyamaḥ AV. 4. 3. 7 :: (yat saṁnamo na vi namo) vi yan namo na saṁnamaḥ [so Barret; ms. yat saṁnaso vi yan naso na saṁnasa] AVP. 2. 8. 4 (JAOS. 30, 197).

(yasya brahma mukham āhur jihvāṁ madhukas'ām uta |) virājam ūdho yasyāhuḥ AV. 10. 7. 19 :: (yasya . . . uta |) virājaṁ yasyodha āhuḥ AVP. 17. 8. 10 (Am. Or. Ser. IX, 160). Cf. § 5.

virūpau dvau sarūpau dvau AVP. 7. 2. 4 (JAOS. 40, 148) :: sarūpau dvau virūpau dvau AV. 5. 23. 4.

- vi rohito amṛs'ad (AVP. 'mṛs'ad) vis'varūpam AV. 13. 1. 8; AVP. 18. 15. 8 (JAOS. 58, 592) :: vi mamars'a rohito vis'varūpaḥ TB. 2. 5. 2. 2.
- vis'vaṁ viṣṭam kṛṇuhi satyam eṣām AVP. 3. 6. 4 (JAOS. 32, 352) :: vis'vaṁ satyam kṛṇuhi viṣṭam astu RV. 3. 30. 6. Cf. AV. 3. 1. 4 viṣvaksatyam kṛṇuhi cittam eṣām.
- vis'vān ādityān brūmaḥ AV. 11. 6. 5 :: ādityān sarvān brūmaḥ AVP. 15. 13. 5 (JAOS. 50, 62). Cf. § 11, A, b.
- vis'vā rūpāṇi puṣyata (AV. 13. 2. 10 puṣyasi) AV. 7. 60. 7; 13. 2. 10 :: prajāṣ sarvā vi pas'yasi AVP. 18. 21. 4 (JAOS. 58, 600). Cf. § 11, A, b.
- vis'vāvaso brahmaṇā te namaḥ AV. 14. 2. 35 :: vis'vāvaso namo brahmaṇā te kṛṇomi AVP. 18. 10. 5 (JAOS. 58, 586).
- vis'vebhir devair dattaṁ (paridhir jīvanāya kam) AV. 4. 9. 1 :: devebhiḥ sarvaiḥ proktaṁ (paridhir nāma vā asi) AVP. 8. 3. 8 (JAOS. 41, 269). Cf. § 11, A, b.
- viṣvaṇco asmac charavaḥ patantu AV. 1. 19. 2 :: viṣvak patantu divyavaḥ RV. 10. 134. 5.
- vīrasūr devakāmā syonā (AV. Roth-Whitney¹ vīrasūr devṛkāmā, Roth-Whitney² vīrasūr devakāmā; SMB.; ChMbh. vīrasūr devakāmā syonā; GG. vīrasūr jīvasūr jīvapatnī) RV. 10. 85. 44; AV. 14. 2. 17; AVP. 18. 8. 9 (JAOS. 58, 584); SMB. 1. 2. 17; GG. 2. 7. 12; PG. 1. 4. 16; MG. 1. 10. 6; ChMbh. 3. 45) :: prajāvatī vīrasūr devṛkāmā (AVP. devakāmā) AV. 14. 2. 18; AVP. 18. 8. 8 (JAOS. 58, 584) :: jīvasūr devakāmā (HG. vīrasūḥ) syonā ApMB. 1. 1. 4; HG. 1. 20. 2.
- vṛtraṁ yo jaghāna yatīr na AV. 2. 5. 3 :: jaghāna vṛtraṁ yatīr na SV. 2. 304; SVJ. 3. 6. 11; AS'S. 6. 3. 1; S'S'S. 9. 5. 2. Cf. § 12, A.
- vṛṣo agniḥ sam idhyate RV. 3. 27. 14; AV. 20. 102. 2; SV. 2. 889; SVJ. 4. 13. 4; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2 :: sam agnir idhyate vṛṣā RV. 3. 27. 13; AV. 20. 102. 1; SV. 2. 888; SVJ. 4. 13. 3; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2. Cf. § 1, C.
- vedāhaṁ payasvantam AV. 3. 24. 2 :: ahaṁ veda yathā payaḥ AVP. 5. 30. 2 (JAOS. 37, 295). Cf. § 2, 1.
- vy ākūtaya eṣām ita AV. 3. 2. 4 :: vy eṣām ākūtaya ita AVP. 3. 5. 4 (JAOS. 32, 351). Cf. § 6.

vyāghro adhi vaiyāghre AV. 4. 8. 4; AVP. 4. 2. 5 (JAOS. 35, 46) :: vyāghro vaiyāghre adhi (TB. 'dhi) K. 37. 9 (89, 12); TB. 2. 7. 15. 3.

(rāddhiḥ prāptiḥ samāptir) vyāptir maha edhatu AV. 11. 7. 22 :: (rāddhiḥ prāptir vyāptis) samāptir maha edhatu AVP. 16. 84. 2 (Am. Or. Ser. IX, 86).

vy āsthan mṛdho abhayaṁ te abhūt AV. 13. 1. 5 :: mṛdho vy āsthad abhayaṁ no astu (AVP. abhayaṁ te abhūt) AVP. 18. 15. 5 (JAOS. 58, 592); TB. 2. 5. 2. 1. Cf. § 12, A.

vy āsthan mṛdho as'is'ita bāhū K. 39. 1 (117, 11) :: mṛdho vy āsthad as'is'ita bāhū AVP. 14. 1. 20 (JAOS. 47, 240). Cf. § 12, A.

vy eṣām ākūtaya ita AVP. 3. 5. 4 (JAOS. 32, 351) :: vy ākūtaya eṣām ita AV. 3. 2. 4. Cf. § 6.

s'atadhāraṁ sahasradhāram utsam akṣitam AVP. 5. 40. 8 (JAOS. 37, 308) :: sahasradhāraṁ s'atadhāram utsam akṣitam AV. 18. 4. 36. Cf. § 11, D.

s'atena pās'air abhi dhehi varuṇainam AV. 4. 16. 7 :: s'atena pās'air varuṇābhi dhehi AVP. 5. 32. 8 (JAOS. 37, 298); K. 4. 16 (43, 21).

s'aṁ te bhavantu pradis'as' catasraḥ AV. 2. 10. 3; AVP. 2. 3. 2 (JAOS. 30, 192); s'aṁ no bhavantu pradis'as' catasraḥ AV. 19. 10. 8; AVP. 13. 8. 8 (JAOS. 48, 53) :: s'aṁ te catasraḥ pradis'o bhavantu TB. 2. 5. 6. 2; ApMB. 2. 12. 7; HG. 2. 3. 10; s'aṁ nas' catasraḥ pradis'o bhavantu RV. 7. 35. 8. Cf. § 11, C.

s'aṁ no bhavantu pradis'as' catasraḥ s. s'aṁ te bhavantu pradis'as' catasraḥ.

s'aṁ te sūrya ā tapatu AV. 8. 2. 14; AVP. 16. 4. 4 (Am. Or. Ser. IX, 6) :: s'aṁ nas tapatu sūryaḥ RV. 8. 18. 9; AV. 7. 69. 1; VS. 36. 10; MS. 4. 9. 27 (138, 10); TB. 3. 7. 10. 5; TA. 4. 42. 1; ApS'S. 14. 29. 1 :: s'am āditya udetu naḥ TA. 4. 42. 1. Cf. § 12, B.

s'am astu tanve mama AV. 1. 12. 4; s'am v astu tanvai tava VS. 23. 44 :: s'am u te tanve (TS. tanuve) bhuvat TS. 5. 2. 12. 2; KAs'v. 10. 6 (186, 8).

s'ivam mahyam madhumad astv annam AV. 6. 71. 3 :: syonam annam madhuman me kṛṇomi MS. 4. 11. 1 (161, 8).

- s'ive te dyāvāpṛthivī babhūtām (AVP. 2. 3. 1 ms. dyāvāpṛthivīḥa bhūtām) AVP. 2. 3. 1 (JAOS. 30, 192) ; 3. 1. 5 (JAOS. 32, 347) :: s'ive te stām dyāvāpṛthivī AV. 8. 2. 16; AVP. 16. 4. 4 Am. Or. Ser. IX, 6) :: s'ive te dyāvāpṛthivī ubhe ime (AV. ubhe stām) AV. 2. 10. 1; 8; 3. 4. 5; TB. 2. 5. 6. 2; ApMB. 2. 12. 6; HG. 2. 3. 10; s'ive no dyāvāpṛthivī ubhe ime (MS. ubhe stām) MS. 3. 16. 3 (186, 15); TB. 3. 7. 9. 9; ApS'S. 13. 25. 3. Cf. s'ive me dyāvāpṛthī abhūtām AV. 19. 14. 1; syone me dyāvāpṛthivī abhūtām ApS'S. 6. 29. 1.
- s'ive me dyāvāpṛthivī abhūtām s. s'ive te dyāvāpṛthivī babhūtām. s'ubhā yāsi riṇann apaḥ AV. 13. 1. 21; AVP. 18. 17. 1 (JAOS. 58, 595) :: yānti s'ubhrā riṇann apaḥ RV. 8. 7. 28.
- s'yāmam ayo 'sya māṁsāni lohitaṁ asya lohitaṁ AV. 11. 3. 7 : s'yāmam ayo lohitaṁ ayo 'sya māṁsam AVP. 16. 53. 12 (Am. Or. Ser. IX, 54).
- s'yene vāta uta yo 'carat parīttaḥ AV. 6. 92. 2 :: s'yene paritto (VSK. parīto) acarac ca vāte VS. 9. 9; VSK. 10. 2. 6; S'B. 5. 1. 4. 10.
- s'rudhī havaṁ giro me juṣasva AV. 2. 5. 4 :: s'rudhī havaṁ me giro juṣasva AVP. 2. 7. 5 (JAOS. 30, 196). Cf. § 6.
- s'rotraṁ karṇayoḥ AV. 19. 60. 1 :: karṇayoḥ s'rotraṁ TS. 5. 5. 9. 2; TAA. 10. 72; MS'S. 5. 2. 15. 20; PG. 1. 3. 25.
- saṁsr̥ṣṭā vas tanvas santu AVP. 3. 23. 5 (JAOS. 32, 369) :: saṁsr̥ṣṭās tanvas santu vaḥ K. 17. 12 (73, 18); Kap. 6. 2 (60, 14); MS'S. 1. 5. 2. 19.
- saṁ kros'atām enān dyāvāpṛthivī AV. 8. 8. 21 :: sam enān kros'atām dyāvāpṛthivī ubhe AVP. 16. 30. 11 (Am. Or. Ser. IX, 32).
- satyāḥ santu yajamānāya kāmāḥ RV. 10. 116. 8; AV. 19. 42. 3; AVP. 13. 5. 4 (JAOS. 48, 43); AVP. frag. (JAOS. 54, 71); VS. 12. 44; VSK. 2. 5. 3; 12. 7. 19; 13. 3. 5; TS. 1. 6. 12. 3; 3. 1. 4. 3; 3. 4. 2. 2; 3. 4. 3. 5; 4. 2. 3. 4; MS. 4. 12. 3 (182, 4); K. 8. 16 (100, 22); 13. 1 (193, 4); 30. 8 (191, 2); 38. 12 (114, 5); S'B. 6. 6. 4. 12; KS'S. 3. 7. 19; MS'S. 1. 8. 4. 36; S'G. 3. 13. 3; Kauṣ. 6. 1; 45. 11; MG. 2. 4. 5; 2. 9. 4 :: satyāḥ kāmā yajamānāya santu PB. 1. 3. 5; 1. 5. 11; 14. Cf. § 12, B.
- sa dādāhā pṛthivīm dyām utāmūm s. anaḍvān dādāhā pṛthivīm uta dyām.

- sa devān sarvān urasy upapadya AV. 10. 8. 18; 13. 2. 38; 13. 3. 14 :: sa viś'vān devān tinas (so ms.; Barret tiras) saptathus (so ms.) AVP. 18. 24. 6 (JAOS. 58, 604). Cf. § 11, A, b.
- sadhrīcīnān vaḥ saṁmanasas kṛṇomi AV. 3. 30. 5; 7; AVP. 5. 19. 8 (JAOS. 37, 282) :: samagrās sta sādhrīcīnāḥ AVP. 5. 19. 5 (JAOS. 37, 282).
- sa naḥ pitā janitā sa uta bandhuḥ AV. 2. 1. 3 :: sa no bandhur janitā sa vidhātā AVP. 2. 6. 3 (JAOS. 30, 195); VS. 32. 10; TA. 10. 1. 4; MahānUp. 2. 5; sato bandhur janitā sa vidhātā RVKhila 4. 10. 3 (Scheft. p. 126); yo naḥ pitā janitā yo vidhātā (AVP.; MS. vidhartā) RV. 10. 82. 3; AVP. 15. 2. 5 (JAOS. 50, 47); VS. 17. 27; TS. 4. 6. 2. 1; MS. 2. 10. 3 (134, 8); K. 18. 1 (265, 10); Kap. 28. 2 (121, 16); AS'S. 3. 8. 1.
- sapatnān ava me jahi AV. 13. 1. 32 :: sapatnān me 'vajahi AVP. 10. 10. 2 (JAOS. 43, 110); 16. 152. 10 (Am. Or. Ser. IX, 144); 18. 18. 2 (JAOS. 58, 596).
- sam agnir idhyate vṛṣā RV. 3. 27. 13; AV. 20. 102. 1; VS. 2. 888; SVJ. 4. 13. 3; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2 :: vṛṣo agniḥ sam idhyate RV. 3. 27. 14; AV. 20. 102. 2; SV. 2. 889; SVJ. 4. 13. 4; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2. § 1, C.
- samagrās sta sadhrīcīnāḥ AVP. 5. 19. 5 (JAOS. 37, 282) :: sadhrīcīnān vaḥ saṁmanasas kṛṇomi AV. 3. 30. 5; 7; AVP. 5. 19. 8 (JAOS. 37, 282).
- (rāddhiṣ prāptir vyāptis) samāptir maha edhatuḥ AVP. 16. 84. 2 (Am. Or. Ser. IX, 86) :: (rāddhiḥ prāptir samāptir) vyāptir maha edhatuḥ AV. 11. 7. 22.
- samudraṁ yasya rasayā sahāhūḥ AVP. 4. 1. 6 (JAOS. 35, 45); MS. 2. 13. 23 (168, 11); K. 40. 1 (135, 11); samudre yasya rasām id āhuḥ AV. 4. 2. 5 :: yasya samudraṁ rasayā sahāhūḥ RV. 10. 121. 4; VS. 25. 12; TS. 4. 1. 8. 4. Cf. § 5.
- samudre yasya rasām id āhūḥ s. samudraṁ yasya rasayā sahāhūḥ.
- sa me kṣatraṁ ca rāṣṭraṁ ca AVP. 16. 64. 1 (Am. Or. Ser. IX, 64) :: sa me rāṣṭraṁ ca kṣatraṁ ca AV. 10. 2. 12.
- sam enān kros'atām dyāvāpṛthivī ubhe AVP. 16. 30. 11 (Am. Or. Ser. IX, 32) :: saṁ kros'atām enān dyāvāpṛthivī AV. 8. 8. 21.
- sa me rāṣṭraṁ ca kṣatraṁ ca AV. 10. 3. 12 :: sa me kṣatraṁ ca rāṣṭraṁ ca AVP. 16. 64. 1 (Am. Or. Ser. IX, 64).

- sañ proruṣva medasā pīvasā ca AV. 18. 2. 58; TA. 6. 1. 4 ::
sañ proruṣva pīvasā medasā ca RV. 10. 16. 7.
- sañ barhir aktañ (VS.; SB. añktām) haviṣā ghr̥tena AV. 7. 98.
1; VS. 2. 22; S'B. 1. 9. 2. 31 :: sam añktām barhir haviṣā
ghr̥tena TB. 3. 7. 5. 10; ApS'S. 4. 12. 3; (Pratīka: sam añktām
barhiḥ Vaikh. text ed. p. 18. 13).
- sañ bhagena sam aryamṇā sañ dhātā sṛjatu varcasā (AVP. var-
casā naḥ) AV. 14. 1. 34; AVP. 18. 4. 3 (JAOS. 58, 577) :: sam
aryamā sañ bhago no ninīyāt RV. 10. 85. 23; ApMB. 1. 1. 2.
- samrājñy edhi s'vas'ureṣu AV. 14. 1. 44; AVP. 18. 5. 1 (JAOS.
58, 579); [der nächste Stollen ist in AV. samrājñy uta devṛṣu,
in AVP. samrājñy uta s'vas'ruvām] :: samrājñī s'vas'ure
bhava RV. 10. 85. 46; S'G. 1. 13. 1; SMB. 1. 2. 20; ApMB.
1. 6. 6; ChMbh. 3. 48; samrājñī s'vas'rvām (ApMB. s'vas'-
ruvām) bhava RV. 10. 85. 46; SMB. 1. 2. 20; ApMB. 1. 6. 6;
ChMbh. 3. 48; uttarā s'vas'ruvām bhava AVP. 4. 10. 3 (JAOS.
35, 57).
- sarūpau dvau virūpau dvau AV. 5. 23. 4 :: virūpau dvau sarūpau
dvau AVP. 7. 2. 4 (JAOS. 40, 148).
- sarpā gandharvā yā viduḥ AV. 5. 7. 23 :: gandharvās sarpā yā
viduḥ AVP. 16. 14. 2 (Am. Or. Ser. IX, 17).
- sarvañ tad anu manyantām AVP. 16. 25. 10 (Am. Or. Ser. IX,
27) :: tat sarvañ anu manyantām AV. 9. 4. 20. Cf. § 11, A, b.
- sarvañ tad astu te ghr̥tam (AV. astu me s'ivam) RV. 8. 102. 21;
AV. 7. 101. 1; 19. 64. 3; VS. 11. 73; 74; TS. 4. 1. 10. 1; MS. 2.
7. 7 (83, 8; 10) K. 16. 7 (228, 2; 4); S'B. 6. 6. 3. 5; 6 :: tad astu
tubhyam id ghr̥tam TS. 4. 1. 10. 1.
- sarvañ tad devi pas'yati AV. 4. 20. 1 :: tat sarvañ devi pas'yasi
AVP. 8. 6. 1 (JAOS. 41, 271). Cf. § 11, A, b.
- sarvāñs tñ brahma rakṣati AVP. 16. 155. 2 (Am. Or. Ser. IX,
147) :: tñ sarvāñs brahma rakṣati AV. 11. 5. 22. Cf. § 11, A, b.
- sarvāñs tñ lokāñ āpnoti AVP. 14. 3. 30 (JAOS. 47, 247) :: lo-
kāñ sa sarvāñs āpnoti AV. 10. 9. 10. Cf. § 11, A, b.
- sarvāñs tvayi tñ prati muñcāmy atra AVP. 5. 32. 7 (JAOS. 37,
298) :: tñ u te sarvāñs anusañdis'āmi AV. 4. 16. 9. Cf. § 11,
A, b.
- salakṣmā (MS.; K. salakṣma) yad viṣurūpā (VS.; MS.; K.; Kap.;
S'B. 0rūpañ) bhavāti (MS.; K.; Kap. babhūva) RV. 10. 10. 2;

10. 12. 6; AV. 18. 1. 2; 34; VS. 6. 20; MS. 1. 2. 17 (27, 9); K. 3. 7 (26, 11); Kap. 2. 14 (22, 17); S'B. 3. 8. 3. 37 :: viṣurūpā yat salakṣmāṇo bhavatha TS. 1. 3. 10. 1; 6. 3. 11. 2.
- savitā te hastam agrabhīt (AVP. agrahīt; AG. agrabhīd asau; MG. Vaikh. agrahīt) AVP. 18. 5. 8 (JAOS. 58, 579); AG. 1. 20. 5; ApMB. 2. 3. 5; HG. 1. 5. 9; MG. 1. 22. 5; Vaikh. transl. p. 46 note 5); savitā hastam agrahīt (S'G. agrabhīt) AV. 14. 1. 51; S'G. 2. 3. 1; SMB. 1. 6. 15; ChMbh. 4. 57 :: devas te savitā hastaṁ grhṇātu AV. 14. 1. 49; AVP. 18. 5. 5 (JAOS. 58, 579).
- savitā devo 'bhīmātiṣāhaḥ AVP. 5. 4. 8 (JAOS. 37, 263) :: devaḥ savitābhīmātiṣāhaḥ AV. 5. 3. 9. Cf. devaṁ savitāram abhīmātiṣāham TS. 4. 7. 14. 3; K. 40. 10 (144, 7). Cf. § 10, A.
- savitā hastam agrahīt s. savitā te hastam agrabhīt.
- sa vis'vān devān tinas (so ms.; Barret tiras) saptathus (so ms.) AVP. 18. 24. 6 (JAOS. 58, 604) :: sa devān sarvān urasy upapadya AV. 10. 8. 18; 13. 2. 38; 13. 3. 14. Cf. § 11, A, b.
- sahamūrān anu daha kravyādaḥ AV. 5. 29. 11; 8. 3. 18 :: anu daha sahamūrān kravyādaḥ (SV.; SVJ. kavyādaḥ) RV. 10. 87. 19; AVP. 16. 7. 5 (Am. Or. Ser. IX, 9); SV. 1. 80; SVJ. 1. 8. 8.
- sahasradhāraṁ s'atadhāram utsam akṣitam AV. 18. 4. 36 :: s'atadhāraṁ sahasradhāram utsam akṣitam AVP. 5. 40. 8 (JAOS. 37, 308). Cf. s'atadhāraṁ hiraṇmayam sahasradhāram amṛtaṁ nihitaṁ guhāyāṁ Vaikh. transl. p. 6 note 14. Vgl. sāhasraṁ s'atadhāram utsam. Cf. § 11, D.
- sākaṁ jarāyuṇā pata AV. 1. 11. 6; saha jarāyunā niṣkramya ApMB. 2. 11. 16; saha jarāyuṇā sarpatu HG. 2. 3. 1 :: sahāvehi jarāyuṇā RV. 5. 78. 8; sahāvaitu jarāyuṇā S'B. 14. 9. 4. 22 (BAUp. Mādh. 6. 4. 22 = Kāṇva 23).
- sākaṁ indreṇa medinā AV. 6. 129. 1; AVP. 2. 25. 5 (JAOS. 30, 211); 7. 19. 1; 7 (JAOS. 40, 167 und 168) :: indreṇa saha medinā AVP. 7. 18. 4 (JAOS. 40, 167).
- sāhasraṁ s'atadhāram utsam AV. 18. 4. 35 :: sāhasram utsam s'atadhāram etam TA. 6. 6. 1; ApS'S. 2. 21. 7. Cf. sahasradhāraṁ s'atadhāram utsam akṣitam. Cf. § 11, A, c.
- sujoyeṣṭho bhavatu te putra eṣaḥ AVP. 18. 9. 6 (JAOS. 58, 585) :: sujyaisthyo bhavat putras ta eṣa AV. 14. 2. 24. Cf. § 6.
- sujyaisthyo bhavat putras ta eṣa s. sujoyeṣṭho bhavatu te putra eṣaḥ.

suparṇasya divyasya AVP. 8. 6. 3 (JAOS. 41, 271) :: divyasya suparṇasya AV. 4. 20. 3. Cf. divyaṁ suparṇaṁ vāyasaṁ (AV. payasaṁ; K.; Kap.; VS.; S'B. TS. 4. 7. 13. 1 vayasā; MS.; TS. 3. 1. 11. 3 vayasā) brhantam RV. 1. 164. 52; AV. 4. 14. 6; 7. 39. 1 [aber AVP. 3. 38. 5 (JAOS. 32, 387) divyaṁ samudraṁ payasaṁ ruhantam]; VS. 18. 51; TS. 3. 1. 11. 3; 4. 7. 13. 1; MS. 2. 12. 3 (146, 5); K. 18. 15 (275, 17); 19. 14 (18, 1); Kap. 29. 4 (131, 10); S'B. 9. 4. 4. 3; AS'S. 2. 8. 3; 3. 8. 1; Suparṇ. 17. 4; divyaḥ suparṇaḥ pratikhyātaḥ K. 34. 14 (46, 2); divyaḥ suparṇaḥ sa vīro (AVP. suparṇaḥ sthaviro) vy akhyat AV. 13. 2. 9; AVP. 18. 21. 3 (JAOS. 58, 600); divyaḥ suparṇo 'va cakṣata kṣāṁ RV. 9. 71. 9; divyaḥ suparṇo 'va cakṣi soma RV. 9. 97. 33; divyāḥ suparṇā madhumanta indavaḥ RV. 9. 86. 1.

sūtre pis'aṅge khṛgalam AVP. 3. 7. 4 (JAOS. 32, 352) :: pis'aṅge sūtre khṛgalam AV. 3. 9. 3. Cf. § 11, A, c.

sūrya iva divam āruhya AV. 8. 5. 7 :: sūryo divam ivāruhya AVP. 16. 27. 7 (Am. Or. Ser. IX, 29).

sūryācandramasāv akṣyau brhadrathantare s'rotre AVP. 16. 53. 2 (Am. Or. Ser. IX, 54) :: dyāvāpṛthivī s'rotre sūryācandramasāv akṣiṇī saptarṣayaḥ prāṇāpānāḥ AV. 11. 3. 2.

sūryo divam ivāruhya AVP. 16. 27. 7 (Am. Or. Ser. IX, 29) :: sūrya iva divam āruhya AV. 8. 5. 7.

senāmohanaṁ kṛṇava indrāmitrebhyas tvam AVP. 3. 6. 5 (JAOS. 32, 352) :: indra senāṁ mohayāmitrāṇām AV. 3. 1. 5. Cf. § 7.

sainam sas'cad devo devaṁ (: TB. sas'cad devaṁ devaḥ) satyam indraṁ satya induḥ (: SV. satya induḥ satyam indram; SVJ. satya induḥ satyam indraḥ; TB. satyam induṁ satya indraḥ) RV. 2. 22. 1-3; AV. 20. 95. 1; SV. 1. 457; 2. 836-838; SVJ. 1. 48. 1; TB. 2. 5. 8. 10. Cf. § 12, K.

so asmaī duha ājyam AV. 10. 6. 6 :: so 'smā ājyaṁ duhe AVP. 16. 42. 6 (Am. Or. Ser. IX, 43). Cf. § 12, E.

somo yāsāṁ pari rājyaṁ babhūva AVP. 17. 39. 1 (Am. Or. Ser. IX, 14) :: yāsāṁ somaḥ pari rājyaṁ babhūva AV. 12. 3. 31. Cf. § 5.

skambhasya mahad vimimāno aṅgam AVP. 17. 7. 4 (Am. Or. Ser. IX, 159) :: maha skambhasya mimāno aṅgam AV. 10. 7. 2.

skambho dādhāra pṛthivīm dyām utāmūm s. anaḍvān dādhāra pṛthivīm uta dyām.

striyā yan mriyate patiḥ AV. 12. 2. 39 :: yat striyā mriyate patiḥ AVP. 17. 33. 9 (Am. Or. Ser. IX, 187). Cf. § 5.

syāma sumatau tava AV. 5. 8. 9; AVP. 7. 18. 8 (JAOS. 40, 167) :: syāma te sumatāv api RV. 8. 44. 24; TS. 1. 4. 46. 2.

syonaṁ dhruvaṁ prajāyai dhārayāmi te AV. 14. 1. 47 :: dhruvaṁ syonaṁ prajāyai te dhārayāmi AVP. 18. 5. 4 (JAOS. 58, 579).

svayā tanvā tanvam airayat AV. 7. 3. 1 :: svām yat tanūm tanvām airayata MS. 1. 10. 3 (143, 11); Ait. Ar. 1. 3. 4. 14 (Keith p. 89, 13); AS'S. 2. 19. 32; S'S'S. 3. 17. 1; svā yat tanū tanvam (Kap. ms. tanvām) airayata K. 9. 6 (109, 2); 14. 3 (202, 24); Kap. 8. 9 (86, 23); KAs'v. 5. 12 (169, 17); svāyām yat tanvām (TS. tanuvām) tanūm airayata TS. 1. 7. 12. 2; KS'S. 25. 6. 10.

svar ārohanto abhi nākam uttamam s. uttamaṁ nākam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. uttame nāke) adhi rohayemam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. rohayainam; TA. rohemam).

svargaṁ lokam adhi rohayainam s. uttamaṁ nākam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. uttame nāke) adhi rohayemam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. rohayainam; TA. rohemam).

svo (TS. suvo) ruhāṇā adhi nākam uttamam (K.; Kap. nāke uttame; RVKhila nāke asmin) s. uttamaṁ nākam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. uttame nāke) adhi rohayemam (VS.; MS.; K.; Kap.; S'B. rohayainam; TA. rohemam).

(tubhyam āraṇyāḥ pas'avo mṛgā vane hitā) haṁsāḥ suparṇāḥ s'akunā vayāṁsi AV. 11. 2. 24; (yām dvipādaḥ pakṣiṇaḥ saṁpatanti) haṁsāḥ suparṇāḥ s'akunā vayāṁsi AV. 12. 1. 51 :: (tubhyam āraṇyās pas'avo mṛtyā [so ms.] vane hitās) tubhyam vayāṁsi s'akunāḥ patatṛiṇaḥ AVP. 16. 106. 4 (Am. Or. Ser. IX, 108).

hato hatamātā krimir hatabhrātā hatasvasā AV. 2. 32. 4; 5. 23. 11 :: hato hatabhrātā (so Barret; ms. hatatrātā) krimir hatamātā (so Barret; ms. hatamahatā) hatasvasā AVP. 2. 14. 2 (JAOS. 30, 201).

hantavā asurebhyaḥ AVP. 1. 16. 3 (JAOS. 30, 203); 7. 12. 8 (JAOS. 40, 161) :: asurebhya staritave AV. 2. 27. 3; 4; AVP. 2. 16. 2 (JAOS. 30, 203). Cf. § 1, B.

- (yo devāḥ kṛtyāṁ kṛtvā) harād aviduṣo gr̥ham AV. 4. 18. 2; AVP. 5. 24. 2 (JAOS. 37, 287) :: ([Lacuna]rmā haram utaitam parṇam ā harād) aviduṣo gr̥haṁ yad (so ms., lies gr̥haṁ harād?) AVP. 10. 3. 3 (JAOS. 43, 100). Cf. § 12, A.
- havirdhānam antarā sūryaṁ ca AV. 7. 109. 3; 14. 2. 34 :: antarā havirdhānaṁ sūryaṁ ca AVP. 4. 9. 5 (JAOS. 35, 56); 18. 10. 4 (JAOS. 58, 586).
- hastau pr̥ṇasva bahubhir vasavyaiḥ AV. 7. 26. 8; TS. 1. 2. 13. 2; MS. 1. 2. 9 (19, 7); K. 2. 10 (15, 15); Kap. 2. 4 (17. 10) :: ubhā hi hastā vasunā pr̥ṇasva VS. 5. 19; TS. 1. 7. 13. 4; S'B. 3. 5. 3. 22.
- hiraṇyam as'vam uta gām ajām avim AV. 6. 71. 1 :: vāso hiraṇyam as'vam uta gām ajām avim AVP. 2. 28. 2 (JAOS. 30, 213); TA. 2. 6. 2.
- hiraṇyānām eko 'si somāt tvam adhi jajñise | rathe tvam asi dars'ataḥ AV. 4. 10. 6 :: hiraṇyānām eko 'si sa homād adhi jajñise | ratheṣu dars'atas tvam AVP. 4. 25. 2 (JAOS. 35, 81).
- hr̥dayāt te pari klomnaḥ AV. 2. 33. 3 :: klomnas te hr̥dayābhyaḥ AVP. 4. 7. 3 (JAOS. 35, 53).
- hairaṇyair anyāṁ harito vahanti AV. 13. 2. 11 :: anyāṁ hiraṇyā harito vahanti AVP. 18. 21. 5 (JAOS. 58, 600).
- Für die mit hotā mandro anfangenden Mantras s. mandro hotā.

15. Wortstellungsvarianten in SV., ArS., SVJ.

- athāditya vrata vyaṁ tava ArS. 1. 4; SVJ. 2. 5. 1; SMB. 1. 7. 10; ChMbh. 4. 100 :: athā (AV. adhā) vyaṁ āditya vrata tava RV. 1. 24. 15; AV. 7. 83. 3; 18. 4. 69; VS. 12. 12; TS. 1. 5. 11. 3; 4. 2. 1. 4; MS. 1. 2. 18 (28, 9); 4. 14. 17 (246, 6); K. 3. 8 (27, 4); 16. 8 (230, 2); Kap. 2. 15 (23, 12); S'B. 6. 7. 3. 8; Nir. 2. 13 [Pratīka athā vyaṁ Vaikh. text ed. p. 31, 15].
- anu daha sahamūrān kravyādaḥ (SV.; SVJ. kavyādaḥ) RV. 10. 87. 19; AVP. 16. 7. 5 (Am. Or. Ser. IX, 9); SV. 1. 80; SVJ. 1. 8. 8 :: sahamūrān anu daha kravyādaḥ AV. 5. 29. 11; 8. 3. 18. Cf. § 12 A.
- amṛtaṁ nihitaṁ guhā SV. 2. 1192 [dagegen amṛtasya nidhir hitaḥ RV. 10. 186. 3; SVJ. 4. 30. 4; TB. 2. 4. 1. 8; TA. 4. 42. 2] :: nihitaṁ bheṣajaṁ guhā Kaus'. 117. 4.
- asmākam adya marutaḥ sute sacā vis've pibata (SV.; SVJ. pi-bantu) kāmīnaḥ RV. 7. 59. 3; SV. 1. 241; SVJ. 1. 25. 10 ::

- indram it stotā vṛṣaṇaṁ sacā sute muhur ukthā ca s'aṅsata
RV. 8. 1. 1; AV. 20. 85. 1; SV. 1. 242; 2. 710; SVJ. 1. 25. 10;
3. 58. 7.
- ājīm na girvavāho jigur as'vāḥ SV. 1. 68; SVJ. 1. 7. 6 :: ājīm na
jagmur girvāho as'vāḥ RV. 6. 24. 6 [cf. ājīm na jagmur ās'-
vas'vataṁ RV. 5. 41. 4; ājīm na jagmur yuvayūḥ sudānū
RV. 4. 41. 8].
- indrasya nu vīryāṇi pra vocaṁ RV. 1. 32. 1; AVP. 13. 6. 1
(JAOS. 48, 48); ArS. 3. 2; SVJ. 2. 3. 1; MS. 4. 14. 13 (237, 7);
AB. 3. 24. 10; 5. 17. 1; KB. 15. 4 (67, 23); 20. 4 (92, 2); 24. 2
(108, 18); TB. 2. 5. 4. 1; Act. Ar. 5. 2. 2. 3 (Keith, p. 151, 8);
Nir. 7. 2; 3 :: indrasya nu pra vocaṁ vīryāṇi AV. 2. 5. 5 ::
indrasya vocaṁ pra kṛtāni vīryā RV. 2. 21. 3. Cf. § 12, A.
- indro harī yuyoḥ SV. 1. 268; SVJ. 1. 28. 6 [dele in Concor-
dance den Verweis auf RV. 8. 70. 7] :: harī indro yuyoḥ
RV. 8. 70. 7. Cf. § 12, C.
- ṛbhukṣaṇaṁ ṛbhuṁ rayim RV. 8. 93. 34; SV. 1. 199; SVJ. 1. 21.
6 :: ṛbhuṁ ṛbhukṣaṇo rayim RV. 4. 37. 5.
- kaṇvāsas tvā stomebhir brahmavāhasaḥ SV. 2. 582; SVJ. 3. 47.
8 :: kaṇvāsas tvā brahmabhi stomavāhasaḥ RV. 8. 4. 2; AV.
20. 120. 2.
- kratve vare sthemany āmurīm uta SV. 1. 370; 2. 280; SVJ. 1.
39. 1; 3. 23. 12 :: kratvā variṣṭhaṁ vara āmurim uta RV. 8.
97. 10; AV. 20. 54. 1.
- (indras turāṣāṇ mitro na) jaghāna vṛtraṁ yatir na SV. 2. 304;
SVJ. 3. 6. 11; AS'S. 6. 3. 1; S'S'S. 9. 5. 2 :: (indras turāṣāṇ
mitro) yo jaghāna yatir na AV. 2. 5. 3 [aber indras turāṣād
jaghāna vṛtraṁ AVP. 2. 7. 4 (JAOS. 30, 196)]. Cf. § 12, A.
- (ā bundaṁ vṛtrahā dade) jātaḥ pṛchad (SV. pṛchād) vi mātaram
(| ka ugrāḥ ke ha s'ṛṇvire) RV. 8. 45. 4; SV. 1. 216; SVJ. 1. 23.
3 :: (jajñāno nu s'atakratur) vi pṛchad iti mātaram (| ka ugrāḥ
ke ha s'ṛṇvire) RV. 8. 77. 1.
- jyotiḥ (RV.; K. jyotiṣ) pas'yanti vāsaram RV. 8. 6. 30; SV. 1. 20;
SVJ. 1. 2. 10; K. 2. 14 (19, 3); jyotiḥ pas'yanta (MS. pas'-
yantā) uttaram MS. 2. 12. 5 (149, 12); 4. 9. 27 (140, 5); Kap.
29. 4 (132, 10); LS'S. 2. 12. 10; ChMbh. 6. 11; jyotiṣ pas'yanta
uttaram RV. 1. 50. 10; AVP. 5. 6. 9 (JAOS. 37, 266); K. 18.
16 (277, 1); 22. 1 (57, 14); ChUp. 3. 17. 7; svaḥ pas'yanta ut-

- taram VS. 20. 21; 27. 10; 35. 14; 38. 24; S'B. 12. 9. 2. 8; 14. 3. 1. 28; LS'S. 2. 12. 10; ChMbh. 6. 11 :: pas'yanto jvotir uttaram TS. 4. 1. 7. 4; K. 38. 5 (107, 2); TB. 2. 4. 4. 9; 2. 6. 6. 4; TA. 6. 3. 2; JB. 2. 68 (Caland § 127, p. 140, 3 von unten). Cf. § 12, A.
- tathā viṣvaṇ vy akrāmat ArS. 4. 4; SVJ. 2. 3. 7; ChMbh. 6. 27; tato viṣvaṇ vyakrāmat RV. 10. 90. 4; VS. 31. 4; TA. 3. 12. 2 :: tathā vyakrāmad viṣvaṇ AV. 19. 6. 2.
- tanā tmanā sahyāma tvotāḥ SV. 1. 316; SVJ. 1. 33. 4 :: tmanā tanā sanuyāma tvotāḥ RV. 10. 148. 1.
- tubhyaṁ sutāsaḥ somāḥ SV. 1. 213; SVJ. 1. 22. 10 :: tubhyaṁ somāḥ sutā ime RV. 8. 93. 25.
- tridhātur arko rajaso vimānaḥ ArS. 3. 12; SVJ. 2. 2. 7 :: arkas tridhātū rajaso vimānaḥ RV. 3. 26. 7; VS. 18. 66; MS. 4. 12. 5 (192, 10); Nir. 14. 2 :: arkaḥ pavitraṁ rajaso vimānaḥ TB. 3. 7. 9. 9; ApS'S. 21. 20. 7 :: pavitraṁ arko rajaso vimānaḥ TB. 3. 7. 9. 9; ApS'S. 21. 20. 7. Cf. § 11, A, c.
- dadhat poṣaṁ rayiṁ mayi SVJ. 4. 3. 10; 4. 12. 7; TS. 1. 3. 14. 8; 1. 5. 5. 2; 1. 6. 6. 3; MS. 1. 5. 1 (66, 13) :: dadhad rayiṁ mayi poṣaṁ RV. 9. 66. 21; SV. 2. 870; VS. 8. 38; VSK. 29. 38; K. 7. 16 (79, 17); S'B. 4. 5. 4. 9; TA. 2. 5. 1.
- divo na vāraṁ savitā vyūrṇute SV. 2. 845 :: vāraṁ na devaḥ savitā vy ūrṇute RV. 9. 110. 6; SVJ. 3. 58. 3.
- durmarṣaṁ vāṇaṁ pra vadanti sākam SV. 2. 467; SVJ. 3. 35. 2 :: durmarṣaṁ sākam pra vadanti vāṇam RV. 9. 97. 8.
- devā yajñam atanvata RV. 10. 90. 6; SVJ. 2. 4. 1; AV. 19. 6. 10; AVP. 9. 5. 8 (JAOS. 42, 114); VS. 19. 12; 31. 14; TA. 3. 12. 3; ChMbh. 7. 15 :: yajñaṁ devā atanvata AV. 7. 5. 4. Cf. § 12, C.
- devīr devaiḥ samāhṛtāḥ (TB. ⁰bhṛtāḥ) SV. 2. 651; TB. 1. 4. 8. 5; ChMbh. 6. 26 :: devair devīḥ samāhitāḥ RVKhila 9. 67. 2 = Scheft. 3. 10. 2 (p. 95).
- dyumantaṁ dhīmahe vayam SV. 1. 26; SVJ. 1. 3. 6 :: dyumantaṁ deva dhīmahi RV. 7. 15. 7.
- drapsaḥ purāṁ bhettā s'as'vatīnām SV. 1. 275; SVJ. 1. 29. 3 :: drapso bhettā purāṁ s'as'vatīnām RV. 8. 17. 14. Cf. § 6.
- pāvamānīr yo adhyeti RV. 9. 67. 32; SV. 2. 649; TB. 1. 4. 8. 4; ChMbh. 6. 24 :: yaḥ pāvamānīr adhyeti RV. 9. 67. 31; SV. 2. 648; Rvidh. 3. 2. 3; ChMbh. 6. 23. Cf. § 1, C.

pr̥nakṣi rodasī ubhe RV. 10. 140. 2; SV. 2. 1167; VS. 12. 107; K. 16. 14 (237, 12); Kap. 25. 5 (98, 18) S'B. 7. 3. 1. 30 :: ubhe pr̥nakṣi rodasī TS. 4. 2. 7. 3; ubhe pr̥nāsi rodasī RV. 8. 64. 4; MS. 2. 7. 14 (95, 15).

mandro hotā gr̥hapatiḥ s. hotā mandro . . .

yas ta indra navīyasīm SV. 2. 234; SVJ. 3. 20. 18 :: indra yas te navīyasīm RV. 8. 95. 5. Cf. § 7.

yūyaṁ vayaṁ ca sūrayaḥ RV. 9. 98. 12; SVJ. 4. 17. 3 :: vayaṁ yūyaṁ ca sūrayaḥ SV. 2. 1030.

vayaṁ yūyaṁ ca sūrayaḥ SV. 2. 1030 :: yūyaṁ vayaṁ ca sūrayaḥ RV. 9. 98. 12; SVJ. 4. 17. 3.

vayām ajo yathā yamaḥ SV. 2. 441; SVJ. 3. 33. 16 :: ajo vayām yathā yamaḥ RV. 10. 134. 6.

vāyav indras' ca s'uṣmīṇā RV. 4. 47. 3; SV. 2. 980; SVJ. 4. 24. 1 (cf. vāyav indras' ca cetathaḥ RV. 1. 2. 5; vāyav indras' ca sunvate RV. 1. 2. 6) :: indras' ca vāyav eṣāṁ | somānām RV. 4. 47. 2; SV. 2. 979; SVJ. 4. 23. 10; AB. 5. 4. 10; AS'S. 7. 11. 22; S'S'S. 10. 5. 4; indras' ca vāyav eṣāṁ | sutānām RV. 5. 51. 6; AB. 5. 1. 12; AS'S. 7. 10. 5; S'S'S. 10. 4. 5. Cf. § 1, C.

vāraṁ na devaḥ savitā vy ūr̥ṇute RV. 9. 110. 6; SVJ. 3. 58. 3 :: divo na vāraṁ savitā vyūr̥ṇute SV. 2. 845.

vis'ām agnir mānuṣīṇām RV. 3. 11. 5; SV. 2. 906; SVJ. 4. 15. 1 :: agnir vis'ām mānuṣīṇām TB. 2. 4. 8. 2.

vis'vā ca soma saubhagā RV. 8. 78. 8; 9. 4. 3; SV. 2. 325; 2. 398; SVJ. 3. 27. 1; 3. 31. 18 :: soma vis'vā ca saubhagā RV. 9. 55. 1.

vṛṣo agniḥ sam idhyate RV. 3. 27. 14; AV. 20. 102. 2; SV. 2. 889; SVJ. 4. 13. 4; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2 :: sam agnir idhyate vṛṣā RV. 3. 27. 13; AV. 20. 102. 1; SV. 2. 888; SVJ. 4. 13. 3; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2. Cf. § 1, C.

s'ṛtāsa id vahantaḥ sam tad ās'ata SV. 1. 565; 2. 225; SVJ. 1. 57. 12; 3. 20. 9; PB. 1. 2. 8 :: s'ṛtāsa id vahantas tat sam ās'ata RV. 9. 83. 1; TA. 1. 11. 1; ApS'S. 12. 12. 13.

sam agnir idhyate vṛṣā RV. 3. 27. 13; AV. 20. 102. 1; SV. 2. 888; SVJ. 4. 13. 3; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2 :: vṛṣo agniḥ sam idhyate RV. 3. 27. 14; AV. 20. 102. 2; SV. 2. 889; SVJ. 4. 13. 4; S'B. 1. 4. 1. 29; TB. 3. 5. 2. 2. Cf. § 1, C.

sainaṁ sas'cad devo devam (:: TB. sas'cad devaṁ devaḥ) satyam indraṁ satya induḥ (:: SV. satya induḥ satyam indram; SVJ.

- satya induḥ satyam indraḥ; TB. satyam indum satya indraḥ) RV. 2. 22. 1–3; AV. 20. 95. 1; SV. 1. 457; 2. 836–838; SVJ. 1. 48. 1; TB. 2. 5. 8. 10. Cf. § 12, K.
- haviṣmanto ghr̥tācyā RV. 3. 27. 1; SVJ. 4. 1. 7; MS. 1. 6. 1 (84, 14); S'B. 1. 4. 1. 9; 10; 21; TB. 3. 5. 2. 1 :: ardhamāsā haviṣmantaḥ GB. 1. 5. 23.
- hotā mandro janānām RV. 8. 103. 6; SV. 1. 44; 2. 933; SVJ. 1. 4. 10; hotā mandro vareṇyaḥ RV. 1. 26. 7; SV. 2. 969; hotā mandro vi rājasy ati sridhaḥ RV. 3. 10. 7; SV. 1. 100; SVJ. 1. 11. 4 [Cf. hotā mandraḥ kavitaṃ pāvakaḥ RV. 7. 9. 1; hotā mandraḥ s'ṛṇavac candrarathaḥ RV. 1. 141. 12; hotā mandro diviṣṭiṣu RV. 4. 9. 3; hotā mandro ni ṣasāda yajīyān RV. 6. 1. 6; MS. 4. 13. 6 (206, 15); K. 18. 20 (280, 19); TB. 3. 6. 10. 3; hotā mandro manuṣo yahvo agniḥ RV. 7. 8. 2; hotā mandro vis'āṃ damūnāḥ RV. 7. 9. 2]; hotā mandratamo vis'i RV. 5. 22. 1; 8. 71. 11; SV. 2. 905; SVJ. 4. 14. 7 :: mandro hotā gr̥hapatiḥ RV. 1. 36. 5; SVJ. 4. 19. 3 [cf. mandro hotā nityo vācā yajīyān RV. 10. 12. 2; AV. 18. 1. 30; mandro hotā sa juhvā yajīṣthaḥ RV. 10. 6. 4]. Vgl. die mit agnir hotā anfangenden Mantras (Concordance p. 17, col. 2–p. 18, col. 1) zu denen folgendes nachzutragen: agnir hotā auch K. 9. 8 (110, 18); Kap. 8. 11 (88, 9); Vaikh. text ed. p. 74, 12; agnir hotā no adhvare auch VādhS. Acta Orientalia VI, p. 102, 26; agnir hotā vibhū vasuḥ RVKhila 1. 5. 3 (Scheft. p. 59); agnir hotā hastagrhyā nināya auch AVP. 9. 15. 2 (JAOS. 42, 127).

Sachverzeichnis

Adnominaler Genitiv, Stellung des, § 6.

Angleichung eines proleptischen Nomens an die Konstruktion des Hauptsatzes § 5, Anmerkung 2.

apsaras – gandharva :: gandharva – apsaras § 8, C.

Asyndeton in AV. gegenüber AVP. ca § 3, I, 19 Fußnote.

Deiktisches Pronomen vor oder nach Nomen § 11, B.

deva vor oder nach dem Namen der Gottheit § 10.

divya vor oder nach Nomen § 11, A, a.

Emphase als Ursache der Wortstellungsvariation § 1, E.

gandharva – apsaras :: apsaras – gandharva § 8, C.

Gottheit, Name der, vor oder nach deva § 10.

kumāra – kumārī :: kumārī – kumāra § 8, B.

Männliche und weibliche Nomina, Reihenfolge der § 8.

Metrum als Ursache der Wortstellungsvariation § 1, A.

Mutter – Vater :: Vater – Mutter § 8 A.

Numeralia vor oder nach Nomen § 11, C.

Personalpronomina der ersten und zweiten Person unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform § 2–4.

Prolepsis § 1, E, b; § 5.

Pronomen, deiktisches, vor oder nach Nomen § 11, B.

Prosa, vedische, Stellung der Personalpronomina der ersten und zweiten Person unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform § 4, Anmerkung.

sahasra ‘unzählig’ als Vorderglied im Kompositum § 11, D.

sarva vor oder nach Nomen § 11, A, b.

s’ata ‘unzählig’ als Vorderglied im Kompositum § 11, D.

Sohn – Vater :: Vater – Sohn § 9.

Stellungsgesetz der wachsenden Glieder § 1, D.

uta (kopulative Partikel), Stellung § 13.

Vater – Mutter :: Mutter – Vater § 8, A.

Vater – Sohn :: Sohn – Vater § 9.

vis’va vor oder nach Nomen § 11, A, b.

Vokativ, Stellung des, § 7.

Wachsende Glieder, Stellungsgesetz der, § 1, D.

Weibliche und männliche Nomina, Reihenfolge der, § 8.

Wiederholung mit Variation der Wortstellung § 1, B und C.

Wortstellungsvariationen, Ursachen der, § 1, A-F.

Wortumfang als Grund der Wortstellungsvariation § 1, D.

Inhaltsverzeichnis

1. Einleitung	3
A. Variationen aus metrischer Notwendigkeit	4
B. Variationen in parallelen Satzteilen	4
C. Variationen in aufeinanderfolgenden Mantras	5
D. Wirkung der Silbenzahl auf die Wortfolge	7
E. Wirkung der Emphase	8
F. Andere Ursachen der Variationen	10
2. Die Personalpronomina aham und tvam unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform in Parallelen von AV. und AVP.	13
3. Die Personalpronomina der ersten und zweiten Person unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform in den Mantras	14
A. Das Personalpronomen der ersten Person Singularis aham unmittel- bar vor der finiten Verbalform	14
B. Das Personalpronomen der ersten Person Singularis aham unmittel- bar nach der finiten Verbalform	23
C. Das Personalpronomen der zweiten Person Singularis tvam unmittel- bar vor der finiten Verbalform	30
D. Das Personalpronomen der zweiten Person Singularis tvam unmittel- bar nach der finiten Verbalform	38
E und F. Das Personalpronomen der ersten Person Dualis āvam unmittel- bar vor oder nach der finiten Verbalform	43
G. Das Personalpronomen der zweiten Person Dualis yuvam unmittel- bar vor der finiten Verbalform	43
H. Das Personalpronomen der zweiten Person Dualis yuvam unmittel- bar nach der finiten Verbalform	44
I. Das Personalpronomen der ersten Person Pluralis vayam unmittel- bar vor der finiten Verbalform	45
J. Das Personalpronomen der ersten Person Pluralis vayam unmittel- bar nach der finiten Verbalform	54
K. Das Personalpronomen der zweiten Person Pluralis yūyam unmittel- bar vor der finiten Verbalform	56
L. Das Personalpronomen der zweiten Person Pluralis yūyam unmittel- bar nach der finiten Verbalform	57
M. Das Personalpronomen der ersten Person Singularis durch das unmittelbar darauf folgende, verstärkende deiktische Pronomen ayam, iyam von der finiten Verbalform getrennt	57

4. Die Stellung der Personalpronomina der ersten und zweiten Person unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform im R̥gveda (57–61) im Atharvaveda (62–64); im Sāmaveda (64–65); im weißen und schwarzen Yajurveda (65–71)	57
Anmerkung: Die Stellung der Personalpronomina der ersten und zweiten Person unmittelbar vor oder nach der finiten Verbalform in der beschreibenden und erzählenden vedischen Prosa	
	71
5. Prolepsis bei Nebensätzen, die durch das Relativpronomen ya- oder durch die relativischen Konjunktionen yatra, yathā, yad, yadā eingeleitet werden	72
6. Die Stellung des adnominalen Genitivs	76
7. Die Stellung des Vokativs	78
8. Männliches vor Weiblichem und umgekehrt	81
A. pitṛ – mātṛ :: mātṛ – pitṛ	81
B. kumāra – kumārī :: kumārī – kumāra	83
C. gandharvāḥ – apsarasāḥ :: apsarasāḥ – gandharvāḥ	83
9. Vater – Sohn und umgekehrt	83
10. Der Name der Gottheit mit folgendem deva und umgekehrt	84
A. savitr̥ deva :: deva savitr̥	84
B. āpo devīḥ :: devīṣ āpaḥ	87
C. soma deva :: deva soma	87
D. agnir̥ devaḥ :: devo 'gniḥ	90
E. uṣasam̐ devīm :: devīm uṣasam	90
F. pṛthivī devī :: devī pṛthivī	90
G. varuṇam̐ devam :: deva varuṇa	91
11. Adjektivum (deiktisches Pronomen, Numerales) – Nomen (Pronomen) und umgekehrt	91
A. Adjektiva	91
(a) divya	91
(b) sarva, vis'va	92
(c) verschiedene Adjektiva	93
B. Deiktisches Pronomen	96
C. Numeralia	96
D. Die Komposita mit s'ata und sahasra als Vordergliedern	97

12. Die Stellung von Verbum und Objekt, von Verbum und Subjekt, und von Verbum, Subjekt, Objekt	99
A. Verbum – Objekt :: Objekt – Verbum	99
B. Verbum – Subjekt :: Subjekt – Verbum	104
C. Subjekt – Objekt – Verbum :: Objekt – Subjekt – Verbum . .	106
D. Subjekt – Objekt – Verbum :: Verbum – Objekt – Subjekt . .	107
E. Subjekt – Objekt – Verbum :: Subjekt – Verbum – Objekt . .	107
F. Subjekt – Verbum – Objekt :: Objekt – Verbum – Subjekt . .	108
G. Subjekt – Verbum – Objekt :: Objekt – Subjekt – Verbum . .	108
H. Objekt – Verbum – Subjekt :: Verbum – Objekt – Subjekt . .	108
I. Objekt – Subjekt – Verbum :: Objekt – Verbum – Subjekt . .	108
J. Objekt – Verbum – Subjekt :: Objekt – Subjekt – Verbum . .	109
K. Verbum – Objekt – Subjekt :: Verbum – Subjekt – Objekt . .	109
L. Verbum – Objekt – Subjekt :: Objekt – Subjekt – Verbum . .	109
M. Verbum – Subjekt – Objekt :: Subjekt – Verbum – Objekt . .	109
N. Verbum – Subjekt – Objekt :: Subjekt – Objekt – Verbum . .	110
O. Verbum – Objekt – Subjekt :: Subjekt – Verbum – Objekt . .	110
13. Die Stellung der Partikel uta	110
14. Alphabetisches Verzeichnis der Wortstellungsvarianten in AV. und AVP.	111
15. Alphabetisches Verzeichnis der Wortstellungsvarianten in SV., ArS. und SVJ	162